ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Науково-дослідна частина
Наукове товариство студентів,
аспірантів, докторантів і молодих вчених

ЗБІРНИК
наукових праць студентів,
аспірантів і молодих вчених

«МОЛОДА НАУКА-2018»

Том I

«Фізичні науки»
«Математичні науки»
«Економічні науки»
«Юридичні науки»
«Історичні науки»

Запоріжжя
2018

УДК: 001 (066)
М 754

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Фролов М. О. – ректор ЗНУ
Васильчук Г. М. – проректор з наукової роботи
Меняйло В. І. – начальник НДЧ
Багрійчук О. С. – заст. декана з наукової роботи фізичного факультету
Безносюк Г. О. – провідний фахівець відділу НДЧ
Безрукова О. А. – заст. декана з наукової роботи факультету соціології та управління
Воробйова М. В. – заст. декана з наукової роботи факультету іноземної філології
Грушева Т. В. – заст. декана з наукової роботи історичного факультету
Симонік А. В. – заст. декана з наукової роботи факультету фізичного виховання
Іщук О. В. – заст. декана з наукової роботи факультету СПП
Копійка В. В. – заст. декана з наукової роботи біологічного факультету
Кусакова Ю. О. – заст. декана з наукової роботи економічного факультету
Кондрат'єва Н. О. – заст. декана з наукової роботи математичного факультету
Лютіков П. С. – заст. декана з наукової роботи юридичного факультету
Мацегора І. Л. – заст. декана з наукової роботи філологічного факультету
Носик М. О. – заст. директора Економіко-правничого коледжу з наукової роботи
Олійник О. М. – заст. декана з наукової роботи факультету менеджменту
Пєнзєва Д. М. – голова НТСАДМВ ЗНУ
Чернявська Л. В. – заступник декана з наукової роботи факультету журналістики

Збірник укладено за результатами XI університетської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2018», що проходила 10-13 квітня 2018 року.

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2018» : у 4 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя : ЗНУ, 2018. – Т.1. – 408 с.

УДК: 001 (066)
М 754

©Запорізький національний університет, 2018
©Автори публікацій, 2018

СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНІ НАУКИ»

Боклаг Альона
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Ананьїна О.Ю.

КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВЗАЄМОДІЇ АТОМІВ КИСНЮ З ПОВЕРХНЕЮ АЛМАЗУ С(100)

В останні 10 років все більш активно розвиваються дослідження в галузі використання та застосування алмазних покриттів. Цей матеріал відрізняється від інших наявністю великої кількості унікальних параметрів, необхідних для різних сфер використання, починаючи від зміцнюючих покриттів, оптичних приладів і закінчуючи напівпровідниковою електронікою [1].

При створенні елементів електроніки на основі алмазу виникає необхідність видалення з високою точністю поверхневого шару товщиною від нанометрів до мікрометрів. Механічна поліровка, рідке травлення та лазерна абляція не забезпечують необхідної точності [2]. Ефективним методом полірування поверхні та створення рельєфних структур на поверхні алмазу є плазмохімічна обробка. На сьогодні отримали розвиток наступні технології: реактивне іонне травлення (RIE), реактивне травлення іонним пучком (RIBE) та плазмене травлення з джерелом індуктивно зв'язаної плазми (ICP). Найбільший інтерес для вивчення представляє процес реактивного іонного травлення поверхні алмазу [1].

При взаємодії поверхні алмазу С(100)-2х1 з атомами кисню утворюються окисли та двоокиси вуглецю (CO та CO_2), що визначає кінетику травлення поверхні С(100). Тим не менш ряд теоретичних аспектів по вивченню адсорбції/десорбції кисню на поверхні С(100)- х1 залишаються не достатньо дослідженими.

Метою даної роботи є вивчення механізмів процесів взаємодії (адсорбції/десорбції) кисню з поверхнею алмазу С(100)-2х1 та встановлення фізичних умов для хімічного травлення поверхні алмазу в атомарному кисні.

Для досягнення мети роботи необхідно: побудувати кластерну модель поверхні алмазу С(100)-2х1; провести розрахунки координати реакції атомів кисню на поверхні С(100), проаналізувати результати розрахунків.

Дослідження проводилося за допомогою квантово-хімічних розрахунків (напівемпіричного методу РМ3, що входить до програмного пакету МОРАС).

Розглянуто дві моделі зв'язування кисню на поверхні алмазу С(100) – місткова модель і модель карбонільних груп (рис. 1). У містковій моделі кисень утворює ефіроподібні зв'язки між двома поверхневими атомами вуглецю в напрямку [110]. У моделі карбонільних груп кисень утворює подвійний зв'язок з атомом вуглецю першого шару поверхні. Для обох моделей зв'язування кисню з поверхнею алмазу С(100)-2х1 призводить до зміни поверхневої структури з 2х1 на 1 х 1, і майже не потребує енергії активації E_a=2 ккал/моль (рис. 2).

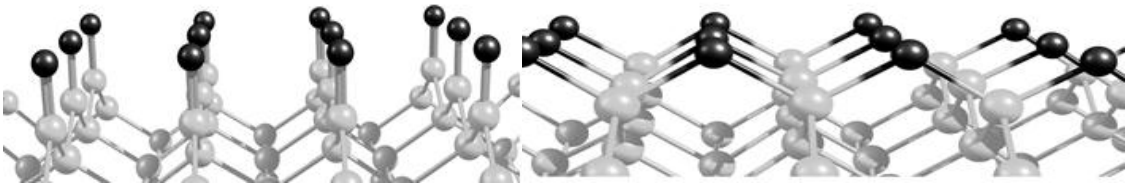

а) б)

Рис. 1 – Фрагмент кластера $C_{76}H_{72}$ з хемосорбованим киснем: а) модель карбонільних груп; б) місткова модель.

На поверхні алмазу з містковим киснем виявляється велика ступінь стиснення міжплощинної відстані. Крім того, на такій поверхні відбувається значний перенос заряду (0.23 е) від атомів вуглецю до кисню в порівнянні з моделлю карбонільних груп (0.16 е). Поверхня алмазу з містковим киснем є більш енергетично вигідною. Значення повної енергії такої поверхні менше на ДЕ = 0.47 еВ/атом в порівнянні з поверхнею, покритою карбонільними групами.

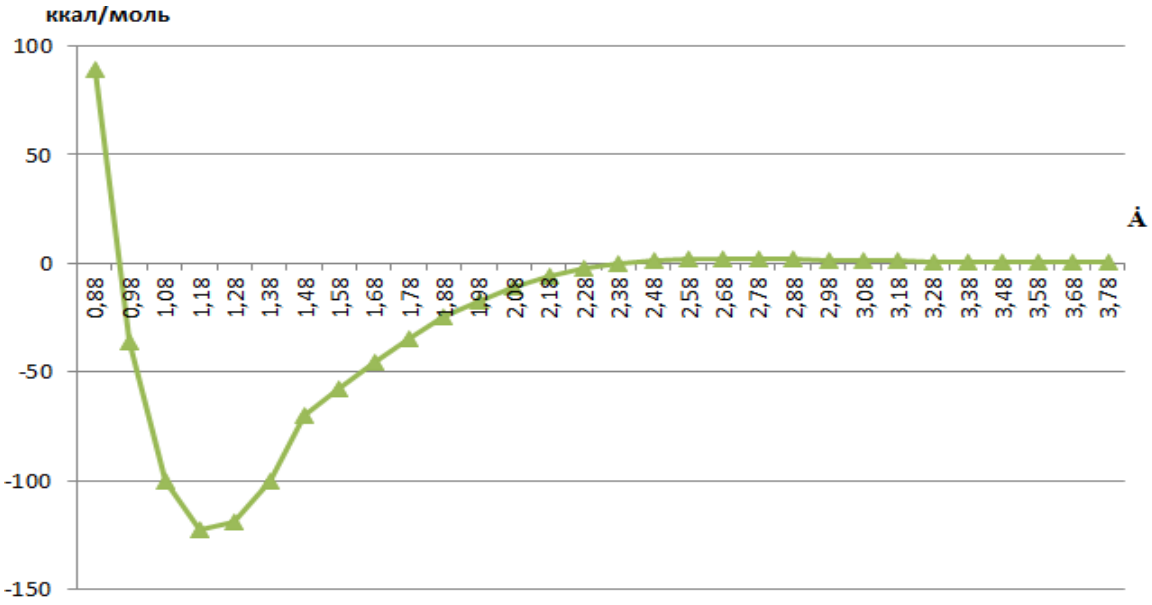

Рис. 2 – Залежність повної енергії системи «поверхня – атом кисню» від координати реакції для адсорбції атома О на поверхні С(100)-2Ч1.

Література

1. Голованов А.В., Бормашов В.С., Волков А.П., Тарелкин С.А., Буга С.Г. Бланк В.Д. Реактивное ионное травление поверхности синтетического алмаза. *Труды МФТИ*. 2013. Том 5. № 1. С. 31-35.
2. Хмельницкий Р.А Синтетический алмаз для электроники и оптики – М.: Издательство ИКАР, 2017. – 228с.

Бондаренко Наталя
Аспірант фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. ф.-м. наук, доц. Недоля А.В.

ОЦІНКА НАПРЯМІВ РОСТУ КУБІЧНОГО НАНОКЛАСТЕРУ ЗАЛІЗА, ЩО МІСТИТЬ ДОМІШКОВІ АТОМИ

Вплив атомів домішок на енергію зростаючого кубічного нанокластеру заліза при приєднанні додаткового атома заліза з навколишнього середовища вивчався методом молекулярної механіки з використанням потенціалу Леннарда-Джонса [1-3]. Встановлено, що енергія системи залежить від взаємного розташування атомів домішок та додаткового атома заліза в зростаючому кластері. Були обчислені найбільш енергетично вигідні конфігурації атома заліза по відношенню до атомів іншого сорту, які відповідають збільшенню нанокластеру. Оцінено умови стабільності ГЦК нанокластеру щодо впливу домішок заміщення та впровадження.

Результати розрахунків показали, що не всі напрямки приєднання атома заліза до ГЦК нанокластеру Fe-Ni-C були еквівалентними. Якщо приєднання атомів заліза до атомів, які утворювали куб, відбувалося без додаткової енергії, то приєднання атомів до атомів нанокластеру, що утворювали октаедр, вимагало додаткової енергії. В результаті зростання кубічного нанокластеру відбувалось несиметрично, залежав від температури, і причиною цього був вплив домішкових атомів нікелю та вуглецю.

Література

1. T. Halicioglu, G.M. Pound, *Phys. Status Solidi A*., 30, 619 (1975)
2. M. Riech M (2003) *Nano-engineering in science and technology: an introduction to the world nano-design*. World Scientific Publishing Co Pte Ltd, Singapore (2003)
3. Q. Yang, A.C. To, *Comput. Methods Appl. Mech. Engrg*., 283, 384 (2015)

Рудий Павло
студент 5 курсу фізичного фак-ту
Булах Олександр
аспірант фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р техн. наук, проф. Міщенко В. Г.

ТЕХНОЛОГІЯ ЦЕМЕНТАЦІЇ ЛЕГОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙНИХ СТАЛЕЙ У ВУГЛЕЦЕВОВМІСНИХ ПАСТАХ

Цементовані леговані сталі використовуються для виготовлення деталей, що працюють на знос та піддаються дії змінних і динамічних навантажень. Деталі машин відповідного призначення повинні поєднувати високу поверхневу міцність, твердість та достатню в’язкість серцевини. Встановлено, що оптимальна концентрація вуглецю на поверхні після цементації становить 0,8-1,2 %, а необхідна товщина шару в більшості випадків 0,5-2 мм [1, 2].

Застосування процесу поверхневого зміцнення цементацією охоплює всі рівні виробництва: дрібне-, середньо- та крупносерійне. Перші два рівня представлені промисловими майстернями та ремонтними цехами. Третій – підприємствами машино- та авіабудування.

Традиційно виділяють цементацію у твердому, рідкому, газовому середовищі та вуглецевовмісних пастах. Цементацію у твердому середовищі проводять в карбюризаторі, що є сумішшю деревного вугілля та активізаторів $BaCO_3$ або Na_2CO_3 (сода). Рідка цементація здійснюється в розплавлених солях, наприклад 75-80 % Na_2CO_3, 15 % NaCl і 6-10 % SiC. Солі нагрівають до 900 °С і при цій температурі здійснюють цементацію. При газовій цементації деталі нагрівають у герметичних печах в атмосфері вуглецевих газів: природний газ (містить до 92-96 % метану) або штучні гази [1-4].

В крупносерійному виробництва лідером є саме газова цементація (вперше була здійснена Аносовим П. Д.). При газовій цементації можна керувати заданою концентрацією вуглецю на поверхні, скорочується тривалість процесу (швидкість цементації 0,25-0,3 мм/год), забезпечується можливість повної механізації та автоматизації процесів, спрощується подальша термічна обробка деталей. Однак, основний недолік – висока технологічна складність та трудомісткість. Тому використання даного способу можливе лише в умовах великого виробництва. Цементація в твердому карбюризаторі є найбільш технологічно простим, однак, морально та продуктивно застарілим способом. Має ряд недоліків: складність контролю концентрації вуглецю, неоднорідність цементованого шару, значна тривалість процесу (швидкість цементації 0,08-0,1 мм/год). Характерною особливістю рідинної цементації є відносно висока швидкість (0,12-0,15 мм/год) та рівномірність насичення поверхні сталевих виробів вуглецем на значну глибину. Але виготовлення розчинів та проведення цементації є досить трудомістким [1-4].

Тому, в дрібно- та середньосерійному виробництві має практичне значення застосування цементації у вуглецевовмісних пастах як альтернативи твердій та рідинній цементації.

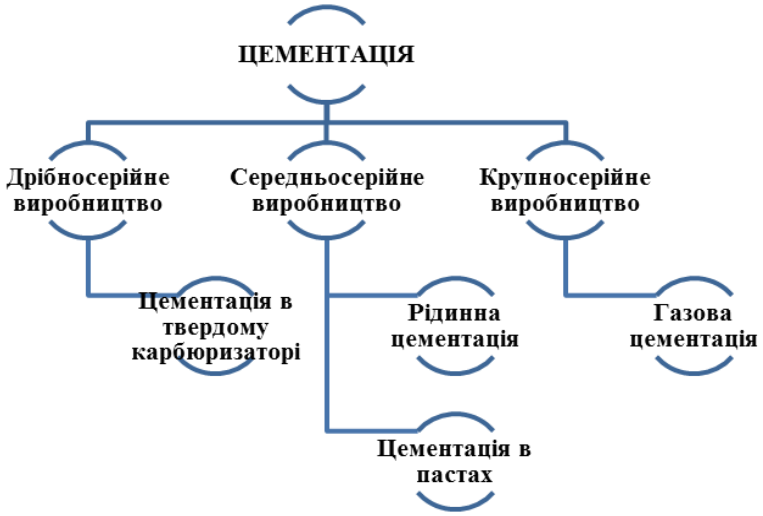

Цементація за допомогою пастоподібних карбюризаторів полягає в нанесенні на металеву поверхню, що насичується вуглецем вуглецевмісних матеріалів у вигляді суспензії, обмазки або шлікера, сушінні, подальшому

нагріванні та витримці деталі при заданій температурі. Склад промислових вуглецевовмісних паст представлений в таблиці 1. Вихідні матеріали ретельно просівають і зважують в потрібному співвідношенні. Потім їх зсипають в мішалку і ретельно перемішують. Рідкі складові (масло, мазут) вводять при безперервному перемішуванні. Наближено можна вважати, що товщина шару пасти повинна бути в 6-8 разів більше необхідної товщини цементованого шару. Паста порівняно рідкої консистенції наноситься на деталі шляхом занурення [4, 5].

Таблиця 1. –

Склад промислових вуглецевовмісних паст

№	Склад	Вміст, % мас.
1	Газова сажа (С) карбонат натрія (Na_2CO_3) гексаціаноферат (III) калія ($K_3[Fe(CN)_6]$) мазут (масло)	28 3,5 1,5 67
2	Газова сажа (С) карбонат натрія (Na_2CO_3) декстрин моторне масло	30 10 20 40
3	Ацетиленова сажа (С) карбонат натрія (Na_2CO_3) декстрин мазут	30 20 10 40
4	Газова сажа (С) карбонат натрія (Na_2CO_3) гексаціаноферат (III) калія ($K_3[Fe(CN)_6]$) натрій щавлевокислий ($Na_2C_2O_4$) силікатний клей	45 30 12,5 7,5 5

Сажа з усіх форм вуглецю володіє найбільшою реакційною здатністю, що пояснюється її високою дисперсністю. Вона складається з сферичних згустків (часток) діаметром від 10 до 2000 Е. Одночасно в сажі присутня значна кількість аморфного вуглецю. Сажистий вуглець має в кілька разів більшу відновну здатність, ніж кокс, графіт або деревне вугілля. Цементація в пастах на основі сажі в порівнянні з цементацією в твердих карбюризаторах прискорюється в 2-3 рази при 910 °С, а при більш високій температурі 1050 °С – в 4-6 разів. Висока швидкість цементації в пастоподібних карбюризаторах визначається не тільки високою реакційною здатністю дрібнодисперсного вуглецю, а й умовами його циркуляції поблизу поверхні насичення. В процесі нагрівання рідка складова випаровується, утворюючи численні мікропори в суміші, в результаті чого карбюризатор стає високопористим. В якості рідкої складової використовують мазут або моторне масло, недоліком яких є схильність до виділення сажі при нагріванні, яка погіршує умови циркуляції. Крім того, в склад карбюризатора можливе введення азотовмісних компонентів (карбаміду тощо) [5, 6].

Висновки

Висока продуктивність – головна перевага процесу цементації пастами. У порівнянні з цементацією сталі з використанням твердого карбюризатора, дана технологія характеризується високою швидкістю насичення при тій же температурі, кращою рівномірністю отриманого дифузійного шару, загальним зменшенням тривалості всього процесу. Насичення у пастах в порівнянні з рідинною цементацією простіше та економніше, однак поступається в плані якості отриманого дифузійного шару. Тому є актуальним завданням оптимізація складу існуючих вуглецевмісних паст та режимів процесу, що дозволить вирішити вищевказані проблеми, і, таким чином, розширити сферу використання даної технології.

Література

1. Лахтин Ю. М. Металловедение и термическая обработка металлов. Москва: Металлургия, 1984. 360 с.
2. Арзамасов Б. Н., Макарова В. И., Мулин Г. Н. Материаловедение: учеб. для вузов. Москва: МГТУ им. Баумана, 2004. 648 с.
3. Хворова И. А. Материаловедение. Технология конструкционных материалов: учеб. пособие в 2-х ч. Часть 2. Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2011. 128 с.
4. Фешенко В. Н. Машины и механизмы : учеб.-прак. пособие. Москва: Инфра-Инженерия, 2016. 400 с.
5. Райцес В. Б. Термическая обработка: В помощь рабочему-термисту. Москва: Машиностроение, 1980. 192 с.
6. Взаимодействие окислов металлов с углеродом / Елютин В. П. та ін. Москва: Металлургия, 1976. с. 98-142.

Голобоков Юрій

студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту

Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук Дмитренко Т.А.

СТРУКТУРА ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ ПЕРЕХІДНИМИ МЕТАЛАМИ

Розширення областей застосування титану та його сплавів не лише в аерокосмічній та авіабудівній промисловості, а також у медицині та приладобудування повсякчас потребує додаткових розробок щодо зміни поверхневих властивостей вказаних матеріалів, таких як корозійна стійкість та стійкість до знакозмінних механічних та температурних навантажень, досягнення певного рельєфу поверхні та пористості тощо [1-2].

Аналіз літературних джерел щодо процесів лазерного легування поверхні титану виявив, що даний спосіб удосконалення фізико-хімічних властивостей приповерхневого шару супроводжується інтенсивним утворенням карбідних та нітридних фаз за наявності в оточуючий атмосфері чи то обмазці органічних компонентів [3]. Для уникнення впливу вказаних факторів та дослідження процесів лазерного легування титану марки ВТ1-0 перехідними металами було

застосовано спосіб електролізного нанесення покриттів кобальту та нікелю на поверхню зразків з наступним оплавленням в атмосфері аргону при густині потужності від 190 до 340 МВт/м^2 (Квант-12). Аналіз зміни структури та властивостей поверхневих шарів зразків здійснювався методами рентгенівського фазового та металографічного аналізів. Оцінка механічних властивостей проводилася методом вимірюванням мікротвердості

Згідно діаграм стану систем Ti-Ni та Co-Ti, в обох системах повинні формуватися схожі за структурою сполуки: TiNi та CoTi з кубічною ОЦК граткою, Ti_2Ni та $CoTi_2$ з кубічною ГЦК граткою тощо. Така подібність припускає можливість аналогій та закономірностей у формуванні структури та властивостей лазерно-легованих покриттів на поверхні титану ВТ1-0.

Ідентифікація дифрактограм від поверхонь, лазерно-легованих кобальтом,виявила формування двох кубічних фаз – сполуки TiCo з граткою типу CsCl та високотемпературного в-титану з ОЦК граткою. Повторне оплавлення зразків при аналогічних параметрах ЛВ забезпечило формування незначної кількості фази Ti_2Co, вказуючи на зростання концентрації титану на оплавлених ділянках та більш повну гомогенізацію розплаву. Додаткове оплавлення з більшою густиною потужності привело до відносного збільшення кількості в-титану, а також утворення фази Ti_2Co за рахунок збагачення ванни розплаву титаном. Металографічні дослідження ЗО зразків виявили дві зони, структура яких, скоріш за все, складалася з евтектик в-Ti+TiCo та в-Ti+б-Ti, визначалися хімічним складом легованих ділянок. Третя зона - ЗТВ, яка сформувалася внаслідок досягнення температур фазового перетворення б→в титану. Оскільки швидкості охолодження були значними, перетворення відбувалося за бездифузійним механізмом.

На рентгенограмах лазерно-оброблених зразків з нікелем фіксувалися відбиття від граток наступних фаз: б- тав-титану, а також від граток інтерметалідів $NiTi_3$, $NiTi_2$ та NiTi з граткою типу CsCl. Також було проведено повторне переоплавлення одного зразка з більшою частотою слідування імпульсів з метою оцінки впливу на структуру і властивості поверхневого сплаву. Наслідком стало значне зростання кількості в-титану із збільшенням параметру гратки, та зникнення сполуки NiTi.

Проведені металографічні дослідження поверхонь титанових зразків при насиченні нікелем показали, що легований мікрооб’єм виявляється двома зонами, одна з яких чітко виявляється на границі зони оплавлення та зони термічного впливу. Структура оплавлених ділянок витравлювалась у вигляді складних спіралевідних структур, що відрізнялися не лише різним забарвленням, але й різною структурною морфологією.

Мікротвердість вказаних зразків в межах зони оплавлення змінювалася від 4до 8 ГПа.

За результатами роботи можна зробити наступні висновки:

1. Лазерне легування поверхні титану нікелем та кобальтом, осадженим з електроліту, дозволило усунути небажаний вплив вуглецю на процеси структуроутворення та призвело до утворення метастабільних фаз в легованих мікрооб’ємах ЗЛВ.

2. Повторне переоплавлення лазерно-легованих ділянок при більшій густині потужності лазерного випромінювання дозволяє більш точно варіювати концентрацією компонентів в ванні розплаву, забезпечуючи формування певного фазового складу в поверхневому шарі.

Література

1. G.Lьtjering, J.C.Williams, *Titanium* (Springer Berlin Heidelberg, 2003, 2007).
2. Е. А. Лукина, М. Ю. Коллеров, П. В. Панин, А. А. Хон, *Титан*, **53**, №3: 35-42 (2016) (in Russian).
3. В. В. Гиржон, А. В. Смоляков, А. Ф. Здоровец, *МФиНТ*, **39**, №4: 507-515 (2017).

Горбенко Андрій
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Ананьїна О.Ю.

ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ГРАФЕНІВ, ЩО МІСТЯТЬ ДЕФЕКТИ: КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Вже довгий час у світі активно проводяться дослідження електронної та атомної структур нових форм вуглецю, таких як фулерени, нанотрубки, графени та їх похідні. Велику роль у цих дослідженнях грають теоретичні методи квантової хімії та молекулярної динаміки, які дозволяють не тільки інтерпретувати результати різних спектроскопічних експериментів, а й описувати та передбачати з високою точністю структуру й властивості нових матеріалів на снові вуглецю. Графен здатний виявляти властивості як провідника так і напівпровідника. Серед унікальних властивостей графену можна відзначити високу теплопровідність, міцність і гнучкість, аномально високу швидкість (~ 10^8 см/с) і рухливість носіїв заряду, що важливо для підвищення швидкодії електронних приладів.

Сьогодні багато дослідників шукають способи контрольованого зміни властивостей графену, в тому числі шляхом внесення в його структуру дефектів. Справа в тому, що такі можливості можуть істотно змінити його електронні властивості, провідність та навіть привести до індукування магнетизму. Графен може бути використаний в якості мембран наприклад, для очищення води від органічних забруднювачів. Фізичним принципом очищення води може бути проходження молекул води крізь пори в графені та затримка (адсорбція) молекул забруднювачів на дефектних ділянках графенів.

Основним завданням роботи є: побудова кластерних моделей графенів, що містять точкові дефекти (вакансії, дивакансії, пори, атоми домішки та дефекти Стоун-Уолса); розрахунок електронних, геометричних та енергетичних параметрів кластерів графену з різними видами дефектів; моделювання адсорбції атомів і молекул на графенах з точковими дефектами та оцінка енергетичних характеристик адсорбції. Метою роботи є теоретичне дослідження точкових дефектів у графені та прогнозування їхніх здатностей щодо використання в якості очисників водних ресурсів.

Литература
1. Губин С.П., С.В. Ткачев Графен и родственные наноформы углерода. Москва: Книжный дом «Либроком», 2012. 104 с.
2. Фиалков А.С. Углерод, межслоевые соединения и композиты на его основе. Москва: Аспект Пресс, 1997. 718 с.

Греднєв Віктор
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Сніжний В.Л.

ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНОГО СТАНУ РЕАКТОРІВ ІЗ СТАЛІ 05Х18Н10Т

Аустенітна хромонікелева сталь 05Х18Н10Т використовується для виготовлення реакторів виробництва губчатого титану. Внутрішня поверхня реторти контактує з титановою губкою, тобто розплавом $MgCl_2$, рідким Mg та $TiCl_4$ і хлоридами титану при температурах до 1000 °С [1]. За період експлуатації (~35 циклів) внутрішня поверхня руйнується до 5 мм.

Мета роботи: вивчення зміни структурного стану реторти із сталі 05Х18Н10Т.

Із реторти товщиною 10 мм вирізали 7 зразків розміром ~2×2×2 мм^3 і визначили питому магнітну сприятливість ч на магнітних терезах типу Фарадея. На рисунку показана залежність ч зразків у напрямку від зовнішньої до внутрішньої поверхні.

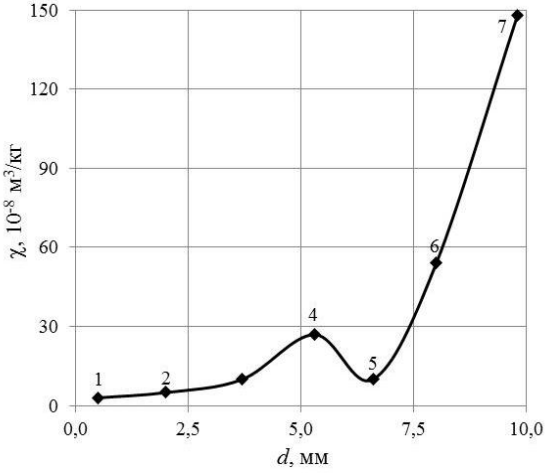

Рис. 1. Зміна питомої магнітної сприятливості ($H = 2{,}95 \cdot 10^5$ А/м) сталі 05Х18Н10Т у напрямку від зовнішньої до внутрішньої поверхні відпрацьованої реторти в зоні реакції (d=10 мм – товщина реторти, цифри – номер зразка).

На ділянці 1-2 мм починає утворюватися парамагнітна у-фаза (10%), яка приводить до руйнування. Ділянка 2,5 – 5,0 мм характеризується підвищеною ч, внаслідок виникаючого фериту (0,1 – 0,4%) та збільшення у-фази до 12%. В

інтервалі 7 – 10 мм різко зростає ч за рахунок збільшення феритної фази від 0,5 до 2,5%.

Таким чином, за допомогою магнітних досліджень підтверджується металографічна зміна структурних станів за товщиною реторти, виготовленої із сталі 05Х18Н10Т [1].

Література

1. Міщенко В.Г., Сніжной Г.В., Сніжний В.Л. Розвиток гетерогенності структури корозійностійких сталей реакторів після експлуатації. Сборник научных трудов: Строительство, материаловедение, машиностроение. Серия: Стародубовские чтения. Днепропетровск. 2009. С. 152–156.

Данчич Юлія
студент 4 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер: викладач Долгорукий П.Ю.

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ВІТРОВОЇ ЕНЕРГІЇ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вітрова енергетика – це галузь, що спеціалізується на перетворенні кінетичної енергії повітряних мас в атмосфері в електричну, механічну, теплову або в будь-яку іншу форму енергії. В умовах подорожчання нафти, газу і вугілля, а також враховуючи вичерпність корисних копалин, енергія вітру практично необмежена, повсюдно доступна і більш екологічна.

В даний час в країні працює шістнадцять великих станцій, в число яких входять також об’єкти, зведені в експлуатацію в рамках виконання державної програми. Третина станцій знаходиться в Запорізькій області, бо вітряні електростанції можуть функціонувати в районах зі швидкістю вітру вище 4,5 м/с.

Вітрова енергетика відповідає всім умовам, необхідним для зарахування її до екологічно чистих методів виробництва енергії. Її основними перевагами є:

1. Відсутність забруднення навколишнього середовища - виробництво енергії з вітру не призводить до викидів шкідливих речовин в атмосферу або утворення відходів.

2. Використання поновлюваного, невичерпного джерела енергії, економія на паливі, на процесі його видобутку і транспортування.

3. Територія в безпосередній близькості може використовуватися для сільськогосподарських цілей.

4. Стабільні витрати на одиницю отриманої енергії, а також зростання економічної конкурентоспроможності в порівнянні з традиційними джерелами енергії.

5. Мінімальні втрати при передачі енергії - вітрова електростанція може бути побудована безпосередньо біля споживача електроенергії.

6. Просте обслуговування, швидка установка, низькі витрати на технічне обслуговування та експлуатацію.

Недоліки також існують, треба зазначити наступні:

1. Високі інвестиційні витрати – вони мають тенденцію до зниження у зв’язку з новими розробками і технологіями.

2. Вітроенергетика є нерегульованим джерелом енергії. Виробництво електроенергії залежить від сили вітру - фактора, що є нерегульованим.

3. Низькочастотні коливання, що передаються через грунт.

4. Наявність механічного та аеродинамічного шумів під час роботи вітрових енергетичних установок

5. Незначний вплив на телесигнал.

6. Зміни в ландшафті.

Висновки

Враховуючи географічне розташування Запорізької області вітрова енергетика має значний потенціал для розвитку .

Література

1. Ветреная ветряная енергетика. URL: https://www.nkj.ru/archive/articles/2273 3. (дата звернення: 15.03.2018).
2. 10 мифов о ветровой энергии. URL: http://ecost.lviv.ua/ru/ten_mif.html (дата звернення: 15.03.2018).
3. Плюсы и минусы ветроэнергетики. URL: https://alternativenergy.ru/vetroenergetika/581-plyusy-minusy-vetroenergetiki.html. (дата звернення: 15.03.2018).

Ємельянченко Владислав
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р фіз.-мат. наук, проф. Гіржон В.В.

ЛАЗЕРНА ОБРОБКА ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ У РІЗНИХ ГАЗОВИХ СЕРЕДОВИЩАХ

Титан за поширеністю у природі займає серед технічно важливих металів четверте місце після алюмінію, заліза і магнію. Незважаючи на те, що титан є досить цінним конструкційним матеріалом, його сплави мають низьку зносостійкість та антифрикційні властивості, що значно звужує сферу можливого застосування цих матеріалів. Одним з методів зміцнення поверхні титанових сплавів є хіміко-термічна обробка, зокрема термодифузійне насичення поверхневих шарів елементами втілення (киснем, азотом, вуглецем). Традиційні методи хіміко-термічної обробки поверхні титану зазвичай здійснюються при температурах 1123…1223 К, що приводить до зростання зерна в об’ємі виробу, дифузії водню і, як наслідок, до погіршення механічних властивостей виробів. Іншими недоліками цих методів є низька продуктивність, висока енергоємність та незначна глибина зміцненого шару. У зв’язку з цим актуальною проблемою сьогодення є розробка нових технологій, які б дозволяли при мінімальних затратах енергії і часу формувати на титанових сплавах покриття з бажаними фізичними властивостями. Аналіз сучасних методів зміцнення поверхні показує, що найбільш перспективним з них є зміцнення з використанням концентрованих джерел енергії, зокрема лазерного випромінювання. Перспективність лазерного нагрівання обумовлена економією

електроенергії, підвищенням продуктивності й покращанням якості виробів. Методи зміцнення поверхні виробів з використанням лазерного нагрівання є особливо ефективними при локальній обробці дрібних виробів чи виробів складної конфігурації, деформація яких повинна бути мінімальною. Тому метою роботи є вивчення структурного стану поверхні технічного титану після лазерного оплавлення у газових середовищах.

За об'єкти досліджень обиралися зразки промислового титанового сплаву ВТ1-0. Лазерна обробка зразків виконувалась на імпульсному YAG-лазері ($\lambda = 1{,}06$ мкм) у різних атмосферах: повітря, азоту та аргону, при однаковій густині потужності випромінювання, тривалості імпульсів та частоті їхнього слідування. Перекриття складало близько 50 %. Фазовий склад поверхневих шарів зразків до- і після обробки контролювався дифракційним рентгенівським (XRD) методом на дифрактометрі ДРОН-3 у *Cu-K*$_б$-випромінюванні.

Зразки вихідного сплаву ВТ1-0 у вихідному стані були однофазними. Про це свідчили дані дифрактометричних досліджень (рис.1, *а*). На дифрактонрамах фіксувалися дифракційні максимуми лише від гратки б-фази титану.

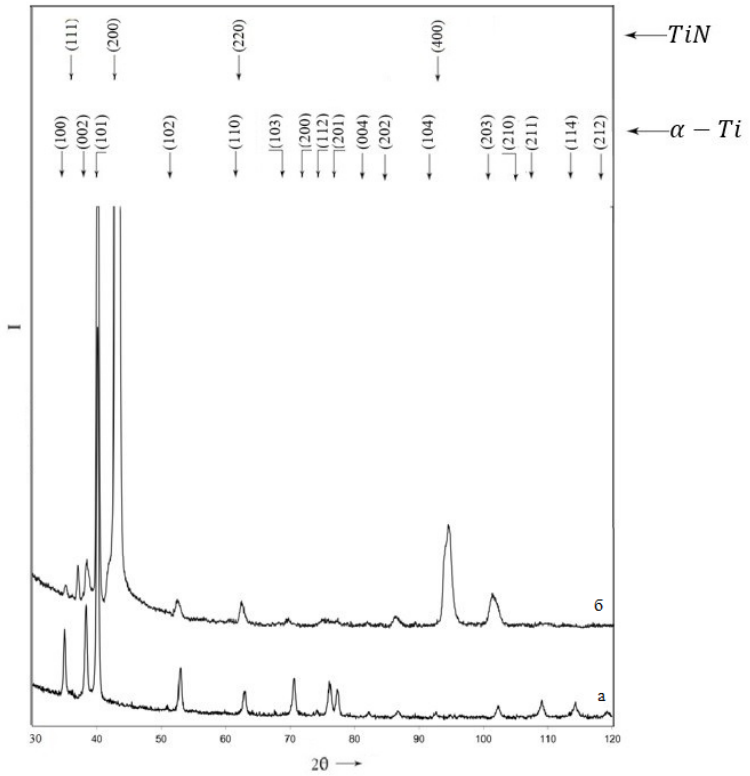

Рис. 1. Дифрактограма від поверхневих шарів титану у вихідному стані (а) та після лазерної обробки в атмосфері азоту (б)

Після лазерної обробки в середовищі азоту, який подавався у зону лазерного оплавлення під тиском 1,5 атм, фазовий склад поверхневих шарів змінився – на рентгенограмах спостерігалися окрім піків від б-фази титану також піки від кубічного нітриду TiN. Подібний фазовий склад поверхні мав привести до її зміцнення. Для уточнення ступеня зміцнення обробленої поверхні необхідним є подальше вимірювання механічних властивостей поверхні оброблених зразків.

Камбуров Олексій
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Горбенко В.І.

ОСНОВИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІНФОРМАТИКИ

В контексті теми дослідження ключовими поняттями є «кібербезпека», «кіберпростір», «кіберзлочин» та «інформація». Сьогодні питання кібербезпеки є дуже важливим в сфері інформаційних технологій, тим паче в шкільному курсі інформатики. Виходячи із Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України (2017)», «кібербезпека**»,** – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі. Можна також додати, що йдеться про запобігання і нейтралізацію реальних і потенційних загроз не тільки в масштабах нації а й в масштабах окремо взятої людини, окремо взятої дитини, яка може буди захищена, якщо наділити її відповідною інформацією. «Кіберпростір**»,** – це середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних. «Кіберзлочин», - (комп'ютерний злочин) – суспільно небезпечне винне діяння у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за яке передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або яке визнано злочином міжнародними договорами України. Також буде не зайвим в рамках нашої теми додати доволі образне визначення поняттю «інформація» **–** це коштовний товар, який завжди буде користуватися великим попитом. Тому злочинці різними способами намагаються заволодіти інформацією для її продажу, зміни в свою користь або знищення.

Як показує практика, діти та дорослі стають все більш уразливі до різного роду атак хакерів та пропаганди зловмисників. Різні дослідження по Україні мають приблизно таку статистику, що одна дитина з п'яти, віком від 5 до 7 років використовує Інтернет без нагляду батьків. В такому випадку виникає занепокоєння у зв'язку з тим, що діти здатні знайти матеріали «для дорослих» або привернути увагу педофілів чи надати конфіденційну інформацію в руки шахраїв. Згідно з тим же дослідженням, один з десяти дітей має мобільний телефон, незважаючи на небезпеку впливу мобільного на здоров'ї дитяти в настільки юному віці, а в половини дітей стоїть в кімнаті телевізор.

Кількість дітей від 8 до 11 років, в яких є вільний доступ до Інтернету, зросла з 9% до 16% за останні три роки, тоді як кількість дітей від 12 до 15 років зросла з 20% до 35%. Взагалі, найбільш вразливішою категорією підлітків

є діти віком від 12 до 17 років. Дитина, яка вважає Інтернет просто віртуальним світом, має знати, що в ньому є реальні загрози: культурні, духовні, матеріальні та ін., тому треба забезпечити дитині належне навчання в цій області. З одного боку, якщо проаналізувати Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України в статті 7 пункт 4 йдеться мова про підвищення культури людей в галузі кібербезпеки. З іншого боку, якщо проаналізувати діючу шкільну програму з інформатики для закладів середньої освіти, то можна побачити, що початкові уявлення про безпеку в інтернеті вже присутні в підручниках з 2 по 8 кл. на окремих параграфах, а в 9 кл. елементи інформаційної безпеки розповідаються навіть в цілому розділі. Проте, якщо враховувати темпи зростання вразливостей дітей в мережі інтернет з кожним роком, то знання в підручниках з інформатики з 2 по 9 кл. є далеко не вичерпними, поверхневими і в основному носять характер переліку правил роботи з відповідними програмами та рекомендації щодо захисту персональних даних. Більш глибші наслідки неправильного користування Інтернетом не розкриваються. Наприклад, нейтралізація пагубного впливу ігор координованого характеру, типу «синій кит». Не розкриваються такі поняття як: кіберзлочин, кібератака, кібероборона і таке інше. Що стосується основ кібербезпеки у старшій школі, то згідно з програмою, вона там просто відсутня. Але це не є забороною для того, щоб в теперішній час на уроках інформатики проводити заняття подібної тематики.

Тобто виникає така проблема: з одного боку в Законі України йдеться мова про принципи забезпечення кібербезпеки, а з іншого, згідно з шкільною програмою з інформатики, спостерігається дефіцит в перевірці і отриманні знань з кібербезпеки. Наше дослідження проводилося шляхом педагогічного експерименту за допомогою розробленого переліку запитань провокативного характеру для учнів 7-11 кл. В результаті проведеного дослідження ми виявили, що у дітей дійсно існують проблеми з розумінням наслідків різних дій в мережі Інтернет. Простежується самовпевненість деяких учнів в розумінні небезпеки в Інтернеті. І цей факт є цілком закономірним, тому що діти багато часу витрачають на соціальні мережі, чати, ігрові сайти, сайти для дорослих, і мало рефлексують над наслідками такого проведення часу, по-суті стаючи вдалими мішенями для підготовлених злочинців. Отже необхідна додаткова просвітницька діяльність в цій сфері. Це завдання потребує більшої уваги, ніж може надати діюча навчальна програма з інформатики.

Література

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2163-19.
2. Й.Я. Ривкінд (та ін). Інформатика: підр. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ, Генеза, 2017. 288 с.
3. Діти та Інтернет. URL: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/Діти_та_Інтернет...
4. Інформатика. Програми для профільного навчання та допрофільної підготовки. Київ: Видавнича група BHV, 2009. 400 с.

Коваленко Катерина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Сніжний В.Л.

КІЛЬКІСНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИНИКАЮЧОГО МАРТЕНСИТУ ДЕФОРМАЦІЇ ВІД ПОЧАТКОВОЇ КІЛЬКОСТІ ФЕРИТУ В СТАЛІ 08Х18Н10Т

Досліджувалася сталь 08Х18Н10Т промислового виробництва у вигляді листової поставки розміром $2000\times2000\times1$ мм^3, яка містить ферит. Вирізані 8 зразків у вигляді паралелепіпедів розміром 7Ч3Ч1 мм^3 піддавалися деформації вигином на кут $\alpha=90^\circ$. До вигину визначали кількість фериту ($P_\Ф$), після – кількість сумарних фаз фериту і мартенситу деформації ($P_{\Ф+\М}$) та мартенситу деформації ($P_\М$) [1].

Мета роботи – встановлення кореляційної залежності між кількістю виникаючого мартенситу ($P_\М$) після деформації вигином та кількістю присутнього фериту ($P_\Ф$) в сталі 08Х18Н10Т. Хімічний склад сталі: 0.09% C, 18.2% Cr, 10.1% Ni, 0.56% Ti, 0.75% Mn, 0.70% Si, 0.026% P, 0.01% S, 0.14% Cu, 0.05% Co, 0.04% V, 0.04% W, 0.06% Nb.

Одержані результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Кількість феромагнітних фаз зразків сталі 08Х18Н10Т до і після вигину

№ зразка	$P_\Ф$, %	$P_{\Ф+\М}$, %	$P_\М$, %
1	0.10	0.43	0.33
2	0.25	0.43	0.18
3	0.23	0.43	0.20
4	0.12	0.41	0.29
5	0.14	0.41	0.25
6	0.27	0.45	0.18
7	0.13	0.41	0.28
8	0.22	0.41	0.19

Аналізуючи залежність на рис. 1 можна зробити висновок, що при холодній пластичній деформації вигином кількість виникаючого мартенситу відбувається за гіперболічним законом: чим менша кількість присутнього фериту в сталі 08Х18Н10Т, тим більша кількість мартенситу деформації утворюється.

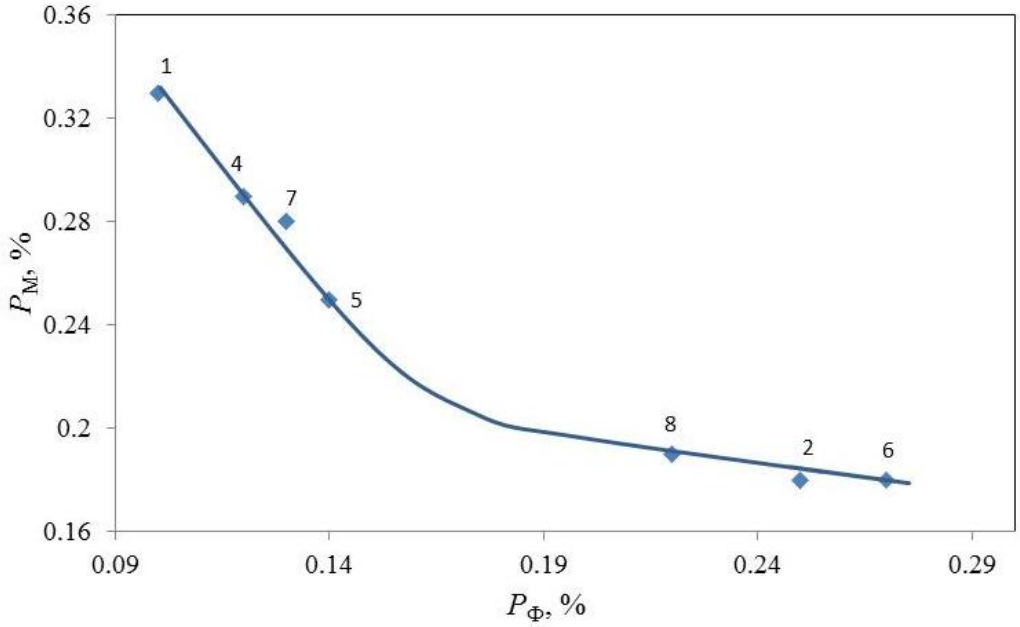

Рис. 1. Залежність між виникаючою кількістю мартенситу деформації від кількості присутнього фериту в сталі 08Х18Н10Т. Цифрами позначено номери зразків.

Література

1. Снежной Г.В., Мищенко В.Г., Снежной В.Л. Интегральный физический метод идентификации б-фазы в аустенитных хромоникелевых сталях. *Литье и металургия.* Беларусь, 2009. №3(52) С.241-244.

Корнєєва Аліна
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р фіз.-мат. наук, проф. Гіржон В.В.

ЛАЗЕРНЕ ЛЕГУВАННЯ ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ ЦИРКОНІЄМ

Титанові сплави, зважаючи на свої унікальні властивості, є найважливішими конструкційними матеріалами для авіаційної, космічної промисловості, медицини тощо. Проте застосування титану та його сплавів без зміцнення поверхні має певні обмеження в зв’язку з низькими механічними характеристиками поверхні і низькою зносостійкістю.

Підвищення експлуатаційних властивостей виробів з титанових сплавів досягається шляхом використання деталей зі спеціальними властивостями поверхневого шару, модифікованого різними методами. На сьогодні існує значна кількість технологій для зміцнення поверхні титанових сплавів із застосуванням методів фізичного осадження з газової фази (PVD), хімічного осадження з газової фази (CVD), термічної і хіміко-термічної обробок.

Одним з перспективних методів обробки поверхні титанових сплавів з метою її зміцнення є лазерне легування. Лазерне легування полягає в насиченні матеріалу легуючими елементами за допомогою дифузії попередньо нанесеного шару під впливом лазерного променя. Особливий інтерес представляє собою лазерне легування титану цирконієм. Цирконій мало впливає на температуру

алотропічного перетворення, тому його відносять до групи так званих нейтральних зміцнювачів. Цирконій належить до тієї ж (IVB) підгрупи періодичної таблиці що й титан, має близьку температуру плавлення і також проявляє поліморфізм. З відповідними модифікаціями цирконію б- і в-модифікації титану утворюють безперервні ряди твердих розчинів. Цирконій у порівнянні з іншими легуючими елементами є досить слабким зміцнювачем для титану. Однак при підвищених температурах зміцнююча дія цирконію проявляється сильніше. З цієї причини цирконій є перспективним легуючим елементом для жароміцних титанових сплавів.

Огляд наукової літератури показав, що існує недостатня кількість робіт, присвячених легуванню титану цирконієм. Тому метою даної роботи є вивчення структурних змін в поверхневих шарах технічного титану після лазерної обробки.

Для проведення експериментів використовувався зразок технічно чистого титану ВТ1-0. Легування здійснювалося методом обмазки. За зв'язуючу речовину обирали рідке скло та клей БФ-6. Лазерна обробка здійснювалася на імпульсному YAG-лазері (л = 1,06 нм). Легуючим компонентом було обрано порошок цирконію з розміром фракції (100…150 мкм). Товщина обмазки складала близько 300 мкм. Легування виконувалося в атмосфері повітря. Обробка проводилася в два етапи: первинна обробка з тривалістю імпульсів 2 мс та частотою слідування імпульсів 4 Гц, і повторна обробка перпендикулярно до первинної з тієї ж тривалістю імпульсів та частотою 6 Гц. Фазовий склад поверхневого шару зразка після легування контролювався рентгенографічним методом (ДРОН-3, Cu-K_6-випромінювання).

Кущ Ольга
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р фіз.-мат. наук, проф. Гіржон В.В.

СТРУКТУРА ЛОПАТОК АВІАЦІЙНОГО ДВИГУНА ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОЇ ОБРОБКИ

З 1950-х років титан почали використовувати в авіаційній промисловості, а згодом – в ракетно-космічній техніці, в транспортному будуванні, медицині. Сьогодні титан та його сплави відносяться до числа найважливіших конструкційних матеріалів у промисловому виробництві. Таке широке використання обумовлено високими фізико-механічними властивостями: малою густиною, високою міцністю та корозійною стійкістю.

З розвитком авіаційної промисловості постало питання у покращенні фізико-хімічних та механічних властивостей деталей з титану. На жаль хіміко-термічна обробка титану та його сплавів не завжди справляється з поставленою задачею, оскільки внаслідок тривалих високотемпературних навантажень вимагає значних енергетичних затрат, зумовлює покрихчення внутрішніх зон виробів внаслідок інтенсивного росту зерна, тощо [1].

Перспективним напрямком у розвитку нових технологічних процесів термічної обробки титанових сплавів є використання надвисоких швидкостей нагрівання та охолодження, яких можна досягти, зокрема, під час поверхневої лазерної обробки (ЛО) [2]. Перспективність використання ЛО обумовлена економією електроенергії, підвищенням продуктивності праці й покращанням фізико-хімічних властивостей поверхні шарів виробів. Методи зміцнення з використанням лазерного нагрівання ефективні під час обробки поверхні виробів малих розмірів чи складної конфігурації, деформація яких повинна бути мінімальною.

Тому мета роботи полягає у виборі оптимального режиму лазерної обробки титанового сплаву ВТ3-1, дослідженні структури зони лазерної дії для підвищення експлуатаційних характеристик поверхні.

За об’єкт дослідження було обрано титановий сплав ВТ3-1 (89,34% Ti; 5,83% Al; 2,76% Mo; 1,34% Cr; 0,38% Fe; 0,35% Si), який є двофазним (б+в) жароміцним сплавом мартенситного класу.

Лазерну обробку сплаву виконували за допомогою імпульсного лазера «КВАНТ-12» в середовищі аргону та азоту, з густиною потужності випромінювання 1,27 ГВт/м^2.

Структурний стан сплаву до та після імпульсної лазерної обробки досліджувався за допомогою якісного рентгенівськогоо фазового аналізу (XRD) в Cu-K_6-випромінюванні. Мікротвердість вимірювали за допомогою мікротвердоміру ПМТ-3.

За даними XRD (рис. 1, *а*) сплав ВТ3-1 у вихідному стані був двофазним: твердий розчин на основі б-Ti з періодами гратки a = 0,292 нм та c = 0,468 нм, та твердий розчин на основі в-Ti з періодом гратки a = 0,323 нм, що погоджується з літературними даними [3].

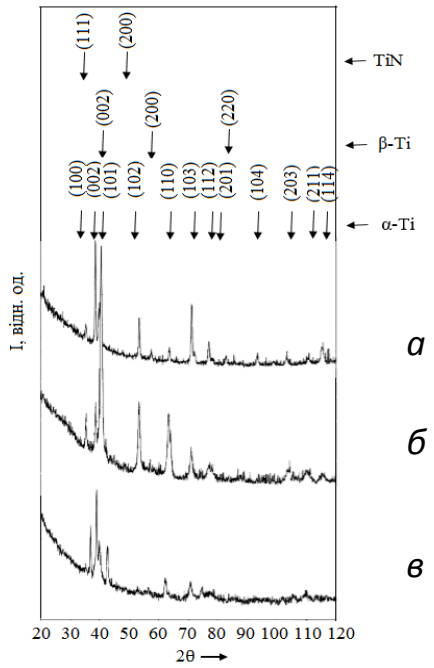

Рис. 1. Дифрактограма від зразка сплаву ВТ3-1: *а* – вихідний стан; *б* – ЛО в середовищі аргону; *в* – ЛО в середовищі азоту.

Після ЛО в середовищі аргону дифракційні максимуми від б-фази стали ширшими, а відображень від гратки в-фази не спостерігалося. Після відпалу з'явилися дифракційні максимуми від гратки в-фази (рис. 1, *б*).

Металографічними дослідженнями встановлено, що після ЛО в аргоні значення H_μ знизилися, незважаючи на диспергізацію структури, і складали 4500…4800 МПа для зони оплавлення та 3100…3200 МПа для зони термічної дії (у вихідному стані H_μ = 5000…5100 МПа). Це пов'язано з тим, що висока швидкість охолодження (10^4 К/с) привела до виникнення мартенситної фази, яка й могла бути причиною зниження значень мікротвердості. Тому далі зразок сплаву ВТ3-1 піддавали ЛО, але вже в середовищі азоту. Після ЛО в середовищі азоту (рис. 1, *в*), окрім б-фази та в-фази з'явилася ще й фаза TiN, формування якої повинно викликати зростання значень H_μ, і вказує на необхідність подальших досліджень.

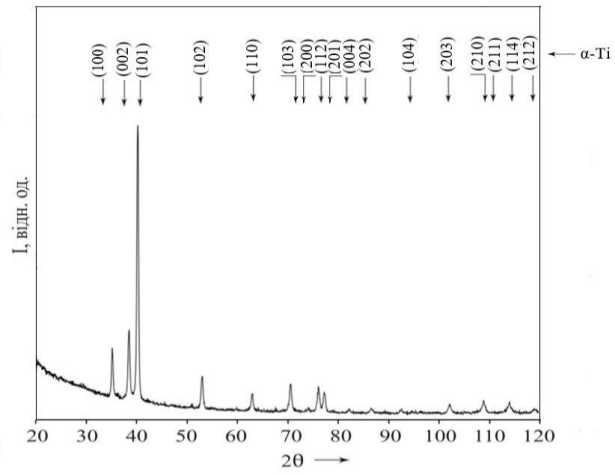

Рис.1. Дифрактограма від поверхневих шарів титану у вихідному стані

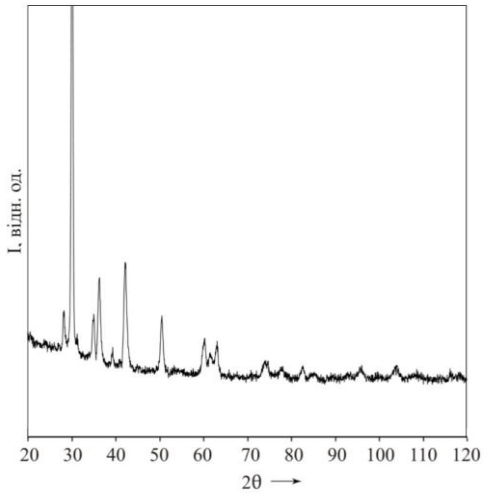

Рис.2. Дифрактограмма від поверхневих шарів титану після лазерного легування в атмосфері повітря

Згідно з даними рентгенівського фазового аналізу зразок у вихідному стані був однофазним (рис. 1). На дифрактограмі фіксувалися відображення лише від гексагональної щільноупакованої гратки *б*-фази. Поверхня зразка титанового сплаву, легованого цирконієм, мала складний фазовий склад (рис. 2.), що ймовірно включає в себе наступні фази: б-Ti, б-Zr, TiN, TiO_2. Для уточнення фазового складу легованого зразка необхідні подальші дослідження.

Література

1. Сотов А.В., Смелов В.Г., Носова Е.А., Косырев С.А., УДК 544.032 (2013).
2. Плешкова Е.І., УДК 669.295:621.785.5 (2000).
3. Горелик С.С. Рентгенографический и електронно-оптический анализ/ Ю.А. Скаков, Л.Н. Расторгуев – М. : Мисис, 1994. – 255 с.

Лазаренко Дмитро
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Смоляков О.В.

ВПЛИВ ГАЗОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ МОРФОЛОГІЇ ПОВЕРХНІ ЦИРКОНІЮ ПРИ ЛАЗЕРНІЙ ОБРОБЦІ

Сплави системи Zr-Nb стали основою конструкційних матеріалів активної зони ядерних реакторів, завдяки малому перерізу захвату теплових нейтронів, високій температурі плавлення та високій корозійній стійкості. Металургія цирконію отримала інтенсивний розвиток після того, як цирконій став основним компонентом конструкційних сплавів для атомної енергетики. Температура плавлення цирконію та його сплавів приблизно однакова і дорівнює 2128…2130 К. Однак існує ряд факторів, які значно обмежують можливість їх використання в реакторобудуванні. В першу чергу, сплави системи Zr-Nb мають високу корозійну стійкістю у воді лише до 623 К, а у парі – до 673…773 К. Іншим фактором є зменшення міцнісних характеристик та підвищення пластичних властивостей при температурах, вищих від 623 К [1]. Найбільш помітно це стає при 673…773 К. Оскільки сплави цирконію в атомній техніці використовуються переважно в станах, близьких до рівноважних, то рівень їх міцнісних характеристик підвищують за допомогою твердорозчинного зміцнення або шляхом введення іншої фази. Одним із методів впливу на структуру металевих сплавів є лазерна обробка їх поверхонь [2]. Наявні літературні дані не розкривають повністю закономірностей та механізмів зміни морфології поверхні цирконію при його лазерній обробці в різних газових середовищах і потребує додаткових досліджень.

Метою даної роботи є встановлення фізичних закономірностей формування морфології поверхні цирконію, при лазерній обробці в атмосфері повітря, азоту та аргону.

Лазерну обробку зразків виконували на імпульсному лазері «Квант – 12» із різною густиною потужності. Дослідження фазового складу поверхневих шарів зразків виконувалось дифрактометричним методом (ДРОН – 3М).

Встановлено, що лазерна обробка зразків цирконію у різних газових середовищах викликає формування різної морфології їх поверхні. Лазерна обробка в інертному середовищі аргону викликає формування на поверхні зразків слідів від дії лазерного променя із концентричними кільцевими хвилями. Лазерна обробка в атмосфері азоту та повітря викликає появу слідів дії лазерного променя із радіальними смугами.

Причиною залежності морфології поверхні цирконієвих зразків в області дії лазерного променя від газового середовища може бути зміна фазового складу оброблених ділянок. Експериментально встановлено, що при лазерній обробці в атмосферах азоту та повітря відбувається формування нітриду та оксиду цирконію. Лазерна обробка в інертному середовищі аргону не викликає зміни фазового складу поверхневих шарів зразків.

Література
1. Ажажа В. М. Цирконий и его сплавы: технологи производства, области применения: Обзор. / В. М. Ажажа, П. Н. Вьюгов, С. Д. Лавриненко, А. П. Мухачев, К. А. Линдт, Н. Н. Пилипенко – Харьков.: ННЦ ХФТИ, 1998. – 89 с.
2. Гиржон В. В. Лазерное оплавление сплава на основе циркония в различных газовых средах / В.В.Гиржон, А.В. Смоляков, Т.А. Дмитренко // Металлофиз. новейшие технол. – 2017. – Т.39, №8 – С. 1087 – 1095.

Мартиненко Віктор
аспірант фізичного фак-ту
Гавронська Ярославна
інженер каф. ПФ та НМ
Наук. кер.: д-р техн. наук, проф. Міщенко В.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ СТРУКТУРИ ПОВЕРХНЕВОГО ШАРУ ВТОРИННОТВЕРДІЮЧОЇ СТАЛІ 09Х3НМ3ФБч В ПРОЦЕСІ ХІМІКО-ТЕРМІЧНОЇ ОБРОБКИ

Зубчасті колеса авіадвигунів нового покоління, в результаті постійного удосконалення, стають все більш складними виробами, до яких висуваються високі вимоги щодо забезпечення високих механічних та службових властивостей. Важливим також є намагання дослідників зберегти службові властивості деталей авіаційних редукторів при температурах 400-450°С. Для цього колективом авторів розроблена цементована вториннотвердіюча сталь 09Х3НМ3ФБч, яка поєднує характеристики міцності та зносостійкості при підвищених температурах [1].

Металографію та механічні властивості досліджували на сталі, хімічний склад якої витриманий на нижній границі легувальних елементів Мо та С (табл. 1).

Таблиця 1-

Хімічний склад досліджуваної плавки

C	Si	Mn	Al	Ni	Cr	Mo	V	Nb	Ce	La
0,060	0,058	0,21	0,09	1,3	1,9	1,71	0,21	0,06	<0,002	<0,001

Було виготовлено 5 партій зразків (по три зразки у кожній партії) розміром 15Ч15Ч10 мм. Потім зразки піддавали ХТО на вторинну твердість. Після кожної термічної операції з контейнера вилучали одну партію зразків для металографічного та дюрометричного аналізу (табл. 2).

Таблиця 2-

Режими хіміко-термічної обробки

№ партії	Нормалізація при 830°С	Цементація з безпосереднім гартуванням в воду при 1030°С 3 год.	І Відпуск при 530°С 1 год.	ІІ Відпуск при 530°С 1 год.	ІІІ Відпуск при 530°С 1 год.
1	+	–	–	–	–
2	+	+	–	–	–
3	+	+	+	–	–
4	+	+	+	+	–
5	+	+	+	+	+

Після нормалізації структура дослідної сталі була ферито-перлітною, а твердість становила 15 HRC (рис.1). При гартуванні структура поверхневого шару збереглася аустенітною, а після першого відпуску більшість аустеніту розпалась на мартенсит із значною кількістю дисперсних карбідів хрому, молібдену, ванадію і ніобію. Внаслідок цього твердість поверхневого шару зросла до максимальної величини 60 HRC, і суттєво не змінювалась при наступних відпусках. Після третього відпуску структура поверхневого шару складається з мартенситу, спеціальних карбідів та деякої кількості залишкового аустеніту (~3%).

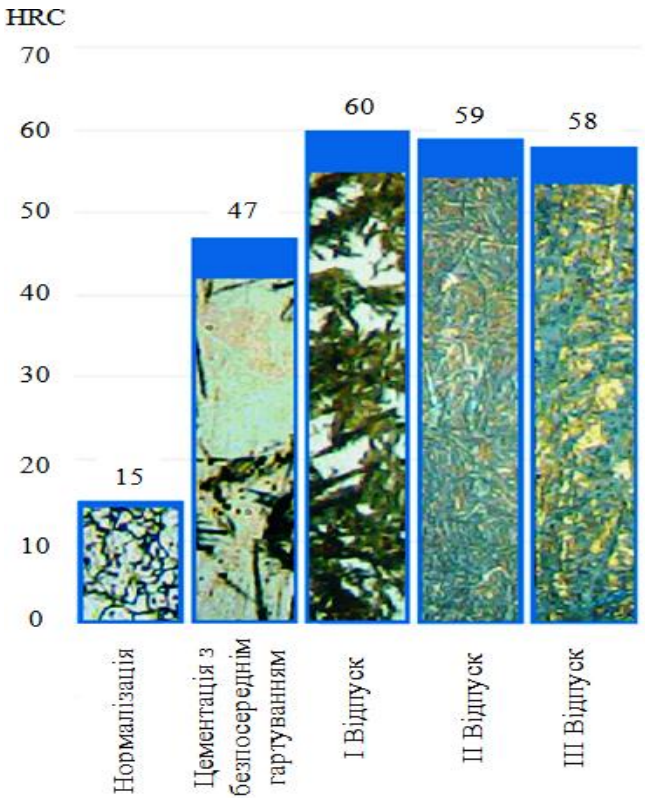

Рис. 1. – Залежність твердості після кожного виду ТО

Висновки

Досліджено зміну структурного стану та твердості поверхневого шару зразків сталі 09Х3НМ3ФБч в процесі ТО та ХТО. Апробована можливість обробки сталі 09Х3НМ3ФБч при мінімальному вмісті вуглецю та молібдену на вторинне твердіння. Встановлено, що механізм розпаду аустеніту на мартенсит діє внаслідок випадання спеціальних карбідів хрому, молібдену, ванадію та ніобію. Показано, що після другого відпуску структура поверхневого шару не змінюється. Це дає можливість використовувати дану марку сталі при температурах до 400 °С з мінімальною кількістю відпусків (1-2).

Література

1. Пат. 108582 Україна, МПК C22C38/44, C22C38/46, C22C38/48. Цементована сталь / Міщенко В.Г., Панченко О.І., Лютий О.П., Єдинович А.Б., Меняйло О.І., Милосердов О.Б., Олійников В.І.; заявник та патентовласник Запорізький національний університет. - № a201404953 ; заявл. 12.05.2014 ; опубл. 12.02.2015, Бюл. №9.
2. Управление параметрами диффузионного слоя в процессе химико-термической обработки стали / А. И. Меняйло, В. Г. Мищенко // Строительство. Материаловедение. Машиностроение. Серия : Стародубовские чтения. - 2015. - Вып. 80. - С. 197-203.

Моргун Андрій
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Ананьїна О.Ю.

МЕТАЛЕВІ НАНОКЛАСТЕРИ НА ОСНОВІ АЛЮМІНІЮ: КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

На сьогоднішній день фізика нанокластерів є одним з перспективних напрямків сучасної фізики. Під терміном «кластер» розуміють атомну агрегацію, яка містить від декількох одиниць до декількох десятків і сотень тисяч атомів. Кластери часто називають «новою фазою речовини», оскільки завдяки дискретній структурі енергетичних рівнів і великому значенню відношення поверхня/об’єм, вони виявляють нові властивості, відмінні як від властивостей окремих атомів, з яких вони складаються, так і від властивостей об’ємної речовини [1,2]. Фізичні властивості кластерів залежать від типу і кількості атомів, що їх складають. Зменшення інтенсивності розмірних залежностей зі збільшенням кількості атомів у кластері свідчить про перехід матеріалу з кластерного стану в об’ємний. Розуміння закономірностей цих залежностей дозволяє не лише отримувати фундаментальні знання, але й використовувати ці знання у прикладних цілях.

Кластери алюмінію, які мають у своєму складі 13 або 14 атомів подібні до галогенів або лужноземельних металів, вони є схожими за електронною структурою й хімічними властивостями. Кластер Al_{14}^{-} за своїми властивостями нагадує магній, кальцій та інші лужноземельні метали [2]. Збіг властивостей нанокластерів і звичайних атомів наводить вчених на думку про те, що є

можливість генерації кластерів, які повторюють властивості всіх елементів Періодичної системи. Кластери різних розмірів і внутрішньої будови мають різну електронну структуру і відповідно різні відстані між рівнями, що може бути використано при проектуванні наноматеріалів і створенні різних технічних пристроїв.

У даній роботі методами квантової хімії досліджувалися металеві нанокластери на основі алюмінію. Метою роботи є квантово-хімічне моделювання металевих нанокластерів, що складаються з атомів алюмінію, міді та заліза, встановлення залежності їх геометричних та електронних параметрів від хімічного складу та кількості атомів у кластері. Квантово-хімічне моделювання нанокластерів проводилося в рамках напівемпіричного методів MNDO, PM3 та PM6 і методів Хартрі-Фока, які входять до програмних пакетів MOPAC і PC GAMESS.

Література

1. Погосов В. В., Коротун А. В., Бабіч А. В. Методичні вказівки до виконання курсового проекту «Кулонівська нестійкість металевих кластерів» з дисципліни «Фізика нанокластерів і тонких плівок». Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. 26 с.
2. Суздалев И. П. Нанотехнология : физикохимия нанокластеров, наноструктур и наноматериалов. М. : КомКнига, 2006. 592 с.

Мудра Світлана
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р техн. наук, проф. Міщенко В.Г.

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТАНДАРТІВ ВИМІРЮВАННЯ ТВЕРДОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

З 2018 року в Україні практично відсутні ДСТУ з визначення твердості за методами Брінелля, Роквелла, Віккерса та ін.. На сьогодні ця проблема є нагальною та актуальною. Важливим завданням для підприємств є перехід на нові стандарти. Професором Харківського національного автомобільно-дорожнього університету Мощенком В.І. розроблені і запропоновані нові стандарти визначення твердості матеріалів, які дуже повільно проходять апробацію на теренах України [1].

Особливості визначення твердості за Брінеллем відповідно ДСТУ ISO 6506-1:2007 являють собою відношення навантаження до площі відновленого відбитка. Для металевих матеріалів значення твердості обмежена до 650 HBW при діаметрі стальної кульки 10; 5 та 2,5 (мм) [3].

Твердість за Роквеллом визначають відповідно ДСТУ 9013-59, і полягає у впровадженні в поверхню зразка алмазного конусного або сталевого сферичного індентора під дією послідовно прикладених попереднього F_0 і основного F_1 зусиль і визначенні глибини впровадження індентора після зняття основного навантаження. Алмазний конусний - індентор має кут при вершині –

120 °, радіус сферичної частини – 0,2 мм., а кульковий сталевий індектор має дві кульки ш 1,588 і 3,175мм [2].

Приведено відмінності між державними та міжнародними стандартами визначення твердості за Брінеллем. Американський стандарт визначення твердості дозволяє використовувати, крім основних шкал (30 шкал), також проміжні: HBW 10/750, HBW 10/2000, HBW 10/2500, HBW 5/187,5, HBW 5/500. Нині проходять гармонізацію у виробництві України ДСТУ 9012-59 і ISO 6506-1:2007. Українські стандарт рекомендує здійснювати в залежності від наступних груп металів і сплавів:

- сталь, чавун, високоміцні сплави;
- титан і сплави на його основі;
- мідь та сплави на його основ;
- підшипникові сплави;
- свинець, олово.

Міжнародний стандарт ISO 6506-1:2007 має інші групи металів і сплавів при виборі шкали твердості:

- сталь, нікелеві та титанові сплави;
- чавун;
- мідь, кольорові метали та їх сплави;
- легкі метали та їх сплави;
- свинець, олово.

Американський стандарт ASTM E10-10 рекомендує звертати увагу не на групу металів і сплавів, а на діапазон передбачуваної твердості досліджуваного матеріалу. Шкала вибирається залежно від твердості, причому для металу однієї і тієї ж твердості. Наприклад, 100 HBW можна застосувати HBW 10/3000, HBW 10/1500. Основною проблемою цієї методики є числа твердості за Брінеллем, визначення яких за шкалами повинні мати приблизно однакові значення з розкидом ± 3%. Досягти заданої точності при використанні сферичних інденторів різного діаметру і при різних навантаженнях дуже проблематично.

Поширені методи індентування надають усереднений показник твердості. При випробуванні із відновлення відбитку фіксується кінцевий результат опору, а не опір матеріалу, коли пружна деформація відновлена. Теперішні методи вимірювання твердості надають нам інформацію головним чином про пластичність матеріалу, а не про його твердість. Різноманіття умов випробувань в різних стандартах і шкал твердості ускладнює процес визначення твердості. У зв’язку з розвитком сучасної техніки підвищуються вимоги до механічних властивостей матеріалів, що піднімає питання поліпшення методів механічних випробувань, внаслідок чого настала гостра потреба у зміні ДСТУ.

За новими стандартами визначають макро-, мікро- та нанотвердості за кривими індентування [1].

Для визначення твердості за методом відновленого відбитку запропонований розрахунок чисел шляхом:

- ділення навантаження на площу проекції відбитка (проекційна твердість);
- ділення навантаження на площу поверхні відбитка (поверхнева твердість);
- ділення навантаження на об’єм відбитка (об’ємна твердість).

Для визначення твердості за методом невідновленого відбитку запропонований розрахунок чисел шляхом:

- ділення прикладеного зусилля до індентора на площу проекції впровадженої в матеріал його частини (проекційна твердість);
- ділення прикладеного зусилля до індентора на площу поверхні впровадженої в матеріал його частини (поверхнева твердість);
- ділення прикладеного зусилля до індентора на об’єм впровадженої в матеріал його частини (об’ємна твердість).

Для вимірювання твердості був запропонований прилад NanoTest в нанодіапазоні. Головна перевага приладу – наявність індентора для мікровимірів, що дозволяє реєструвати твердість в мікродіапазоні та частково в макродіапазоні (F = 2-20 Н).

Натепер кафедрі прикладної фізики та наноматеріалів надана можливість проводити визначення твердості методом Роквелла за спрощеною методикою. Для цього була залучена американська програма підприємства HAAS Automation Inc. Ця програма спрощує роботу з даними та надає можливість в електронному варіанті отримати середнє значення чисел і залежність твердості від номера випробувань.

Для тестування програми було вирішено визначити твердість марки сталі ШХ15СГ методом Роквелла (рис.1.)

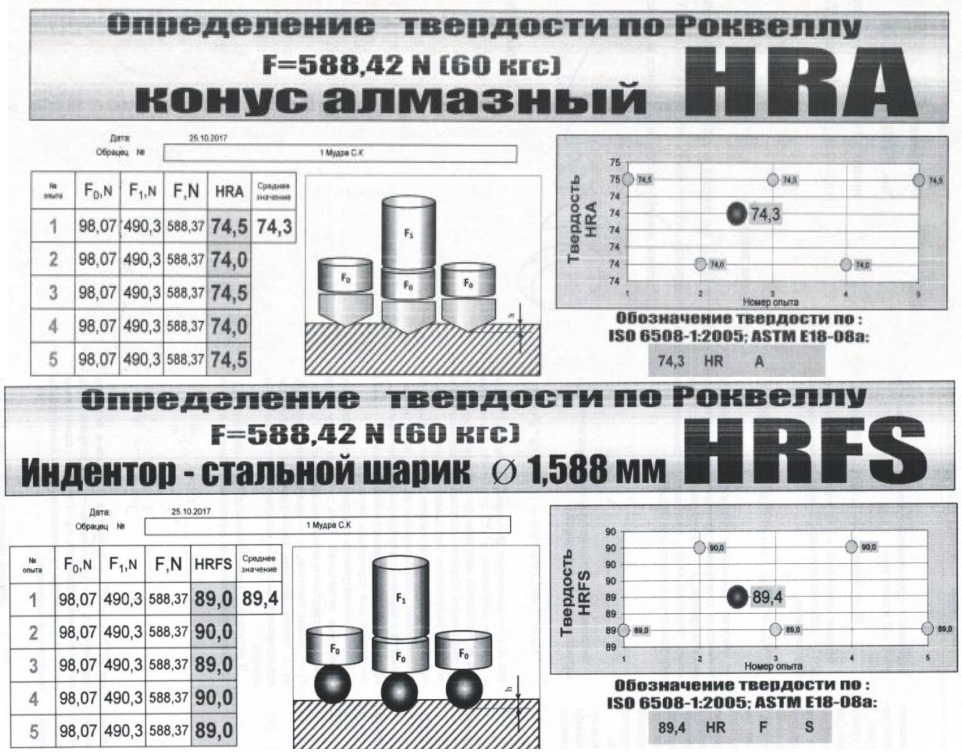

Рис.1 - Графік залежності твердості за Роквеллом до стандарту ISO 6508-1:2005 та ASTM E18-08a від номеру випробування.

Розширюючи співробітництво кафедри між підприємствами, залучаємо американську програму для гармонізації державних стандартів України та ISO, а також розглядаємо і удосконалюємо нові методи визначення твердості матеріалів.

Висновок

Настала нагальна потреба впроваджувати нові методи визначення твердості у металургійних та металообробних галузях промисловості України. Нині кафедра прикладної фізики та наноматеріалів протягом декількох років активно займається впровадженням нових методів визначення твердості на промислових підприємствах Запоріжжя та області і розробки нових стандартів визначення твердості.

Література

1. Мощенок В. И. Новые методы определения твердости материалов: монография/ В.И. Мощенок. – Х: ХНАДУ, 2012. – 324 с.
2. ГОСТ 9013-59. Металлы. Метод измерения твердости по Роквеллу. [Дата начала действия 01.01.1969]. Изд. офиц. Москва, 2001. 16 с.
3. ДСТУ ISO 6506-1:2007 Матеріали металеві. Визначення твердості за Брінеллем. Частина 1. Метод випробування (ISO 6506-1:2005, IDT) [Чинний від 01.01.2009]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2010. 16 с.
4. ДСТУ ISO 6508-1:2013 Металеві матеріали. Визначення твердості за Роквеллом. Частина 1. Метод випробування (шкали A, B, C, D, E, F, G, H, K, N, T) (ISO 6508-1:2005, IDT). [Чинний від 01.07.2014]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014.

Подорога Ольга
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р техн. наук, проф. Міщенко В.Г.

ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ СТАЛІ 04Х17Н9 В ПРОЦЕСІ ХОЛОДНОЇ ПЛАСТИЧНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ

З моменту впровадження в експлуатацію реторт зі сталі 04Х17Н9 (1.4541) різко погіршилась якість губчатого титану, яка обумовлена підвищеним вмістом нікелю. Це пояснюється наявністю в мікроструктурі сталі до 10% δ – фериту, який утворився як результат співіснування аустенітоутворюючих і феритоутворюючих елементів, та інтенсивним розчиненням матеріалу реторти в процесі відновлення [1].

Метою даної роботи є зменшення кількості δ – фериту та зниження змісту нікелю в губчастому титані.

Для вирішення цієї проблеми досліджувався вплив холодної пластичної деформації і наступного термічного оброблення на фазовий склад.

Сталь 04Х17Н9 (1.4541) належить до низьковуглецевих сталей аустенітного класу. Товщина зразків 16 мм (таблиця 1).

Таблиця 1

Хімічний склад сталі 04Х17Н9 (1.4541)

Марка сталі	Вміст легувальних елементів, % мас							
	C	Si	Mn	Cr	Ni	Ti	P	S
1.4541	0,041	0,360	1,290	17,300	9,060	0,360	0,026	0,001

Зразки деформували стальними кулями діаметром 60 мм, що вільно падали з висоти один метр. Термічну обробку проводили при температурі 900°С, термін витримки 1 хв/мм з наступним охолодженням в воді. Для нагрівання зразків використовували піч СНО.

Враховуючи наявність двох структурних складових δ – фериту та аустеніту досліджували зміну їхньої мікротвердості після кожної операції впливу (таблиця 2).

Таблиця 2

Середня мікротвердість структурних складових сталі 04Х17Н9 (1.4541)

Фаза	Середня мікротвердість $\overline{H_\mu}$ структурних складових, кгс/мм^2		
	Початковий стан	Після деформації	Після деформації та термообробки
Аустеніт	591 (551…622)	697 (633…766)	651 (611…695)
Ферит	519 (473…551)	552 (507…589)	510 (460…579)

Після обробки різанням поверхні сталі 04Х17Н9 (1.4541), наявні двійники та смуги зсуву (рисунок 1).

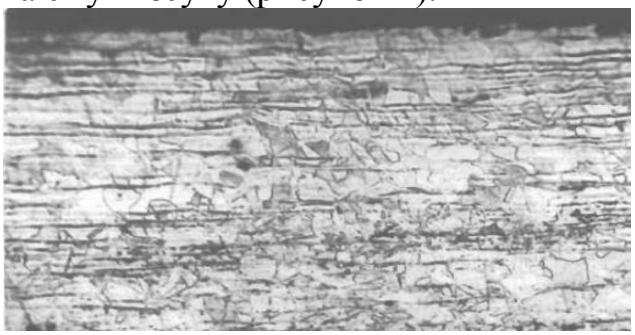

а

б

Рис.1. Мікроструктура сталі в початковому стані; а – збільшення х100, б – збільшення х700

Після деформації очікувана фрагментація пластин фериту не відбулась, проте можна спостерігати фрагментацію аустеніту у поверхневій зоні, яке супроводжується утворенням спеціальних міжзеренних границь [2]. (рисунок 2)

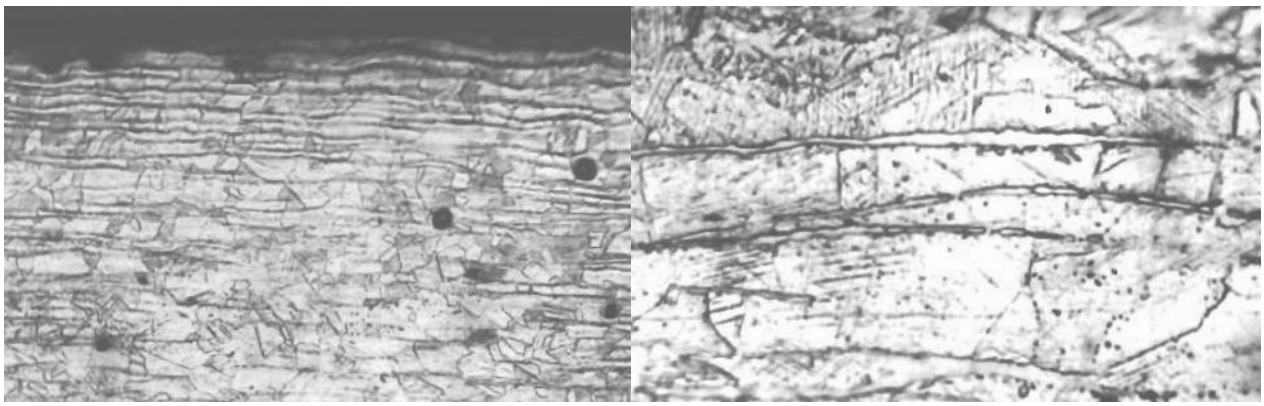

а б

Рис. 2. Мікроструктура сталі після холодної пластичної деформації;
а – збільшення х100, б – збільшення х700

В результаті термічної обробки збільшилась кількість нестійкого аустеніту, продукти розпаду якого представляють собою карбіди, які розташувались по границям зерен [3]. Оскільки карбіди виділились на спеціальних границях типу У3, кути між якими близькі до 120°, то це в свою чергу зменшило швидкість протікання міжкристалітної корозії [2]. Також слід зазначити, що термічна обробка після деформації сприяла рекристалізації δ – фериту і його мікротвердість знизилась практично до початкового стану. Однак розташування, форма та розміри пластин δ – фериту, а також його кількість зберіглася на рівні початкового стану (рис. 3).

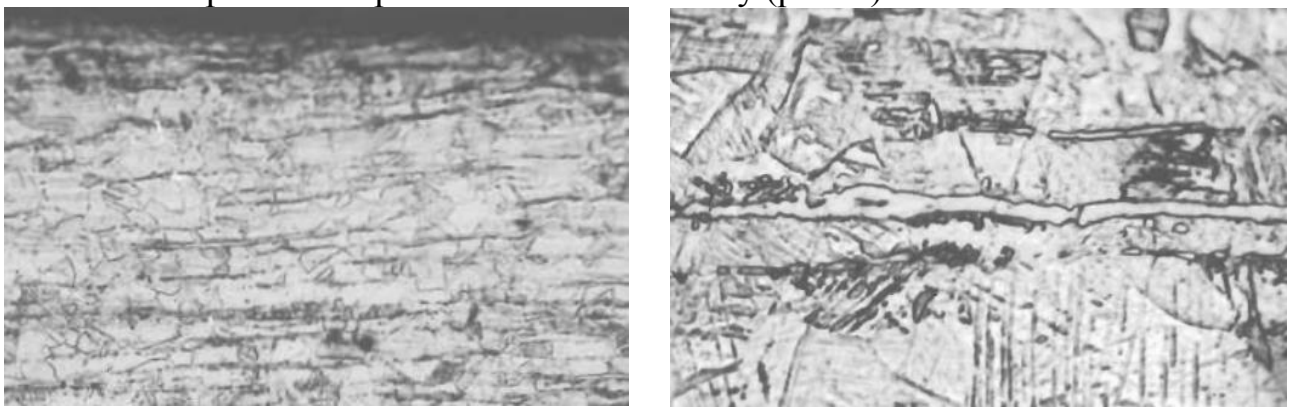

а б

Рис. 3. Мікроструктура сталі після холодної пластичної деформації та термообробки; а – збільшення х100, б – збільшення х700

Висновки

Сталь 04Х17Н9 (1.4541) має двофазну структуру – аустеніт і до 10% δ – фериту.

Холодна пластична деформація призвела до зміцнення δ - та г- фази та не сприяла подрібненню пластин δ – фериту. Мікротвердість δ – фериту збільшилась на 33 кгс/мм^2. Термообробка (900°С) деформованої сталі знеміцнює δ – ферит та сприяє часткової рекристалізації аустеніту. Використання деформації та термообробки з метою зменшення кількості δ – фериту неефективні, проте данні операції сприяли утворенню міжфазних

спеціальних границь типу У3 і, відповідно, зменшення протікання міжкристалітної корозії.

Література

1. Лахтин Ю. М., Леонтьева В. П. Материаловедение: Учебник для высших технических учебных заведений. — 3-е изд., перераб. и доп. —М.: Машиностроение, 1990. —528 с
2. Дергач Т.О. Теоретичні та технологічні основи керування структурою для підвищення корозійної стійкості труб з низьколегованих і високолегованих сталей: автореф. дис. … д-ра тех. наук : 05.02.01. Дніпро, 2018. 41 с.
3. Мищенко В.Г., Евсеева Н.А., Снежной Г.В. Формирование фазового состава хромо-никель-марганцевых коррозионностойких сталей при нагреве и охлаждении. *Строительство. Материаловедение. Машиностроение. Серия: Стародубовские чтения*. 2013. Вып. 67. С. 199-202.

Принцев Вячеслав
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
спеціальності 014 Середня освіта (Фізика)
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Андрєєв А.М.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ ОЦІНЮВАТИ ПОХИБКИ ВИМІРЮВАННЯ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ЗАДАЧАХ З ФІЗИКИ

Важливим значенням для формування предметних компетентностей є вміння оцінювати похибки вимірювання. Уміння оцінювати похибки вимірювання – це засвоєний суб’єктом спосіб виконання дії, який забезпечено сукупністю набутих знань та навичок. Формується шляхом вправ і створює можливість виконання дії не тільки звичних, але й в умовах, що змінюються.

Похибка вимірювання – це певне чисельне відхилення вимірюваної величини від її істинного значення під час здійснення вимірювання. Розрізняють похибки при прямих вимірюваннях та при не прямих. Похибки при прямих вимірюваннях класифікують на систематичні, випадкові та промахи.

Похибки методу. Причиною їх виникнення є недосконалість обраного методу вимірювань, спрощеннях.

Приладні похибки. Виникають по причині недосконалості конструкції вимірювальних приладів, їх застарілості та несправності.

Похибки, які виникають при неправильному використанні приладів.

Похибки, які обумовлені несприятливим зовнішнім впливом на прилади та об’єкти вимірювання (наприклад, вологість, тиск, температура).

Похибки відліку – виникають при недостатньо точному відлічуванні показів приладів

Випадковими називають такі похибки, які при повторних вимірюваннях змінюються випадково (без закономірності).

Промахи – похибки, що суттєво перевищують випадкові та систематичні похибки.

Експериментальними називають (за О. І. Бугайовим) задачі, в яких експеримент є засобом знаходження величин, що необхідні для розв’язування,

він дає відповідь на поставлене у задачі запитання або є засобом перевірки зроблених відповідно до умови розрахунків [1, с. 217]. *Мета експериментальних задач* полягає у виробленні в учнів важливої психічної установки: знання потрібні для того, щоб їх застосовувати на практиці [2, с. 5]. Розв'язування цих задач є однією з активних форм навчально-виховного процесу, важливим компонентом якого є самостійна робота учнів. Розв'язуючи експериментальні задачі, учні більш усвідомлено розуміють досліджувані процеси і причинно-наслідкові зв'язки між фізичними явищами і величинами.

Важливим етапом розв'язання експериментальних задач є оцінювання похибок вимірювання фізичних величин. В основу запропонованого нами підходу до розвитку в учнів уміння оцінювати похибки вимірювання в експериментальних задачах покладено такі передумови:

– управління процесом формування цього вміння повинне відбуватися за третім типом орієнтувальної основи дії, що передбачає (за Н. Ф. Тализіною [3, с. 130]) виділення загальних прийомів (орієнтирів) до виконання цілої системи навчальних завдань і сприяє формуванню в учнів узагальнених умінь, які вони можуть самостійно переносити на нові ситуації (завдання) та знаходити нові прийоми;

– поетапність формування розглядуваного вміння (вміння набувають розумової форми, стають узагальненими не відразу, а по черзі проходячи низку етапів).

Основи методики формування вміння оцінювати похибки вимірювань нами реалізовано у трьох етапах. *Перший* (підготовчий) етап полягає у розв'язуванні учнями тренувальних задач. Її мета – набуття учнями первинних умінь щодо обробки експериментальних даних (зокрема, оцінювання похибок). Формування цих умінь відбувається у процесі розв'язування учнями системи тренувальних завдань. При цьому завдання супроводжуються детальними роз'ясненнями та типовими прикладами. На цьому етапі учні діють переважно за зразком.

Другий етап полягає в оцінюванні учнями похибок вимірювань із використанням методичних рекомендацій до лабораторних робіт. Для цього в теоретичних відомостях до роботи, серед іншого, висвітлюється можливий спосіб проведення вимірювання шуканої величини, аналізуються джерела похибок при вимірюваннях та даються деякі рекомендації щодо їх оцінювання. Крім того, у кожній роботі подається перелік підготовчих вправ, що допомагають учням зробити коректну оцінку результатів вимірювання.

Третій етап пов'язаний із самостійним проведенням експерименту та обробкою його результатів. Це реалізується у процесі розв'язування учнями експериментальних задач, які є додатковими завданнями у роботах фізичного практикуму або постають домашніми завданнями. На цьому етапі учні навчаються діяти самостійно (без інструкцій та допомоги з боку вчителя).

Нами розроблено та апробовано навчальні тексти та тренувальні завдання з основ оцінювання похибок фізичних величин. Ці навчальні матеріали можуть бути використані у навчальному процесі при поглибленому вивченні фізики у школах та ВНЗ I та II рівнів акредитації.

Література
1. Бугаёв А. И. Методика преподавания физики в средней школе: теорет. основы : учеб. пособ. для студентов пед. ин-тов по физ.-мат. спец. Москва : Просвещение, 1981. 288 с.
2. Иваненко А. Ф., Махлай В. Ф., Богатырёв О. И. Экспериментальные и качественные задачи по физике : пособие для учителей. Київ : Рад. шк., 1987. 144 с.
3. Талызина Н. Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся. Москва: Знание, 1983. 96 с.

Рибалко Катерина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Смоляков О.В.

СТРУКТУРНО-ФАЗОВИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ШАРІВ АЛЮМІНІЮ ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ НІКЕЛЕМ, КОБАЛЬТОМ ТА ЗАЛІЗОМ

Алюмінієві сплави широко використовують в промисловості, зокрема для виготовлення складних деталей, які працюють при незначних навантаженнях та при достатньо високих температурах. Одним з ефективних способів підвищення властивостей поверхні металевих матеріалів є лазерне легування, значна перевага якого – можливість одночасного уведення у поверхневий шар декількох легуючих елементів, що неможливо зробити при звичайній хіміко-термічній обробці. Це дозволяє створити надтвердий шар на поверхні, внаслідок цього розширюються границі застосування алюмінієвих сплавів для виготовлення деталей та конструкцій. [1].

На теперішній час відома велика кількість (більше 100) сплавів, в яких виявлені квазікристалічні фази. Перші квазікристали були одержані в сплавах на основі алюмінію [2], зокрема у системах сплавів Al-ПМ (ПМ – перехідні метали групи заліза). Процеси формування структури поверхневих шарів алюмінієвих сплавів та закономірності утворення квазікристалічних фаз при лазерному легуванні перехідними металами групи заліза вивчені недостатньо. Тому метою даної роботи є вивчення впливу лазерного легування нікелем, кобальтом та залізом на структурно-фазовий стан та твердість алюмінієвих сплавів.

Лазерне легування поверхні зразків виконувалось на імпульсному лазері «Квант – 12» з різною густиною потужності. В якості легуючих речовин використовувались порошки нікелю, кобальту та заліза одержані газовим розпиленням з розплаву. Легувальні елементи наносились на поверхню зразків у вигляді обмазки, що являла собою суміш порошку та клею БФ-6. Структурно-фазовий стан поверхневих шарів алюмінію після лазерного легування досліджувався методами рентгеноструктурного (ДРОН-3М) та металографічного аналізів. Вимірювання мікротвердості виконувалось за допомогою мікротвердоміра ПМТ-3.

Встановлено, що при лазерному легуванні алюмінію у поверхневих шарах зразків відбувається формування складної гетерофазної структури, фазовий склад якої залежить від товщини обмазки та режимів лазерної обробки. Виявлено, що величина мікротвердості поверхневих шарів зразків значно зростала.

Література

1. Григорьянц А. Г. Основы лазерного термоупрочнения сплавов / А. Г. Григорьянц , А. Н. Сафонов**.** – М. : Высшая школа, 1988. – 159 с.
2. Борисов Ю.С. Газотермічні покриття, що містять квазікристалічну фазу, властивості і застосування / Ю.С. Борисов А.Л. Борисова, Л.І. Адєєва та ін. // Фізика і хімія твердого тіла. – 2005. – Т. 6, № 1. – С. 124-136.

Сальнікова Олена
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: д-р пед. наук, проф. Іваницький О.І.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Пізнавальний інтерес – найважливіша якість особи, яка складається у процесі життєдіяльності людини, формується в соціальних умовах її існування і жодним чином не є властивою людині від народження. У науково-методичній літературі пізнавальний інтерес визначається як активне мотивоване емоційне ставлення суб’єкта до предмета пізнання, яке має систематично враховуватись і розвиватись у процесі навчання, оскільки безпосередньо впливає на формування і розвиток особистісної спрямованості дитини. У зв’язку з необхідністю вирішення комплексу проблем, пов’язаних з низькою якістю підготовки учнів загальноосвітньої школи з фізики, формування пізнавального інтересу учнів є важливим чинником у навчанні фізики, формуванні предметних компетентностей учнів.

У підлітковому віці пізнавальний інтерес визначається самим змістом знань, прагненням до дорослості, самостійності; інтерес носить пошуковий характер, з тенденцією пошуку більш глибоких знать. Як показують педагогічні дослідження, інтереси школярів характеризуються сильно вираженим емоційним відношенням до того, що особливо яскраво, ефективно розкрито в змісті знань. Інтерес до вражаючих фактів, до опису явищ природи, подій життя, історії, спостереження за допомогою вчителя – народжують інтерес до предмету. Особливе місце у формуванні пізнавального інтересу учнів належить шкільному фізичному експерименту, адже він є засобом формування у учнів розуміння сучасних фізичних методів дослідження, вироблення у них низки важливих предметних компетентностей.

У нашій педагогічній діяльності ми практикуємо такі основні етапи процесу формування пізнавального інтересу учнів базової школи засобами шкільного фізичного експерименту:

– Створення специфічних пізнавальних умов, що сприяють появі особистісних потреб у знаннях з фізики і в різних видах експериментальної діяльності з фізики;

– Формування позитивного ставлення до процесу навчання фізики (формування у учнів потреб та мотивів у процесі навчання фізики, застосування системи стимулів навчальної діяльності, що сприяють формуванню пізнавального інтересу з фізики, активізують пізнавальну діяльність учнів базової школи);

– Організація пізнавальної активності учнів, яка завдяки певним формам і засобам навчання стимулює розвиток пізнавального інтересу.

Специфічні пізнавальні умови у навчальному процесі з фізики забезпечуються створенням інформаційно-освітнього середовища [1]:, що містить

1. Інформаційно-освітні ресурси: бібліотечні фонди школи; комп'ютерні - класи (з доступом до Інтернет); дидактичні фонди вчителя фізики (навчально-методичні розробки, навчальні посібники, електронні підручники та посібники, демонстрації, тестові й інші завдання, зразки виконання мультимедійних проектів.тощо),

2. Мультимедійні засоби навчання: комп'ютерна техніка та її програмне забезпечення; різноманітні мультимедійні системи та програми, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка, технічна реалізація точок доступу до мережі Інтернет, соціальні мережі.

3. Система управління освітнім процесом з фізики: навчальні плани і програми, навчально-методичні матеріали, розробки технологій навчання фізики.

Формування інтересу учнів до навчання, активізація їхньої пізнавальної діяльності засобами шкільного фізичного експерименту залежить від вибору методів стимулювання учнів, до яких належать

- вербальні (словесні) методи;
- наочні методи;
- практичні методи.

Активізуючи пізнавальну активність учнів засобами шкільного фізичного експерименту, ми більшою мірою використовуємо наочні та практичні методи навчання фізики.

Зокрема, застосовуються такі наочні методи навчання фізики:

1. Спостереження та частково-пошуковий демонстраційний експеримент.
2. Частково-пошуковий демонстраційний метод роботи з екранними посібниками, інтерактивною дошкою.
3. Опорні сигнали, конспекти та структурно-логічні схеми у вигляді мультимедійних презентацій.
4. Комп'ютерні фізичні моделі

Серед системи практичних методів навчання фізики ми частіше використовуємо такі:

1. Самостійні спостереження пошукового та дослідницького характеру.
2. Частково-пошуковий лабораторний метод.
3. Розв'язування задач, в основі яких лежить виконання фізичного експерименту

Наведена система форм, методів і засобів навчання фізики учнів базової школи сприяє формуванню у них пізнавального інтересу, активізує їхню

навчальну діяльність у процесі навчання фізики, забезпечує ефективне формуванню ключових і предметних компетентностей.

Література

1. Іваницький О.І. Професійна підготовка майбутнього вчителя фізики в умовах інформаційно-освітнього середовища. Монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014.. 230 с.
2. Пізнавальний інтерес учнів та його формування. URL: http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28069/

Сташенко Оксана
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
спеціальності 014 Середня освіта (Фізика)
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Андрєєв А.М.

ЗАВДАННЯ НА КОНСТРУЮВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ТВОРЧОГО ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ ПОЛІТЕХНІЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ФІЗИКИ

У зв’язку з постійним розвитком науки і техніки, новітніх технологій проблема *політехнічної підготовки* учнів у процесі навчання фізики є актуальною в наш час. Вона виступає і як мета навчання, і як засіб підвищення якості знань. Реалізація політехнічного принципу у навчанні фізики передбачає:

- засвоєння учнями знань, які пов’язані з застосуванням фізичних законів і явищ на практиці, із конструкцією та принципом дії технічних пристроїв, із науковими основами сучасного виробництва, з розв’язанням важливих проблем (наприклад, енергетичних та екологічних);
- набуття учнями політехнічних умінь, до яких у першу чергу відносять уміння вибирати прилади для експерименту, уміння користуватися цими приладами, вміння оцінювати похибки вимірювань та вибирати спосіб вимірювання з мінімальними похибками, вміння складати прості схеми (електричні, оптичні, механічні) за їх кресленнями та проводити зворотну операцію, вміння планувати фізичний експеримент та проводити обробку отриманих результатів;
- формування особистісних якостей (творча ініціатива, дбайливе відношення до об’єктів природи і техніки).

Важливе значення для засвоєння політехнічного матеріалу мають: пояснення вчителем практичних застосувань фізичних явищ і законів, демонстрація принципу дії машин та технічних установок, демонстрація фільмів з фізико-технічним змістом, розв’язування фізичних задач з техніко-виробничими даними, проведення екскурсій на виробництво. Особливе значення для політехнічної освіти має організація вчителем самостійних спостережень, конструювання та моделювання учнями [1, с. 34]. Такий вид діяльності може мати місце як під час урочної (насамперед під час фізичного експерименту), так і в процесі позаурочної роботи учнів (наприклад, на заняттях фізико-технічних гуртків).

Усвідомленому засвоєнню політехнічного матеріалу з фізики та набуттю відповідних умінь сприяє використання у навчальному процесі з фізики *завдань на конструювання та моделювання* (виготовлення) нескладних пристроїв. Ці задачі можна використовувати, наприклад, під час лабораторних робіт завдяки реалізації *рівневого* підходу до їх проведення [2].

У структурі процесу розв'язування завдань на конструювання та моделювання слід виділити такі етапи [3]:

- усвідомлення та сприйняття проблеми;
- формулювання і визначення конструкторського завдання;
- принциповий розв'язок основного завдання;
- перевірка (випробування) знайденого розв'язку;
- підготовка технічної документації (технічний опис пристрою з висвітленням його конструкції, принципу дії, схеми, робочих характеристик).

Отже, цілеспрямоване застосування у лабораторних роботах з фізики завдань на вдосконалення, конструювання та виготовлення нескладних технічних пристроїв дозволяє формувати в учнів більш глибокі та дієві знання політехнічного характеру, сприяє розвитку практичних умінь і навичок, надає учням можливість проявляти творчу ініціативу та активізує пізнавальну діяльність в цілому. У подальшому ми плануємо розробити цикл таких завдань для використання у лабораторному практикумі з фізики.

Література

1. Бойко М. П., Венгер Є. Ф., Мельничук О. В. Фізико-технічна творчість учнів: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2007. 262 с.
2. Вовкотруб В. П. Реалізація рівневого підходу до виконання експериментальних завдань з молекулярної фізики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 82. Част. 2. С. 300–303.
3. Андрєєв А. М. Завдання на конструювання та моделювання як засіб для творчого засвоєння учнями політехнічного матеріалу з фізики. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки* / гол. ред. М. О. Носко. Чернігів: ЧДПУ, 2010. Вип. 77. С. 3–7.

Шаповал Ольга
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Тихонська Н.І.

МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ТРЕНАЖЕР З ПІДГОТОВКИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ФІЗИКИ

Ми живемо в епоху інформаційного суспільства, а наше життя цілком і повністю підкорене технологіям. Діти змалечку, навіть не замислюючись, з неймовірною легкістю оволодівають складними механізмами, навчаються, спілкуються, грають та живуть у технічному світі. Сьогодні це стає рушійною силою в запровадженні нової дидактичної системи освіти.

Запровадження *інформаційно-комунікаційних технологій* (ІКТ) в освітній галузі має перейти від одноразових проектів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширять можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності [1]. Але формулювання дидактичної методики не є інноваційним. Аналіз історико-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що елементи інтерактивного навчання можна знайти у працях В. О. Сухомлинського, у творчості учителів-новаторів 1970 – 1980 рр. XX століття (Ш.О. Амонашвілі, В.Ф. Шаталова, Є.А. Ільїна, С.М. Лисенкова). Науковий інтерес викликає дослідження Е.Я. Голанта, який у 60 рр. XX століття подав класифікацію типів та методів навчання, поділивши їх на активні та пасивні залежно від участі учнів і педагогів у навчальній діяльності [2, с. 72 – 73].

Сучасні діти, майбутні компетентні фахівці, інноватори, здатні змінювати навколишній світ, активні та цілісні. Вони здатні до критичного мислення та самовиховання майже з пелюшок та здатні використовувати весь арсенал доступних інформаційних технологій від медіа до web-ресурсів. Аналіз електронних навчальних програм з фізики, що доступні на web-порталах [3-6], показав доцільність створення інтерактивної платформи для учнів, яка дозволить розробляти власні тренажери для розв’язування задач, працювати в малих групах в будь який час та в зручному темпі або з легкістю реалізувати вчителю індивідуальний підхід до учнів надавши вчасну допомогу (проаналізувати задачну ситуацію, поставити навідне питання тощо).

Ідея ІКТ-тренажера полягає у доцільному і детальному аналізі фізичної ситуації, що записана у певному завданні ЗНО з фізики, за допомогою методу навідних питань. Якщо користувач не знає з якого боку підійти до завдання, то він продивляється навідні запитання і намагається відповісти на них. Якщо він не може самостійно впоратися з задачею за наданими навідними запитаннями, то йому дається за допомогою гіперпосилань підказка у вигляді відповідей на ці запитання. Хоча учень, який працює з цим засобом, не знає звідки взялися навідні запитання, але він починає усвідомлювати, що під час розв’язку задачі необхідно ставити подібні запитання, і на конкретному прикладі бачить, якими вони можуть бути. Якщо все одно залишається незрозумілим, як відповідати на те чи інше запитання, то програма може надати своєчасну допомогу у вигляді слайдів з докладним аналізом фізичної ситуації, які фактично складаються із відповідей на навідні запитання.

Пропонований нами ІКТ-тренажер вчить учнів розбивати складну задачу на більш прості підзадачі. І цей процес стає осмисленим. Використовуючи пропоновану нами програму школяр може проаналізувати задачу, при цьому йому дається можливість розв’язати задачу самостійно. Вчитель у такому випадку відіграє роль консультанта (лише у разі необхідності). Якщо ж стороння допомога не потрібна – школяр має можливість одразу перейти до розв’язку та перевірити себе.

Актуальність використання ілюстрацій під час розв’язування фізичних задач не викликає сумнівів, тому задачі будуть проілюстровані рисунками

(у разі необхідності динамічними роликами) для кращого їх розуміння. Так, вчителю, щоб проілюструвати задачну ситуацію малюнком на дошці, потрібен певний час. Створення мультимедійного помічника, що містить готові розв'язки задач з ілюстраціями, зняло б з вчителя обов'язки "художника". До того ж змістова частина програмного засобу, що пропонується, може легко розширюватися і оновлюватися, що вигідно його відрізняє від інших тренажерів.

Самостійна робота учнів вдома чи використання ІКТ-тренажера на шкільних уроках, заняттях гуртка, підготовчих курсах тощо урізноманітнить навчальний процес, дозволить навчитися розв'язувати задачі певної теми, розів'є логічне мислення. Її перевага полягає також у тому, що вона допомагає учню саме на тому етапі розв'язку, де він мав труднощі, не позбавляючи при цьому його можливості більшу частину задачі розв'язати самостійно. Запропоновані технології можуть бути використані безпосередньо у процесі навчання на уроках фізики або дистанційно у будь який зручний час, слухачами підготовчих курсів університетів для закріплення матеріалу, випускниками середніх загальноосвітніх закладів для підготовки до ЗНО з фізики.

Література

1. Нова Українська школа, формула НУШ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nus.org.ua/about/formula/
2. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: Метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: А.П.Н., 2003. – 72 с.
3. Інтерактивний навчальний курс для ефективної підготовки до ЄГЕ[електронний ресурс] Режим доступу: www.getaclass.ru
4. ЯКлас – шкільний тренажер, який має 6 000 000 варіантів завдань з основних предметів, а також задачі зі шкільних підручників. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.yaklass.ru
5. Представлений тренажер ознайомить вас та дітей за наступними явищами: механічними, тепловими, електромагнітними, світловими та оптичними. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 5-ka.su
6. Будь розумним. Інноваційний освітній проект з онлайн-навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eduget.com

Шостак Олександр

студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту

Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Смоляков О.В.

ВПЛИВ РЕЖИМІВ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ СУМІШШЮ ПОРОШКІВ МІДІ ТА ЗАЛІЗА НА СТРУКТУРУ ПОВЕРХНЕВИХ ШАРІВ АЛЮМІНІЮ

Метод лазерного поверхневого легування дозволяє цілеспрямовано змінювати хімічний склад в поверхні оброблюваних матеріалів, що у поєднанні зі специфічними умовами формування зон легування, такими як висока

температура нагріву, великі швидкості охолодження і значний ступінь переохолодження розплаву в момент кристалізації, дає можливість отримувати на поверхні виробів леговані шари, що володіють унікальними фізико-хімічними властивостями. Ці властивості пов'язані з появою в структурі поверхневих шарів металу нових специфічних фаз, зокрема квазікристалічних.

Широкий інтерес вчених до квазікристалічних сплавів викликали особливості їх структури, а також комплекс фізичних властивостей. Квазікристали можна отримати багатьма способами. Одним зі способів є лазерне легування [1]. Для отримання квазікристалічної фази при легуванні металевої матриці необхідно дотримуватися певного кількісного співвідношення між металами, що входять до складу обмазки. Слід також зазначити, що більшість квазікристалів – це подвійні чи потрійні сплави, основою для великої частини яких є алюміній. Наявні літературні дані не розкривають в повній мірі закономірностей формування структури і зміни властивостей при зміні режимів лазерної обробки та легування алюмінію.

Метою даної роботи є вивчення зміни в структурі поверхневих шарів алюмінію зі зміною режимів лазерного легування. Дослідження проводилися за допомогою рентгеноструктурного та металографічного аналізів. Для дослідження використовувалися зразки технічно чистого алюмінію А8 після лазерного легування, які мали форму паралелепіпедів з розмірами 15х10х10 мм. В якості легуючої речовини була використана суміш порошків міді і заліза в атомному співвідношенні 2:1, відповідно. Порошки отримані методом газового розпилення з розплаву. Розмір фракції складав 25-50 мкм. Лазерне легування здійснювалося на імпульсному лазері «Квант-12» (л=1,079 мкм, ф=3,5-4 мс) при густині потужності випромінюванні q=120-900 МВт/м^2.

Після лазерного легування з невеликою густиною потужності (q=120 МВт/м^2) порошками міді та заліза в поверхневому шарі спостерігалась багатофазна структура, яка складалася з квазікристалічної ш-фази, б-(твердий розчин на основі алюмінію с ГЦК-граткою) і в-фаза (кубічна фаза на основі сполуки AlFe з структурою типу CsCl). Подальше збільшення потужності випромінюванні (q=250-500 МВт/м^2) викликало збільшення вмісту ш- і в-фаз, про що свідчив ріст інтенсивності відповідних дифракційних максимумів.

Зменшення швидкості охолодження розплаву може призводити до формування в незначній кількості моноклінної л-фази (Fe_4Al_{13}) і тетрагональної и-фази (Al_2Cu) [2].

Література

1. Huttunen-Saarivirta E. Microstructure, fabrication and properties of quasicrystalline Al–Cu–Fe alloys: a review/ Elina Huttunen-Saarivirta // Journal of Alloys and Compounds. –2004. – № 363 – С.150 – 174.
2. Гайворонский И.В. Термическая стабильность структуры поверхностных слоев алюминия после лазерного легирования металлами меди и железа из смеси/ И.В. Гайворонский, В.В. Гиржон, А.В. Смоляков // Металлофиз. новейшие технол. – 2012. – Т. 34, № 5. – С. 1001 – 1008.

Шуліка Іван
студент освітнього рівня магістр 1 курсу фізичного фак-ту
Наук. кер.: канд. фіз.-мат. наук, доц. Ананьїна О.Ю.

МОДЕЛЮВАННЯ ГРАФЕНОВИХ СТРУКТУР ІЗ ЛАНЦЮЖКАМИ АТОМІВ ВОДНЮ

Графен – це двовимірний кристал з унікальними властивостями [1], який складається із атомів вуглецю, упорядкованих у гексагональну решітку. Фізико-хімічними властивостями графену можна керувати за допомогою різноманітних модифікацій: хімічних модифікацій, механічного впливу, варіювання розмірами та формою графену. В графені відсутня заборонена зона, що обмежує його застосування в мікро та наноелектроніці, тому важливим і актуальним є дослідження впливу модифікацій на зонну структуру графену.

З отриманням графена виникла зацікавленість до вивчення графенових стрічок. Відомо, що змінюючи ширину та форму кромки графенових стрічок, можна варіювати значенням діелектричної щілини в графені (аналог ширини забороненої зони для макроскопічного графену). Можна припустити, що саме структури з графенових стрічок нанометрової ширини в майбутньому стануть основними в наноелектроніці [2]. Графенові стрічки можуть мати різні типи кромки «зигзаг» і «крісло». В першому випадку два зв’язки С-С кожної шестикутної ланки перпендикулярні напрямку впродовж стрічки, в другому випадку ці зв’язки паралельні цьому напрямку.

Графан – це двовимірний матеріал, в якому кожен атом вуглецю пов’язаний з одним атомом водню та трьома сусідніми атомами вуглецю. Хемосорбція водню на графені (утворення графану) має наслідком зміну гібридизації атомів вуглецю з sp2 на sp3-тип, що обумовлює появу забороненої зони в графані. Таким чином, контрольоване гідрування наноучастків графену та варіювання його формою дає широкі можливості для створення на ньому інтегральних електронних схем. Для цього, однак, потрібно вирішити ряд технічних проблем - таких, як контрольоване отримання графенових ділянок нанометрової ширини, а також контроль атомарно-гладкої границі розділу між графеном і графаном.

Метою даної роботи є моделювання графенових нанострічок з різним типом кромки та з хемосорбованими ланцюжками атомів водню. В роботі розраховані геометричні, електронні та енергетичні характеристики модифікованих воднем графенових нанострічок. Основна увага приділена дослідженню залежності енергетичної різниці HOMO-LUMO від кількості хемосорбованих атомів водню, форми ланцюжка та типу кромки нанографенової стрічки.

Розрахунки проводилися за допомогою методів квантово-хімічного моделювання програмних пакетів MOPAC та PC GAMESS. Графенові стрічки моделювалися за допомогою кластерів, в яких атоми вуглецю розташовані у вузлах гексагональних комірок, значення довжини зв’язку між атомами вуглецю вибиралось d(C-C)=1.44 Å. Для вуглецевих нанострічок, однією з характеристик їх ширини є число n - кількість атомів вуглецю, що укладаються поперек стрічки.[3]

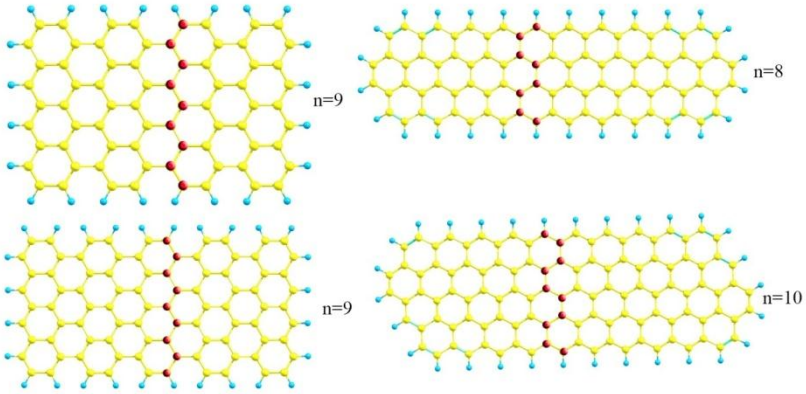

Рис.1. Графенові нанострічки з типом кромки «крісло» та «зигзаг», різної ширини і різним числом n.

Таблиця 1 – Значення HOMO-LUMO для кластерів різних розмірів та типу кромки.

Стрічка	Тип кромки	E_{HL}, eB
$C_{88}H_{28}$	zig_zag	3,8
$C_{112}H_{30}$	zig_zag	2,38
$C_{142}H_{36}$	zig_zag	1,74
$C_{72}H_{24}$	arm_ch	1,69
$C_{90}H_{28}$	arm_ch	0,93
$C_{144}H_{40}$	arm_ch	0,49

За даними дослідження можна зробити наступні висновки:

Значення енергетичної різниці HOMO-LUMO (E_{HL}) суттєво залежить від розміру графенової стрічки та типу кромки (таблиця 1). Очікується, що модифікація графенових нанострічок ланцюжками атомів водню буде мати результатом утворення «графаноподібних» областей на графеновій стрічці, які характеризуються більшим значенням E_{HL} у порівнянні з чистим графеном.

Література

1. Чернозатонский Л.А., Сорокин П.Б., Артюх А.А. Новые структуры на основе графена: физико-химические свойства и приложения *Успехи химии*. 2014. 83/3. С. 251-279.
2. Опенов Л.А., Подливаев А.И. Диэлектрическая щель в нанолентах из графена с односторонній гидрогенизацией *Физика и техника полупроводников*. 2012. 46/2. С. 210-213.
3. Стріха М.В. Фізичні, хімічні та інші явища,на основі яких можуть бути створені сенсори *Sensor Electronics and Microsystem Technologie*. 2010. 7/3. С. 5-13.

Яровий Ярослав
Інженер ІІ категорії кафедри фізики
та методики її викладання фізичного фак-ту
Наук. кер.:д-р. пед. наук, проф. Іваницький О.І.

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ЗДАТНОСТІ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ

Основною метою сучасної професійної освіти майбутніх вчителів фізики є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, компетентного, відповідального що володієяк загальними, так і предметними компетентностями, здатного до постійного професійного зростання [1].

У зв'язку з тим, що в наш час престиж професії вчителя невисокий, а інтерес до природничих наук, зокрема до фізики, зважаючи на складність її засвоєння низький, проблема підготовки майбутніх вчителів фізики є вкрай актуальною. Тому перед викладачами постає мета, так побудувати навчально-виховний процес, щоб створити умови для мотивації начальної діяльності студента, забезпечити необхідні можливості для реалізації студента, як особистості, здійснити його ефективну, професійну підготовку.

Метою роботи є створення цілісної методики розв'язання задач з фізики студентами спеціальності Середня освіта (Фізика) для оволодіння знаннями з постановки і розв'язку фізичних задач, для подальшого застосування цих знань при навчанні учнів.

Вивчення фізики в школі на рівні сучасних вимог залежить від ступеня універсальної підготовленості учительських кадрів. Важливою складовою якості є професійна компетентність. Однією з ключових компетентностей широкого профілю є навички розв'язувати фізичні задачі. До цих навичок віднесемо формування в студента загальних методів та алгоритмів розв'язування фізичних задач різними методами евристичних прийомів пошуку розв'язку проблем адекватними засобами фізики [2].

Вміння розв'язувати задачі у студентів формується при вивченні таких дисциплін як:

- Загальний курс фізики.
- Теорія і методика навчання фізики.
- Дидактичні засоби навчання фізики.
- Мова фізичних задач.

Кожна з дисциплін спрямована на формування здатності вирішувати окремі види фізичних задач, які в сукупності створюють у студента цілісне уявлення про розв'язування фізичних задач різними методами. Основи для формування вміння у майбутніх вчителів фізики розв'язувати фізичні задачі шкільного курсу закладаються під час вивчення розділів загальної фізики.

У ході вивчення курсу «Теорія та методика навчання фізики» вводиться поняття фізичної задачі, розглядаються види задач та вивчаються підходи до їх розв'язування. О. І. Бугайов наводить визначення фізичної задачі як деякої

невеликої проблеми, яка в загальному випадку вирішується за допомогою логічних міркувань, математичних дій і експерименту на основі законів і методів фізики [3]. Знайомлячи студентів з цим визначенням, підкреслюємо, що воно є «робочим» і не відображає всієї багатогранності поняття «фізична задача». Майбутніх вчителів фізики знайомимо з класифікаціями задач за змістом, за способом вираження умови, за основним видом розв'язування. Також студенти дізнаються про аналітичний, синтетичний та аналітико-синтетичний методи розв'язування фізичних задач. *Аналітичний метод* полягає у розчленуванні задачі на кілька простіших задач. Розв'язування починають з шуканої величини. У результаті аналізу знаходять закономірність, що пов'язує шукану величину з заданими. *При синтетичному методі* послідовно виявляють зв'язки величин, які дані в умові, з іншими до тих пір, поки в рівняння не ввійде тільки одна невідома величина. Отже, на відміну від аналітичного методу, в синтетичному методі починають з величин, заданих в умові задачі. Розглядаючи приклади застосування цих методів, підводимо студентів до висновку, що в реальному навчальному процесі з фізики під час розв'язування задач використовують, як правило, і аналіз і синтез, тобто застосовують аналітико-синтетичний метод.

Більш цілеспрямовано формування у майбутнього вчителя фізики здатності розв'язувати задачі відбувається під час вивчення спецкурсів «Дидактичні засоби навчання фізики», де безпосередньо розглядають розв'язання експериментальних задач, та «Мова фізичних задач», де розглядають поняття «нестандартної» задачі та нестандартні підходи до їх розв'язання.

Для навчання майбутніх вчителів фізики розв'язуванню нестандартних задач використовуємо зокрема *метод ключових слів* [4]. Досвід показує, що привчаючи студентів уважно ставитися до тексту умови, робити його ретельний аналіз, виділяти ключові слова, ми сприяємо переходу студентів на якісно новий рівень умінь, необхідних для розв'язування фізичних задач.

Література

1. Ніколаєв О. М. Формування предметної компетентності майбутнього вчителя фізики. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. №4(2). С. 170–174.
2. Заболотний В. Ф. Методична компетенція майбутнього учителя фізики як важлива складова професійної компетентності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : збірник наук. праць УДПУ імені Павла Тичини. Умань : 2013. №7. С. 156-161.
3. Бугаев А. И. Методика преподавания физики в средней школе : учеб. пособие. Москва : Просвещение,1981. 288 с.
4. Мінаєв Ю. П., Тихонська Н. І. Мова фізичних задач : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2011. 95 с.

СЕКЦІЯ «МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ»

Балабанова Валерія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Ткаченко І.Г.**

ГАРМОНІЧНИЙ ТРИКУТНИК ЛЕЙБНІЦА

У 1673 році саксонський філософ, логік, математик, механік, фізик, юрист, історик, дипломат, винахідник та мовознавець Готфрід Вільгельм Лейбніц (1646-1716), взявши за основу трикутник Паскаля (рис.1), розробив гармонійний трикутник для додавання обернених або дробових фігурних чисел [3]. Замість натуральних чисел, що становлять другу діагональ таблиці Паскаля, Лейбніц взяв гармонійний ряд простих дробів. Особливість такого ряду полягає в тому, що він не прагне до певного числа та вважається нескінченним.

1
1 1
1 2 1
1 3 3 1
1 4 6 4 1
1 5 10 10 5 1
1 6 15 20 15 6 1
1 7 21 35 35 21 7 1
1 8 28 56 70 56 28 8 1
1 9 36 84 126 126 84 36 9 1
… … … … … … … … … … … … … … … … … … …

Рис. 1

Гармонічний трикутник Лейбніца являє собою нескінченну таблицю гармонічних чисел, тобто дробів виду $\frac{1}{n}, n \in N$ (рис. 2). Трикутник Лейбніца, насправді, тісно пов'язаний з трикутником Паскаля [1]. В трикутнику Паскаля кожне число є сумою двох верхніх «діагональних сусідів», а в трикутнику Лейбніца кожне число є сумою двох нижніх «діагональних сусідів». На бічних границях трикутника Паскаля розташовані одиниці, а в трикутнику Лейбніца – числа, обернені послідовним натуральним числам [3]. Трикутник Лейбніца використовується в розробці методів інтегрального та диференціального числення [2].

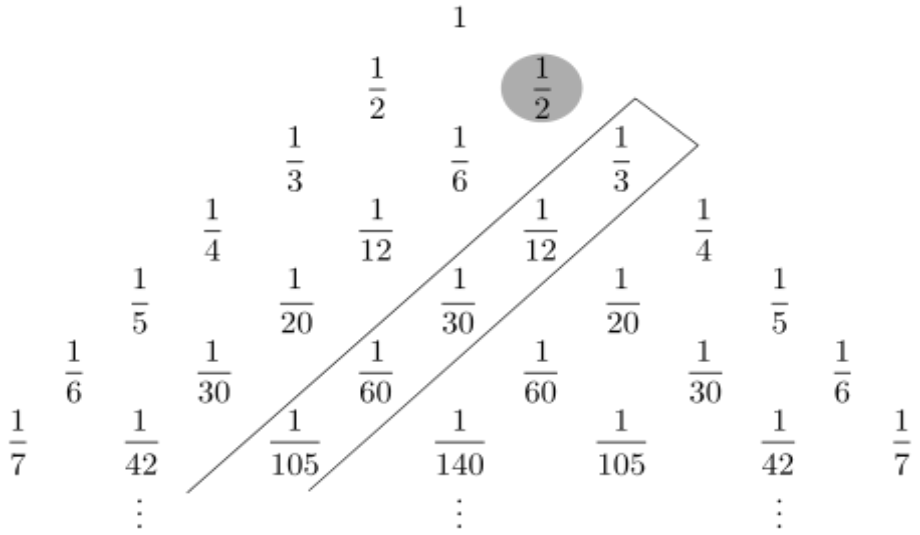

Рис. 2

Елементи гармонічного трикутника Лейбніца знаходяться за формулою

$$a_{(n,k)} = \frac{1}{k \cdot C_n^k},$$

де n – кількість рядків, k – кількість стовбців для кожного рядка, $C_n^k = \frac{n!}{k!(n-k)!}$ – біноміальний коефіцієнт [2].

Користуючись цією формулою трикутник Лейбніца буде представлений у такому вигляді:

$$a_{(1,1)}$$

$$a_{(2,1)}\ a_{(2,2)}$$

$$a_{(3,1)}\ a_{(3,2)}\ a_{(3,3)}$$

$$\ldots \qquad \ldots \qquad \ldots \qquad \ldots \qquad \ldots$$

$$a_{(n,1)} \qquad a_{(n,2)} \qquad a_{(n,3)} \qquad \ldots \qquad a_{(n,k)}$$

Знайдемо перші три рядки гармонічного трикутника Лейбніца:

$$a_{(1,1)} = \frac{1}{1 \cdot C_1^1} = 1$$

$$a_{(2,1)} = \frac{1}{1 \cdot C_2^1} = \frac{1}{2}\ a_{(2,2)} = \frac{1}{2 \cdot C_2^2} = \frac{1}{2}$$

$$a_{(3,1)} = \frac{1}{1 \cdot C_3^1} = \frac{1}{3}\ a_{(3,2)} = \frac{1}{2 \cdot C_3^2} = \frac{1}{6}\ a_{(3,3)} = \frac{1}{3 \cdot C_3^3} = \frac{1}{3}$$

Тобто отримали

$$1$$

$$\frac{1}{2} \quad \dots \quad \frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{3} \quad \dots \quad \frac{1}{6} \quad \dots \quad \frac{1}{3}$$

Можна переконатися для побудованих рядків, що вище зазначена властивість має місце: верхнє число є сумою двох нижніх по діагоналях сусідів.

Література

1. Пойа Д. Математическое открытие. – М.: Наука, 1970. – 452 с.
2. Построение гармонического треугольника Лейбница онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://wpcalc.com/garmonicheskij-treugolnik-lejbnica/. – Назва з екрана.
3. Василенко С.Л. Математические начала гармонии: гармонические треугольники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.trinitas.ru/rus/doc/0016/001c/1680-vs.pdf. – Назва з екрана.

Баркова Юлія,
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н, доц. **Решевська К.С.**

РОЗРОБКА ОРГАНАЙЗЕРА ВЧИТЕЛЯ З ВИКОРИСТАННЯМ WEB-ТЕХНОЛОГІЙ

В наш час використання Інтернет-технологій в основній школі з навчання має важливе значення та обумовлене рядом важливих аспектів. У сучасних освітніх середовищах швидкими темпами розвивається використання комунікаційних і мультимедійних технологій на базі мережі Інтернет, а також засобів інтелектуалізації та візуалізації процесу навчання і викладання.

Використання веб-ресурсів Інтернету для проведення практичних занять дозволяє учасникам навчально-виховного процесу інтегрувати власну діяльність в інформаційному просторі [1, 2].

Урок з використанням Інтернет-технологій містить, зокрема, ілюстративний матеріал, схеми, таблиці, інтерактивні моделі, відео-фрагменти й звуковий супровід [3].

Використання органайзеру для учителів дозволить вчителеві реалізувати свої педагогічні ідеї, презентувати їх, а учні мають можливість самостійно обирати навчальну траєкторію (послідовність і темп вивчення теми), систему тренувальних вправ і завдання, а також місце й час навчання [4].

Робота в програмі «Органайзер вчителя» дозволяє швидко та високоякісно підготуватись до уроку, а також чітко продемонструвати свої напрацювання.

Програма дозволяє здійснювати підготовку, збирання матеріалів, що робить навчальний процес більш цікавим і результативним. Веб - інтерфейс

дозволяє повною мірою забезпечити наочність, доступність, послідовність, диференціацію та індивідуалізацію навчального процесу.

Завантаження файлів у програмі використовує контейнер MP4 через бібліотеку apache org.apache.commons. Для входу користувачів генерується токен доступу шифрування md5. Frontend (веб інтерфейс): bootstrap, backend: mysql (база даних), java servlet, hibernate (для БД), JSONArray JSONObject для обміну між backend і frontend.

Література

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям /С.У. Гончаренко. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.

Благонадєждіна Олена
студент 3 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Кондрат'єва Н.О.**;
к.ф.-м.н., доц. **Леонтьєва В.В.**

АВТОМАТИЗАЦІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА РИЗИКУ

Дана робота присвячена вивченню питань застосування та автоматизації класичних, похідних та зіставних критеріїв прийняття рішень до ситуацій, що можуть у собі містити неповну інформацію та/або ризик. Такі ситуації часто виникають у наступних випадках [1]:

– коли кожній можливій ситуації розвитку подій (станів середовища) може бути задана певна ймовірність її здійснення. Такий випадок відповідає ситуації прийняття рішень в умовах ризику;

– коли ймовірності різних варіантів розвитку подій невідомі. Такий випадок відповідає ситуації прийняття рішень в умовах невизначеності.

Тоді, за результатами аналізу кожної відповідної ситуації, в залежності від ступеня невідомості розрізняють [2]:

– умови ризику, в яких ймовірність настання окремих подій, що впливають на кінцевий результат, може бути встановлена з тим чи іншим ступенем точності;

– умови невизначеності, в яких через відсутність необхідної інформації ймовірність настання окремих подій, що впливають на кінцевий результат, не може бути встановлена.

Для розв'язання задач прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності на практиці застосовуються критерії прийняття рішень, за якими визначається шуканий оптимальний варіант рішення.

При цьому розрізняють [1, 3]:

– класичні критерії прийняття рішень:

1) критерій мінімакса (ММ-критерій);
2) критерій максімакса (МахМах-критерій);
3) критерій Байєса-Лапласа (BL-критерій);
4) критерій Севіджа (S-критерій);

– похідні:

1) критерій Гурвіца (H-критерій);

2) критерій Ходжа-Лемана (HL-критерій);

3) критерій Гермейєра (G-критерій);

4) критерій добутків (P-критерій);

Прагнення отримати критерії, які б краще пристосовувалися до наявної задачі, призвело до побудування так званих зіставних критеріїв прийняття рішень, до яких відносять [1]:

– критерій Байєса-Лапласа (мінімакса) – (BL(MM)-критерій);

– критерій Байєса-Лапласа (Севіджа) – (BL(S)-критерій).

В даній роботі представлено програмний продукт, написаний на мові програмування C++ [4], який спрямований на розв'язання задач прийняття рішень в умовах неповної інформації та ризику, а саме знаходження оптимальної рішення за допомогою зазначених критеріїв оптимальності.

Зазначений програмний продукт створений з виконанням таких вимог: простота використання, легкість, зручність роботи з інтерфейсом, а також швидкість та використання мінімальних ресурсів. Крім того, у програмному продукті передбачено можливість зміни розмірності матриці виграшів (результатів).

Наведемо лістинг зазначеної програми.

```
#include <iostream>

#include <conio.h>

#include <math.h>

#include <iomanip>

#include <stdlib.h>

#include <time.h>

#include <stdio.h>

#include <windows.h>

using namespace std;

int main()

{

   SetConsoleCP(1251);

   SetConsoleOutputCP(1251);

   const int n=10, m=20;

   int i,j, numO, numH;

   i=0; j=0;
```

```
    double e[n][m], a[n][m],c[n][m] , maxE, maxEE[n], Sum[n], minHH[n],
minHHH[n], maxH, mo[n];
    system("cls");
    void randomize();
    srand(time(NULL));
    for(i=0;i<n;i++)
    {
       for(j=0;j<m;j++)
       e[i][j]=rand()%100;
    }
       system("cls");
       cout<<"Критерий minmax"<<endl<<endl;
       for(i=0;i<n;i++)
          for(j=0;j<m;j++)
             a[i][j]=e[i][j];
       for(i=0;i<n;i++) //находим максимум в каждой строчке
       {
          maxEE[i]=a[i][0];
          for(j=0;j<m;j++)
             if(a[i][j]>maxEE[i])
             maxEE[i]=a[i][j];
       }
       maxE=maxEE[0]; numO = 0;
       for(i=1;i<n;i++) //находим максимум среди максимумов
          if(maxE<maxEE[i])
             {maxE=maxEE[i];numO=i;}
       cout<<"  "<<"| ";
       for (i=0; i<m; i++)
          cout<<setw(2)<<i+1<<" ";
       cout << "|max";
       cout<<endl<<"----------------------------------------------------------------------
"<<endl;
       for(i=0;i<n;i++)
```

```
{
   cout<<setw(2)<<i+1<<"| ";
   for(j=0;j<m;j++) cout<<setw(2)<<a[i][j]<<" ";
   if(j==m) cout<<"|"<<maxEE[i]<<endl;
}
cout<<endl<<"Критерий minmax: "<<maxE<< ", № " << numO+1;
_getch();
for(i=0;i<n;i++)
   for(j=0;j<m;j++)
         a[i][j]=e[i][j];
cout<<endl<<endl<<" Критерий Сэвиджа "<<endl<<endl;
for (j=0;j<m;j++)
         //находим для каждой строки
{
   minHH[j]=a[0][j];
    for (i=0;i<n;i++)
   {
      if(a[i][j]>minHH[j]) minHH[j]=a[i][j];//максимум для каждого столбца
    }
  }
    for(i=0;i<n;i++)
   for(j=0;j<m;j++)
         c[i][j]=e[i][j];
    for(i=0;i<n;i++)
   for(j=0;j<m;j++)
                  c[i][j]=minHH[j]-c[i][j];// матрица потерь
    for(i=0;i<n;i++)
  { minHH[i]=c[i][0];
    for (j=0;j<m;j++)
   {
      if(c[i][j]>minHHH[j]) minHHH[j]=c[i][j];//максимум для каждой
строчки матрицы перемен
    }
```

```
        }
    maxH=minHHH[0]; numH = 0;
    for (i=0;i<n;i++)
        if (minHHH[i]<maxH) {maxH=minHHH[i]; numH=i;}
    cout<<"  "<<"| ";
    for (i=0; i<m; i++)
        cout<<setw(2)<<i+1<<" ";
    cout << "|max|";
    cout<<endl<<"----------------------------------------------------------------"<<endl;
    for (i=0;i<n;i++)
    {
        cout<<setw(2)<<i+1<<"| ";
        for (j=0;j<m;j++) cout<<setw(2)<<c[i][j]<<" ";
        cout<<setw(2)<<"|
"<<setw(2)<<minHHH[i]<<"|"<<setw(6)<<setw(4)<<endl;
    }
    cout<<endl<<"Решение по критерию Сэвиджа: "<<maxH<<", №
"<<numH+1<<endl;
    _getch();
  return 0;
}
```

Наведемо приклад роботи програми при використанні ММ-критерію (рис. 1) та S-критерію (рис. 2).

```
Критерий minmax

   |  1  2  3  4  5  6  7  8  9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 |max
---------------------------------------------------------------------
 1| 65 45 91 56  8 72 72 61 96 93 86 50 73 47 26 48 16 30  1  4 |96
 2| 35 28 12 94 41 58 68 43 40 46 42 98 30  6 50  4 36 65 33 22 |98
 3| 49 93 81 19 70 29 56 61 55  3 84 40 94 12 10 49 97 43 96 89 |97
 4| 53 36 36 51 46 70 74 34 80 62 61 90 30  9 87 32 33 44 86 76 |90
 5| 23 15 73 62 65 44 26 81 62 96 91  0 17  6  0 93 38 51 77 66 |96
 6|  0  6 20 90 33 17 41 34 22  4  4 48  5 52 91 31 33 94 65  3 |94
 7| 44 49 22  7 62 86 76 57 25 82 57 98  4 33 18 97 49  5 71  8 |98
 8| 78 85 40 89 87 55 16 43 56  4 99 57 84 82  5 14 34 66 73 70 |99
 9| 23  8 68 28 77 19 27 16 62  9 85 47 48 99 89 73 48 45  6  5 |99
10| 44 44  4  7 77 92 44  2 53 76 39 49 77 23 12 36 46 68 90 39 |92

Критерий minmax: 99, № 8
```

Рис. 1 – Пошук оптимального рішення за ММ-критерієм

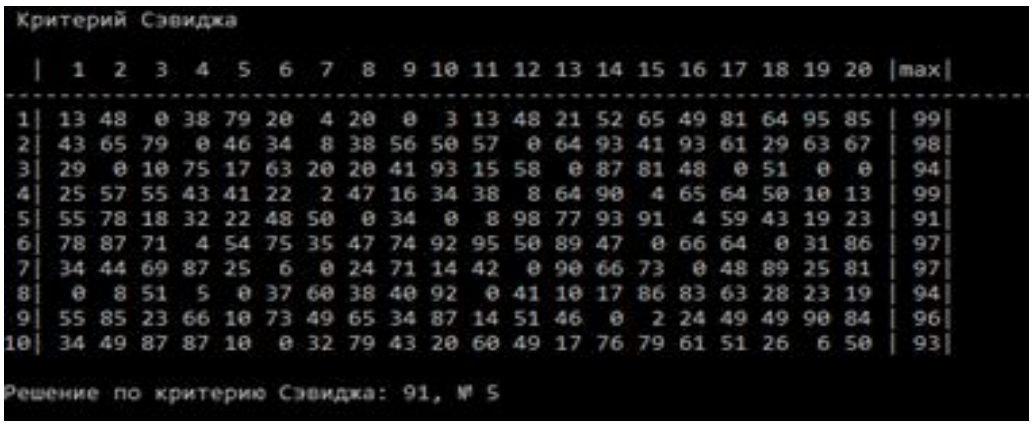

Рис. 2 – Пошук оптимального рішення за S-критерієм

Запропонований програмний продукт дозволяє отримати оптимальні рішення задач прийняття рішень в умовах неповної інформації та ризику. Крім того, розроблений програмний продукт може бути використаний як на підприємствах при визначенні стратегії дій, так і в навчальному процесі при вивченні курсу «Системний аналіз».

Література

1. Мушик Э. Методы принятия технических решений / Э. Мушик, П. Мюллер. – М.: Мир, 1990. – 208 с.
2. Принятие решений в условиях риска и неопределенности [Электронный ресурс] // Элитариум. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/prinjatie-reshenija-risk-neopredelennost-razvitie-vybor-alternativa-verojatnost/. – Название с экрана.
3. Степанов В. Р. Основы теории принятия решений: экспериментальное учеб. пособие / В. Р. Степанов. – Чебоксары: Клио, 2004. – 134 с.
4. Страуструп Б. Язык программирования С++ [Электронный ресурс] // Элитариум. – Режим доступа: http://8361.ru/6sem/books/Straustrup-Yazyk_programmirovaniya_c.pdf. – Название с экрана.

Гиря Анастасія
студент 2 курсу математичного фак-ту
викладач **Мильцев О.М.**

СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «НАВЧАЛЬНИЙ РОЗКЛАД» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ

Постановка проблеми

На сьогоднішній день можливість автоматизації рутинних процесів постає нагальним питанням, яке потребує найшвидшого вирішення. Технологічний прогрес дозволяє змоделювати майже будь-який процес реального світу, що значно полегшує життя користувачам, які щоденно скитаються з проблемою швидко та якісно обробити велику кількість різноманітної інформації.

Навчальний розклад та його формування є однією із важливіших сутностей у роботі кожного закладу освіти. Цей процес вимагає багато витраченого часу та через людський фактор може спричинити неточності та помилки. Саме тому автоматизація процесу формування розкладу є актуальним питанням.

Метою роботи є розробка підсистеми «Навчальній розклад» для формування розкладу викладача в рамках розробки автоматизованої інформаційної системи обліку виконаного навчального навантаження викладачами кафедри.

Об'єктом дослідження є процес формування навчального розкладу викладача кафедри виходячи з його навчального навантаження та для подальшого розрахунку об'єму виконаного їм навчального навантаження.

Основними завданнями роботи є:

- збір та аналіз вимог до підсистеми «Навчальний розклад»;
- функціональне моделювання;
- моделювання діяльності через документування технологічних процесів;
- інформаційне моделювання;
- проектування підсистеми;

Призначення: використання як підсистему формування розкладу у процесі ведення журналу виконаного навчального навантаження викладачем кафедри.

Функціональні можливості:

1) формування періодичного розкладу викладача;

Функція за допомогою якої можна згенерувати періодичний розклад викладача на конкретний проміжок часу.

2) формування неперіодичного розкладу викладача;

Функція забезпечує створення неперіодичного розкладу викладача з прив'язкою до конкретної дати.

3) перегляд та пошук по розкладу;

Перегляд розкладу надає детальну інформацію про розклад викладача з можливістю параметрів перегляду (такі як. дата, день тижня, номер пари та т.і.).

4) додавання предмету у розклад;

Функція дає змогу додавати новий предмет у розклад викладача (періодичний та неперіодичний).

5) видалення предмету із розкладу;

Функція видаляє обраний предмет із розкладу викладача [1].

Висновки

У багатьох навчальних закладах облік виконання навчального навантаження проводиться вручну, що вимагає тривалого часу та може спричинити неточності та неузгодження. Тому актуальною проблемою є автоматизація обліку виконання навчального навантаження. У результаті виконання цієї роботи буде проведено детальне вивчення предметної області –

облік виконання навчального навантаження викладачами кафедри, та представлено нове архітектурне рішення та нова модель бази даних для неї.

Література

1. Коберн А.В. Современные методы описания функциональных требований к системам. – М.: Лори, 2012. – 348 с.

Гурєєва Катерина
студент 3 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н. **Кудін О.В.**

ВИКОРИСТАННЯ NODE.JS ДЛЯ РОЗРОБКИ СЕРВЕРНИХ ДОДАТКІВ

Специфіка технології.

Node.js – це серверна JavaScript-платформа, призначена для створення масштабованих розподілених мережевих додатків [2].

Прийнята у Node.js модель принципово відрізняється від поширених платформ для побудови серверів додатків, у яких масштабованість досягається за рахунок багатопоточності. Завдяки подієво-орієнтованій архітектурі та асинхронній моделі доступу знижується споживання пам’яті, підвищується пропускна здібність та спрощується модель програмування [3].

В основі Node.js лежить автономна віртуальна машина JavaScript з розширеннями, що роблять її придатною до програмування загального призначення з акцентом на розробку серверів додатків. Основою реалізації є цикл обробки подій неблокуючого вводу/виводу і бібліотека файлового та мережевого вводу/виводу, причому все це побудовано за допомогою двигуна V8 JavaScript (запозиченого з веб-браузеру Chrome) [3].

Задачі, що виконує Node.js.

Node.js це платформа для написання JavaScript-додатків поза веб-браузером. У склад двигуна V8, що використовується Node.js, входять API-розширення, що дозволяють писати на C/C++ код для розширення JavaScript або інтеграції двигуна з бібліотеками [2].

Крім вбудованого вміння виконувати код на JavaScript, включені до складу дистрибутиву моделі надають й інші можливості:

- утіліти командного рядка;
- засоби написання інтерактивних консольних програм;
- функції керування процесами для спостереження за дочірніми процесами;
- механізм для роботи з сокетами TCP та UDP з повним комплектом зворотних викликів у відповідь на події;
- пошук у системі DNS;
- засоби для створення серверів та клієнтів протоколів HTTP та HTTPS, побудовані на основі бібліотеки TCP-сокетів;
- засоби доступу до файлової системи [3].

Завдяки своїм особливостям, Node.js може успішно використовуватися при створенні додатків реального часу(інтерактивні чати, системи миттєвого обміну повідомленнями, онлайн ігри, тощо.) та односторінкових додатків. Для нормальної роботи таких додатків система повинна забезпечувати дуже високу швидкість відгуку на дії користувача та низький рівень затримок. Node.js полегшує обробку безлічі запитів від клієнтів, його архітектура сприяє ефективному використанню бібліотек, забезпечує швидку синхронізацію даних між клієнтом і сервером.

Приклади використання.

Встановлений Node.js дозволяє працювати в інтерактивному консольному режимі та виконувати JavaScript-файли [1].

Прикладом простішої програми на Node.js можна вважати написання елементарного веб-серверу [4] (рис. 1).

Після виконання цього скрипта веб-сервер прослуховує порт 8080, та при отриманні запита на цей порт, посилає у відповідь запит з кодом виконання 200, текстовим типом, та тілом запиту, що містить строку «Thanks for calling!».

Висновки

Як і будь-яка інша технологія, Node.js не є рішенням усіх задач. Ця платформа допоможе вирішити певні проблеми та відкриє нові можливості. Подальші дослідження будуть пов’язані з розробкою серверного додатку з використанням Node.js.

```
var http = require("http");

function process_request(req, res) {
    var body = 'Thanks for calling!\n';
    var content_length = body.length;
    res.writeHead(200, {
        'Content-Length': content_length,
        'Content-Type': 'text/plain'
    });
    res.end(body);
}

var s = http.createServer(process_request);
s.listen(8080);
```

Рис. 1

Література

1. Кантелон М., Хартер М., Головайчук Т., Райліх Н. Node.js в действии. – СПб.: Питер, 2014. –548 с.
2. Сухов К. Node.js. Путеводитель по технологии. – М.: ДМК Пресс, 2015. – 420 с.
3. Хэррон Д. Node.js. Разработка серверных веб-приложений в JavaScript. – М.: ДМК Пресс, 2012. –146 с.
4. Wandschneider M. Learning Node.js. A Hands-On Guide to Building Web Applications in JavaScript. – Pearson Education, Inc, 2017. – 769 p.

Дзундза Наталія
студент 4 курсу математичного фак-ту
старший викладач **Манько Н.І.-В**

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕСТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ ЗА ДОПОМОГОЮ IRT ТЕОРІЇ

Сучасна освіта як ніколи зазнає величезних змін. Виходячи з нововведень, випускники 4, 9 та 12 класів будуть оцінюватися шляхом державної підсумкової атестації. Пропонуючи тестові завдання для об'єктивного оцінювання рівня навчальних досягнень учнів, необхідно пам'ятати про якість цих тестів, їх відповідність прийнятим в освіті стандартам.

Метою даної роботи є дослідження методик перевірки якості педагогічних тестів у сучасній освіті, а також застосування однієї з цих методик до перевірки розробленого окремого тесту з математичної дисципліни на відповідність вимогам стандартів сучасної освіти.

Існує декілька сучасних методик проведення та обробки результатів тестувань, опис яких можна знайти наприклад в роботах Аванесова В. С. [1], Авраменка О. В. [2], Linden W., Hambleton R. [3]. Після аналізу цих методик, для проведення досліджень якості тестів наш вибір зупинився на теорії IRT (Item Response Theory) – теорії в основу якої покладено латентний параметр, що показує здібності особистості, які недоступні для прямого спостереження [4].

Для дослідження було розроблено декілька тестів з математичного аналізу, проведено їх апробацію, аналіз результатів тестування та сформульовано рекомендації, що до їх вдосконалення. Продемонструємо схему дослідження на прикладі одного тесту. Тест із 12 завдань апробовано в групі із 15 студентів 2 курсу ЕПК ЗНУ. Для обробки отриманих результатів тестування створюється бінарна матриця розмірності 15×12 (табл. 1). Номер рядка матриці відповідає номеру студента (студентів пронумеровано від 1 до 15), номер стовпця відповідає номеру завдання в тесті(від 1 до 12). Елемент x_{ij} матриці на перетині $i-$го рядка та $j-$го стовпця відповідає результату виконання $i-$м студентом $j-$го завдання тесту. $x_{ij}=1$, якщо студент виконав завдання вірно і 0 – у випадку невірної відповіді. Для упорядкування матриці підраховуємо кількість вірних відповідей (Y) і кількість набраних балів (X).

Таблиця1 – Матриця тестових результатів

Номер	Номер завдання												
студента	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	X
1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
2	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	10
3	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	11
4	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	6
5	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	8
6	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	5
7	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	6
8	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	3
9	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	10
10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	11
11	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	10
12	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	5
13	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	3
14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	11
15	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	4
Y	10	11	6	13	11	6	10	9	9	11	7	2	105

Використовуючи теорію IRT, а саме однопараметричну модель Раша можливо розмістити на одній шкалі і рівень знань студента і рівень складнощів завдання, використовуючи єдину одиницю виміру – логіт [2].

Для отримання порівняльних характеристик і визначення показника складності завдання спершу потрібно упорядкувати студентів за кількістю набраних балів у порядку зростання, а потім підрахувати долю вірних відповідей (p_j) і невірних (q_j), використовуючи формули $p_j = \frac{Y_i}{k}$ та $q_j = \frac{W_j}{N}$, де Y_i – кількість вірних відповідей i – го студента, k – загальна кількість завдань, W_j – число невірних відповідей на j – е завдання тесту, N – кількість студентів.

Для розрахунку латентних показників рівня складності завдання R_i (логіту складності завдання) використовують формулу $\frac{\ln q_j}{p_j}$, а для оцінка рівня знань R_j, вводиться логіт рівня знань, який знаходиться за формулою $\frac{\ln p_j}{q_j}$. Результати заносяться до таблиці (див. табл. 2).

Таблиця 2 – Результати розрахунку логітів

Номер					Номер завдання									
студента	4	2	5	10	1	7	8	9	11	3	6	12	X	Rj
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	-1,39
8	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	3	-0,88
13	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	3	-0,88
15	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	4	-0,47
6	1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	5	-0,11
12	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	5	-0,11
4	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	6	0,22
7	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0	6	0,22
5	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0	1	8	0,92
2	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	10	1,83
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	10	1,83
11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	10	1,83
3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	11	2,62
10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	11	2,62
14	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	11	2,62
Y	13	11	11	11	10	10	9	9	7	6	6	2	105	
Ri	-2,09	-1,23	-1,23	-1,23	-0,92	-0,92	-0,63	-0,63	-0,09	0,18	0,18	1,65		

Для отриманих даних діапазон зміни рівня підготовленості студента складає від -1,39 до 2,62 логіт, довжина всього інтервалу 4,01 логіт, що підтверджує диференційовану здатність тесту. У моделі Раша в якості норми приймаються межі варіації значень складнощів завдань в логіт від -3 до +3 [3].

На основі даних, R_i змінюється від -2,09 до 1,65, що свідчіть про необхідність додати тести як з більшим рівнем складності, так і з легшим.

Аналізуючи отримані данні, можна зробити висновки, що складність тестових завдань не відповідає нормальному закону розподілу. Значення складності завдань заповнює весь діапазон їх змін. Середня складність завдання не має відрізнятися від середнього рівня підготовки студенту більше ніж на 0,5 логіт. В нашому випадку середня складність завдання -0,58, а середній рівень підготовки студента 0,73, тому для покращення якості тесту потрібно змінити порядок завдань так, щоб їх рівень складнощів рівномірно зростав, при цьому не повинно бути завдань з однаковим рівнем складності.

Література

1. Аванесов В.С. Основы научной организации педагогического контроля в высшей школе. / В.С. Аванесов. – М. МИСиС, 1989. – 167с.
2. Вимірювання в освіті: Підручник / За ред. О.В. Авраменко.– Кіровоград: Лисенко В.Ф., 2011. – 360 с.
3. Linden W., Hambleton R. Handbook of Modern Item Response Theory. / W. Linden, R.Hambleton. – NY: Springer – Verlag, 1997. – 510 p.
4. Лісова Т.В. Моделі та методи сучасної теорії тестів: [навчально-методичний посібник] / Т.В.Лісова. – Ніжин: 2012. - 112с.

Дубовик Андрій
студент 3 курсу математичного фак-ту
к.ф.- м.н. **Кудін О.В.**

РОЗРОБКА МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ ДЛЯ АНАЛІЗУ ГЕОДАНИХ

Постановка проблеми

На сьогоднішній день все більша кількість електронних сервісів та платформ переходить на мобільні додатки, оскільки, згідно статистики, близько 70% часу, що користувачі проводять он-лайн, вони використовують мобільні додатки. З плином часу, все більша частина таких сервісів стає прив’язаною до географічного положення користувача, надаючи більший спектр послуг та можливостей. Як приклади можна навести системи логістики та управління транспортуванням вантажів, автоматизацію в прокладенні туристичного маршруту з оптимальною відстанню тощо. Звідси випливає необхідність збирання, аналізу геоданих, збереження та можливість синхронізації для подальшого використання.

Існує багато спеціалізованого програмного забезпечення для розв’язання проблем роботи з геоданими, проте часто такі програмні засоби накладають ряд обмежень на функціонал, мають тимчасовий період використання або розв’язують лише специфічні проблеми для своєї предметної області. Прикладом такої системи може слугувати Google Maps, що дозволяє збирати та аналізувати геодані в межах свого функціоналу, але не дозволяє підібрати маршрут відповідно до певних обмежень часу. Наприклад, туристові, що перший раз потрапляє в дану місцевість не зручно постійно прокладати маршрути самостійно, задаючи початкову та кінцеву точки, що не врахує

особливості часу, що він має на відвідування тієї чи іншої місцевості. Звідси випливає необхідність створення єдиної системи, що об'єднає можливості різних систем через інтерфейси та налаштує їх відповідно до потреби, що дозволить вирішити проблеми, характерні для певної предметної області.

Отже, метою роботи є розробка автоматичної системи, що буде виконувати аналіз та прокладання туристичних маршрутів, оптимальних та найбільш зручних з точки зору часу та економічної вигоди для користувача.

Виклад основного матеріалу та аналіз

На даний момент, розробка мобільних додатків поділяється на два підтипи.

1. Нативні додатки – тобто додатки, написані мовою операційної системи, для якої вони розробляється, або мовою, що підтримується операційною системою (напр., Java, Objective-C, C++, React Native).

2. Гібридні – додатки, інтерфейс яких розробляється переважно за допомогою елементів HTML, а стилізація відбувається за допомогою CSS. Відповідно, логіка роботи програми та функціонал реалізовується на JavaScript та запускається на JavaScript Engine (Xamarin, PhoneGAP, Ionic Framework, Appcelerator Titanium).

Для розробки мобільного додатку було обрано React Native, з огляду на основні його переваги [1]:

1. Використання JavaScript як мови розробки.

2. Кросплатформність коду: елементи інтерфейсу не використовують HTML, проте являють собою нативні компоненти обернені в JavaScript.

3. Гнучкість – React Native є фреймворком з відкритим програмним кодом, тобто кожен може розширювати його, додаючи власні компоненти.

4. Комбінування нативного коду – якщо з'являється необхідність додавання спеціалізованої поведінки компонентів, вони можуть буди реалізовані мовою операційної системи та використані в коді JavaScript у React Native.

5. Максимальне повторне використання коду – завдяки архітектурі патернів розподілення коду інтерфейсу та логіки роботи програми (MVC, MVVM), реалізованої в React Native, ви можете використовувати той самий код для розробки як для iOS, так і для Android. Це означає величезне збереження часу на розробку та зменшення ціни вихідного продукту [2].

Основні поняття

MVC – (англ. Model-view-controller, MVC) – архітектурний шаблон, що передбачає поділ системи на три взаємопов'язані частини: модель даних, вигляд (інтерфейс користувача) та модуль керування. Застосовується для відокремлення даних (моделі) від інтерфейсу користувача (вигляду) так, щоб зміни інтерфейсу користувача мінімально впливали на роботу з даними, а зміни в моделі даних могли здійснюватися без змін інтерфейсу користувача.

Фреймворк – платформа, яка визначає структуру програмної системи.

Кросплатформність – здатність ПЗ працювати більш ніж на одній апаратній платформі.

Висновки

За допомогою зручного та швидкого фреймворку React Native розроблено мобільний додаток для автоматизації прокладання туристичних маршрутів, з

наступним фунціоналом: вибір початкової точки маршруту; вибір кінцевої точки маршруту; встановлення обмежень часу, який виділяється на маршрут; вибір типу переміщення (за допомогою авто, пішки, велосипед); створено базу даних туристичних об'єктів; реалізовано алгоритм взаємодії через інтерфейс API Google Maps для прокладання маршруту на карті, визначення часу для кожної ділянки відповідно до заданого типу переміщення; побудова маршруту.

Література

1. React Native Marketplace Development: Business Point of View. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://apiko.com/blog/react-native-marketplace-development-business-point-of-view/. – Назва з екрана.
2. key advantages of React Native. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.icapps.com/blog/5-key-advantages-react-nativel. – Назва з екрана.

Єгорова Оксана
студент 2 курсу математичного фак-ту
Шкатула Поліна
студент 2 курсу математичного фак-ту
викладач **Мильцев О.М.**

СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА СТРУКТУРА ФАКУЛЬТЕТУ» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ

Постановка проблеми

Облік виконаного навчального навантаження викладачами кафедри досі викликає досить великі труднощі і є достатньо громіздким процесом у зв'язку з великим об'ємом даних, що потрібно обробити та обчислити. Такий облік, що проводиться вручну, вимагає тривалого часу та може спричинити неточності та неузгодження. Тому комп'ютеризація цього процесу є необхідною і своєчасною.

Актуальність роботи полягає у необхідності розробки автоматизованої інформаційної системи обліку виконаного навчального навантаження викладачами кафедри, складовою частиною якої є підсистема «Організаційна та навчально-наукова структура факультету».

Метою роботи є розробка підсистеми «Організаційна та навчально-наукова структура факультету» в рамках розробки автоматизованої інформаційної системи обліку виконаного навчального навантаження викладачами кафедри.

Об'єктом дослідження є структури даних та процеси, що пов'язані із організаційною структурою та навчально-науковою діяльністю факультетів вищих навчальних закладів.

Основними завданнями роботи є:

– збір та аналіз вимог до підсистеми «Організаційна та навчально-наукова структура факультету»;

– функціональне моделювання за допомогою нотації IDEF0;
– моделювання діяльності через документування технологічних процесів за допомогою нотації IDEF3;
– інформаційне моделювання за допомогою нотації IDEF1X;
– проектування підсистеми з використанням методології RUP;

Виклад основного матеріалу та аналіз

Підсистема призначена для формування даних про кафедральну структуру факультетів, викладацький состав кафедр, спеціальності на факультетах, кількісний склад навчальних груп за спеціальностями та курсами, графік освітнього процесу та інших даних, які є вихідними для проведення основних процесів системи, таких як: формування та розподіл навчального навантаження між викладачами кафедр, формування навчального розкладу викладачів та розрахунок виконаного навчального навантаження викладачами.

Виходячи з призначення та з точки зору розподілу прав користувачів підсистеми до неї можна сформулювати наступні функціональні вимоги, що вона повинна забезпечувати:

Адміністратор системи:
– реєстрація факультетів;

Оператор факультету:
– редагування облікового запису факультету;
– реєстрація кафедр по факультетам;
– реєстрація спеціальностей по факультетам;
– реєстрація навчальних груп та їх кількісний склад по спеціальностях та курсах;
– формування та друк звітів;

Оператор кафедри:

– редагування облікового запису кафедри;
– реєстрація викладачів по кафедрах;
– формування та друк звітів;

Система повинна забезпечувати авторизацію користувачів в системі та надавати їм функціональні можливості, що відповідні їх групі користувачів [1, 2].

Висновки

Виявлення зацікавлених осіб, що представляють користувачів системи, та їх функціональних вимог до самої системи є необхідною та найбільш значимою складовою специфікації вимог до програмного забезпечення. Побудова та аналіз функціональної та інформаційної моделі системи дозволить перейти до наступного етапу розробки інформаційної системи – її проектуванню.

Література

1. Вигерс К. Разработка требований к программному обеспечению / Пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом «Русская редакция», 204. – 576 с.
2. Коберн А. В. Современные методы описания функциональных требований к системам. – М.: Лори, 2012. – 348 с.

Єлховська Яна
аспірант 2 р.н. математичного фак-ту
Леонтьєва В.В.
к. ф.-м. н., доц.
Кондрат'єва Н.О.
к. ф.-м. н., доц.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЗИТИВНОСТІ ОКРЕМИХ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Дана робота присвячена дослідженню окремих існуючих математичних моделей різної фізичної природи на предмет позитивності відповідних досліджуваних об'єктів та процесів.

При цьому зауважимо, що властивість позитивності притаманна системам, які характеризуються тим, що будь-які невід'ємні вхід і початковий стан системи генерують невід'ємні фазову траєкторію і вихід протягом всього часу. Клас таких систем виділено в роботах [1, 2].

Як відомо [3], вимоги позитивності досліджуваних систем виконуються шляхом накладення певних обмежень на вхідні характеристики і матриці коефіцієнтів математичної моделі. Так, на вхідні характеристики моделей накладаються обмеження невід'ємності $n-$мірного вектор початкових станів систем $x(0)=x_0=\left(x_0^1,x_0^2,\ldots,x_0^n\right)^T\geq 0$ та $n-$мірного вектору керування $u(t)=(u_1(t),u_2(t),\ldots,u_r(t))^T\geq 0$. Крім того, на матриці коефіцієнтів математичних моделей накладаються умови невід'ємності і продуктивності [1, 2]. У разі ж невиконання одного з зазначених вимог здійснюється модальне керування.

У даній роботі дослідження позитивності проводилось на економічних моделях В.В. Леонтьєва та їх модифікацій, на моделі економічного зросту Р.Солоу, а також на екологічній моделі Леонтьєва-Форда, за якими в результаті проведеного дослідження було знайдено умови позитивності функціонування досліджуваних економічних та екологічних систем відповідно.

Знаходження умов, за якими досліджувана система є позитивною, визначає, в першу чергу, умови функціонування систем з позитивними змінними, а також є необхідною та найбільш значимою складовою етапу моделювання зазначеного класу систем, оскільки виконання умов позитивності систем робить їх доступними до подальшого керування та регулювання.

Література

1. Леонтьева В.В., Кондратьева Н.А. Построение и анализ разомкнутой непрерывной математической модели позитивной динамической системы балансового типа. // Зб. наук. праць. Вісник ЗНУ. – Запоріжжя: ЗНУ. 2010. – №1. – С. 81-88.

2. Леонтьєва В.В. Математичне моделювання позитивних динамічних систем балансового типу: дис… канд. фіз.-матем. наук / Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2008.
3. Леонтьева В.В., Кондратьева Н.А. Управление в непрерывной математической модели позитивной динамической системы балансового типа. // Вестник Херсонского национального технического университета: Сб. научных статей. – Херсон: ХНТУ, 2009. – Вып. 2 (35). – С.273-278.

Калаєв Олександр
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н., доц. **Мухін В.В.**

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ОБЧИСЛЕННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ІНДЕКСУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ GPU

Постановка проблеми

На разі індекси криптовалют дозволяють інвесторам відстежувати стан криптовалютного ринку без необхідності вивчення кожної криптовалюти окремо. Індекси криптовалюти засновані на ринковій капіталізації та переглядаються один раз на день, тиждень, місяць або й рідше. Такі індекси не відомі самі по собі, тому що для їх розрахунку потрібні дані багатьох бірж, які потім беруть участь в розрахунках за формулою. Крім того, дані бірж постійно оновлюються, що створює додаткові труднощі при їх обробці.

Існуючі програмні рішення (Bit20, CAMcrypto30, CCI30, CRIX, CRYPTO20) мають два обмеження: по-перше, вони беруть для розрахунків не більшість бірж, а тільки 20-30 найбільших, а по-друге, індекс перераховується через певні інтервали часу (раз у кілька хвилин, раз на тиждень, раз на місяць), а не в реальному часі.

Метою роботи є розробка програмного забезпечення для обчислення криптовалютного індексу в реальному часі із використанням GPU.

Основними завданнями є

1) написання програмного рішення для збору даних із багатьох криптовалютних бірж, використовуючи запити до їх API;

2) розробка програмного рішення для обчислення криптовалютного індексу для мінімум 50 криптовалют;

3) додавання паралельних обчислень та GPU для прискорення обчислень.

Виклад основного матеріалу

Проект розроблено із використанням таких технологій: 1) серверна сторона: ubuntu, netcore platform, C#, linq, Rx.NET, mongodb, WebSocket, nvidia CUDA. 2) клієнтська сторона: TypeScript, Angular 5.

Схема проекту:

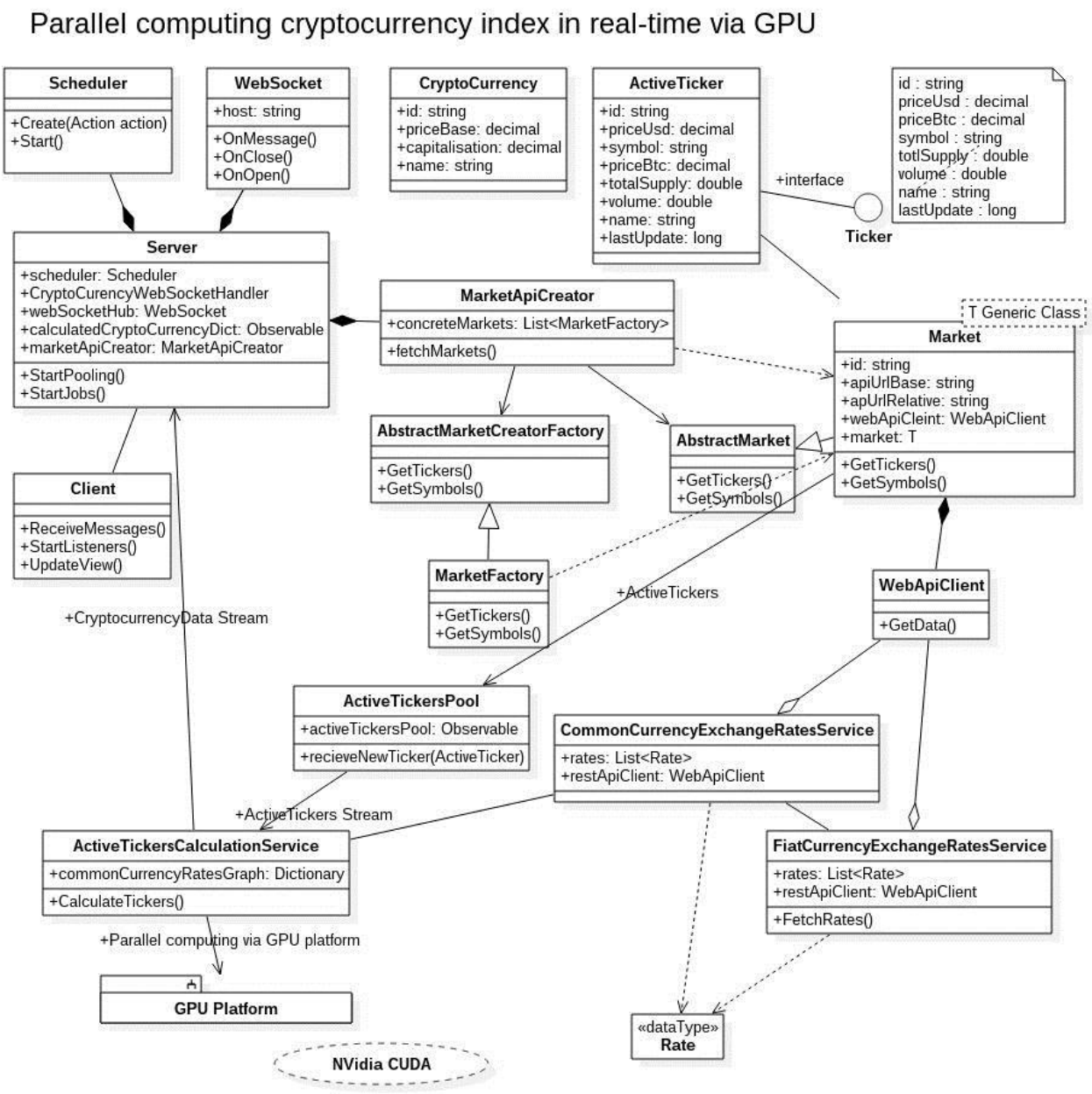

Висновок

Таким чином, реалізоване програмне забезпечення дозволяє здійснювати обчислення криптовалютного індексу в реальному часі із використанням GPU.

Література

1. Боресков А.В. Параллельные вычисления на GPU. Архитектура и программная модель CUDA: Учебное пособие. 2012, 366 с.
2. Сандрес Джейсон, Кендрот Эдвард. Технология CUDA в примерах. 2011, 232 с.
3. Фримен Эрик, Фримен Элизабет. Паттерны проектирования. 2014, 656 с.

Калаєв Олександр
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н., доц. **Мухін В.В.**

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ОБЧИСЛЕННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ІНДЕКСУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ З ВИКОРИСТАННЯМ GPU

Постановка проблеми

На разі індекси криптовалют дозволяють інвесторам відстежувати стан криптовалютного ринку без необхідності вивчення кожної криптовалюти окремо. Індекси криптовалюти засновані на ринковій капіталізації та переглядаються один раз на день, тиждень, місяць або й рідше. Такі індекси не відомі самі по собі, тому що для їх розрахунку потрібні дані багатьох бірж, які потім беруть участь в розрахунках за формулою. Крім того, дані бірж постійно оновлюються, що створює додаткові труднощі при їх обробці.

Існуючі програмні рішення (Bit20, CAMcrypto30, CCI30, CRIX, CRYPTO20) мають два обмеження: по-перше, вони беруть для розрахунків не більшість бірж, а тільки 20-30 найбільших, а по-друге, індекс перераховується через певні інтервали часу (раз у кілька хвилин, раз на тиждень, раз на місяць), а не в реальному часі.

Метою роботи є розробка програмного забезпечення для обчислення криптовалютного індексу в реальному часі із використанням GPU.

Основними завданнями є

1) написання програмного рішення для збору даних із багатьох криптовалютних бірж, використовуючи запити до їх API;

2) розробка програмного рішення для обчислення криптовалютного індексу для мінімум 50 криптовалют;

3) додавання паралельних обчислень та GPU для прискорення обчислень.

Виклад основного матеріалу

Проект розроблено із використанням таких технологій: 1) серверна сторона: ubuntu, netcore platform, C#, linq, Rx.NET, mongodb, WebSocket, nvidia CUDA. 2) клієнтська сторона: TypeScript, Angular 5.

Схема проекту:

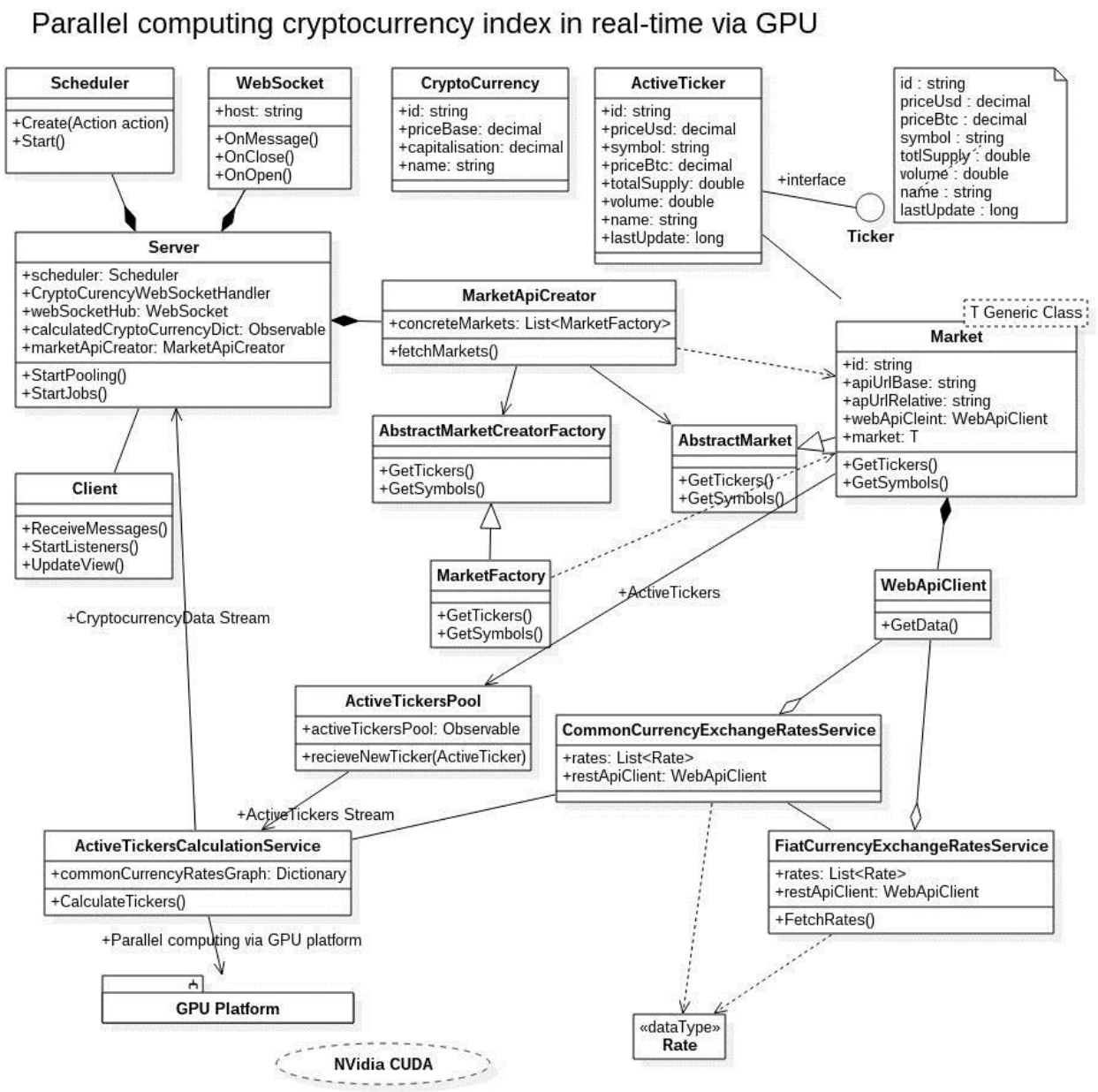

Висновок

Таким чином, реалізоване програмне забезпечення дозволяє здійснювати обчислення криптовалютного індексу в реальному часі із використанням GPU.

Література

1. Боресков А.В. Параллельные вычисления на GPU. Архитектура и программная модель CUDA: Учебное пособие. 2012, 366 с.
2. Сандрес Джейсон, Кендрот Эдвард. Технология CUDA в примерах. 2011, 232 с.
3. Фримен Эрик, Фримен Элизабет. Паттерны проектирования. 2014, 656 с.

Калаєва Вероніка
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н., доц. **Мухін В.В.**

РОЗРОБКА 3D WEBGL 2.0 КОНФІГУРАТОРА ТОВАРІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Постановка проблеми

Технології стають звичними помічниками у розв'язку усіх побутових справ, в тому числі купівлі та продажу (електронна комерція). Amazon, американська компанія, що продає товари та послуги через інтернет, у 2018 році стала найдорожчою компанією у світі. Тим не менш, не всі країни однаково прогресивні, щоб їх жителі однозначно обирали купівлю в інтернеті проти вже звичного для них офлайн способу, коли можна об'єктивно оцінити товар.

Деякі сервіси (AliExpress) вже стали сумно відомі через неспівпадіння між описом на сайті та тим реальним товаром, який надходить покупцю. Зважаючи, що більше 50% покупців схильні шукати додаткову інформацію чи відгуки про товар, можна зробити висновок, що додаткова візуальна інформація (особливо 3D зображення) була б тим фактором, який б остаточно схилив би покупця саме до купівлі в інтернеті, а не офлайн.

Метою роботи є розробка 3D Web GL 2.0 конфігуратора товарів для електронної комерції.

Основними завданнями є:

1) розробка конфігуратора на JavaScript (із Three.js), що дозволяє створити 3D-модель з шаблону і зробити цю модель доступною для перегляду та обертання,

2) розробка фунцій зміни кольору та текстури для обраного товару,

3) розробка функції "комбінація продуктів", яка дозволяє об'єднати два продукти (основний та додатковий) для їх суміщення у 3D просторі.

Виклад основного матеріалу

Проект реалізується за допомогою такиї сучасних технологй як HTML5, CSS3, JavaScript, Three.js, node.js, expressjs, mongodb.

На схемі зображено основні складові частини програми:

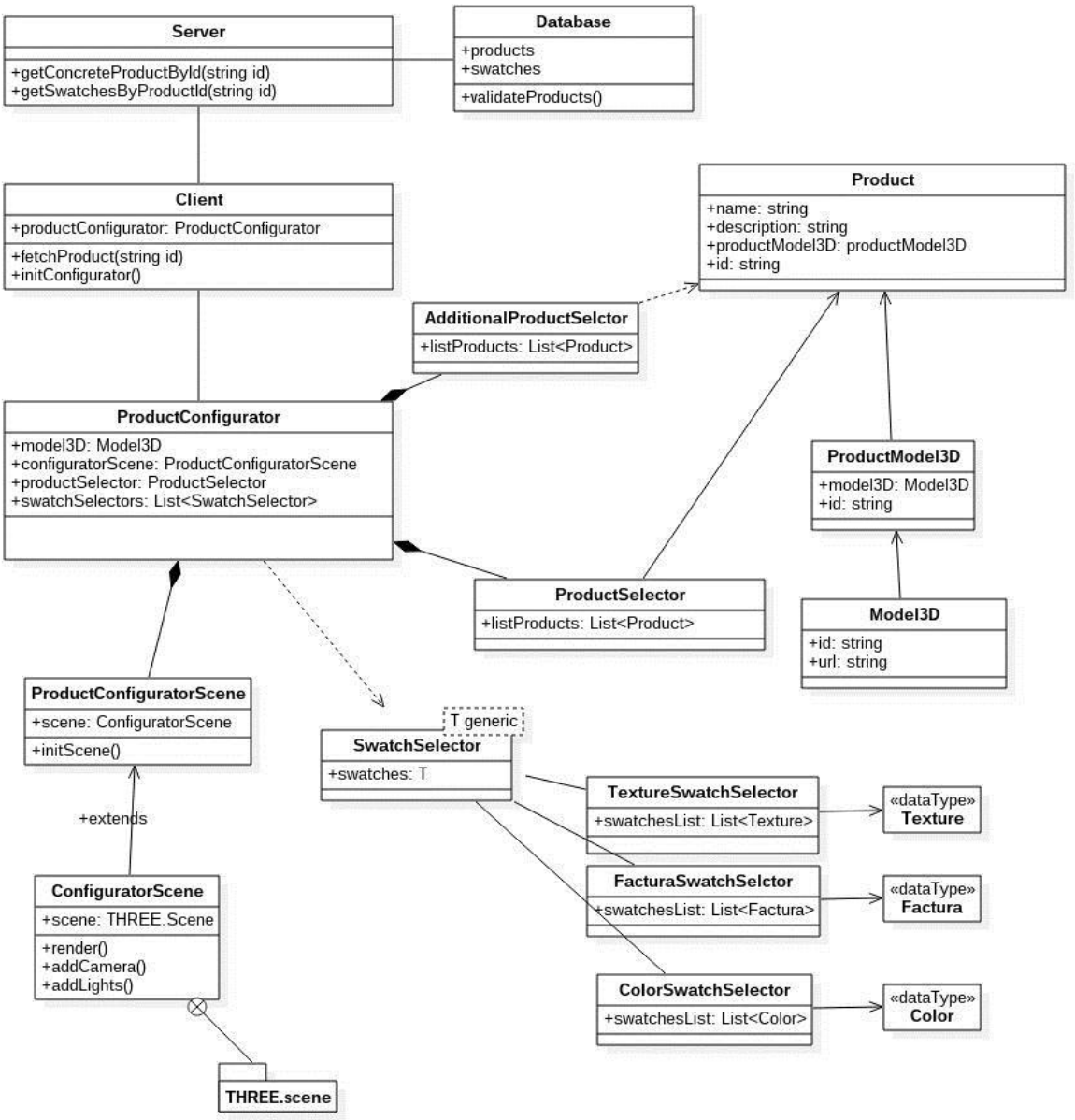

Висновок. Таким чином, у даній роботі реалізовано 3D Web GL 2.0 конфігуратор товарів для електронної комерції із функціями зміни кольру та текстури, а також суміщення товарів разом у просторі. Базовою технологією є сучасна бібліотека Three.js на JavaScript.

Література:

1. Dirksen Jos. Learning Three.js: The JavaScript 3D Library for WebGL. 2013.
2. Flanagan David. JavaScript: The Definitive Guide.
3. Parisi Tony. WebGL: Up and Running: Building 3D Graphics for the Web, 2012.

Коцило Іван
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
Наук. кер.: к.т.н., доц. **Решевська К.С.**

РОЗРОБКА ЗОВНІШНЬОГО ПРОГРАМНОГО ІНТЕРФЕЙСУ СИСТЕМИ ПОБУДОВИ КОНТУРУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Зовнішній програмний інтерфейс API (application programming interface) у веб додатках – це набір класів, методів, сруктур, які надає веб-сервіс зовнішнім додаткам для отримання доступу до його ресурсів [1]. Даний механізм використовується для об'єднання роботи різноманітних додатків у мережі. API надає доступ до функціоналу сторонньої програми та робить можливим роботу ресурсів, які використовують ресурси іншого веб-сервісу.

Веб технології пропонують широкий спектр інтерфейсів для виконання різних корисних задач, які можуть бути доступні за допомогою коду JavaScript. Серед них виділяють наступні типи інтерфейсів [2]:

– апаратні – набір методів, які дозволяють із веб-сторінки або додатку до різних датчиків пристроїв (Ambient Light Sensor API, Battery Status API, Geolocation API, Pointer Lock API, Proximity API, Device Orientation API, Screen Orientation API, Vibration API);

– інтерфейси зв'язку – інтерфейси, які забезпечують комунікацію між веб-сторінками та додатками з іншими сторінками або пристроями (Network Information API, Web Notifications, Simple Push API);

– інтерфейси керування даними – інтерфейси для керуванн даними користувацькими даними (FileHandle API, IndexedDB);

– привілейовані інтерфейси – інтерфейси, які надають додатку специфічні права (TCP Socket API, Contacts API, Device Storage API, Browser API, Camera API).

Для доступу до веб-ресурсів через програмний інтерфейс веб-додаток посилає HTTP-запит, у відповідь отримує HTTP-відклик у форматах JSON, XML ті ін. [3]

Література

1. Хоменко А. Основы современных компьютерных технологий. – М.: Корона принт, 2008. – 456 с.
2. Руководство Web API. – Режим доступу: https://developer.mozilla.org/ru/docs/Web/Reference/API. – Назва з екрану.
3. Машнин Т.С. Технология Web-сервисов платформы Java – СПб: БХВ Питер, 2012. – 560 с.

Крикунова Ганна
студент 2 курсу математичного фак-ту
викладач **Мильцев О.М.**

СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «НАВЧАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ

Постановка проблеми

Ми живемо в час змін і стрімкого розвитку різноманітних технологій, коли з'являються все нові можливості. З кожним днем темпи розвитку інформаційних технологій набирають обертів. У різноманітні сфери життєдіяльності людини починають впроваджувати інформаційні системи, що допомагають оптимізувати процеси управління, підвищити ефективність та продуктивність роботи системи, скоротити ресурси часу і матеріалів, підвищити надійність і точність.

Кафедра є основною структурною одиницею в навчальному процесі вищого навчального закладу. Саме кафедра забезпечує навчальний процес, його організацію і планування, оскільки вона безпосередньо займається навчанням студентів. Планування та облік виконання навчального навантаження викладачами є одним з головних і найбільш трудомістких завдань, що виконуються на кафедрі. Отже, актуальність даної роботи зумовлена необхідністю створення підсистеми формування та розподілу навчального навантаження викладачам кафедри як складову автоматизованої інформаційної системи обліку виконаного навчального навантаження.

Метою роботи є розробка підсистеми «Навчальне навантаження» для формування та розподілу навчального навантаження викладачам кафедр в рамках розробки автоматизованої інформаційної системи обліку виконаного навчального навантаження викладачами кафедри.

Об'єктом дослідження є процес формування та розподілу навчального навантаження викладачам кафедри для подальшого формування їх навчального розкладу та розрахунку об'єму виконаного ними навчального навантаження.

Основними завданнями роботи є:

- збір та аналіз вимог до підсистеми «Навчальне навантаження»;
- функціональне моделювання;
- моделювання діяльності через документування технологічних процесів;
- інформаційне моделювання;
- проектування підсистеми;

Виклад основного матеріалу та аналіз предметної області

Загальний робочий час викладача в навчальному році визначається обсягом його навчальної, навчально-методичної, організаційно-методичної, науково-дослідницької, навчально-виховної та інших видів роботи. Конкретні види навчальної роботи, що входять до обов'язкового обсягу навантаження викладача відповідно до його посади, встановлюються кафедрою. Обсяг навчальної роботи, дорученої для виконання конкретному викладачеві в навчальному році і виражений в академічних годинах, визначає його навчальне

навантаження. Перед тим, як навчальне навантаження викладача набуде статусу офіційного документу, його повинен перевірити та затвердити навчальній відділ вищого навчального закладу. Обов'язковий річний обсяг навчального навантаження викладача в межах його робочого часу встановлюється щорічно з урахуванням виконання ним інших робіт. Зміни в обов'язковому навчальному навантаженні викладача вносяться до його індивідуального плану.

Навчальне навантаження містить в собі дисципліну, спеціальність, курс, кількість студентів та кількість академічних годин за видами робіт по кожній дисципліні, які викладач повинен провести для певних груп студентів.

Дисципліна – це конкретна галузь академічних наукових, учбових та інших знань.

Види робіт по дисциплінам можна поділити на періодичні та неперіодичні. Періодичні роботи повторюються щоденно, щотижнево, щомісячно у визначеному ритмі. Це такі види робіт: лекції, лабораторні роботи, практичні роботи. Неперіодичні види робіт – це види робіт, які виникають раптово у ході навчального процесу. Вони включають в себе: поточні консультації, екзаменаційні консультації, індивідуальні завдання, модульний контроль, заліки, екзамени, курсові роботи, бакалаврські роботи, дипломні роботи, магістерські роботи, рецензія дипломних робіт, нормо контроль, ДЕК, керівництво практикою, керівництво аспірантурою, кандидатські іспити та інше.

Висновки

Формування, розподіл та облік виконання навчального навантаження викликає великі труднощі через велику кількість інформації, яку доводиться обробляти. Розробка підсистеми «Навчальне навантаження» дозволить автоматизувати процес обліку виконання начального навантаження для викладачів кафедри та уникнути зв'язаних з цим процесом помилок. Основні функції такої інформаційної системи складаються в підтримці надійного зберігання інформації, формування спеціальних звітів та ведення обліку навчального навантаження, а також надання користувачеві зручного та легкого інтерфейсу.

Література

1. Вигерс К. Разработка требований к программному обеспечению / Пер. с англ. – М.: Издательско-торговый дом «Русская редакция», 204. – 576 с.

Кротова Ольга
студент 5 курсу математичного фак-ту
старший викладач **Циммерман Г.А.**

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УЧНІВ ТА УЧИТЕЛЯ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Динамічний розвиток науково-технічного прогресу став причиною появи сучасних потужних комп'ютерних технологій. Сьогоднішні темпи комп'ютеризації перевищують темпи розвитку всіх інших галузей. Жодна організація не обходиться сьогодні без комп'ютерів, комп'ютерних мереж,

сайтів. Це пояснюється необхідністю швидкого реагування на зростаючі темпи накопичення інформації та прийняття своєчасних рішень.

Вказана ситуація відноситься також до системи освіти, початкової школи як її типової ланки зокрема. За невеликий час виникла суттєва необхідність у створенні та використанні інформаційних систем навчання дітей, з акцентуванням уваги на створення умов зацікавленого самостійного здобуття знань, подальшого використання їх у повсякденній діяльності.

Саме тому, виникла потреба у створенні інформаційного продукту (системи), який полегшить роботу вчителя та батьків, допоможе підвищити засвоєння дітьми знань, скоротити витрати часу на обробку інформації та перевірку завдань. Хто такий вчитель в наш час? Як він повинен працювати, щоб зацікавити в першу чергу дітей, а потім і батьків до отримання знань? За нашим розумінням вчитель повинен зацікавити учнів до самостійного пошуку знань, розвивати творчі здібності, критичне мислення, вміння зрозуміло та аргументовано висловлювати свої думки, відстоювати свої погляди, коректно ставити оцінки. Вимоги до освіти людини змінюються. Згідно з основними положеннями національного проекту «Нова українська школа» допоможе вирішити вказані проблеми зважене, обмірковане, кваліфіковане використання ІКТ.

Метою нашої роботи є створення інформаційної системи, що дозволить, з одного боку, автоматизувати деякі етапи роботи вчителя початкової школи в аспекті подання навчальної інформації, а з іншого боку, створить умови для ефективної навчальної діяльності учнів, з метою шляхом навчальних комунікацій підвищити рівень засвоєння знань дітей.

Дані, що зберігаються в інформаційній системі, мають бути легко доступними та надані у вигляді, в якому вони потрібні для конкретної діяльності. При цьому не має істотного значення спосіб зберігання даних. Суттєвою вимогою є достовірність інформації, своєчасність подання та обмеження витрат на підтримку роботи системи.

Види діяльності вчителя початкової школи, які можна автоматизувати, завдяки створеній системі:

- надання інформації для її засвоєння дітьми;
- здійснення роботи щодо підготовки анкетування, тестування, проведення оцінювання щодо засвоєння знань дітьми;
- можливість дітям отримувати потрібну інформацію у зручний час разом з батьками;
- можливість дітям бачити, при потребі, досягнення однолітків, прагнути до поліпшення своїх знань.

Продукт, який створено в результаті виконання роботи, дозволяє оптимізувати роботу вчителя, підвищити продуктивність праці, скоротити витрати часу на обробку інформації. В ньому реалізовані такі функції:

- робота з підбором інформації для дітей;
- розробка та перегляд необхідної інформації;
- введення на кожного учня картки даних оцінювання.

Система розроблена з використанням можливостей HTML, CSS, JavaScript, PHP, спеціалізованого інструментарію CMS.

За технологією розробки таких систем спочатку формулюється технічне завдання, де формулюються функції системи, визначаються основні блоки, регламентується зв'язок між ними, визначається дизайн та елементи інтерфейсу. Потім за допомогою визначених інструментів розробки проект реалізується та тестується. Конкретизується наповнення інформаційних блоків контентом.

Створений продукт планується використовувати для спрямування діяльності учня на отримання корисної інформації з метою формування всебічно розвиненої особистості. Методично це реалізовано через підбір матеріалів до класних годин, диспутів, написання повідомлень на визначені теми, створення комп'ютерних презентацій, фотогалерей тощо.

Література

1. Козачишина О.В. Використання мережі інтернет в освітній діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://informatika.udpu.org.ua/?page_id=2791. – Назва з екрана.
2. Гергель О.В. Створення електронного контенту вчителя математики [Електронний ресурс] / О.В. Гергель // Досвід професійного саморозвитку педагогічного працівника на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій та потенційних можливостей мережі Інтернет: Матеріали Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної Інтернет-конференції. – Черкаси: Вид-во ОІПОПП, 2013. – С. 11-15. – Режим доступу: http://library.ippro.com.ua/attachments/article/290/Досвід%20професійного%20саморозвитку%20педаг.%20працівника%20на%20основі%20викор.%20інформ.pdf. – Назва з екрана.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах /В.О Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.4. – С.49-50.
4. Цьопкало К. Сучасний вчитель. Який він? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php. – Назва з екрана.
5. Яким має бути вчитель XXI ст.? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvitata.com/osvita-ta-kultura/yakim-miy-buti-vchitel-xxi-st.html. – Назва з екрана.
6. Костіна В.В. Сучасне вебпроектування для освітньої сфери [Електронний ресурс] / В.В. Костіна // Досвід професійного саморозвитку педагогічного працівника на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій та потенційних можливостей мережі Інтернет: Матеріали Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної Інтернет-конференції. – Черкаси: Вид-во ОІПОПП, 2013. – С. 17-20. – Режим доступу: http://library.ippro.com.ua/attachments/article/290/Досвід%20професійного%20саморозвитку%20педаг.%20працівника%20на%20основі%20викор.%20інформ.pdf. – Назва з екрана.

Лавренко Роман
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н., доц. **Решевська К.С.**

РОЗРОБКА ВЕБ-ДОДАТКУ ПЕРЕДЗАМОВЛЕННЯ МЕДИКАМЕНТІВ У МЕРЕЖІ АПТЕК

Сучасні розробки з використанням інтернет технологій активно використовуються у всіх сферах життєдіяльності людини. Не винятком є і медицина. Зараз активно впроваджуються он-лайн сервіси з медичної консультації, запису до лікаря або виклик медичного працівника додому та передзамовлення для подальшого придбання ліків у аптеці. Такі додатки значно полегшують життя людини, що потребує медичної допомоги. Окрім цього, подібний інструментарій скорочує черги у медичних закладах та аптеках, що значно зменшує можливість епідемій.

Отже, онлайн-сервіси передзамовлення ліків у аптеці є актуальним та запитуваним напрямком і потребує дослідження та розробки відповідного програмного забезпечення для його реалізації.

Аналіз сфери продажу медичних препаратів та вимог до веб-ресурсів дозволив виявити наступні вимоги до розроблюваного сайту:

- лаконічний дизайн сайту та інтуїтивно зрозумілий інтерфейс;
- реєстраційна форма для користувачів;
- можливість пошуку медикаментів за назвою, або за декількома літерами назви;
- наявність інформації про аптеки та вартість ліків у них;
- підрахунок кінцевої суми покупки;
- наявність версій для перегляду сайту з мобільного пристрою;
- однакове відображення у всіх браузерах.

Виявлені вимоги до розроблювального інструментарію вимагають використання клієнт-серверної архітектури при проектуванні програмного продукту, в якому «клієнт» буде взаємодіяти з сервером за допомогою браузеру, а в ролі «серверу» буде виступати веб-сервер.

Клієнтська частина реалізує користувацький інтерфейс, формує запити до серверу та обробляє запити від нього. Серверна частина отримує запити від клієнта, виконує обчислення, після чого формує веб-сторінку і відправляє її «клієнту» по мережі з використанням протоколу HTTP [1].

В даний час набирає популярність новий підхід до розробки веб-додатків, що має назву Ajax. При використанні Ajax сторінки веб-додатку не перезавантажуються цілком, а лише довантажують необхідні данні з серверу, що робить їх більш інтерактивними та спроможними працювати [2].

Також в останній час набирає велику популярність технологія WebSocket, яка не потребує постійних запитів до від «клієнта» до, а створює подвійний зв’язок, при якому сервер може відправляти данні «клієнтові» без запиту останнього. Таким чином з’являється можливість динамічно керувати контентом у режимі реального часу [3].

Для створення веб-додатку на стороні серверу використовуються різні технології та мови програмування: ASP, ASP.Net, C++, PHP, Java, Perl, Python, Nodejs та інші.

Література

1. Коржов В. Многоуровневые системы клиент-сервер. – М.: Открытые системы, 2009. – 456 с.
2. Крейн Д., Бибо Б., Сонневельд Дж. Ajax на практике. – М.: Вильямс, 2007. – 536 с.
3. Шестаков В.С., Сагидуллин А.С.Применение технологии websocket в web-приложениях технологического назначения. – М.: Вильямс, 2011. – 458 с.

Латун Юлія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу математичного фак-ту
к.т.н., доц. **Решевська К.С.**

ОСОБЛИВОСТІ ВРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ

Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп. Це відображено у Законі України «Про освіту», а саме "Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами", у Постанові Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах" від 09.08.2017 №588 та інших нормативних документах. [3, 4]

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій може стати суттєвим чинником позитивних змін, адже вони відкривають широкі можливості для покращення якості освіти, її доступності для дітей з особливими потребами, сприяючи рівному доступу до інформації та освітніх послуг, повноцінній та плідній суспільній інтеграції. Проблема використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти потребує ґрунтовного розгляду.

Серед шляхів використання ІКТ для підтримки освітніх можливостей дітей з особливими потребами можна зазначити такі:

– визначення наявного рівня особистісного розвитку, знань, умінь, навичок та досвіду учня;

– допомога в процесі особистісного розвитку шляхом покращення вже набутих навичок або формування нових;

– поліпшення доступу до інформаційних ресурсів;

– подолання географічного чи соціального ізолювання завдяки мережній та комунікаційній підтримці;

– підвищення мотивації та обізнаності спільноти щодо переваг ІКТ в освіті дітей з особливими потребами [1].

Широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інтерактивних мультимедіа, спрощений доступ до глобальних мереж, зокрема, Інтернету, дозволяє стверджувати, що:

– процес навчання поступово стає незалежним від конкретного фізичного розташування його суб'єктів;

– кількість і різноманітність ресурсів, доступних учням у неурочний час суттєво зросла;

– локус контролю в ініціації навчального процесу відійшов учням: вони самі здатні розпочати процес у будь-який зручний для них час, у будь-якому місці [5].

Компенсаторна властивість нових технологій дозволяє дітям з особливими потребами брати активну участь у навчальному процесі попри функціональні обмеження. Завдяки використанню ІКТ, ці діти здатні подолати бар'єри на шляху до навчання, оскільки отримують доступ до різноманітних дидактичних матеріалів у доступному прийнятному форматі, а також демонструвати свої навчальні досягнення. Хоча існують різноманітні шляхи та можливості застосування ІКТ, їх умовно можна поділити на три категорії:

– використання у компенсаційних цілях;

– використання у комунікаційних цілях;

– використання у дидактичних цілях.

Отже, варто пам'ятати, що впровадження ІКТ в інклюзивну освіту не вирішить усіх проблем. Наступний важливий крок – це готовність педагогічних працівників до розробки інноваційних методів навчання або до оновлення існуючих підходів для реалізації концепції інклюзивної освіти з використанням ІКТ.

Література

1. Запорожченко Ю.Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти / Ю.Г. Запорожченко // Інформаційні технології в освіті. - 2013. – № 15. – С. 138-145.
2. Використання інформаційних технологій в умовах спеціального та інклюзивного навчання дітей зі слухомовленнєвими порушеннями [Електронний ресурс] / В.В.Зосенко, А.А. Колупаєва, Б.С. Мороз, В.П. Овсяник. – Режим доступу: http://rc-vabos.at.ua/load/vikoristannja_informacijnikh_tekhnologij_v_umovakh_specialnogo_ta_inkljuzivnogo_navchannja/1-1-0-9. – Назва з екрана.
3. Про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2053-19. – Назва з екрана.
4. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/588-2017-п. – Назва з екрана.

5. ICTs in Education for People with Special Needs : specialized training course [Електронний ресурс]. – Moscow : UNESCO Institute for Information Technologies in Education. – 160 p. – Режим доступу: http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214644.pdf. – Назва з екрана.

Мацієвська Анна
студент 5 курсу математичного фак-ту
старший викладач **Циммерман Г.А.**

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО САЙТУ ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

У зв'язку з інтенсивним впровадженням інформаційних технологій у всі сфери життя, в тому числі освіту, легко помітити зростання популярності сайтів освітнього призначення. Із звичайного засобу інформування сайт стає засобом навчання. На думку багатьох вчених, методистів, вчителів-практиків сайт навчального призначення повинен забезпечувати доповнення та розширення освітніх можливостей традиційної системи навчання через організацію процесу дистанційної освіти, відображення поточної діяльності учнів і педагогів, надання інформаційної підтримки учням і педагогам, проведення дистанційної взаємодії з батьками, семінарів, конкурсів, опитувань і т.д. Застосування інформаційних технологій дозволяє значно розширити обсяг матеріалів, що вивчаються, урізноманітнити форми і способи їх сприйняття [1].

Сайт повинен мати особливий стиль і зміст, створювати позитивний імідж, ефективно використовувати можливості глобальної комп'ютерної мережі, виконувати представницькі функції, враховувати потреби різних категорій потенційних відвідувачів і грати роль сполучної ланки між установою, педагогами, батьками, учнями [2].

Використання сайтів навчального призначення вважається доцільним на всіх ланках навчання (початкова, базова, елективна). Використання таких засобів на рівні початкової школи надає велику кількість компетенцій учням для подальшого життя у сучасному цифровому світі. Найбільш значущими з них вважаються: можливість самостійно знаходити та опрацьовувати інформацію, здатність здійснювати комунікації між учасниками освітнього процесу, працювати в команді, хоч і віртуально, своєчасно приймати участь в інтерактивних заходах освітнього призначення і, звичайно ж, виконувати при цьому усі вимоги відповідних програм вивчення дисциплін.

Виходячи зі змісту та структури навчальної дисципліни «Природознавство» для класів початкової школи вважаємо за необхідне створити сайт навчального призначення, який надасть наступні можливості **учням:**

1. засвоїти навчальний матеріал;
2. перевірити якість своїх знань в опитуваннях;
3. правильно підготувати презентацію або відеоролик для уроку;

4. ознайомлюватись з інформацією щодо майбутніх предметних олімпіад, конкурсів;

5. мати доступ до необхідної літератури з природознавства;

та вчителям:

1. висвітлювати останні новини з питань природознавства;
2. проводити опитування;
3. ознайомлювати з додатковою інформацією;
4. організовувати зв'язок з батькам (наприклад, через оголошення, форум, електронну пошту).

Структура освітнього сайту з дисципліни «Природознавство» буде включати наступні розділи:

«Головна сторінка», де розміщується базова інформація про навчальну дисципліну «Природознавство»;

«Новини» – для швидкого ознайомлення з найбільш актуальною інформацією;

«Навчальні матеріали», де знаходиться розподіл учнів молодшої школи по класам і де зберігаються навчальні матеріали для кожного класу окремо;

«On-line тести», де можна перевірити свої знання з різних тем та підготуватися до контрольних робіт (відповідно до класу);

«Корисна інформація», де можна ознайомитися з корисними порадами (наприклад, як правильно оформити домашнє завдання, як підготувати презентацію), відеоуроками, присвяченими вивченню природознавства;

«Навчальна робота», де є дані про навчання учнів, по кожному класу окремо, дані про наукову діяльність школярів, матеріали необхідні для кращого навчання та підвищення рівня обізнаності дітей;

«Зворотній зв'язок з вчителем», де можна написати повідомлення вчителю.

Для організації особистітно-орієнтованого навчання та захисту особистої інформації користувачів веб-ресурс бажано має розмежений доступ до матеріалів інформаційної системи. Учні мають доступ до навчальних матеріалів та on-line тестів. Користувач «Викладач» має право завантажувати файли в окремі класи; оновлювати новини; видаляти та додавати, або оновлювати інформацію будь-якого розділу сайту; завантажувати відео та фото інформацію.

Використання отриманої інформаційної системи, на нашу думку, дозволяє зберегти час вчителям та учням молодших класів при вивченні дисципліни «Природознавство», що в свою чергу поліпшить навчання та засвоєння матеріалу школярами. Створений веб-ресурс можна розширювати, як функціонально, так і структурно – збільшуючи базу навчальних матеріалів.

Розробка сайту виконується з використанням таких технологічних підходів та інструментальних засобів як системи управління вмістом (контентом), зокрема WordPress.

WordPress — це проста у встановленні та використанні система керування вмістом з відкритим кодом, яка широко використовується для створення веб-сайтів, де можна публікувати статті, фотографії, новини, відео та іншу інформацію [3]. До переваг WordPress традиційно відносять:

Безкоштовне користування системою. Для початківця веб-майстра (наприклад, шкільного вчителя), який має намір створити свій сайт або інший інтернет-проект, це важливий момент.

Простота встановлення і користування системою. Розробнику не обов'язково бути досвідченим програмістом, професійно розбиратись в кодах HTML або PHP, інших технічних тонкощах.

WordPress можна використовувати у режимі он-лайн, а на комп'ютер встановлювати додатково нічого не потрібно. Тобто, можна керувати сайтом з будь-якого комп'ютера, ноутбука, планшета або смартфона на будь-якій операційній системі. Єдине, що для цього потрібно – мати реальне підключення до системи Інтернет.

Вбудований візуальний і текстовий (HTML) редактор. Він має інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, тому користуватися ним просто (як створювати простий документ у Microsoft Word). Дії розробника сайту зведені до елементарних – форматувати, вставляти посилання, відео, зображення і звукові файли.

Популярність WordPress у світі. За офіційною статистикою кожен сьомий сайт на планеті працює на цій CMS. Це означає, що в інтернеті можна знайти достатньо «будівельних» матеріалів для цього конструктора – безкоштовні теми, шаблони і плагіни, а проблеми, що стосуються використання WordPress можна легко вирішити на форумах в інтернеті.

Цей список можна доповнити потужною бібліотекою якісних платних шаблонів, які мають більш просунутий функціонал і гнучкі налаштування. Багато тем мають вбудовану підтримку SEO, та й сам WordPress оснащений такою системою. Це нововведення допомагає підвищити рейтинг майбутнього сайту в пошукових системах Google, Yandex і т.д. Також конструктор забезпечує (за словами розробників) надійне захищення сайту від взлому і спаму. Реалізована підтримка взаємодії з соцмережами і RSS-стрічкою новин.

Розроблений сайт буде використаний для організації та оптимізації навчання молодших школярів з дисципліни «Природознавство»

Література

1. Афанасьева Л.В. Использование информационных технологий в процессе изучения анатомии. Учебно-методическое пособие [Електронний ресурс] / Л.В. Афанасьева. – Режим доступу: http://kmt.ucoz.com/METOD-KABINET/afanaseva.pdf. – Назва з екрану.
2. Пунина Т.Г. Проектирование и размещение в сети Интернет административных сайтов образовательных учреждений. Учебно-методическое пособие [Електронний ресурс] / Т.Г. Пунина. – Режим доступу: http://window.edu.ru/resource/397/47397/files/ppsite.pdf. – Назва з екрану.
3. CMS WordPress – основы, преимущества и работа по организации сайта. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://max1net.com/cms-wordpress-osnovy-preimushhestva-i-rabota-po-organizacii-sajta/. – Назва з екрану.

Нагорний Максим
студент 4 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м. н., доц. **Кондрат'єва Н.О.**;
к.ф.-м. н., доц. **Леонтьєва В.В.**

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПОБУДОВИ НЕДЕТЕРМІНОВАНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ СКЛАДНОЇ СИСТЕМИ МЕТОДАМИ ТЕОРІЇ СИСТЕМ

В загальному випадку процес побудови недетермінованої математичної моделі складної системи зводиться до процесу визначення породжуючої системи з поведінкою із застосуванням математичного апарату та методології теорії систем [1-3].

При цьому найпростішим способом визначення певного правила (маски) є перерахування всіх повних станів відповідних вибіркових змінних [1]. У загальному вигляді подібний перелік є підмножиною декартового добутку C, тобто багатовимірним відношенням, визначеним на C, яке визначається параметрично інваріантною функцією поведінки $f_B : C \to \{0,1\}$ такою, що $f_B(C) = 1$, якщо стан C входить до переліку, і $f_B(C) = 0$ в іншому випадку.

Побудована система з поведінкою F_B саме і є математичною моделлю досліджуваного об'єкту або процесу різної фізичної природи:

$$F_B = (I, M, f_B),$$

де I – узагальнена система; M – маска, визначена на I; f_B – функція поведінки, визначена через M та I.

Для породження даних потрібно провести розбиття вибіркових змінних на дві підмножини:

– змінні, стан яких породжується з обмеження – породжені змінні

– змінні, стан яких використовуються як умова в процесі генерації – породжуючі змінні.

Тобто формується нова маска $M_G = (M; M_g, M_{\bar{g}})$, де M_G – маска породження, M_g – породжувана підмаска, $M_{\bar{g}}$ – породжуюча підмаска. Для маски M_G виконуються наступні вимоги: $M_g, M_{\bar{g}} \subset M$; $M_g \bigcup M_{\bar{g}} = M$; $M_g \bigcap M_{\bar{g}} = \emptyset$.

Повні множини станів G – для породжуваних змінних та $\overline{G}$ – для породжуючих змінних, задаються декартовими добутками

$$G = \underset{k \in K_g}{\times} S_k; \quad \overline{G} = \underset{k \in K_{\bar{g}}}{\times} S_k.$$

Породжуюча функція поведінки визначається наступним чином:

$$f_{GB} : G \times \overline{G} \to [0,1]. \qquad (1)$$

Тоді, породжуюча система з поведінкою матиме вигляд $F_{GB} = (I, M_G, f_{GB})$.

Для реалізації зазначеної системи з поведінкою розроблений програмний продукт «Generating» за допомогою мови програмування Pascal. Для отримання

результатів застосовувалась маска з параметром $\rho=(-1,0,1)$ та система даних D виду:

```
4 1 4 4 1 4 1 2 4 3
0 2 2 3 2 2 2 2 2 3
1 2 2 2 2 1 3 3 2 3
1 1 0 3 1 3 2 3 3 3
1 3 2 3 1 1 3 3 0 1
0 1 0 3 0 1 3 3 2 2
3 1 3 3 1 3 2 2 3 2
```

Рис. 1

Результати роботи програми наведено на рис.2 та рис.3.

```
  S[1] S[2] S[3] S[4] S[5] S[6] S[7] S[8] S[9] S[10] S[11] S[12] S[13] S[14]  | f[GB](g_^)
g^= 4    0    1    1    1    0    3    1    2     2     1     3     1     1   |    0.1
    1    2    2    1    3    1    1    4    2     2     0     2     0     3   |    0.1
    4    2    2    0    2    0    3    4    3     2     3     3     3     3   |    0.1
    4    3    2    3    3    3    3    1    2     2     1     1     0     1   |    0.1
    1    2    2    1    1    0    1    4    2     1     3     1     1     3   |    0.1
    4    2    1    3    1    1    3    1    2     3     2     3     3     2   |    0.1
    1    2    3    2    3    3    2    2    2     3     3     3     3     2   |    0.1
    2    2    3    3    3    3    2    4    2     2     3     0     2     3   |    0.1
```

Рис. 2

```
S[15] S[16] S[17] S[18] S[19] S[20] S[21]  | f[GB](g)
g= 4     2     2     0     2     0     3    |   0.1
   4     3     2     3     3     3     3    |   0.1
   1     2     2     1     1     0     1    |   0.1
   4     2     1     3     1     1     3    |   0.1
   1     2     3     2     3     3     2    |   0.1
   2     2     3     3     3     3     2    |   0.1
   4     2     2     3     0     2     3    |   0.1
   3     3     3     3     1     2     2    |   0.1
```

Рис. 3

Наведемо лістинг розробленої програми із використанням наступних позначень: i – кількість узагальнені параметрів W; j – кількість змінних V; e – кількість додатних чисел з множини ρ; m – числа з множини ρ; i_1, j_1, i_2, j_2 – змінні лічильники; m_3 – задає множину S_k для параметрів W; m_4 – ймовірність, що представлена в (1); m_5 – задає множину S_k для змінних V; g_1, g_2, g_3, g_4 – мітки; f_1, f_2 – відповідають за зв'язування з файлом.

```
var i,j,t,e,  o,o1,k,p,l,l1,i1,j1,i2,j2,i3,j3,i4,j4,n:integer; m:array[1..10] of integer;
m1:array[1..50,1..50] of integer; m2:array[1..50] of integer; m3:array[1..50,1..14] of
integer; m4:array[1..50] of integer; m5:array[1..50,1..7] of integer; f1,f2:text; label
g1,g2,g3,g4;
  begin
    j:=0; writeln('Write the quantity of W:'); while ((j<1)OR(j>50)) do readln(j);
    i:=0; writeln('Write the quantity of V:'); while ((i<1)OR(i>50)) do readln(i);
    e:=0; writeln('Write the quantity of numbers in mask:'); while ((e<1)OR(e>50)) do
readln(e);
    writeln('Write your mask:');
g3: p:=1;
```

```
g1: for k:=p to e do
      begin
       readln(m[k]);
       if m[k]=0 then t:=k-1;
       if (k>1) then
          begin
            if (m[k]<=m[k-1])OR((m[k]-m[k-1])<>1) then
              begin
                writeln('You have a mistake in your mask: wrong number!');
                goto g1;
              end
            else p:=p+1;
          end
        else p:=p+1;
      end;
    for k:=1 to e do
       if m[k]=0 then l:=l+1;
    if l=0 then begin l:=0; writeln('You have a mistake in your mask: no number 0!');
goto g3; end;
    l:=0;
    assign (f1, 'E:\l2.txt'); reset(f1);
    for k:=1 to i do
      for p:=1 to j do
        read(f1, m1[k,p]);
    close(f1);
    assign(f1, 'E:\l2_rez1.txt'); rewrite(f1); p:=0;
    assign(f2, 'E:\l2_rez2.txt'); rewrite(f2);
    i2:=1; j2:=1; i4:=1; j4:=1;
    writeln(f1,'Your system:');
    write(f1,'v\W '); for k:=1 to j do write(f1,' ',k);
    writeln(f1); write(f1,'V1  ');i1:=1;
    for k:=1 to i do
      begin
        for p:=1 to j do if (p<9) then write(f1,m1[k,p],' ') else write(f1,m1[k,p],'  ');
        writeln(f1); i1:=i1+1; if i1<i+1 then write(f1,'V',i1,'  ');
      end;
    p:=0; j1:=1;
    for i1:=1 to j do begin m2[i1]:=1; m4[i1]:=1; end;
    for i1:=1 to e*i do
      begin
        n:=i1 mod i; if n=0 then n:=7;
        writeln(f1,'lyamba(',n,';',m[j1],')=',i1);
        if ((i1 mod i) = 0) then begin j1:=j1+1; end;
      end;
    j1:=1;
```

```
    for i1:=1 to e*i do
     begin
      n:=i1 mod i; if n=0 then n:=7;
      if (((i1-1) div i)<e-1) then
       begin
        writeln(f1,'lyamba_g_^(',n,';',m[j1],')=',i1);
        if ((i1 mod i) = 0) then begin j1:=j1+1; end;
       end
      else writeln(f1,'lyamba_g(',n,';',m[j1],')=',i1);
     end;
    for k:=1 to j-e+1 do
     begin
      for j1:=1 to e do
       begin
        if j1=1 then writeln(f1,'S[k,w]_g_^:');
        if j1=e then writeln(f1,'S[k,w]_g:');
        for i1:=1 to i do
         begin
          writeln(f1,'S[',i*p+i1,',',t+k,']=V[',i1,',',j1+k-1,']=',m1[i1,j1+k-1],'; ');
          if j1<e then begin m3[i2,j2]:=m1[i1,j1+k-1]; j2:=j2+1; end
          else begin m5[i4,j4]:=m1[i1,j1+k-1]; j4:=j4+1; end;
         end;
        p:=p+1;
       end;
      p:=0; l:=0; l1:=0;
      if i2>1 then
       begin
        for i3:=1 to i2-1 do
         begin
          for j3:=1 to e*i-i do if m3[i2,j3]=m3[i3,j3] then l:=l+1;
          if l=e*i-i then
          begin
           m2[i3]:=m2[i3]+1; goto g2;
          end;
         l:=0;
         end;
       end;
g2:    if i4>1 then
       begin
        for i3:=1 to i4-1 do
         begin
          for j3:=e*i-i+1 to e*i do if m5[i4,j3-e*i+i]=m5[i3,j3-e*i+i] then l1:=l1+1;
          if l1=i then
          begin
           m4[i3]:=m4[i3]+1; goto g4;
```

```
            end;
          l1:=0;
          end;
        end;
g4:    j2:=1; j4:=1;
      if (l=e*i-i)AND(l1<>i) then begin i4:=i4+1; o1:=o1+1; end;
      if (l<>e*i-i)AND(l1=i) then begin i2:=i2+1; o:=o+1; end;
      if (l<>e*i-i)AND(l1<>i) then begin i2:=i2+1; i4:=i4+1; o:=o+1; o1:=o1+1; end;
      writeln(f1);
    end;
  write(f2,'  '); for k:=1 to e*i-i do write(f2,'S[',k,'] '); write(f2,' | f[GB](g_^)');
writeln(f2);
  write(f2,'g^= ');
  for i1:=1 to o do
   begin
     if i1>1 then write(f2,'    ');
     for j1:=1 to e*i-i do if j1<9 then write(f2,m3[i1,j1],'    ') else
       if j1<(e*i-i) then write(f2,m3[i1,j1],'     ') else write(f2,m3[i1,j1]);
     writeln(f2,'  |   ',m2[i1]/j);
   end;
  writeln(f2);
  for k:=e*i-i+1 to e*i do write(f2,'S[',k,'] '); write(f2,' | f[GB](g)'); writeln(f2);
  write(f2,'g= ');
  for i1:=1 to o1 do
   begin
     if i1>1 then write(f2,'   ');
     for j1:=e*i-i+1 to e*i do if j1<9 then write(f2,m5[i1,j1-e*i+i],'    ') else
       if j1<e*i then write(f2,m5[i1,j1-e*i+i],'     ') else write(f2,m5[i1,j1-e*i+i]);
     writeln(f2,'  |   ',m4[i1]/j);
   end;
  close(f1); close(f2);
 end.
```

Програмний продукт, побудований за наведеним алгоритмом, дозволяє уніфікувати процес побудови математичної моделі недетермінованої системи у вигляді ансамблю та може бути застосований як при проведенні наукових досліджень, так і в навчальному процесі.

Література

1. Клир Дж. Системология. Автоматизация решения системных задач. – М.: Радио и связь, 1990. – 544 с.
2. Прангишвили И.В. Энтропийные и другие системные закономерности: Вопросы управления сложными системами. – М.: Наука, 2003. – 428.
3. Волкова В.Н. Искусство формализации: От математики – к теории систем, и от теории систем – к математике [Электронный ресурс]. – СПб.: Изд-во СПбГПУ, 2004. – 200 с. – Режим доступа: http://bookos.org/book/562474. – Название с экрана.

Нагорний Максим
студент 4 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Леонтьєва В.В.**
к.ф.-м.н., доц. **Кондрат'єва Н.О.**

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВ'ЯЗАННЯ ОКРЕМОГО КЛАСУ ЗАДАЧ ЛІНІЙНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

Дана робота присвячена алгоритмізації та подальшій автоматизації процесу розв'язання задач лінійного програмування (ЗЛП) із застосуванням симплекс-методу, який є універсальним і тому найбільш поширеним методом цілеспрямованого перебору опорних розв'язків ЗЛП, оскільки дозволяє розв'язувати ЗЛП з будь-якою кількістю змінних та з будь-яким набором обмежень [1-3]. Основним обмеженням даного методу є вимога канонічної та переважної форми моделі ЗЛП.

Розв'язання ЗЛП симплекс-методом включає наступні етапи [1, 2]:

– підготовчий етап: зведення ЗЛП до канонічного та переважного вигляду та визначення початкового опорного базисного розв'язку з «одиничним базисом» (якщо опорний базисний розв'язок відсутній, то задача не має розв'язку з огляду на несумісність системи обмежень);

– обчислювальний етап: послідовна побудова симплексних таблиць, перевірка отриманий опорних розв'язків на оптимальність за критеріями оптимальності та перехід до не гіршого опорного розв'язку ЗЛП;

– заключний етап: визначення та запис оптимального розв'язку ЗЛП (одного або множини) – оптимальних значень змінних та оптимального значення цільової функції або встановлення того, що оптимальний розв'язок відсутній.

За наведеним алгоритмом розв'язання ЗЛП симплекс-методом в роботі розроблено програмний продукт за допомогою мови програмування Python, у якому початкова система обмежень ЗЛП має бути зведена до переважного вигляду. Зазначений програмний продукт створений з виконанням таких вимог: простота використання, легкість, зручність роботи з інтерфейсом, а також швидкість та використання мінімальних ресурсів. У програмі було використано бібліотеку NumPy, яка додає підтримку великих багатовимірних масивів і матриць, разом з великою бібліотекою високорівневих (і дуже швидких) математичних функцій для операцій з цими масивами. Крім того, в програмі виділено дві процедури: *zfunc* – рахує коефіцієнти цільової функції; *simplex* – виконує розрахунки симплекс таблиці.

Приведемо опис основних змінних пропонованої програми: A – система, приведена до переважного вигляду; bp – початкові базові змінні; z – цільова функція; B – вектор-стовпець вільних коефіцієнтів; i, j, k – змінні лічильники; s – прагнення заданої цільової функції; *index* – накопичує базові змінні.

Наведемо лістинг зазначеної програми.

```
import numpy as np
```

```
def zfunc(A,z,B,s,zed):
    k=0
    for i in range(0,m[1]):
        zed[i]=0
    for j in range(0,m[1]):
        for i in range(0,m[0]):
            zed[j]+=z[index[i]]*A[i,j]
        zed[j]-=z[j]
        if s==’min’:
            if zed[j]<=0:
                k+=1
        if s==’max’:
            if zed[j]>=0:
                k+=1
    sum=0
    for i in range(0,m[0]):
        sum+=z[index[i]]*B[i]
    return(k,zed,index,sum)
def simplex(A,zed,z,B,s,index):
    max=0
    max_j=0
    min=1000
    min_i=0
    for i in range(0,m[1]):
        if s==’min’:
            if zed[i]>0:
                if max<zed[i]:
                    max=zed[i]
                    max_j=i
        if s==’max’:
            if zed[i]<0:
                if abs(max)<abs(zed[i]):
                    max=zed[i]
                    max_j=i
    for i in range(0,m[0]):
        if A[i,max_j]>0:
            if min>(B[i]/A[i,max_j]):
                min=B[i]/A[i,max_j]
                min_i=i
    bp[index[min_i]]=0
    bp[max_j]=1
    index[min_i]=max_j
    for i in range(0,m[0]):
        if i!=min_i:
            B[i]=(B[i]*A[min_i,max_j]-B[min_i]*A[i,max_j])/A[min_i,max_j]
```

```
    B[min_i]=B[min_i]/A[min_i,max_j]
    for j in range(0,m[1]):
        if j!=max_j:
            for i in range(0,m[0]):
                if i!=min_i:
                    A[i,j]=(A[i,j]*A[min_i,max_j]-A[min_i,j]*A[i,max_j])/A[min_i,max_j]
    for i in range(0,m[1]):
        if i!=max_j:
            A[min_i,i]=A[min_i,i]/A[min_i,max_j]
    for i in range(0,m[0]):
        if i!=min_i:
            A[i,max_j]=0
        else:
            A[i,max_j]=1
    return(A,B,index)
A=np.array([[3.,4.,6.,1.,0.,0.],[5.,4.,3.,0.,1.,0.],[2.,6.,7.,0.,0.,1.]])
bp=np.array([0,0,0,1,1,1])
z=np.array([2,4,3,0,0,0])
B=np.array([125.,175.,250.])
m=A.shape
index=[0]*m[0]
k=0
for i in range(0,m[1]):
    if bp[i]==1:
        index[k]=i
        k+=1
zed=[0]*m[1]
s=input('Write Z(x)-> max(min): ')
k=0
while k!=m[1]:
    print(' БП',' СБ ', ' В ',end=' ')
    for i in range(0,m[1]):
        print('{0:3d}'.format(z[i]), end=' ')
    print()
    for i in range(0,m[0]):
        print(' x',end='')
        print(index[i]+1,'{0:2d}'.format(z[index[i]]),' ','{0:.2f}'.format(B[i]),end=' ')
        for j in range(0,m[1]):
            print(A[i,j],end=' ')
        print()
    (k,zed,index,sum)=zfunc(A,z,B,s,zed)
    print('Z(x)',sum, end=' ')
    for i in range(0,m[1]):
        print(zed[i],end=' ')
    print()
```

```
   if k!=m[1]:
      (A,B,index)=simplex(A,zed,z,B,s,index)
print('Your optimal solution is:')
print('X*=',end=' ')
solution=[0]*m[1]
for i in range(0,m[0]):
   solution[index[i]]=round(B[i],3)
print(solution,end=' ')
print('Z(X*)=',sum)
```

Наведемо тестовий приклад роботи програми для розв'язати симплекс-методом задачу лінійного програмування виду

$$Z(x) = 2x_1 + 4x_2 + 3x_3 \to \max(\min)$$

$$\begin{cases} 3x_1 + 4x_2 + 6x_3 \le 125; \\ 5x_1 + 4x_2 + 3x_3 \le 175; \\ 2x_1 + 6x_2 + 7x_3 \le 250; \end{cases}$$

$$x_j \ge 0,\ i = 1,2,3.$$

Система обмежень у заданій тестовій ЗЛП має стандартну форму. Тому для реалізації симплекс-методу зведемо її до канонічного та переважної форми. В такому випадку задана ЗЛП прийме вигляд

$$Z(x) = 2x_1 + 4x_2 + 3x_3 \to \max(\min)$$

$$\begin{cases} 3x_1 + 4x_2 + 6x_3 + x_4 = 125; \\ 5x_1 + 4x_2 + 3x_3 + x_5 = 175; \\ 2x_1 + 6x_2 + 7x_3 + x_6 = 250; \end{cases}$$

$$x_j \ge 0,\ i = \overline{1,6}.$$

Оскільки в отриманій системі є одиничний базис, вона має переважну форму і може бути розв'язана за допомогою пропонованого програмного продукту. Початковий опорний базисний розв'язок ЗЛП подається у вигляді $X_{baz} = (0, 0, 0, 125, 175, 250)$.

Результати для пошуку максимуму та мінімуму заданої цільової функції подано на рис. 1 та рис. 2 відповідно.

```
Write Z(x)-> max(min): max
 БП  СБ   B     2    4    3    0    0    0
 x4  0   125.00 3.0 4.0 6.0 1.0 0.0 0.0
 x5  0   175.00 5.0 4.0 3.0 0.0 1.0 0.0
 x6  0   250.00 2.0 6.0 7.0 0.0 0.0 1.0
Z(x) 0.0 -2.0 -4.0 -3.0 0.0 0.0 0.0
 БП  СБ   B     2    4    3    0    0    0
 x2  4   31.25 0.75 1.0 1.5 0.25 0.0 0.0
 x5  0   50.00 2.0 0.0 -3.0 -1.0 1.0 0.0
 x6  0   62.50 -2.5 0.0 -2.0 -1.5 0.0 1.0
Z(x) 125.0 1.0 0.0 3.0 1.0 0.0 0.0
Your optimal solution is:
X*= [0, 31.25, 0, 0, 50.0, 62.5] Z(X*)= 125.0
```

Рис. 1

```
Write Z(x)-> max(min): min
 БП  СБ   B     2    4    3    0    0    0
 x4  0   125.00 3.0 4.0 6.0 1.0 0.0 0.0
 x5  0   175.00 5.0 4.0 3.0 0.0 1.0 0.0
 x6  0   250.00 2.0 6.0 7.0 0.0 0.0 1.0
Z(x) 0.0 -2.0 -4.0 -3.0 0.0 0.0 0.0
Your optimal solution is:
X*= [0, 0, 0, 125.0, 175.0, 250.0] Z(X*)= 0.0
```

Рис. 2

Дана програма дозволяє знизити трудомісткість підрахунку та аналізу сиплекс-таблиць, що суттєво скорочує час на пошук оптимального розв'язку заданої системи. Крім того, в якості мови програмування Python був обраний не випадково, оскільки він дозволяє швидко аналізувати дані за допомогою пакетів scipy, scikit-learn, pandas, numpy, які визнані світовим ученим співтовариством. Даний програмний продукт може бути застосований як при проведенні наукових досліджень так і в навчальному процесі.

Література

1. Васильев Ф.П. Линейное программирование: учеб. пособие для студ. вузов / Ф.П.Васильев, А.Ю.Иваницкий. – 3-е изд. – М.: Факториал Пресс, 2008. – 347 с.
2. Костевич Л.С. Математическое программирование: информационные технологии оптимальных решений: учеб. пособие / Л.С. Костевич. — Мн.: Новое знание, 2003. – 424 с.
3. Зайцев М.Г. Методы оптимизации управления для менеджеров. Компьютерно-ориентированный подход: учеб. пособие для студ. управленч. и экономич. спец. вузов / М.Г. Зайцев; Ин-т бизнеса и делового администрирования (ИБДА), Академия народного хозяйства при Правительстве Рос. Федерации. – М. : Дело, 2007. – 302 с.

Подоляк Юлія
студент 5 курсу математичного фак-ту
старший викладач **Циммерман Г.А.**

САЙТ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ТЕХНОЛОГІЧНА ТА МЕТОДИЧНА СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ

В даний час активно розробляються комп'ютерні інструментальні засоби для дидактичної підтримки процесу навчання у школі [1]. Комп'ютерна підтримка дисциплін надає можливість підвищення інтелектуального потенціалу учнів; забезпечує доступ до комплексу змісту та засобів навчання; створює умови для адаптації до психологічних та фізіологічних особливостей учнів, до їх матеріального становища, місця проживання [2].

Створення навчальних курсів, що базуються на використанні електронних навчальних засобів, особливо на базі Інтернет-технологій, є непростим завданням. Можна відокремити 2 основні складові процесу

підготовки такого курсу – технологічну (проектування, розробка, підтримка) та методичну (наповнення контентом, логіка використання, створення вкладених інструментів для реалізація основних етапів навчання).

Сайт навчального призначення – це веб-ресурс, основна задача якого полягає в створенні умов для більш детального та наглядного подання навчального матеріалу, безпосередній взаємодії з користувачем (учнем, учителем, батьками), забезпеченні механізму контролю (або самоконтролю). Тобто вказаний сайт – це середовище для зручного навчання та отримання планованих результатів навчання.

Серед переваг впровадження комп'ютерних технологій для учнів початкової школи можна виділити наступні [3]:

– навчальне середовище можна забезпечити (доповнити) відео, звуком, анімацією;

– здійснюється значний вплив на емоційну сферу молодшого школяра, підвищується пізнавальна активність, інтерес до предмета та навчання взагалі, активізується навчальна діяльність учнів;

– економиться час і досить ефективно вирішуються поточні справи вчителя (як основного організатора освітнього процесу).

Незважаючи на те, що комп'ютеризація діяльності людини – досить нове явище, вже накопичено великий досвід розробки сайтів різних типів (за призначенням, дизайном, структурою, інтерфейсом). Для створення web-сайту розробники зазвичай використовують різні підходи, але обов'язковими засобами є: HTML, CSS, JavaScript, PHP, MySQL та ін.

Оптимізувати процес створення сайтів дозволяє спеціалізований інструментарій – системи управління вмістом (CMS), спеціалізовані редактори, он-лайн сервіси, фреймворки.

Системами управління вмістом (CMS, від Content Management System) можна користуватись навіть непрофесійним розробникам сайтів. Найбільш популярними є наступні CMS: WordPress, Joomla, Drupal, Modx, TypoЗ, ImageCMS, uCoz, WIX, Umi.Cms, 1С-Битрикс, CMS Made Simple, PHPNuke. Ознайомлення з досвідом використання вказаних CMS і специфіки розробки багатосторінкових web-сайтів дозволяє визначити лідерів: Joomla, Drupal, ImageCMS. Для розробки більш простого сайту-візитки або особистого сайту (блогу) зазвичай рекомендують скористатися WordPress, WIX, uCoz та ін.

Для більшої гнучкості web-сайту використовують фреймворки. Існує великий вибір frontend-фреймворків (jQuery, Bootstrap, AngularJS, Bacbone.js, Prototype та ін.), а також backend-фреймворків (Laravel, Symfony, Codeigniter, Yii, CakePHP та ін.). Вибір фреймворку визначається не функціоналом, який кожен з них може запропонувати. Він залежить від початкової мети, вимог до проекту, загальної функціональності фреймворку і як її можна застосувати в кожному разі [4].

Розроблюваний сайт спроектовано з використання наступного інструментарію: фреймворку Laravel 5.6 (вибір його визначається зручністю розробки та наявністю засобів тестування отриманого продукту), препроцесору SCSS, мови програмування PHP та системи керування базами даних MYSQL.

Навчальний сайт з української мови для початкових класів наповнено контентом, що складається з відповідного теоретичного матеріалу та системи

тестів для проміжного контролю знань з тем. Використовуватись він буде під керівництвом вчителя під час проведення занять з української мови, з метою візуалізації усного мовлення, та учнями вдома під час самостійного закріплення пройденого матеріалу та виконання домашніх вправ.

Література

1. Вєтрова І. Використання комп'ютера у навчанні молодших школярів і його вплив на формування їхньої психіки / І.Вєтрова, В.Вербенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2001. – №2. – С. 22 – 25.
2. Шакотько В.В. Комп'ютер у початковій школі: навч.-метод. посібник / В.В. Шакотько. – К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2007. – 128 с.
3. Упровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary /edu_technology/33682/. – Назва з екрана.
4. Коноваленко О. Є. Сучасні технології для створення web-сайту / О.Є.Коноваленко, В.О.Брусенцев // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я. – 2017. – Ч. I – С. 188-190.

Сорока Євген
студент 4 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Кондрат'єва Н.О.**;
к.ф.-м.н., доц. **Леонтьєва В.В.**

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДАНИХ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ СКЛАДНИХ СИСТЕМ

Дана робота присвячена алгоритмізації та автоматизації процесу формування системи даних при дослідженні складних систем в тому випадку, коли в якості об'єкту дослідження виступає частина світу, виділена як єдине ціле протягом певного інтервалу часу відповідно до деякої поставленої мети. Потрібно зауважити, що в якості об'єкту дослідження можуть бути розглянуті будь-які реально існуючі об'єкти, а також проблеми, пов'язані з удосконаленням або створенням систем [1, 2].

У роботі будемо розуміти під системою сукупність взаємопов'язаних об'єктів (підсистем). А під системою даних – двійку виду $D=(I,d)$ [1], де $I-$загальна представляючи система; $d-$функція виду $d:W\to V$; $W-$повна параметрична множина; $V-$ повна множина станів змінних.

В роботі наведено процес формування системи даних за визначеними властивостями (змінними) та базами (параметрами), які виділено при формуванні загальної представляючої системи I.

На тестовому прикладі в якості об'єкта дослідження розглядається аеропорт м. Запоріжжя. Метою дослідження визначено підвищення рівня безпеки перельотів з аеропорту м. Запоріжжя.

На першому етапі визначимо основні властивості об'єкта дослідження та множини їх проявів (значень):

a_1- якість обслуговування літаків

$A_1 = \{задовільно, незадовільно, добре, відмінно\}$

a_2 – стан літаків

$A_2 = \{задовільно, незадовільно, добре, відмінно\}$

a_3 – ремонт літаків

$A_3 = \{0,1,2,\dots,100\}$ раз/рік

a_4 – інспектування літаків

$A_4 = \{0,1,2,3\}$ раз/день

a_5 – рівень безпеки

$A_5 = \{задовільно, незадовільно, добре, відмінно\}$

Базою у даному випадку буде група літаків. Обмежимося групою, число літаків у якій дорівнює 51 одиниці, тобто

$$B_1 = \{\text{Антонов АН} - 158, \text{Иркут} - \text{МС} - 21, Airbus\ A350, \dots, Airbus\ B767\}$$

Для створення програмного продукту, який будує систему даних, використовуються Web-технології, оскільки:

– стрімкий розвиток інтернету та його розповсюдження дозволяє широко використовувати подібні програмні продукти;

– спостерігається доступність використання за наявності відповідних прав доступу;

– данні зберігаються на сервері, що виключає можливість їх втрати при виході з ладу комп'ютера користувача.

Таким чином, пропонований програмний продукт написано на скриптовій мові програмування PHP та мові створення та керування даних в реляційній базі даних SQL [3] із використанням таких допоміжних технологій, як мова розмітки веб-сторінок HTML та каскадні таблиці стилів CSS [4].

Розглянемо принцип роботи програми.

1. Спочатку користувачеві пропонується ввести вхідні дані за кожним літаком у відповідну форму (рис.1).

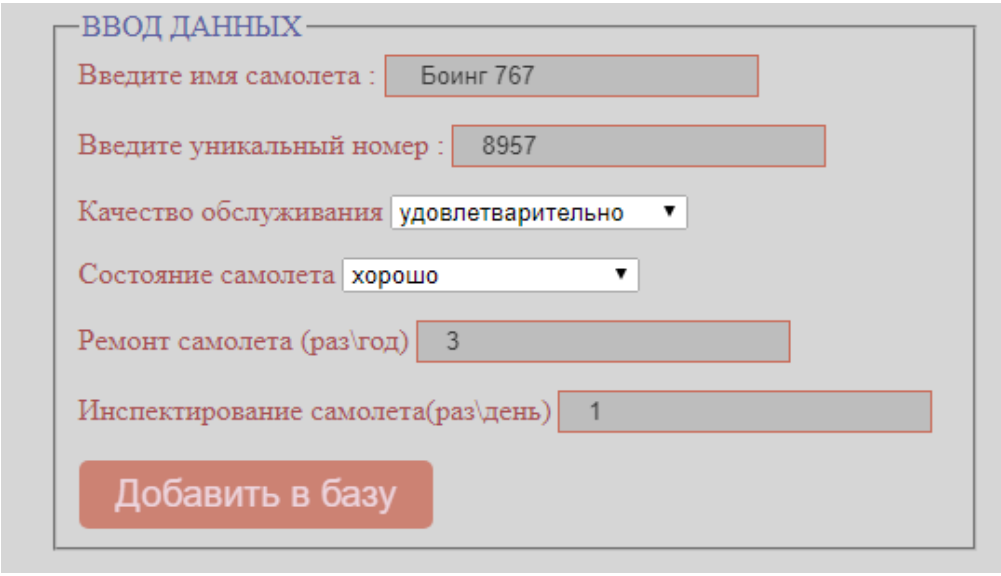

Рис. 1

2. Коли вхідні дані відправляються на сервер, відтворюється присвоювання кожній введеній властивості літака відповідної абстрактної одиниці (відповідного математичного параметру). На основі сукупності цих одиниць реалізується формування системи даних (рис. 2).

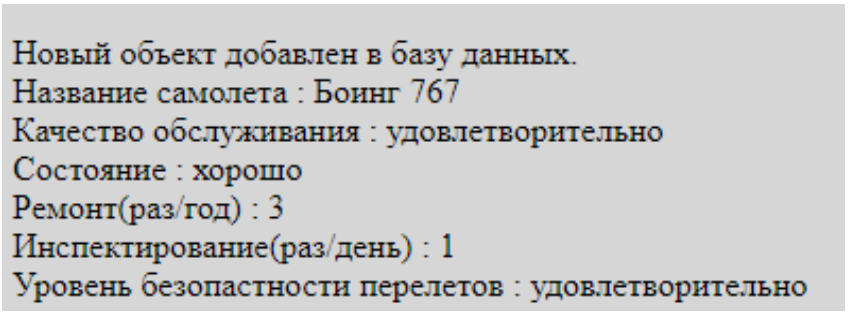

Рис. 2

Даний процес повторюється доти, доки не будуть занесені до системи даних всі дані стосовно об'єкту дослідження. Користувач може проглянути усі занесені в базу даних літаки або конкретний літак (чи групу літаків) за вказаним параметром (рис. 3 – рис. 5).

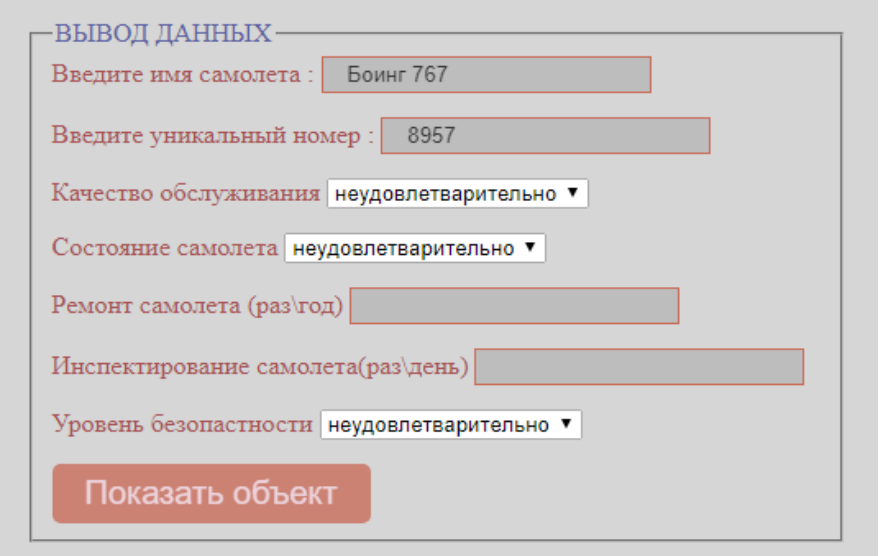

Рис. 3

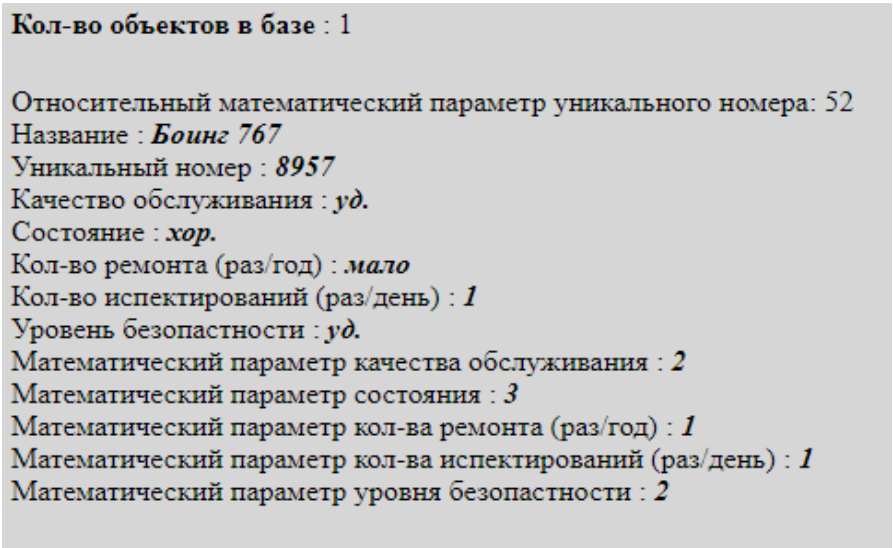

Рис. 4

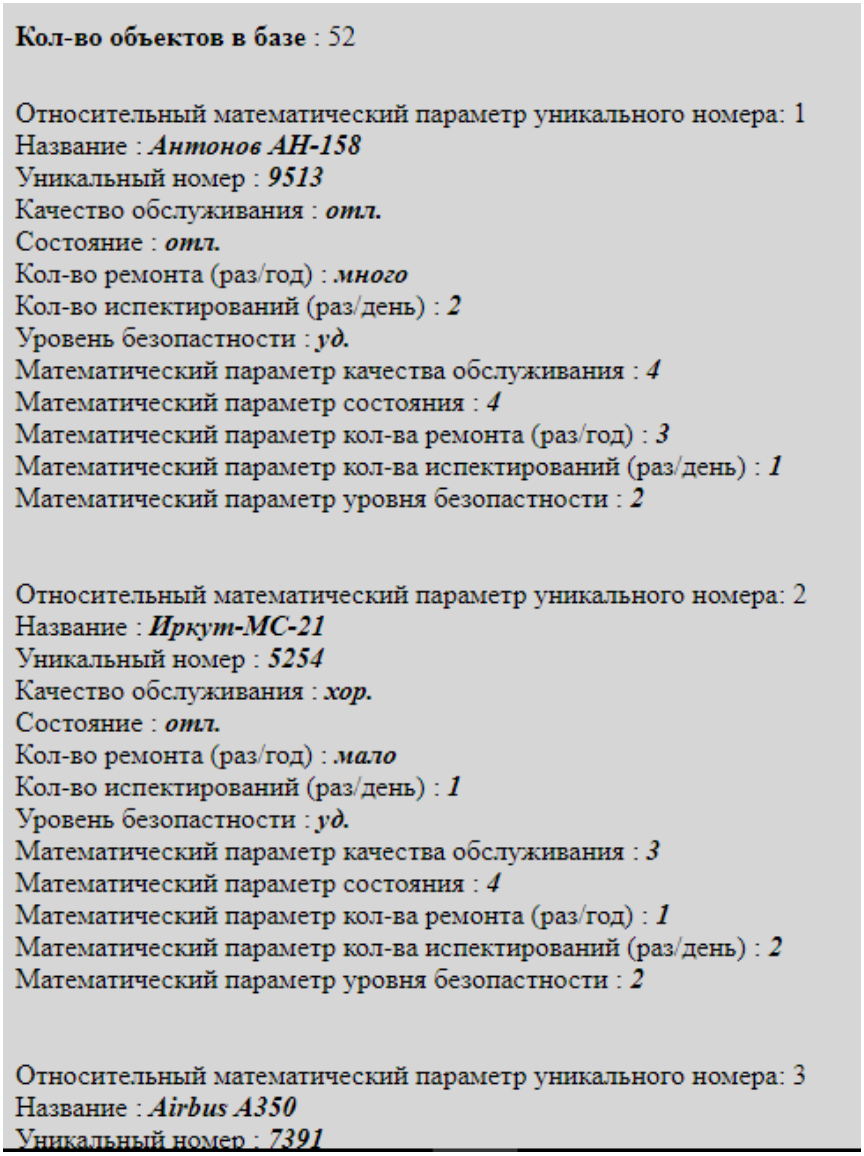

Рис. 5

Наведемо фрагмент коду програми.

Обробка даних, що вводяться користувачем:

```
<?php
	$mysqli = new mysqli("localhost", "root", "", "source_system");
	if($mysqli->connect_error){
		die('Ошибка подключения ('.$mysqli->connect_errno.') '.$mysqli->connect_error);
	}
	$mysqli -> query("SET NAMES 'utf8'");

	if(isset($_POST["put-object"])){
		if($_POST["plane-name"]==NULL) exit("Введите название самолета !");
		if(isset($_POST["random-input"])){
			$unique_number = rand(1, 12300);
			$serv_par = rand(1,4);
```

```
		$stat_par = rand(1,4);
		$repair = rand(1, 100);
		$inspection = rand(1,4);
	}
	else{
		if($_POST["unique-number"]==NULL || is_numeric($_POST["unique-number"])==false || (int)$_POST["unique-number"]<0) exit("Введите / введите корректно уникальный номер самолета !");
		if($_POST["repair"]==NULL || is_numeric($_POST["repair"])==false || (int)$_POST["repair"]<0 && (int)$_POST["repair"]>100) exit("Введите / введите корректно ремонт самолета !");
		if($_POST["inspection"]==NULL || is_numeric($_POST["inspection"])==false || (int)$_POST["repair"]<0 && (int)$_POST["repair"]>4) exit("Введите / введите корректно инспектирование самолета !");
		else{
			$unique_number = (int)$_POST["unique-number"];
			$serv_par = $_POST["service"];
			$service = 0;
			$stat_par = $_POST["status"];
			$status = 0;
			$repair		= (int)$_POST["repair"];
			$rep_par = 0;
			$inspection = (int)$_POST["inspection"];
		}
	}
	$plane_name = $_POST["plane-name"];
	$security = 0;
	$sec_par = 0;
	if($stat_par==1 || $inspection==0) $sec_par = 1;
	else if($stat_par==2 || $serv_par>=1 || $inspection!=0) $sec_par = 2;
	else if($stat_par==3 || $serv_par>=2 || $inspection!=0) $sec_par = 3;
	else if($stat_par==4 || $serv_par>=2 || $inspection!=0) $sec_par = 4;
	$quality = array("неуд.", "уд.", "хор.", "отл.");
	for($i=1; $i<=count($quality);$i++){
		if($serv_par==$i) $service = $quality[$i-1];
		if($stat_par==$i) $status = $quality[$i-1];
		if($sec_par==$i) $security = $quality[$i-1];
	}
	if($repair<30){
		$rep_par="мало";
		$rep_math_prop = 1;
	}
	else if($repair>=30 && $repair<70){
		$rep_par="средне";
```

```
                $rep_math_prop = 2;
            }
            else if($repair>=70){
                $rep_par="много";
                $rep_math_prop = 3;
            }
            $success = $mysqli->query("INSERT INTO `planes` (`name`, `index`,
`service`,`status`,`repair`, `inspection`, `security`,`serv_math_prop`, `stat_math_prop`,
`repair_math_prop`, `ins_math_prop`, `sec_math_prop`)
VALUES('".$plane_name."','".$unique_number."','".$service."','".$status."','".$rep_par."','
".$inspection."','".$security."','".$serv_par."','".$stat_par."','".$rep_math_prop."','".$inspect
ion."','".$sec_par."')");
            if($success==true) echo "<br>Новый объект добавлен в базу данных.<br>";
            else "<br>Проблемки с добавлением нового объекта.<br>";

            $quality_full = array("неудовлетворительно", "удовлетворительно",
"хорошо", "отлично");
            for($i=1; $i<=count($quality);$i++){
                if($serv_par==$i) $service = $quality_full[$i-1];
                if($stat_par==$i) $status = $quality_full[$i-1];
                if($sec_par==$i) $security = $quality_full[$i-1];
            }
            echo "Название самолета : $plane_name <br>";
            echo "Качество обслуживания : $service <br>";
            echo "Состояние : $status <br>";
            echo "Ремонт(раз/год) : $repair <br>";
            echo "Инспектирование(раз/день) : $inspection <br>";
            echo "Уровень безопастности перелетов : $security <br>";
        }
?>
```

Вивід результатів по запиту користувача:

```
<?php
        function printResultSet($result_set){
          echo "<div style='margin-bottom: 25px'><br><b>Кол-во объектов в базе</b> :
".$result_set -> num_rows."<br></div>";
          while($row=$result_set->fetch_assoc()){
                foreach($row as $k => $v){
                    switch($k){
                        case "id": echo "Относительный математический параметр
уникального номера: ".$v."<br>"; break;
                        case "name": echo "Название : <b><i>".$v."</i></b><br>";
break;
                        case "index": echo "Уникальный номер :
<b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
```

```
                                case "service": echo "Качество обслуживания :
<b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "status": echo "Состояние : <b><i>".$v."</i></b><br>";
break;
                                case "repair": echo "Кол-во ремонта (раз/год) :
<b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "inspection": echo "Кол-во испектирований (раз/день) :
<b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "security": echo "Уровень безопастности :
                        <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "serv_math_prop": echo "Математический параметр
качества обслуживания : <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "stat_math_prop": echo "Математический параметр
состояния : <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "repair_math_prop": echo "Математический параметр
кол-ва ремонта (раз/год) : <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "ins_math_prop": echo "Математический параметр кол-ва
испектирований (раз/день) : <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                case "sec_math_prop": echo "Математический параметр
уровня безопастности : <b><i>".$v."</i></b><br>"; break;
                                }
                        }
                        echo "<br><br>";
                }
        }
if(isset($_POST["get-object"])){
        $unique_number = (int)$_POST["get-unique-number"];
        $serv_par = $_POST["get-service"];
        $stat_par = $_POST["get-status"];
        $repair         = (int)$_POST["get-repair"];
        $inspection = (int)$_POST["get-inspection"];
        $plane_name = $_POST["get-plane-name"];
        $sec_par = $_POST["get-security"];
        if($repair<30){
                $rep_math_prop = 1;
        }
        else if($repair>=30 && $repair<70){
                $rep_math_prop = 2;
        }
        else if($repair>=70){
                $rep_math_prop = 3;
        }
        if(isset($_POST["get-unique-number"]) && $_POST["get-unique-
number"]!=NULL){
```

```
            $result_set = $mysqli ->query("SELECT * FROM `planes` WHERE `index` =
’".$unique_number."’");
            printResultSet($result_set);
        }
        $result_set = $mysqli -> query("SELECT * FROM `planes` WHERE `name` =
’".$plane_name."’ AND `serv_math_prop` = ’".$serv_par."’");
        printResultSet($result_set);
}
if(isset($_POST["get-all-object"])){
        $result_set = $mysqli -> query("SELECT * FROM `planes`");
        if($result_set!=false)printResultSet($result_set);
        else exit("<br>Не удалось получить данные<br>");
}
?>
```

Розроблений програмний продукт, побудований за наведеним алгоритмом, дозволяє уніфікувати процес побудови системи даних у вигляді матриці даних будь-якої розмірності та може бути застосований як при проведенні наукових досліджень, так і в навчальному процесі.

Література

1. Клир Дж. Системология. Автоматизация решения системных задач. – М.: Радио и связь, 1990. – 544 с.
2. Дружинин В.В., Конторов Д.С. Проблемы системологии. – М.: Сов. радио, 1976. – 296 с.
3. Маклафлин Б. PHP и MySQL. Исчерпывающее руководство. – СПб.: Питер, 2013. – 512 с.
4. Фрейн Б. HTML5 и CSS3. Разработка сайтов для любых браузеров и устройств. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2017. – 272 с.

Тимофєєва Анастасія
студент 3 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н. **Кудін О.В.**

РОЗРОБКА ЗАСТОСУНКУ ВІЗУАЛІЗЦІЇ ЧИСЕЛЬНИХ ДАНИХ

Візуалізація даних – один з традиційних розділів машинної графіки, в якому вирішується завдання наочного уявлення великих масивів числової інформації. Завдання візуалізації даних полягає в тому, щоб перетворити числові масиви в геометричні образи або об’єкти. Якість інструментальних засобів, що надаються користувачеві в системах візуалізації, доведено до рівня, при якому робота прикладного фахівця стає ефективною.

Візуальна інформація краще сприймається і дозволяє швидко і ефективно донести до глядача власні думки та ідеї. Які ж інструменти існують для забезпечення візуалізації чисельних даних? Розглянемо декілька найпоширеніших з них:

1. **Chart.js -** відкрита бібліотека Chart.js, яка дозволяє будувати діаграми восьми видів. Використовуючи елементи HTML 5 <canvas> для відображення діаграм, Chart.js створює адаптивний, плоский дизайн і швидко стає однією з найпопулярніших відкритих бібліотек діаграм [1].

2. **D3.js** – вона надає зручні утиліти для обробки і завантаження масивів даних і створення DOM-елементів. На відміну від інших бібліотек, d3.js не обмежена стандартними графіками і діаграмами [2].

3. **Pandas** – це високорівнева Python бібліотека для аналізу даних, вона є найбільш просунутою бібліотекою для обробки і аналізу даних, що швидко розвивається. Пакет дає можливість будувати зведені таблиці, виконувати угруповання, надає зручний доступ до табличних даних, а при наявності пакета matplotlib дає можливість створювати графіки на отриманих наборах даних. Також бібліотека оптимізована для високої продуктивності [3].

4. **Microsoft Chart Controls –** елементи управління для побудови діаграм в ASP.NET і Windows Forms. Набір включає в себе широке покриття типів графіків і більше 200 різних прикладів побудови графіків і може бути вбудований в будь-який ASP.NET або WinForms проект [4].

5. **ZedGraph –** бібліотека, написана на C#. Відрізняється спрощеною графікою, простотою у використанні. Також є підтримка налаштування через дизайнер форм Visual Studio [5].

Також, на сьогоднішній день, виникає потреба у використанні мобільних пристроїв для візуалізації чисельних даних. Для вирішення цієї здачі існують такі додатки: Oracle BI Mobile, SAS Mobile BI, Sisense Mobile BI. Особливістю наведених мобільних додатків є направленість на візуалізацію даних бізнес аналітики.

Отже, візуалізація – потужний інструмент донесення думок і ідей до кінцевого споживача, помічник для сприйняття і аналізу даних. На даний час існує досить велика кількість desktop та web бібліотек для візуалізації чисельних даних. Мобільна аналітика стала повноправною частиною аналізу даних, як в частині візуалізації, так і розрахунків прямо на мобільному терміналі, проте, дослідивши це питання, виявилось, що нині існує невелика кількість високорівневих бібліотек для візуалізації чисельних даних на мобільних пристроях. Перспективи подальших досліджень в цій галузі пов’язані з розробкою високорівневих бібліотек візуалізації даних для мобільних платформ.

Література

1. Ильин Е. Шпаргалка по ZedGraph, 2016. – 190 с.
2. Ринингсланд Э., Теллер С. Визуализация данных с помощью библиотеки D3.js 4.x, ДМК-Пресс. 2017. – 298 с.
3. Ноэл М., Спенс К. Microsoft Chart Controls. Полное руководство, 2011. – 150 с.
4. Хейдт М. Изучаем pandas. Высокопроизводительная обработка и анализ в Python, 2018. – 230 с.
5. Ahlin Tobias. Data visualization with Chart.js: An introduction, 2017. – 87 p.

Шека Анна
студент 4 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Зіновєєв І.В.**

ЗАСТОСУВАННЯ АЛГЕБРАЇЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОБРОБКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕСТІВ

Багато викладачів у своїй сучасній практиці використовують тестування як інструмент для виявлення та оцінювання знань, умінь та навичок, що обумовлено відносною простотою процедури проведення, безпосередньою фіксацією результатів, короткочасністю; можливістю індивідуального та групового використання, зручністю математичної обробки, наявністю встановлених стандартів. Але адекватність результатів тестування рівню знань, умінь та навичок можлива тільки за умови якісних тестів та коректної, науково обґрунтованої обробки отриманих результатів тестування. Для цього тест повинен відповідати таким критеріям, як надійність, об'єктивність і валідність.

Метою даної роботи є ознайомлення з класичними теоріями складання педагогічних тестів, теоріями обробки результатів тестування, зокрема заснованих на математичних ідеях та практичне застосування до перевірки на валідність окремих тестів, що використовуються в навчальному процесі в ЗНУ.

Основні аспекти теорій тестування відображено в багатьох наукових працях сучасних науковців, наприклад в роботах: Аванесова В. С., Майорова О. М., Челишкової М. Б.,William A. Mehrens, Irvin J. Lehmann. [1-4].

Для дослідження було обрано результати тестування, що проводилось в межах математичних дисциплін для студентів 3 курсу ЕПК ЗНУ спеціальності РПЗ. Для дослідження результатів тестування було обрано класичну теорію обробки тестів, засновану на положеннях математичної статистики. Згідно цієї теорії, перевірка тестів на валідність проводилась в три етапи.

1 етап. Первинна обробка результатів тестування.

За результатами тестування складемо матрицю (рис. 1) з елементами x_{ij}, де $x_{ij}=1$ якщо відповідь $i-$го студента на $j-$е завдання вірна, та $x_{ij}=0$, якщо відповідь невірна. За даною матрицею обчислюються величини: індивідуальний бал випробовуваних X_i (кількість правильних відповідей на тест) та кількість правильних відповідей випробовуваних на кожне завдання тесту R_j.

2 етап. Редукція матриці тестування та ранжування результатів. Із таблиць результатів вилучаються завдання, які виконали всі випробовувані або на які не відповів жодний $\left(R_j=0\right)$ (не дозволяють диференціювати випробовуваних).

Аналогічно вилучаються рядки, що складаються тільки з одиниць або нулів, бо тест не дає жодної інформації про випробовуваного. Після вилучення завдань і учасників тестування отримується редукована бінарна матриця (рис. 2).

Номер студента i	Номер завдання j																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
2	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0
3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0
5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
7	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1
8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1
9	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0
10	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1
15	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0
16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
17	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
18	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1
20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
21	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
22	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1
23	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1
24	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1

Рис.4 – Матриця результатів тестування

Ni	Номер завдання j																				Xi
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	19
2	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	10
4	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	15
6	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	7
7	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	10
8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	18
9	1	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0	11
10	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	18
11	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	18
13	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	5
15	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	6
16	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	19
17	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	18
18	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1	16
20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	19
21	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	6
22	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	11
23	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1	9
24	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	18
25	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	17
Rj	14	11	16	17	16	15	15	13	12	16	14	13	17	16	16	13	17	12	13	15	291

Рис. 5 – Редукована матриця результатів тестування

Наступним кроком виконується упорядкування рядків за спаданням X_i, а потім упорядкування стовпців за зростанням R_j. Після упорядкування таблиця набуде нового вигляду.

3 етап. Аналіз та інтерпретація результатів успішності.

Аналіз отриманих результатів дає підстави зробити висновок, що тест не валідний, тому що порушено принцип зростання складності завдань в тесті.

Для того, щоб тест став валідним потрібно перегрупувати завдання змінивши їх порядок.

Стара нумерація завдання	4	13	17	3	5	10	14	15	6	7	20	1	11	8	12	16	19	9	18	2
Нова нумерація завдання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Rj	17	17	17	16	16	16	16	16	15	15	15	14	14	13	13	13	13	12	12	11

Рис. 3 – Новий порядок завдань

На рисунку 3 наведена нова нумерація завдань тесту, що забезпечить принцип зростання складності завдань в тесті.

Література

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий : Учебная книга, 3 изд. доп. / В.С. Аванесов. – М.: Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Майоров А. Н. Основы теории и практики разработки тестов для оценки знаний школьников: лекции 1-4 / А. Н. Майоров. – М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2010. – 128 с.
3. Челышкова М. Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Уч. пособие / М. Б. Челышкова. – М.: Логос, 2002. – 432 с.
4. Mehrens W. A., Lehmann I. J. Measurement and evaluation in education and psychology – 4 th ed. / William A. Mehrens, Irvin J. Lehmann. – Режим доступу: http://lekkobooks.com/me.php?q = Measurement and evaluation in education and psychology. – Назва з екрана.

Шеншин Олена
студент 3 курсу математичного фак-ту
к.ф.-м.н., доц. **Кондрат'єва Н.О.**;
к.ф.-м.н., доц. **Леонтьєва В.В.**

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВ'ЯЗАННЯ БІХЕВІОРИСТКИХ ПРОБЛЕМ

Як відомо [1], біхевіористский підхід, як підхід до вивчення поведінки людей (або тварин, з вивчення поведінки яких, в сутності, і виникла теорія біхевіоризму) широко застосовується у всіх науках, зайнятих вивченням поведінки живих істот, в тому числі в антропології, соціології, педагогіці, політології, теорії програмного навчання та ін. Даний підхід акцентує увагу на зовнішніх формах поведінки і його складових елементах – вчинках, реакціях і т.д. При цьому поведінка розуміється як сукупність зв'язків «стимул – реакція» $(S-R)$, де S – сума стимулів або «ситуація», «середовище», яка веде до того чи іншого типу поведінки, «реакції» R. Тобто біхевіоризм фіксує виявлені емпіричні зв'язки між певними «стимулами» і «реакціями» індивідуумів, відбираючи в цих зв'язках найбільш «значимі».

Дана робота присвячена вивченню питань застосування та автоматизації біхевіористкого підходу до такої галузі соціології, як соціометріка [2, 3], покликаної забезпечити збір первинної соціальної інформації про міжособистісні відносини в малих соціальних групах (реально існуючих утвореннях людей, об'єднаних будь-якою загальною ознакою) і наступне проведення подальших досліджень виділених міжособистісних відносин [2]. Такий підхід передбачає, перш за все, вивчення відношення домінування в досліджуваних малих соціальних групах, для аналізу структури якого використовуються соціометричні матриці (так звані матриці домінування, всі елементи яких дорівнюють 0 або 1) або направлені графи. Надалі, шляхом перетворення, логічного і числового аналізу з'ясовуються відношення в досліджуваній малій соціальній групі.

Для візуалізації застосування біхевіористского підходу у соціометриці розглянемо малу соціальну групу, яка включає 5 осіб (індивідуумів), відношення домінування між якими наводиться у вигляді направленого графу (рис. 1). При цьому індивідууми зображуються точками та позначаються буквами, а відношення домінування між двома індивідуумами – направленим відрізком прямої, що з'єднує ці дві точки.

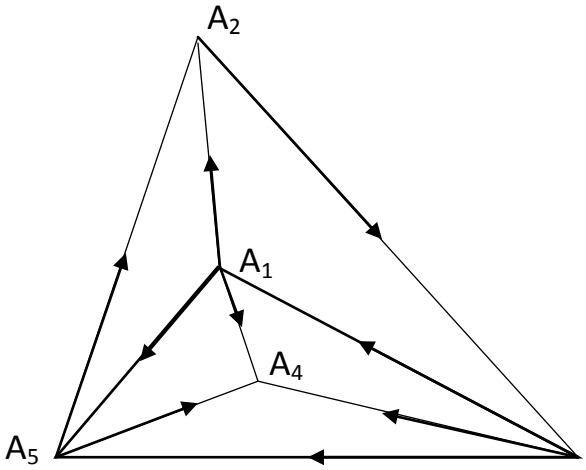

Рис. 1 – Направлений граф зображення
відношення домінування у малій соціальній групі

Наведемо обмеження, які накладаються на матриці домінування $D = \left(d_{ij}\right)_{n\times n}$, $i = \overline{1,n}$, $j = \overline{1,n}$ [3]:

– всі елементи, які стоять на головній діагоналі дорівнюють 0:

$$d_{ii} = 0, \quad i = \overline{1,n};$$

– якщо при $i \neq j$ елемент d_{ij}, що стоїть над головною діагоналлю дорівнює 1, то симетричний йому елемент $d_{ji} = 0$ та навпаки.

Тобто, у матриці домінування елемент «1», що стоїть в рядку, відповідає тим індивідуумам, які домінують «над» іншими, а елемент «1», що стоїть в стовпці, показує, над якими домінують.

В даній роботі представлено програмний продукт, написаний на мові програмування С++, який спрямований на розв'язання біхевіористких проблем у соціометриці. Розглянемо процедуру його роботи на тестовому прикладі. Для цього побудуємо матрицю домінування $D=\left(d_{ij}\right)_{n\times n}$, $i=\overline{1,n}$, $j=\overline{1,n}$ та введемо її в програму наступним чином:

– вводимо розмірність $n\times n$ матриці домінування D (у даному випадку $n=5$):

– вводимо матрицю домінування D та натискаємо клавішу [Enter]:

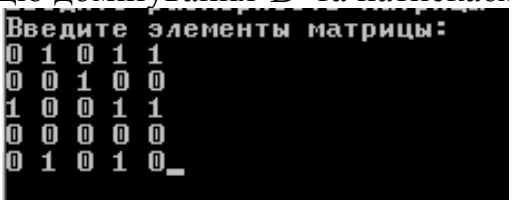

Далі програма проводить розрахунок та виводить матрицю D^2 (у програмі вона має назву D2):

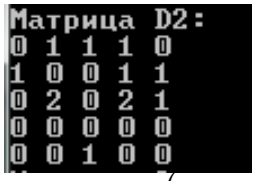

Потім обчислюються матриця S $\left(S=D+D^2\right)$, яка зазначає кількість одночленних та двочленних домінувань між індивідуумами:

Визначаємо ранги індивідуумів (кількість всіх одночленних та двочленних домінувань, які ці індивідууми можуть здійснити):

Таким чином, у результаті отримуємо остаточний ряд домінування індивідуумів:

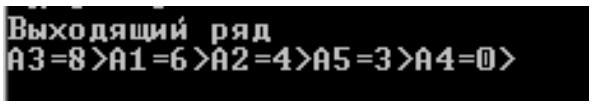

Наведемо лістинг зазначеної програми.

```
/*
Масив D - зберігає матрицю введену користувачем
Масив D2 - зберігає матрицю D піднесену до квадрату
Масив S - зберігає матрицю S (D+D2)
Масив sum - зберігає матрицю, яка містить суму елементів в рядах матриці
Масив row - зберігає матрицю, яка містить номер рядку в першому стовпці та суму елементів в другому
Змінна n - зберігає розмірність масиву
```

```
Змінні i,j,k - лічильники в циклах
Змінна tmp - зберігає число для виконання сортування
Змінна tmpnumb - зберігає число для виконання сортування
*/
#include<iostream>
#include<cstdlib>
#include<cmath>
#include<conio.h>
// оголошення глобальних змінних
int **D;
int **D2;
int **S;
int **row;
int *sum;
int  n;
int i, j, k;
// використання простору імен
using namespace std;
int main()
{   //підключення кирилиці
        setlocale(LC_ALL, "Russian");
        // введення розмірності користувачем
        cout << "Введите размерность матрицы ";
        cin >> n;
        // Створення динамічних масивів введеної користувачем розмірності
        D = new int*[n];
        for (i = 0; i < n; i++)D[i] = new int[n];
        D2 = new int*[n];
        for (i = 0; i < n; i++)D2[i] = new int[n];
        S = new int*[n];
        for (i = 0; i < n; i++)S[i] = new int[n];
        sum = new int[n];
        row = new int*[n];
        for (i = 0; i < n; i++)row[i] = new int[n];
        // заповнення 0 масивів, що будуть зберігати суми
        for (i = 0; i < n; i++)     //S
                for (j = 0; j < n; j++) {
                        S[i][j] = 0;
                }
        for (i = 0; i < n; i++)sum[i] = 0; //sum
   //заповнення матриці D
        cout << "\n";
        cout << "Введите элементы матрицы: ";
        cout << "\n";
        for (i = 0; i < n; i++)
                for (j = 0; j < n; j++)
                {
```

```
                cin >> D[i][j];
        }
// вивід матриці для перевірки
cout << "\n";
cout << "Матрица D:";
cout << "\n";
for (i = 0; i < n; i++)
{
        for (j = 0; j < n; j++)
        {
                cout << D[i][j] << ' ';
        }
        cout << "\n";
}
// Піднесення матриці D до квадрату
for (i = 0; i < n; i++)
        for (j = 0; j < n; j++) {
                D2[i][j] = 0;
                for (k = 0; k < n; k++)
                        D2[i][j] += D[i][k] * D[k][j];
        }
//Вивід матриці D2
cout << "\n";
cout << "Матрица D2:";
cout << "\n";
for (i = 0; i < n; i++)
{
        for (j = 0; j < n; j++)
        {
                cout << D2[i][j] << ' ';
        }
        cout << "\n";
}
//Розрахунок матриці S
for (i = 0; i < n; i++)
        for (j = 0; j < n; j++) {
                S[i][j] += D[i][j] + D2[i][j];
        }
// Вивід матриці S
cout << "\n";
cout << "Матрица S:";
cout << "\n";
for (i = 0; i < n; i++)
{
        for (j = 0; j < n; j++)
        {
                cout << S[i][j] << ' ';
```

```
            }
            cout << "\n";
        }
        // Розрахунок матриці sum
        for (i = 0; i < n; i++)
        {
            for (j = 0; j < n; j++)
            {
                sum[i] += S[i][j];
            }
        }
        //Заповнення масиву row(номер ряду / сума ряду), та його вивід
        cout << "\n";
        for (i = 0; i < n; i++)
        {
            row[0][i] = i + 1;
            row[1][i] = sum[i];
            cout << " R " << i + 1 << " = " << row[1][i] << ’ ’;
            cout << "\n";
        }
        // Сортування в спадаючому порядку
        for (i = 0; i<n; i++)
            for (j = i + 1; j<n; j++)
                if (row[1][j] > row[1][i])
                {
                    int tmp = row[1][j];
                    int tmpnumb = row[0][j];
                    row[1][j] = row[1][i];
                    row[0][j] = row[0][i];
                    row[1][i] = tmp;
                    row[0][i] = tmpnumb;
                }
        // Вивід остаточного результату
        cout << "\n";
        cout << "Выходящий ряд" << endl;
        for (i = 0; i < n; i++) {
            cout << "A" << row[0][i] << "=" << row[1][i] << ’>’;
        }
        cout << "\n";
        cout << endl;
        system("pause");
        return(0);
}
```

Запропонований програмний продукт може бути впроваджений в систему університетів задля використання, наприклад, при визначенні студентів-лідерів в академічних групах, при визначенні студентського активу факультету та університету, у спортивних змаганнях і т.п. Крім того, розроблений продукт

може бути використаний в навчальному процесі при вивченні курсу «Математичне моделювання».

Література

1. Холл К., Гарднер Л. Теории личности / пер. с англ. И. Гришпун. – М.: ЭКСМО-ПРЕСС, 1999. – 593 с.
2. Курбатов В.И., Угольницкий Г.А. Математические методы социальных технологий: Учебное пособие. – М.: Вузовская книга, 1998. – 256 с.
3. Кемени Дж., Смелл Дж., Томпсон Дж. Введение в конечную математику. – М.: ИЛ, 1963. – 487 с.

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»

Алєксєєва Юлія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «УКРПОШТА»

Поштовий зв’язок являє собою важливу складову частину економічної та соціальної інфраструктури держави. Послуги поштового зв’язку сприяють розвитку різноманітних сфер бізнесу, виступають у ролі комунікаційного механізму, доступного для усіх верств населення, особливо у період глобалізації та становлення ринкової економіки. Саме поштовий зв’язок є найвагомішим та найзначущим соціальним сектором економіки, тому що поштові відділення розташовані в усіх регіонах країни, від великих міст до самих віддалених населених пунктів.

Одним з найперспективніших напрямків розвитку поштової служби в сучасних умовах є розвиток поштово-фінансових послуг. В багатьох країнах поштові відділення відіграють значну роль в наданні основних фінансових послуг усім верствам населення, на всій території держави, включаючи найвіддаленіші її регіони. Поштові відділення допомагають об’єднувати в загальний фонд незначні заощадження населення та ефективно обробляти значні обсяги платежів населення [1].

В Укрпошти, порівняно з конкурентами на ринку логістичних послуг, є низка переваг. Вона має значний ресурс: широку логістичну мережу, аналогів якій, на нашу думку, в Україні немає; величезні площі, які зобов’язані ефективно використовувати, та вражаючі обсяги поштових відправлень. За кількістю відділень Укрпошта попереду будь-якого поштового провайдера, має найширшу доступність і представленість у найвіддаленіших населених пунктах. Укрпошта доїжджає всюди, хоч і не щодня (бо економічно недоцільно), та кожному надає змогу користуватися послугами. Листоноші доходять до кожного будинку та квартири. Інші компанії не мають такого ресурсу й можливостей. Тут у нас – великий потенціал для розвитку.

Проте проблем у логістиці накопичилося за десятиліття немало. І зволікати з їх розв’язанням не можна. Серед основних – відособлений розвиток кожного регіону, відсутність загальних правил, стандартів та інструкцій. Кожен підрозділ розуміє оптимальність процесу по-своєму, тому на аналогічних локаціях у регіонах задіяна різна кількість людей, немає нормативів людино-

годин з обсягів, що потребують обробки, тому важко здійснити бюджетування.

Розв'язання проблем необхідно починати з Києва, адже, за попередніми даними, через столицю проходить близько 70 % вантажів, які обробляє Укрпошта. Київ – серце логістичної системи компанії.

Метою покращення діяльності Укрпошти – реформування логістичної системи, проте цей план дій має багато обмежень. Є складнощі локального характеру: щодо зміни структур обмежені Колдоговором і профспілкою. Зміни оплати праці теж будуть, вона не носитиме колективний характер. На сортуванні відправлень, розвантажуванні/ завантажуванні вантажів задіяний робочий персонал, який має бути прив'язаний до виробітку і зацікавлений працювати ефективно та якісно [2].

Серед новацій – розвиток послуги фулфілмент (комплекс операцій, починаючи від запиту за місцем збуту до доставки товару до кінцевого споживача). У найближчі місяці Укрпошта планує залучати корпоративних клієнтів на нових умовах обслуговування, проводить зустрічі з потенційними партнерами/клієнтами та шукає для них цікаві логістичні рішення. Міжнародні гравці, які раніше навіть не розглядали можливість партнерства із держкомпанією, відкривають тепер свої офіси навіть на свята, щоб саме разом з Укрпоштою планувати та якнайшвидше запускати рішення.

На даний момент надання послуг фінансового характеру в поштовому зв'язку розвивається досить високими темпами, особливо надання послуг розрахунково-касового характеру, а також так званих поштово-ощадних послуг, що тільки починають створюватись.

Широке впровадження фінансових послуг у діяльність операторів поштового зв`язку пов`язане з необхідністю розширення джерел одержання коштів для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Збільшення частки надання фінансових послуг є стратегічним завданням оператора, тому Укрпошта, оперативно реагуючи на потреби клієнтів, постійно розвиває традиційні і нетрадиційні фінансові послуги поштового зв`язку.

Література

1. Кобельська Г.О. Аналіз розвитку конкурентних відносин УДППЗ «Укрпошта» на ринку фінансових послуг України. *Економічні інновації*: Зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. Вип. 41. С. 131-137..
2. Шкарлет Т. Укрпошта пропонує нові логістичні рішення. *Поштовий вісник.* №43 (816). 21 жовтня 2016. с. 2.

Артеменко Дар'я, Федорова Аліна
студенти освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Глобалізація суттєво вплинула на поширення міжнародних стандартів фінансової звітності. На сьогоднішній день можна говорити про те, що система бухгалтерського обліку сформувалася на основі міжнародних стандартів фінансової звітності, завдяки чому відбувається покращення розвитку ринків капіталу та забезпечення фінансової прозорості.

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це стандарти випущені для забезпечення загальної глобальної мови для ділових відноси, щоб облікові записи компаній були зрозумілими та їх можна було порівняти за міжнародними стандартами.

Принципи бухгалтерського обліку згідно П(С)БО такі як: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник та періодичність – відповідають міжнародним стандартам фінансової звітності.

Через те, що для створення П(С)БО було використано міжнародні стандарти фінансової звітності як основу, П(С)БО охоплює велику частину чинних міжнародних стандартів фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності використовуються як основа національних вимог до бухгалтерського обліку і звітності дедалі більшою кількістю підприємств, завдяки чому збільшується залучення іноземних інвестицій і позик, престижність, надійність інформації.

Організація обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності є системою ведення бухгалтерського обліку в якій вказано як конкретні види операцій та інші події повинні відображатися в фінансовій звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності чітко визначають вимоги до подання та змісту бухгалтерської інформації, а також до методології формування її показників. Дотримання яких в свою чергу забезпечить довіру до інформаційної бази обліку зацікавлених осіб [2].

Зважаючи на те, що міжнародні стандарти фінансової звітності є інструментом реалізації економічної політики, успіх застосування напряму залежить від економічного середовища та наявності національної інфраструктури [1]. Міжнародні стандарти фінансової звітності, що засновані на принципах, а не на правилах відрізняється від П(С)БО, що в свою чергу є ще й частиною ідеології та здатністю інституцій адаптувати норми відносин. Принципи, що закладені в основу формування звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності дають змогу відображати реальну фінансову ситуацію підприємства. Більш того, міжнародні стандарти фінансової звітності є відправною точкою для кращого функціонування національних систем обліку. Звичайно є невідповідності та відмінності МСФЗ від П(С)БО, але зважаючи на постійну зміну та доповнення П(С)БО потрібно продовжувати зусилля гармонізації обліку та звітності на основі міжнародних стандартів фінансової звітності.

Література

1. Кузіна Р. В. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика / Р. В. Кузіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12695/1/23_119-131_Vis721 menegment.pdf
2. Організація обліку в системі міжнародних стандартів фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://magazine.faaf.org.ua/organizaciya-obliku-v-sistemi-mizhnarodnih-standartiv-finansovoi-zvitnosti.html

Бай Світлана
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І.О.

МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Взагалі, інноваційний процес – процес перетворення наукового знання на інновацію, яка задовольняє нові суспільні потреби; послідовний ланцюг дій, що охоплює всі стадії створення новизни і впровадження у практику.

Інноваційний процес може бути здійснений за різними моделями. Вирізняють п’ять поколінь моделей інноваційного процесу [1]. Перше покоління моделей інноваційного процесу – це так звані «виштовхувані технологіями (лабораторією)» (technology push) моделі. Інша назва цих моделей – «лінійні», або «неокласичні». Вони переважали з середини 1950-х до кінця 1960-х рр. У цих моделях інноваційний процес розглядався як «процес відкриттів, в якому нові знання трансформуються в нові продукти, проходячи певні етапи». Отже, для отримання результатів необхідно було концентрувати зусилля на перших стадіях інноваційного процесу, а саме на НДДКР. Процес перетворення результатів НДЦКР на нові продукти, послуги або процеси, на думку неокласиків, був автоматичним, і вони не приділяли йому належної уваги. Rosenberg назвав цей процес «чорним ящиком» (blackbox) [4].

На сучасному етапі, як правило, виділяють п’ять рівнів інноваційного процесу, кожному з яких властива адекватна інноваційна модель. Так, Рой Росвелл визначає відповідно п’ять моделей [1, с. 22–23]:

І покоління: 1955 – середина 60-х рр. Модель, яка підштовхується технологіями, характеризується простим лінійно-послідовним процесом з акцентом на провідну роль науково-дослідних робіт та ставленням до ринку лише як до споживача. Слабка реакція на сигнали ринку.

ІІ покоління: середина 60-х – початок 70-х рр. Лінійно-послідовна модель з акцентом на провідну роль ринка, на потреби якого реагує науково-дослідний сектор.

ІІІ покоління: 70-ті – середина 80-х рр. Модель побудована на комбінації І та ІІ поколінь з акцентом на взаємодію технологічних можливостей з потребами ринку.

ІV покоління: середина 80-х років – сучасність. Японська модель передового досвіду. Відрізняється тим, що акцент робиться на паралельну діяльність інтегрованих груп та зовнішні зв’язки. Такий підхід дозволяє прискорити рішення завдання, що є надзвичайно важливим для швидкого виходу на ринок і забезпечення лідерства.

V покоління: сучасність – майбутнє. Модель стратегічних мереж. Стратегічна інтеграція та встановлення зв’язків. До паралельного процесу додаються нові функції. Це процес, у якому науково-дослідні роботи ведуться з використанням інформаційних систем нового покоління, за допомогою них формуються стратегічні зв’язки [3].

У цих моделях акцент робився на інтеграцію досліджень і розробок із виробництвом та на тіснішу співпрацю з постачальниками і покупцями. Різні підрозділи підприємств інтегрувалися для створення нового продукту, що

давало змогу підприємству зменшувати термін його розроблення за одночасного зниження витрат. Водночас значно посилилось горизонтальне співробітництво (створення спільних підприємств, стратегічних альянсів).

Література

1. Янковська О. І. Еволюція моделей інноваційного процесу/О. І. Янковська // Економіка. Управління. Інновації: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: wwwjibuv.gov.ua/e-joumals/eui/2009_2/09yoimip.pdf.
2. ЗУ «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р.
3. М.А. Йохна, В.В. Стадник. Навчальний посібник: Економіка і організація інноваційної діяльності // К. видавничий центр «Академія» - 2005 р. с. 400
4. М.М. Кулаєць, Практикум з економіки і організації інноваційної діяльності в АПК // К. ННЦ «Інститут аграрної економіки» – 2009 р. с. 48

Баклаженко Юлія
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І.О.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ

Сьогодні, Україна належить до країн з дуже низьким рівнем високотехнологічної продукції в експорті (5%), в той час як в середньому у світі даний показник досягає 21% (Філіппіни - 65%, США - 32%, Ірландія - 41%,) [1]. Така ситуація виникає в наслідок того, що в державі немає необхідних умов та дієвої підтримки збоку уряду, що стимулювало б науковців більш активно здійснювати інноваційні розробки та наукові відкриття. На сьогоднішній день, це питання є особливо актуальним, адже Україна повинна максимально використовувати свій науковий потенціал задля прискорення свого прориву як провідної інноваційної країни на світовому ринку. В зв'язку з тим, що виникає така проблема, актуальним є дослідження державної підтримки інновацій в провідних країнах світу (на прикладі Південної Кореї та Китаю).

Інновації та технології є ключовими факторами, які підкріплюють конкурентоспроможність експорту Південної Кореї і є фактором економічного зростання країни за останні десятиліття.

Південна Корея вкладає набагато більше коштів в дослідження і розробки (НДДКР) в якості частки ВВП, ніж інші країни з розвиненою економікою. Згідно з опублікованими даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Південна Корея в 2014 році витратила 4,29 відсотка свого ВВП на НДДКР. Крім того, індекс інновацій Bloomberg 2016 року визнав її - країною з найбільш інноваційною економікою в світі, випередивши Німеччину, Швецію, Японію і Швейцарію.

Інновації є ключовими для південнокорейських компаній, оскільки вони стикаються з усе більш жорсткою конкуренцією на світових ринках. Великі транснаціональні корпорації також вклали значні кошти в НДДКР та інноваційні фактори, які необхідні для підтримки глобальних продажів. «Такі

компанії, як Samsung і LG, стали світовими лідерами в області споживчої електроніки завдяки своїм передовим технологіям та інноваційним продуктам»

Масштаб цих великих компаній, таких як Samsung і Hyundai, не тільки дозволив значно об'єднати ресурси, а й призвів до того, що корейське виробництво перейшло в новий етап зростання, обумовлений технологічним лідерством і інноваціями, з репутацією високої якості і передових продуктів.

На думку аналітиків, однією зі стратегій даної країни – стати глобальними лідерами в області технологій, вкладати значні кошти в дослідження і розробки та створити глобальний слід злиттів і поглинань в США і Європі, що, в свою чергу, дозволить їм підвищити їх технологічні можливості.

Корейський уряд також зіграло важливу роль, створивши фізичну інфраструктуру світового класу, а також високоякісну систему освіти в країні.

Проте, домінування «chaebols» в корейської економіці ускладнює зростання малих і середніх підприємств з новими ідеями, незважаючи на зусилля уряду зі стимулювання цих компаній [2].

Сьогодні Китайська держава стоїть на шляху руху країни вгору по технологічної сходах. Враховуючи його ідеологічні уподобання, Китай представляє себе як унікальний експеримент у владі держави, щоб допомогти економіці стати більш інноваційними. Частка Китаю у світових витратах на НДДКР становить 20%, це значно вище ніж в Японії на 9% та Німеччині-на 6% і поступається тільки США на 26%. Кількість кандидатів у галузі науки і техніки, випускників щороку різко зростає і зараз наздоганяє США [3].

Аналізуючи дану країну, можна виділити фактори, що впливають на розвиток інвестицій в Китаї:

1) Реалізація урядом низки програм, спрямованих на культивування наукового таланту. Найбільш відомі серед них: Національний науковий фонд для видатних молодих вчених, яка проводить дослідження для підтримки гідних наукових проектів; програмні вчені Янцзи, на залучення видатних викладачів і тисяч талантів.

2) Китайський уряд також відіграє безпосередню роль у області технічного прогресу в таких областях, як освоєння космосу, оборони і суперкомп'ютерів. Глобально мова йде про галузі, де держава часто є єдиним чи домінуючим представником. Таким чином, технологічні інновації в цих галузях, як правило, фінансується державою і здійснюється в межах державних або квазі-державних лабораторіях. Національна і провінційна підтримка уряду - це не тільки інфраструктурні, освітні та наукові парки, а й прямі гранти на дослідження і інвестиції, що направляються до багатьох повністю або частково державних підприємств.

3) Стрімко розвивається індустрія, пов'язана з Інтернетом. Найбільш помітно, що Alibaba швидко стала найбільшим в світі інтернет-порталом для бізнесу; і його платформа B-to-C, Taobao, дозволяє тисячам дрібних підприємців продавати продукцію власного бізнесу. Кількість зареєстрованих користувачів малого бізнесу на Taobao, як повідомляється, було більше 1000000 в 2016 році. Точно так же Tencent встановив сильну позицію в онлайн-багатокористувацьких іграх, доповнену службою WeChat по голосових

повідомлень. Ці підприємства майже виключно є хранителями китайських компаній [4].

Підсумовуючи, можна сказати, що одну з вирішальних ролей в розвитку інноваційної діяльності в даних країнах відіграють їхні уряди, адже вони проводять таку політику, яка б стимулювала підприємців до НДДКР.

Саме таку політику необхідно проводити й в Україні аби підвищити рівень інноваційної діяльності. Це можна зробити лише в тому випадку, якщо підприємці та науковці країни будуть відчувати підтримку від уряду у вигляді: державного фінансування інноваційних проектів та науково-дослідницьких робіт; надання субсидій на реалізацію окремих інноваційних проектів; розміщення державного замовлення на закупівлю інноваційної продукції) та вдосконалення системи законодавчих актів, що регламентують інноваційну діяльність суб'єктів господарювання. Такі заходи допоможуть активізувати інноваційну діяльність в країні та дозволять підвищити конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств на світовому ринку.

Література

1. Інновації в Україні та в світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://angio-veritas.com/innovatsiji/innovatsii-v-ukrajini-ta-v-sviti
2. Why innovation is king in South Korea [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dw.com/en/why-innovation-is-king-in-south-korea/a-19038625
3. How China's Government Helps — and Hinders — Innovation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://hbr.org/2016/11/how-chinas-government-helps-and-hinders-innovation
4. China's Innovation Advantage [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.forbes.com/sites/ceibs/2014/06/20/chinas-innovation

Бакшина Катерина
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., викл. Іванов С.М.

АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Сільське господарство – одна з найважливіших і життєво необхідних галузей народного господарства, яка виробляє продукти харчування для населення країни та сировину для галузей промисловості. Вона відіграє важливу роль у зміцненні економіки країни, підвищенні життєвого рівня населення і розв'язанні соціально-економічних проблем. Тільки ефективне сільськогосподарське виробництво може бути надійною матеріальною основою функціонування всіх галузей і сфер економіки держави.

Однією з найбільш актуальних проблем стабілізації і подальшого прискореного розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах будь-якої форми власності є підвищення його ефективності.

Для оцінки економічної ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно застосувати системи показників, яка передбачає (у тому або іншому поєднанні) розрахунок таких показників:

- виробництво валової продукції на 1 га сільськогосподарських угідь, на середньорічного працівника, на 1 люд.-год., на 1 грн основних виробничих фондів і оборотних засобів;
- розмір поточних витрат виробництва на 1 грн валової продукції;
- розмір валового і чистого доходу (прибутку) на 1 га сільськогосподарських угідь, на середньорічного працівника, на 1 люд.-год., на 1 грн основних виробничих фондів і оборотних засобів;
- рівень рентабельності й норма прибутку (чистого доходу) сільськогосподарського виробництва.

Отже, система показників ефективності повинна:

- відображати витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві;
- створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;
- стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві;
- забезпечувати інформацією щодо ефективності виробництва всі ланки управлінської ієрархії;

Щоб досягти підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, слід виконати комплекс таких основних заходів:

- поліпшення використання землі, підвищення її родючості;
- впровадження комплексної механізації та автоматизації виробництва;
- поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва на основі міжгосподарської і агропромислової інтеграції;
- раціональне використання виробничих фондів і трудових ресурсів;
- впровадження інтенсивних і ресурсозберігаючих технологій та індустріальних методів виробництва;
- підвищення якості і збереження виробленої продукції;
- широке використання прогресивних форм організації виробництва та оплати праці;
- підвищення технічного і технологічного рівня НТП.

Таким чином, ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств – це досягнення стратегічного прибутку на кожному етапі розвитку аграрного підприємства при забезпеченні фінансової сталості та платоспроможності, оптимального співвідношення рентабельності та ризику. У підвищенні економічної ефективності сільськогосподарського виробництва велику роль повинен відіграти власник, господар. Лише це дасть змогу найвигідніше реалізувати наявні можливості.

Література

1. Мацибора В. І. Економіка сільського господарства / В. І. Мацибора. – К. : Вища шк., 1994. – 415 с.
2. Мессель-Веселяк В. Я. Підвищення ефективності сільського сподар-ського виробництва / В. Я. Мессель-Веселяк // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 17–26.

Бандурко Алевтіна
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

МЕТОДИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Ринок – це місце, де в сучасній економічній системі здійснюються всі господарські операції. Високі комерційні ризики, регулювання ринкових процесів на різних рівнях управління і т.д – все це турбує організації постійних і глибоких статистичних досліджень ринкового механізму .

Статистика дозволяє відобразити стан ринку, охарактеризувати його структуру та динаміку, оцінити його коливання, виявити комплекс ринкових факторів і побудувати прогнози його подальшого розвитку. Задачами статистичного вивчення ринку є визначення збалансованості товарної і грошової маси, вивчення попиту та пропозиції та їх співвідношення, характеристика ціноутворення, управління асортиментом і якістю товарів та послуг, аналіз ресурсів та їх використання, розрахунок ефективності збутової програми просування, виявлення та аналіз соціально-економічних результатів та результативності функціонування ринків.

Процес аналізу ринку складається з вивчення наступних питань:

- товар і його можливості задовольнити існуючі та перспективні потреби споживачів;
- ринок, його географічне положення, сегментація, структура, тенденція розвитку;
- існуючі та можливі споживачі, їх сегментація, потреби, ступінь задоволення потреб, вплив на них окремих факторів;
- конкуренти, їх склад, методи і результати їх діяльності.

На основі аналізу ринку, характеризують його кон’юнктуру, а саме:

- динаміку об’ємів виробництва, структури, використання виробничих потужностей, портфеля замовлень;
- попит та споживання окремих груп споживачів;
- товар, його збут, конкурентоспроможність;
- міжнародна торгівля;
- ціни, їх рівень, динаміку, політику ціноутворення.

В статистичному дослідженні ринку велике значення має застосування абсолютних та відносних показників. Важливу роль відіграє метод групувань, який застосовують для сегментації ринку та виділення однорідних груп підприємств. Одним з найбільш поширених методів аналізу в статистиці ринку є розрахунок індексів. Для виявлення тенденцій будуються динамічні ряди, вивчаються сезонні коливання ринку та виявляється тренд.

Основними показниками кон’юнктури ринку є:

1. Масштаб ринку – його об’єм, об’єм операцій по купівлі-продажу товарів, число підприємств різноманітних товарів, виступаючих на ринку;

2. Ступінь збалансованості ринку – співвідношення попиту і пропозиції;
3. Динаміка ринку (зміна основних параметрів ринку, їх вектори, швидкість та інтенсивність, основні тенденції).
4. Ступінь ділової активності;
5. Рівень ринкового ризику (оцінка вірогідності втрат на ринку);
6. Рівень стійкості основних параметрів ринку в динаміці та просторі – показники варіації;
7. Сила та розмах конкурентної боротьби (число конкурентів та їх активність);
8. Циклічність ринку, тобто положення ринку в конкретній точці (стадії економічного або сезонного циклу);
9. Середня норма прибутку (сума валового та чистого прибутку та показники рентабельності).

Різноманітність методів, використаних показниками оцінки ринку з однієї сторони ускладнює процес аналізу, а з іншого боку – дає можливість вибору. Проте багато зі сторін ринку неможливо точно оцінити за допомогою існуючих показників.

Література

1. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. Львів: «Новий Світ – 2000», 2003. 272 с.
2. Курс социально-экономической статистики : учебник. / под ред. М.Г. Назарова. Москва. Омега. 2006. 984с.
3. Беляевский И.К. Статистика рынка товаров и услуг: учебник. Москва. Финансы и статистика. 2003. 655с.

Басова Дар'я
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук.кер.: асистент Терент'єва Н. В.

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗРІЗІ

На сьогоднішній день однією з основних соціально-економічних проблем в економіці країни є безробіття. Зростання рівня безробіття створює цілу низку проблем: скорочення обсягів виробництва валового національного продукту, зниження податкових надходжень до державного бюджету, зростання витрат на соціальну допомогу безробітним, масова дискваліфікація, посилення соціальної напруженості, зниження трудової активності. Отже, питання безробіття є надзвичайно актуальним, а сучасний стан ринку праці свідчить про потребу прийняття термінових та радикальних заходів, необхідних для вирішення проблеми зайнятості та створення нових робочих місць.

За даними офіційного сайту Державної служби статистики України проаналізуємо рівень безробіття в Україні за регіонами за 2017 рік (рис. 1) [1].

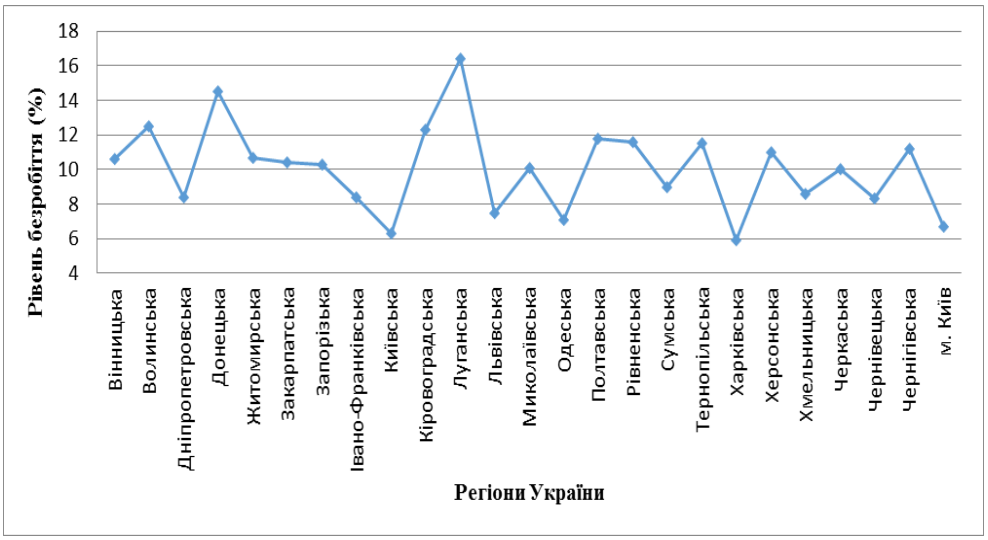

Рис. 1 – Рівень безробіття за регіонами України (%)

У регіональному розрізі найвищий рівень безробіття спостерігається у Луганській (16,4%) та Донецькій (14,5%) областях. Це пов'язано з веденням воєнних дій на Сході країни. Найнижчий рівень безробіття характерний для Харківської (5,9%) та Київської (6,3%) областей та м. Києва (6,7%).

При аналізі безробіття населення важливо відзначити причини безробіття. Наведемо структуру безробітного населення України у 2017 році (за даними [1]) на рис. 2.

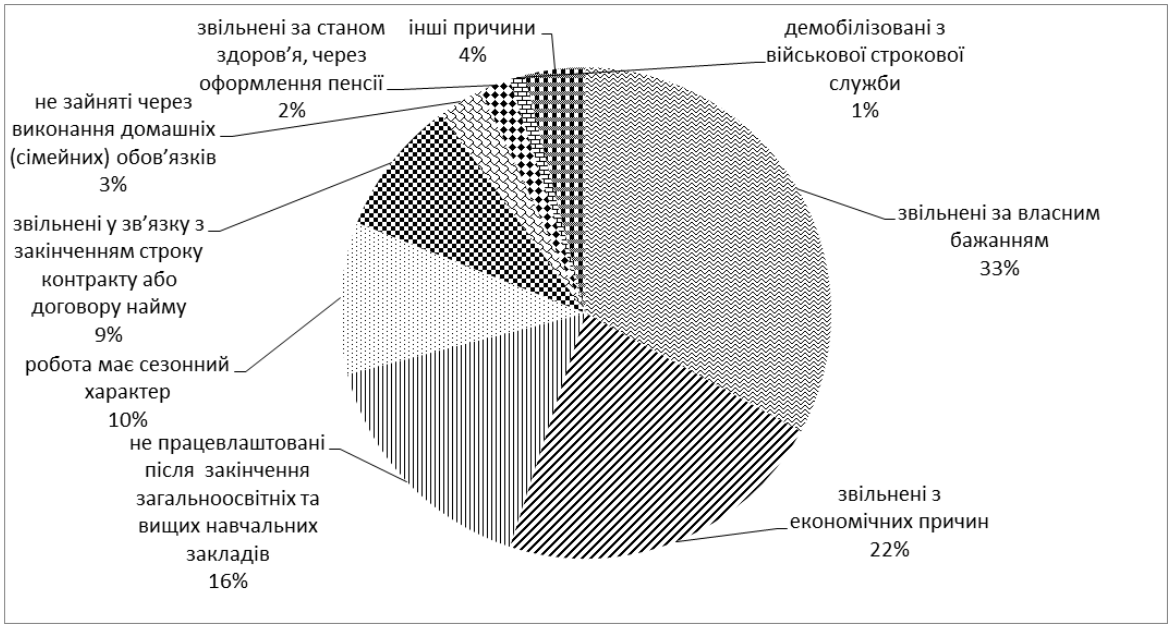

Рис. 2 – Структура безробітного населення України за причинами незайнятості у 2017 році (%)

Проаналізувавши структуру безробітних за даними рис. 2, можна відмітити, що у 2017 році в Україні найчастіше населення ставало безробітним через звільнення за власним бажанням (33% загальної кількості безробітних), наступними причинами безробіття було звільнення з економічних причин і неможливість працевлаштування після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів (22 % та 16 % безробітних відповідно). Рідше за все

безробітними ставали через демобілізацію з військової строкової служби (1% безробітних).

Оскільки головною причиною безробіття є незбалансованість попиту і пропозиції робочої сили, саме тому в державі повинна втілюватись активна політика, яка складається із заходів, спрямованих на:

- збільшення попиту на робочу силу з боку державного та приватного сектора економіки;
- підвищення конкурентоспроможності робочої сили та забезпечення відповідності робочої сили і робочих місць;
- вдосконалення процесу працевлаштування.

Отже, проблема безробіття потребує негайного вирішення і глибокого наукового аналізу, розробки рекомендацій, які можуть бути використані при реалізації ефективної соціально-економічної політики, направленої на забезпечення продуктивної зайнятості економічно активного населення країни, зменшення безробіття до мінімального соціально – допустимого рівня.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

Болдирєв Максим
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

СУЧАСНЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система України – це складова економічної системи держави, що включає в себе Національний банк України; інші банки (резиденти та нерезиденти, зареєстровані у встановленому законодавством порядку на території України); небанківські фінансові установи, виключною діяльністю яких є прийняття вкладів, розміщення кредитів або ведення рахунків клієнтів; Фонд гарантування вкладів фізичних осіб; банківську інфраструктуру, а також зв’язки та взаємини між ними. Поряд із законодавчо визначеною структурою банківської системи як дворівневої (Центральний банк / комерційні банки), в сучасних умовах поряд із рівнями доцільно говорити про наступні елементи банківської системи України: Національний банк України Фонд гарантування вкладів фізичних осіб Банки, банківські групи, банківські холдингові компанії, банківські спілки та асоціації [1]. Банк – ядро системи, оскільки на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги. Небанківські установи, які наділені правом надавати окремі види банківських послуг.. З переліку банківської інфраструктури найбільший інтерес представляють НБУ та ФГВФО. Судячи з того, що відбувається останнім часом, Національний банк робить все, щоб у фонді гарантування було багато роботи та щоб держава відшкодовувати «зайві» кошти. Підтвердженням є цифри. На 1 липня 2016 у країні функціонували 111 банків, у тому числі: банки з приватним українським капіталом – 35 %; банки з іноземним капіталом – 34

%; державні банки – 31 % Станом на 1 січня 2017 у стані ліквідації знаходяться 81 банк. До чотирьох банків уведено тимчасову адміністрацію. Все це свідчить про жахливий стан усієї банківської системи України.

Національний банк України, відповідно до Конституції України, є центральним банком, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України. Це все в теорії, а реальний стан речей не відповідає дійсності. На нашу думку в банківській сфері відсутній правовий контроль. Початок падіння банківської системи спровокував цілий ланцюг закриттів банків, який почався зі слабких та некрупних установ і дійшов до дійсно великих банків з масштабними капіталами. За весь цей часовий проміжок не було зроблено ніяких ефективних дій і заходів. Зрозуміло, що значний недолік нашої системи в нестабільності її функціонування. Банки в Україні працюють в умовах підвищеного ризику, тому вони частіше, бувають в кризових ситуаціях ніж іноземні банки. Причина цього пов'язана з неадекватною оцінкою банками власного фінансового стану, а також надійності і стійкості їх основних клієнтів і партнерів по бізнесу.

На сучасному етапі стан фінансового фундаменту банків в Україні залишає бажати кращого. Труднощі у функціонуванні банківської системи України є сьогочасними, так як показники розвитку банківського сектору незадовільні на даний момент і йде спад і це призводить до появи проблем не тільки всередині системи, а й до порушення балансу державної економіки.

Останні міжнародні рейтинги також нічого гарного не говорять. Рейтинг S&P «Banking Industry Country Risk Assessment» (BICRA) за грудень 2015 відводить банківську галузь України до 10-ї (найризикованішої) групи у світі. У звіті Global Competitiveness Report Всесвітнього економічного форуму в Давосі (дані на 2016) йдеться про те, що за показником надійності українські банки є найгіршими у світі – 138 місце. Потрібними кроками для нашої банківської системи є збільшення обсягів капіталу, тому що саме він основа фінансової стійкості і стабільності функціонування самої системи. Ця проблема виглядає як замкнене коло, адже низька капіталізація банків, кредитоспроможність клієнтів(підприємств і т.д) поганий менеджмент визначає ризик банківської діяльності з одного боку та слабку довіру з іншого (домогосподарства). Це відбивається на ліквідності. Ще на початку 2012 року Світовий банк рекомендував протестувати українські фінустанови, але НБУ вирішив, що банківська система працює стабільно і не потребує аудиту. Вже через 4 роки, з'являються проблеми, які можна було б передбачити Нацбанку [4].

Отже, якщо максимально лаконічно підвести підсумок всьому написаному – то тільки через законодавство, яке повинно бути максимально чітко та правильно написано, бути обов'язковим для виконання усіма і контроль за дотриманням законодавства можна буде змінити на краще сучасний стан банківської системи України. Ефективне функціонування банківської системи на таких засадах забезпечить зростання її конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках банківських послуг та вирішення однієї із найгостріших проблем – розриву її із розвитком реального сектору економіки.

Література
1. Національний банк України – офіційний сайт. URL : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=41903326
2. Тарасова О.В., Панова Ю.О. Стан і тенденції розвитку банківської системи України. *Економіка харчової промисловості* № 3(23). 2014. С. 15-16.

Бражник Діана
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ІННОВАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ ЯПОНІЇ

Сьогодні до трійки найважливіших економічних центрів без сумніву можна віднести країни Західної Європи, Сполучені Штати Америки та Японію. Близько 12% світового промислового виробництва припадає на Японську Державу. Перше місце в світі по виробництву роботів, побутової електротехніки, робочого обладнання та електронних компонентів належить Японії. Країна займає друге місце у світі за обсягом випуску автомобілів, тоннажу торгового морфлоту та хімічної промисловості. Завдяки улову риби та виплавці сталі займає третє місце серед краї світу.

Протягом повоєнних років ефективно функціонувала модель японського капіталізму, проте за останні двадцять років середньорічні темпи зростання ВНП значно зменшувалися і в 90-ті роки були набагато нижчими, ніж в розвинених капіталістичних країнах. Уряд країни не вжив потрібних заходів, щоб запобігти феномену економіки «мильна бульбашка». Цей феномен базувався на непомірно високій вартості нерухомості.

Відбувалася перебудова податкової системи, з метою підняття конкурентоспроможності вітчизняних виробників. У 2009 році відбулося скорочення податків на 1,2 трлн єн для зростання інвестицій компаній на наукові дослідження та для більшого використання інформаційних технологій.

Завдяки блискучій реалізації деяких видів продукції електротехніки та машинобудування, що відбувалася у 2007-2008 роках, відбувся значний та стрімкий розвиток суміжних галузей, як чорна та кольорова металургія, електромашинобудування, хімія. Компанії «Fujitsu» та «Sony» являються першорядними виробниками персональних комп’ютерів. Рівень виробництва ПК у 2011 році був вищий на 25%, ніж в 2008 році. Японія й досі залишається однією із кращих в машинобудуванні.

Спеціальні умови були створені для виходу товарів, які б мали шалений попит: побутова електротехніка та комп’ютерні ігри. Широко відома гральна консоль восьмого покоління «PlayStation 4» була випущена компанією «Sony Computer Entertainment» у березні 2011 року, за перші три дні продажу було реалізовано понад 720 тис. шт., а кількість замовлень сягала майже мільйона. Близько 40% загального прибутку компанії «Sony» приніс продаж ігрових приставок.

Новітня економіка Японії визначається великою кількістю управлінських підходів: зменшення кількості працюючих; переливання капіталу в нові галузі, які мають потенціал; науково-дослідні розробки, задля пришвидшеного економічного виробництва нових матеріалів та продуктів.

Через те, що у Японської Держави майже відсутні власні природні ресурси, а внутрішнє виробництво не може задовольнити потреби всієї країни, визначну роль грають зовнішньоекономічні відносини з іншими країнами. Саме збільшення експорту в різні країни світу й послужило фінансовою основою економічного зростання, імпорт - задля отримання необхідних та цінних сировинних, продовольчих та енергетичних ресурсів.

Для нинішньої економічної політики Японії характерні дві головні особливості. Головним завданням для країни є її вихід із тривалого спаду виробництва. Другою особливістю є те, що країна використовує засоби і методи, характерні для країн, що знаходяться на постіндустріальній стадії розвитку.

Література

1. Мировая экономика: [учебник] / Под ред. А. С. Булатова. — М.: Юристъ, 2004. – 205 с.
2. Леоньтьева Е. Япония: Преодоление кризиса / Е. Леонтьева // Мировая экономика и международные отношения. — 2000. — № 8. – С. 34–38.
3. Погорлецкий А. И. Экономика зарубежных стран: [учебник] — СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.

Буднікова Інна
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., проф. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Рівень ефективності господарської діяльності будь-якого підприємства характеризують саме фінансові результати, які одержуються внаслідок діяльності. Ними можуть бути як прибутки, так і збитки. Фінансовий результат – це збільшення (або зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється у процесі його підприємницької діяльності за звітний період [1].

Україна становить аграрну державу, яка має високий потенціал для розвитку сільського (фермерського) господарства. Головною метою діяльності сільськогосподарських підприємств є забезпечення постійно зростаючих потреб населення у продуктах харчування, що потребує постійного нарощення обсягів виробництва.

Ця галузь має свої особливості організації обліку фінансових результатів (рисунок)[2].

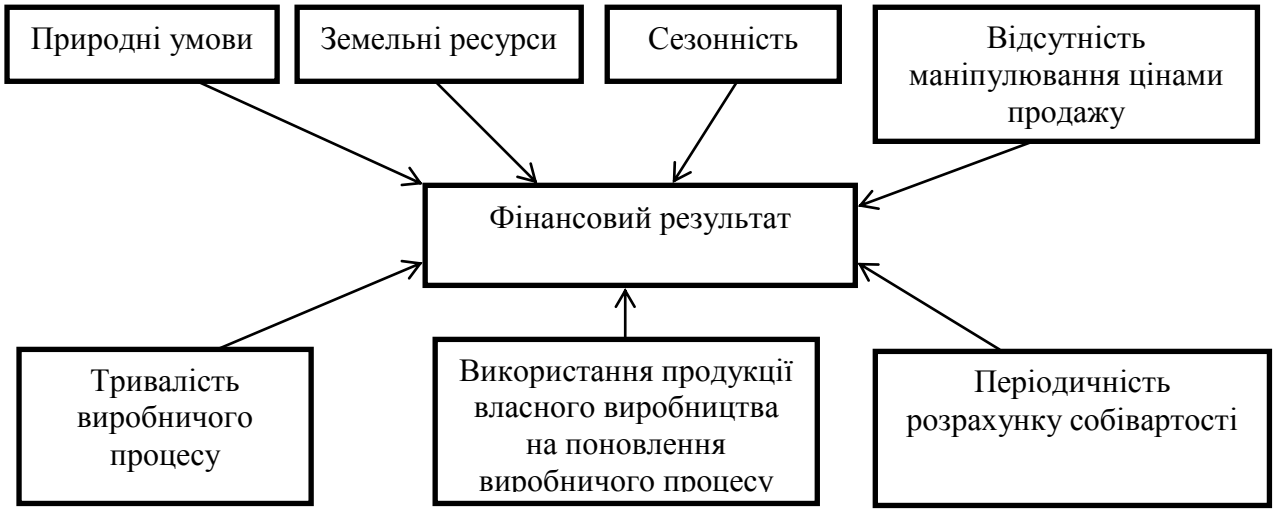

Рис.1 Фактори впливу на формування фінансового результату в сільськогосподарському підприємстві

Основною особливістю сільськогосподарського виробництва є земля, що вважається головним і незамінним засобом виробництва, тоді як у промисловості вона є тільки територією, місцем розміщення підприємства і на виробничий процес не впливає. Земельні ресурси не підлягають амортизації, а тому прямо не впливають на ведення обліку фінансових результатів. При розумному використанні вони не зношуються, а навпаки, підвищують свою родючість, визначають рівень урожайності сільськогосподарських культур, тому впливають нафінансовий результат опосередковано[2].

Собівартість сільськогосподарської продукції обчислюється один раз на рік, а не щомісяця, тому це впливає на формування фінансового результату.

Тривалість виробничого циклу вимагає організації обліку витрат на виробництво готової продукції не лише за культурами чи їх окремими групами або за видами тварин, а й за окремими процесами і навіть видами робіт (посів, догляд за посівами). Також сезонність і тривалість виробничого процесу в сільському господарстві зумовлює сповільнення обігу обігових коштів і нерівномірне їх використання протягом року. Через це потреба в обігових коштах протягом року неоднакова: у періоди року, не пов’язані з виконанням сільськогосподарських робіт, вони потрібні тільки для утримання худоби та приміщень, під час посіву й виконання польових робіт потреба в них різко зростає і зумовлює необхідність користування кредитами банку, що впливає на організацію обліку фінансових результатів[2].

Ще однією особливістю є витрачання сільськогосподарськими підприємствами частини продукції власного виробництва на поновлення процесу виробництва (зібране насіння використовується як посадковий матеріал) [2].

Фінансовий результат від основної діяльності сільськогосподарських формувань складається з [3]:

– фінансового результату від первісного визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів;

– фінансового результату від зміни справедливої вартості біологічних активів на дату балансу, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на місці продажу;
– фінансового результату від реалізації запасів сільськогосподарської продукції та біологічних активів, оцінка яких здійснюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, розрахованого як різниця доходу від реалізації та собівартості (балансової вартості) запасів;
– фінансового результату від зміни справедливої вартості.

Література

1. Новодворська В. В. Недоліки і шляхи вдосконалення обліку фінансових результатів [Електронний ресурс] / В. В. Новодворська, О. С. Чорна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010 /Economics/72878.doc.htm. – Назва з екрану.
2. Лихоманова Є.В. Особливості організації обліку фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах / Є.В. Лихоманова // Управління розвитком. – 2014. – №9 (172). – С. 63-65.
3. Положення (стандарт) бухгалтерськогообліку 30 «Біологічні активи»від 18.11.2005 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show /z1456-05. – Назва з екрану.

Бурдило Олександра
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах глобалізації економіки основою конкурентоспроможності та чинником прискореного інтенсивного зростання виступає використання нових технологій, а також нових знань. У сучасних умовах інтелектуальний капітал стане основною складовою інформаційної економіки.

Поняття людського та інтелектуального капіталу є тісно пов’язаними. Так, людський капітал є одним із компонентів більш загального поняття як інтелектуального капіталу. В свою чергу, інтелектуальний капітал є більш широким поняттям, яке включає в себе сукупні знання, якими володіють люди (працівники фірми, організації) [1;2]. Дана концепція об’єднує людський та структурний капітал, з врахуванням майбутніх доходів підприємства з точки зору внеску людини, його здатності постійно створювати та примножувати ще більшу вартість [3]. Тому, людський капітал виступає лише складовою частиною інтелектуальної власності.

Інтелектуальний капітал неможна ототожнювати з людським, це є неправомірним, оскільки форми інтелектуального капіталу виходять за рамки знань, які лише належать працівникам як елемент їх робочої сили [4]. Одночасно і людський капітал також не всією мірою входить до складу інтелектуального капіталу, котрий інтегрує знання. Так, можна виділити те, що

за своєю структурою людський капітал об'єднує капітал освіти, капітал здоров'я і капітал культури.

Так, за своєю структурою інтелектуальний капітал є нематеріальним активом, який за правильного напрямку керівництва може принести суттєве зростання доходу, а також конкурентоспроможності та ринкової вартості підприємства [1;4].

Головною перевагою інтелектуального капіталу є те, що він має ексклюзивну форму, яка має досить високу вартість порівняно із іншими ресурсами, які є в розпорядженні підприємства. Саме тому, менеджмент організацій повен велику увагу приділяти не лише рівню освіти працівників, а і їх нестандартного мислення, креативності, змоги створювати цікаві ідеї в екстремальних умовах.

Саме інтелектуальний капітал виконує певні функції. Основними з яких можна визначити:

– накопичення, систематизація і передача знань, умінь, навичок, інформації;

– придбання знань про процеси та явища, а також перетворення знань у нові результати інтелектуальної діяльності (інформація, продукти, послуги та ін.);

– організація і проведення наукових досліджень у економічній, політичній, соціальній, духовній сферах суспільного життя;

– поведінка у сучасному світі, пристосування до нового.

Реалізація цих функцій забезпечується всіма елементами інтелектуального капіталу. Головною проблемою, яка пов'язана з використанням інтелектуального капіталу, стосується галузей новітньої економіки, сфери інформаційних технологій, сфери особистих і ділових послуг, тобто тих галузей, які засновані на використанні знань, навичок та унікальних здібностей працівників. Проблема полягає в тому, що в реальній вартості активів не відображаються такі нематеріальні активи, як вартість унікальної робочої сили.

Також, є актуальність питання щодо охорони інтелектуальної власності зумовлюється необхідністю забезпечення умов добросовісної конкуренції у будь-якій сфері національної економіки (не лише пов'язаній з наукою і високими технологіями). Без цього неможливо забезпечити права громадян як споживачів, боротися з фальсифікацією споживчих товарів, що часто маскуються товарними знаками відомих брендів.

Інтелектуальний капітал – це одне з найважливіших джерел цінності компанії, яким компанія не може володіти. Працівники забезпечують високі ринкові показники діяльності користуються своїми знаннями, але ці знання не є активом організації. Саме тому необхідно знайти адекватний механізм оцінювання інтелектуального капіталу на мікрорівні.

Висновки. Таким чином, подальший розвиток інноваційної активності в сучасних умовах світової інтеграції передбачає обов'язковість використання досягнень науки та техніки. При цьому важливою складовою майбутніх

соціально-економічних змін безпосередньо є формування інтелектуального капіталу та ефективна система захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Література

1. Мельник В. В. Інтелектуальний капітал як стратегічна складова конкурентоспроможності економіки України[Електронний ресурс] / В. В. Мельник, В. В. Бобко, О. М. Поліщук // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2016. – № 4(1). – С. 63-67. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2016_4(1)__12
2. Пономаренко Г. Ю. Інтелектуальний капітал та його роль в діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Г. Ю. Пономаренко // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2014. – № 2. – С. 201-208. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2014_2_31
3. Гвоздю С. Ю. Інтелектуальний капітал як необхідна складова конкурентного ринку [Електронний ресурс] / С. Ю. Гвоздю // Technology audit and production reserves. - 2012. - № 4(2). – С. 13-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2012_4(2)__7
4. Джеджула В. В. Інтелектуальний капітал як чинник ефективності інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2017. – № 4. – С. 158-161. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_4_32

Бурка Микита
аспірант
Наук. кер.: к.е.н., с.н.с. Бугай В.З.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кризовий стан підприємства примушує його керівництво шукати нові інструменти планування і управління. Управління бізнес-процесами вимагає комплексного вирішення багато чисельних проблем, обумовлених зовнішніми й внутрішніми чинниками. Одним з інструментів антикризового управління може стати використання контролінгу.

Контролінг належить до особливого механізму внутрішнього регулюванням підприємства, який формує певний оперативний зв'язок у системі менеджменту [1, с. 7]. Можна зазначити, що контролінг – це концепція практичного управління, направлена на пошук слабких сигналів можливих кризових ситуацій, своєчасне усунення слабких місць і відхилень, забезпечення тенденцій стійкого стратегічного розвитку у відповідності з метою, планом і місією [2].

Особливістю антикризового фінансового контролінгу є пріоритетність інформаційного та організаційного забезпечення ризик-менеджменту і функціональна підтримка прийняття фінансових рішень [3, с. 110]. Як

необхідна складова системи антикризового управління, антикризовий фінансовий контролінг має забезпечити вирішення таких завдань:

- розроблення ефективної концепції антикризового менеджменту;
- упровадження системи ризик-менеджменту з метою прискорення виявлення кризових явищ та забезпечити прийняття адекватних заходів для їх подолання;
- експертна та інформаційна підтримка управлінських рішень щодо реалізації окремих антикризових заходів;
- контроль за реалізацією антикризової концепції та своєчасне виявлення відхилень, додаткових ризиків та шансів з відповідним корегуванням планів.

Роль контролінгу в антикризовому управлінні зводиться до того, що він має забезпечити:

- дієздатність системи ризик-менеджменту;
- планування антикризових заходів;
- імплементацію та контроль за виконанням відповідних планів.

Основою антикризового фінансового контролінгу є забезпечення управління ризиками. Найскладнішим завданням при цьому є підбір адекватних показників оцінки ризиків, індикаторів раннього попередження та формулювання критеріїв їх інтерпретації.

Результатами оцінювання ризиків є основою підготовки варіантів рішень щодо адекватного реагування на них та складання плану відповідних заходів. Більшість авторів виділяє чотири альтернативні варіанти нейтралізації ризиків [3, с. 112-113].

1) зменшення ризиків – заходи спрямовуються на зниження ймовірності настання ризиків та зменшення обсягів можливих збитків (застосовуються для некритичних ризиків);

2) перекладання ризиків – ризики перекладаються на третіх осіб через механізм гарантування, хеджування чи страхування (застосовуються до ризиків із високим потенціалом збитковості та низькою ймовірністю настання);

3) акцептування ризиків – для покриття можливих збитків підприємство формує різного роду резервні фонди (застосовуються до ризиків з високою ймовірністю настання, однак з незначним потенціалом збитків);

4) уникнення ризикових операцій – відмова від реалізації ризикових проектів чи угод (застосовуються для операцій, які характеризуються критичним рівнем ризику).

Модель антикризового фінансового контролінгу включає такі основні елементи:

- контролінг ризиків;
- стратегічне фінансове планування;
- система бюджетів;
- управлінський облік;
- стратегічний та бюджетний контроль.

Важливим елементом антикризового управління є оцінювання ефективності антикризових заходів. При цьому відповідальним є вироблення системи показників-індикаторів ефективності антикризових заходів, критеріїв

їх оцінки та визначення контрольних періодів. Такими критеріями можуть бути: показники ліквідності та платоспроможності; показники структури капіталу; показники рентабельності; показники, що характеризують вартість підприємства та його корпоративних прав та ін.

Література

1. Ананькина А.Е. Контроллинг как инструмент управления предприятием / А.Е. Ананькина, С.В. Данилочкин / под. ред. Н.Г. Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 279 с.
2. Антикризисное управление [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://studme.org/48517/ekonomika/antikrizisnoe_upravlenie.
3. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.

Буркальова Орина
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., викл. Корінний С. О.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Державне регулювання інвестиційної діяльності є однією із базових умов економічного зростання країни та покращення рівня життя населення.

В умовах всезагальної обмеженості ресурсів, все більшої ваги набуває постулат, що без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних інвесторів, неможливо забезпечити стале економічне зростання всіх ланок господарства. Саме тому Україна потребує ефективного державного регулювання інвестиційної діяльності.

Порядок державного регулювання інвестиційної діяльності визначається відповідною нормативно-законодавчою базою України. Згідно з з чинним законодавством, державне регулювання інвестицій здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності.

Незважаючи на велику кількість нормативних актів (правова база складається з більше ніж 100 різних документів, окремі положення яких є неоднозначними, а зміни або доповнення до цієї бази досить часто тільки ускладнюють умови діяльності інвесторів) нестабільність та недосконаліть законодавства сьогодні є однією з основних причин, які пригальмовують розвиток інвестиційної діяльності.

За офіційними даними міністерства фінансів за останні роки спостерігається тенденція щодо зниження обсягів надходження прямих іноземних інвестицій до України. Так, з 2012 по 2017 динаміка наступна: у 2012 році – 8401 млн. доларів США; у 2013 році – 4499 млн. доларів США; у 2014

році – 410 млн. доларів США; у 2015 році – 2961 млн. доларів США; у 2016 році – 3284; млн. доларів США; у 2017 році – 1848 млн. доларів США.

Ситуацію, що склалася, можна пояснити такими основними факторами:

- слабкий захист прав власності;
- високий рівень корупції при оформленні дозволів та ліцензій;
- неефективність податкової системи;
- озброєний конфлікт на сході України [1, 2].

Таким чином, задля активізації інвестиційної діяльності держава повинна забезпечити позитивний інвестиційний клімат, а саме забезпечувати: стабільність політичної ситуації та довіру до уряду; надійність інформаційного забезпечення; ефективну систему оподаткування; правові гарантії; гарантії виконання договорів; ліберальний зовнішньоторговельний режим; уповільнення інфляції.

Також до державних заходів активізації інвестиційної діяльності можна віднести: створення системи страхування іноземного капіталу від політичних і комерційних ризиків; створення національної системи моніторингу інвестиційного клімату в країні; зміцнення курсу гривні [3].

Отже, запропоновані шляхи активізації інвестиційного клімату України, забезпечать розвиток економіки країни, здатні поліпшити її стабільність і підвищать рівень соціальної сфери.

Література

1. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://index.minfin.com.ua/index/fdi/
3. Демчишак Н. Б. Пріоритети стимулювання інвестиційної діяльності в умовах обмеженості фінансових ресурсів / Н. Б. Демчишак // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ) : (зб. наук. пр.). – 2013. – № 1 (16). – С. 129–135.

Бутенко Анна
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

СУЧАСНІ ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА

Сучасний розвиток науки і виробництва у світі проявляється в таких сучасних інтеграційних формах як технопарки, регіональні науково-технологічні центри (РНТЦ) та технополіси. Оскільки активна взаємодія суб’єктів господарювання з науково-дослідними центрами є запорукою ефективної реалізації науково-технічного процесу, то інтеграція саме науки і виробництва є невід’ємною частиною сучасного інноваційного процесу.

У світі активно функціонують понад 500 технопарків, а саме: в США – 160, у Японії – близько 50, Китаї – понад 50, Великій Британії – 46, Франції – понад 50, а в Швеції і Фінляндії – відповідно, 16 і 17. Приблизно 100 технопарків функціонує в країнах Центральної і Західної Європи, і близько 50 в Росії [1].

Одним із лідерів технопарківського руху є Китай, оскільки має активну державну підтримку у цій сфері. Китайські технопарки являють собою офіційну політику «Одна країна – дві системи», тому і відрізняються від технопарків інших країн. Вони розміщені поза індустріальними зонами, а саме біля великих наукових і інженерних центрів, вдало інтегровані в регіоні чи місті, а також функціонують за методикою підприємницького менеджменту. Ставка податку на прибуток для високотехнологічного підприємства становить 15%.

Прикладом для здійснення активної інноваційної політики є Республіка Білорусь, яка встановила ставку на податок технопарку на рівні 10% для резидентів та звільнила від оподаткування прибуток від реалізованих інноваційних товарів. Крім цього, до 1 січня 2016 р. технопарки були звільнені від податку на нерухомість та земельного податку. Площа технопарків становить 87,6 тис. кв.м., обсяг робіт технопарків в 2016 р. складає 99,7 млрд. руб. [1].

В Україні також розвинуті бізнес-інкубатори при деяких університетах та функціонує 8 технопарків. Проте функціонує лише три, оскільки формування українських технопарків було здійснено під впливом низки несприятливих факторів, а саме: обмежений попит на інноваційні пропозиції всередині країни; низька платоспроможність вітчизняних споживачів нової техніки; обмеженні можливості фінансової підтримки технопарків; несприятливе середовище для інтеграції науки та виробництва із-за політичної нестабільності в країні [2].

Для зміцнення наукового потенціалу України необхідна співпраця з країнами ЄС, шляхом розширення можливостей їх економіки. Співробітництво забезпечується шляхом: обміну інформацією; участі у програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»; спільної реалізації наукових програм та дослідної діяльності; спільного дослідження діяльності, спрямованої на заохочення наукового прогресу, трансферу технологій та ноу-хау; активізації регіонального та іншого міжнародного співробітництва, зокрема в рамках багатосторонніх організацій, зокрема ЮНЕСКО, ОЕСР та Великої Вісімки (G8), та ін.

Література

1. Павлов, Э. Технопарк – важный элемент современной инновационной экономики [Электронный ресурс] / Э. Павлов // Умное производство. – 2014. – № 9. – Режим доступа: http://www.umpro.ru/index.php?page_id=17&art_id_1=185&group_id_4=58.
2. Дорошко О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності / О. Дорошко // Ефективна економіка {Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=507

Вол Олена
студент 4 курсу економічного факультету
Наук. кер.: асистент Терент'єва Н.В.

АНАЛІЗ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЖЖЯ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трансформаційні процеси в економіці, тяжка кризова ситуація в Україні сприяли загостренню проблеми зайнятості. Таким чином, однією з актуальних на сьогоднішній день проблем соціально-економічного середовища в Запорізькій області є проблема зайнятості населення.

Зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі.

Зайнятість характеризується як соціально-економічне явище, яке відображає раціональне використання ресурсів праці, задоволення потреб народного господарства в робочій силі, забезпечення належного рівня життя зайнятого населення, задоволення потреб працівників у підвищенні професійного рівня, у всебічному розвитку особистості.

Під зайнятістю як економічною категорією розуміють сукупність соціально-економічних відносин у суспільстві, які забезпечують можливості прикладання праці в різних сферах господарської діяльності, і виконують функції, пов'язані з відтворенням робочої сили на всіх рівнях організації суспільної праці і виробництва.

Залежно від тривалості і режиму зайнятості виділяють такі її форми:

Ш повну - діяльність працівника протягом повного робочого дня (тижня, сезону), яка приносить прибуток в нормальних для даного регіону розмірах.

Ш неповну - зайнятість певної особи протягом неповного робочого дня або з неповною ефективністю, з неповною оплатою.

Залежно від сфери застосування праці виділяють основну і додаткову зайнятість, які ще можуть називатися первинною і вторинною.

Основна зайнятість, або первинна - це діяльність в межах нормативного робочого дня, тижня за основним місцем роботи.

Додаткова зайнятість - це зайнятість понад нормативний робочий час.

Зайнятими вважають осіб у віці 15–70 років, які:

1. Працювали впродовж обстежуваного тижня хоча б одну годину за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вигляді, індивідуально (самостійно), в окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві; працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;
2. Були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин.

До складу зайнятого населення не включаються особи, які виконують неоплачувану громадську чи добровільну роботу, та особи, які виконують тільки домашні обов'язки.

Структура зайнятого населення за видами економічної діяльності у 2017 році графічно представлена на рис. 1.

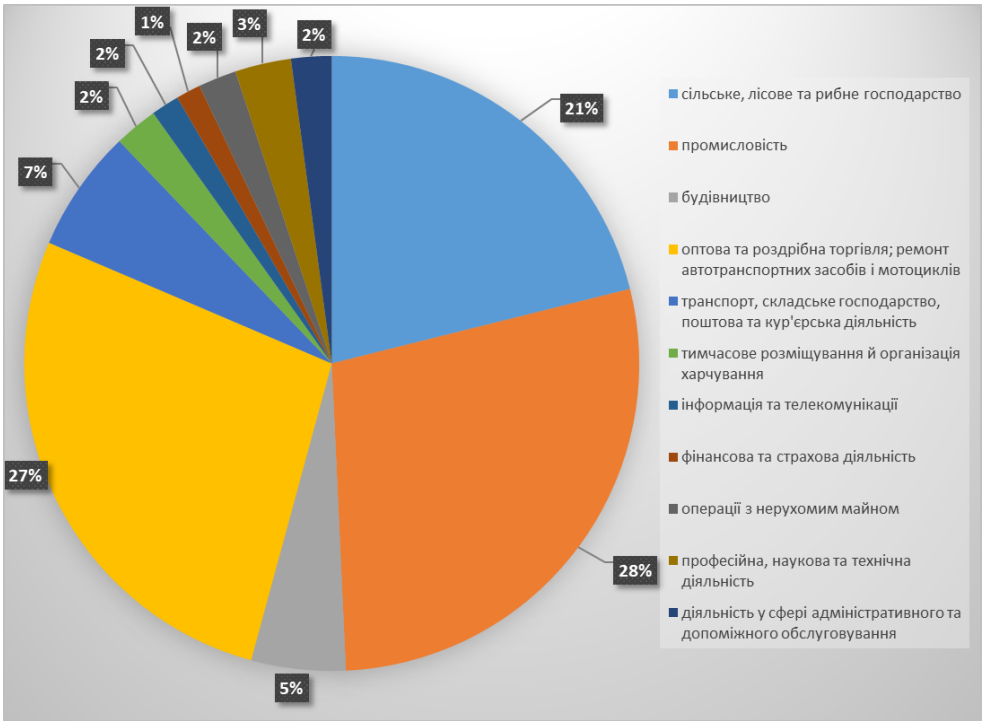

Рис. 1. Структура зайнятих за видами економічної діяльності у 2017 році

В Запорізькій області у 2017 році найбільша чисельність працюючих сконцентрована у промисловості (163,1 тис. осіб або 28%), що перевищує чисельність зайнятих у сільському господарстві (122,2 тис. осіб або 21%).

Така структура зайнятості відповідає інноваційним стратегіям розвитку, зорієнтованим на випереджальний розвиток наукових сфер промислового виробництва, спроможних забезпечити оновлення технологічної бази сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Буковинська бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://buklib.net/
3. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com

Гадзіковська Олена
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ЕВОЛЮЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Важливою передумовою розвитку національної економіки або окремого підприємства є оптимальне використання потенціалу, усіх наявних ресурсів з метою створення нового або модернізації все існуючого

конкурентноспроможного продукту. Для цього необхідно використовувати різноманітні засоби, методи, прийоми, сукупність яких і являє собою інноваційний менеджмент.

Взагалі, інноваційний менеджмент – це самостійна галузь економічної науки та професійної діяльності, спрямована на формування і забезпечення досягнення будь-якою організаційною структурою інноваційних цілей шляхом раціонального використання матеріальних, трудових, інтелектуальних та фінансових ресурсів [1].

Можна виділити такі етапи еволюції інноваційного менеджменту:

- 1960-ті рр. – систематичне дослідження окремих компонентів інновацій у підприємствах на мікрорівні. Дослідники вивчали матеріал інноваційного процесу, фактори успіху, що впливають на інновації, та рушійні сили інновацій;
- 1970-ті рр. – корпоративні науково-дослідні підрозділи як джерела інновацій підштовхували технології до ринку;
- 1980-ті рр. – стрімкий розвиток інноваційних систем, які інтегрували та розвивали інновації. Орієнтованість на важливу роль користувачів як джерело інновацій;
- 1990-ті рр. – організації мали встановлювати більш амбітні цілі для ефективності інновацій, щоб адаптуватися до мінливих ситуацій, через що обмеження традиційної теорії стали більш очевидними. Багато дослідників вивчили концепцію інноваційних систем підприємства. На підставі теорії системи деякі науковці перенесли дослідницьку спрямованість окремих компонентів інноваційної системи на інтерактивні взаємозв’язки цих компонентів;
- 2000-ні рр. – вчені почали досліджувати інноваційні екосистеми, які містять саморегульовані корпоративні системи інновацій та взаємодіють з оточуючим середовищем;
- 2010-ті рр. – значний вплив цифрових перетворень та цифрових платформ, які ще більше інтегрують поточну теорію інноваційного менеджменту в відкриті цифрові інноваційні екосистеми.

Відповідно, виділяють наступні теорії розвитку інноваційного менеджменту:

1. Корпоративні (всередині підприємства) компетенції та можливості: це були найбільш домінуючі теорії, які використовувались при розробці "Інноваційної системи керування можливостями" (Bouwer, 2015).

2. Інновації як система: ці теорії підтримують концепцію, за якою інновації повинні функціонувати та бути керованими як система.

3. Стратегія зростання: ці теорії наголошують на інтеграції систем та інноваційної теорії та демонструють, наскільки необхідне узгодження стратегії та можливостей, необхідних для успішної реалізації інноваційної системи.

4. Інновації вартості: дані теорії допомагають корпораціям постійно постачати товари чи послуги, що мають певну внутрішню вартість, за малої прямої конкуренції на ринку, що потім стає конкурентною перевагою, коли розвиваються необхідні можливості для доставки споживачам при більшій конкуренції.

5. Дифузія інновацій: теорії спрямовані на динаміку галузі, тобто, коли нова технологія входить на ринок. Ці теорії можуть допомогти прогнозувати ризики та ймовірність успіху.

6. Відкриті екосистеми цифрових інноваційних платформ: ці теорії спрямовані на виявлення інноваційних екосистем всередині та за межами корпорації та способів їх використання для створення конкурентної переваги.

Отже, можна виділити такі основні тенденції розвитку інноваційного менеджменту на даний момент:

1) повністю інтегрований паралельний розвиток, підтримуваний передовими інформаційними технологіями, відомими як цифрові платформи;

2) використання експертних систем та імітаційного моделювання в НДДКР, відомі як цифрові перетворення;

3) горизонтальні зв'язки, включаючи: спільні підприємства, спільні дослідницькі угруповання, спільні маркетингові заходи тощо;

4) наголос на корпоративній гнучкості, швидкості розвитку (стратегія за часом), підвищення якості та інших нецінових факторів.

Література

1. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / За ред. П. П. Микитюка. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. – 224 с.
2. Трофименко Г.С. Розвиток інноваційного менеджменту в Україні / Г.С. Трофименко, В.О. Зелік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ NPE_2015/Economics/15_192569.doc. htm

Гиря Руслана
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Управління людськими ресурсами в економічних системах розглядається як один з основних факторів забезпечення їх конкурентного розвитку. За час становлення ринкової економіки було накопичено безліч підходів до управління персоналом. Однак, в епоху інноваційного розвитку (п'ятого технологічного укладу і поступового переходу до шостого), пріоритетними стають інноваційні технології управління персоналом компанії. [1]

Під інноваційними технологіями розуміють комплекс методів, спрямованих на забезпечення етапів впровадження і реалізації певного нововведення (інновації). Будь-яку, що не отримала великого поширення технологію підвищення продуктивності і економії витрат, можна назвати інноваційною. Виділяють кілька видів інноваційних технологій: тренінг, консалтинг, впровадження, інжиніринг, трансферт. Розвиток нових технологій, а також інноваційна діяльність підприємств сприяє створенню інноваційної продукції в речовій або будь-який інший формі.

Основну роль людських ресурсів компанії в забезпеченні її конкурентоспроможності зазвичай пов'язують з аналізом причин, за якими стає очевидна необхідність розробки і впровадження інноваційного менеджменту в HR. В даний час HR-служби компаній повинні вміти ефективно вирішувати

наступні проблеми: планування трудових ресурсів: визначення потреби в працівниках в залежності від планів розвитку виробництва; створення резерву кадрів, підбір претендентів, груп резерву; оцінка роботи співробітників; відбір персоналу з груп резерву; оформлення контрактів з працівниками; переклад, звільнення, підвищення в залежності від підсумків роботи; адаптація і профорієнтація нових співробітників в колективах, введення в виробничі процеси; навчання персоналу; визначення достатнього винагороди для залучення нових кадрів і збереження існуючого персоналу; підготовка керівного складу та ін.

Ефективне вирішення цих завдань неможливе без інноваційних навичок. Для успішного розвитку підприємство повинно керувати підбором, винагородою, навчанням і оцінкою персоналу. У широкому сенсі для цього потрібно створювати, застосовувати й удосконалювати методи і програми організації всіх цих процесів. Управління персоналом в інноваційному менеджменті показує з іншої сторони проблему професійної успішності, що призводить до формування особливої системи перенавчання, відбору та соціальної адаптації персоналу. [2]

Можна виділити наступні характерні властивості інновацій, які застосовуються по відношенню до різних аспектів управління персоналом:

- дійсно новий підхід до вирішення тієї чи іншої проблеми для конкретної організаційної системи,
- потенціал максимізації прибутку компанії,
- зниження часу на виконання трудових операцій,
- зниження вартості (витрат) виконання трудових операцій,
- зниження вартості витрат на персонал у собівартості продукції (товарів, послуг, робіт компанії),
- підвищення задоволеності і лояльності співробітників компанії,
- підвищення задоволеності і лояльності клієнтів компанії за рахунок оптимізації діяльності працівників.

Таким чином, вітчизняні підприємства, для свого успішного функціонування, повинні приділяти достатньо уваги інновціонной діяльності та просуванню інновацій в систему управління. Також розглянути і впровадити такі інноваційні технології: створення «корпоративних університетів», технологію «кар'єрний портал», створення віртуальних шкіл і т. д. [3]

Література

1. Дудін М.Н., Лясніков Н.В. Інноваційна система управління персоналом на малих та середніх підприємствах // Креативна економіка. - 2008. - Том 2. - № 4. - С. 62-70.
2. Директор з персоналу. Інноваційне управління персоналом: виховуємо в співробітниках творчі здібності і гнучкість. URL: https://m.hr-director.ru/article/63424-red-qqq-15-m3-innovatsii-v-upravlenii-personalom
3. Т. І. Гурова Інноваційні технології в управлінні персоналом // Вісник РМАТ №1 - 2017- 145С.

Глушенко Юлія
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., викладач Корінний С. О.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Сьогодні Україна потребує значних змін у сфері соціального захисту населення, адже соціальний захист є однією з базових функцій держави, і ставить за мету забезпечення добробуту та прав і гарантій людини у сфері рівня і якості життя [1].

Проблема державного регулювання якості життя населення висвітлена в наукових працях О. Новікової, О. Берданової, І. Дзюби, А. Сурінова, В. Жеребіна, Л. Зубченка, Е. Лібанової, В. Мандибури, М.Татаревської, А. Романова, А. Сурінова та інших вчених.

Якість життя – ступінь відповідності умов і рівня життя науково обґрунтованим нормативам або визначеним стандартам [2]. Під якістю життя ще мають на увазі ступінь задоволення населення життям в плані індивідуальних потреб та інтересів.

Рівень життя населення – динамічний показник, який увесь час змінюється і залежить від економічної ситуації в країні та результативності соціальної політики держави. Але соціальна політика України ґрунтується переважно на категорійних засадах надання допомоги (без ознайомлення з доходами). Кількість допомоги, яка надається на виключно адресних принципах (з перевіркою доходів одержувачів) складає менш ніж 1% від загальних видатків на соціальний захист [3]. Цей показник є надто малим порівняно з країнами ЄС, де він становить 12-15%.

Можна виділити такі методи державного управління як:

- адміністративно-розпорядний (стандартизація, державні обмеження і заборони);
- економічного спонукання (виділення субсидій, дотацій та субвенцій, кредитування на пільгових умовах, державне замовлення);
- соціально-психологічний(вірування, релігія).

В наш час держава виступає ключовим фактором у формуванні економічної сфери. Не втручаючись безпосередньо у діяльність окремих суб'єктів господарювання, органи державної влади одночасно повинні управляти ринком, підтримувати його чи стримувати негативні тенденції розвитку з метою забезпечення належних стандартів життя всіх верств населення.

Активне втручання держави у процеси регулювання рівня та якості життя населення передбачає використання нормативно-розподільного принципу в якості регулюючої функції при встановленні окремих соціальних гарантій, формування системи різнорівневих соціальних стандартів. Встановлення чіткого переліку об'єктивних факторів, системи інтегральних та узагальнюючих показників формування рівня життя, розробка механізму здійснення впливу держави на їх формування та застосування суттєво сприяє

більш швидкому досягненню мети регулювання рівня та, як наслідок, якості життя населення України.

Державна політика підвищення рівня та якості життя населення є складовою державного регулювання економіки, яка за допомогою державних органів влади та різних методів і інструментів повинна втручатися у розвиток основних економічних процесів з метою забезпечення позитивних соціально-економічних результатів.

Об'єктивною необхідність такого втручання є неможливість ринку, який характеризується стихійністю розвитку, забезпечити виконання економічної політики держави, яка передбачає, по-перше, створення міцної матеріальної основи для зростання добробуту народу; по-друге, забезпечення суспільного відтворення в необхідних пропорціях і масштабах; по-третє, підтримку балансу соціально-економічних інтересів різних верств населення; по-четверте, збереження цілісності територіального простору країни [4].

Тож, щоб покращити механізм державно регулювання рівня та якості життя населення зараз необхідно:

– провести реорганізацію органів державного регулювання та переглянути їх функції, зосередивши їх на розробку регіональної стратегії подолання бідності та її реалізацію;

– сконцентрувати увагу на економічних, правових і соціально-психологічних методах державного регулювання рівня та якості життя населення;

– підвищити інтенсивність роботи органів державного регулювання з реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки, забезпечення працевлаштування населення, заохочення роботодавців до підвищення рівня оплати праці та виконання соціальних зобов'язань перед найманими працівниками.

Отже, державне регулювання якості життя населення є найважливішим напрямом соціально-економічної політики уряду та держави і повинно бути спрямоване на досягнення стійкої позитивної динаміки добробуту населення на основі збільшення платоспроможного попиту, зокрема підвищення заробітної плати працюючого населення.

Література

1. Скуратівський В. А., Трощинський В. П., Лібанова Е. М. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. Київ : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.
2. Удотова Л. Ф. Социальная статистика : підручник. Київ : КНЕУ, 2014 р.. – С. 187.
3. Огляд чинних процедур призначення соціальної допомоги в Україні. –[http://www.case-ukraine.com.ua/u/publications/7a3f72e92aa78cc4e262d430849244d6.pdf
4. Гейко Л. М., Сментина Н. В. Національна економіка: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2015. – 756 с.

Грищенко Катерина
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Ключову роль в економіці розвинених країн світу відіграє середній та малий бізнес, тому фінансування і розвиток даного сектора економіки є досить важливим фундаментом при формуванні міцної і економічно стабільної країни в майбутньому.

Дана проблема може бути вирішена за допомогою сучасних інструментів фінансування. Оскільки традиційні методи фінансування недоступні для малих підприємств через недостатність заставного майна для отримання кредиту, виникає необхідність пошуку нових інструментів фінансування. Дослідження нових більш ефективних інструментів фінансування малого і середнього бізнесу є досить актуальним на сьогоднішній день.

Вагомий внесок у дослідження альтернативних інструментів фінансування малого і середнього бізнесу зробили такі вчені – науковці, як: А.М. Шевченко, О.Ю. Касьян, А.С. Абрамов, О.М. Біломістний, Л.М. Диба, О.М. Петрук, В.В. Травін, В.В. Подплєтній, Л.В. Барбакова, В.І. Варцаба.

Фінансові інструменти – це засоби, що застосовуються для виконання завдань, передбачених фінансовою політикою [1]. На сьогоднішній день в Україні розробляється нова схема підтримки малого і середнього бізнесу, яка буде містити новітні, більш досконалі, максимально ефективні інструменти фінансування [2].

Нещодавно в рамках Першої Фінансової Ярмарки для малого і середнього бізнесу, яка відбулася 4 квітня 2017 в Києві, було підписано нову програму Німецько – Українського Фонду (далі – НУФ) згідно з якою підприємствам надається змога отримати кредити на придбання, оновлення, удосконалення обладнання і приміщень, а також на фінансування маркетингових заходів щодо просування товарів на ринку. Нова програма НУФ реалізується в рамках позики уряду Німеччини, яка була надана Україні в розмірі 10 млн. євро [3].

Ще одним доволі перспективним інструментом фінансування є краудфандинг, або громадське фінансування – це спосіб фінансування проектів та ідей, які мають на меті збір коштів від усіх бажаючих на втілення цікавих ідей, проектів, розробок.

Краудфандинг в Україні тільки розвивається і поки що не такий популярний, як за кордоном і направлений більше на соціальні проекти, аніж на стартапи, проте малий та середній бізнес у майбутньому має всі шанси отримати підтримку з боку даного проекту.

Краудфандингових платформ в Україні не так багато, але все ж вони є: «Спільнокошт», «NA – STARTE» та інші [3]. Також варто пам’ятати, що

краудфандинг – це не тільки інструмент, призначений для отримання стартового капіталу, але і відмінний спосіб дізнатися, чи цікавий ваш проект людям і чи буде він користуватися популярністю чи ні.

Для підтримки суб'єктів малого і середнього бізнесу було розроблено нову схему кредитування, згідно з якою кредитні продукти стануть більш доступними, для використання. З цією метою держава створила корпорації з розвитку малого та середнього підприємництва. Ці корпорації виступають в ролі гаранта повернення коштів при укладанні кредитних договорів між банками та підприємцями або юридичними особами. Станом на 1 травня 2016 року акредитацію в програмі підтримки малого бізнесу пройшли 36 банків [4].

Альтернативні методи кредитування дозволять гнучко реагувати на швидко плинне середовище, даючи гарантію платежу і рятуючи постачальників від необхідності брати додаткові і дорогі кредити в банку [5, 6]. Все це сприятливо впливає на фінансове становище підприємств, і максимізує його прибуток.

Малий та середній бізнес є запорукою ефективного функціонування та розвитку економіки країни. Для підтримки даного сектору економіки потрібно розширювати виробничі потужності, створювати не лише державні структури і підрозділи, а й окремі організації з питань податкових платежів і відрахувань, також слід акцентувати увагу на стимулюванні, фінансуванні і створенні відповідної нормативно – правової бази для розвитку даного сектору економіки. Якщо всі ці перераховані заходи не виконуються, виникає потреба у збільшенні кількості найманих робітників, а частина зайнятого населення скорочується, що призводить до пригнічення трудової активності громадян і як наслідок загострення економічної кризи в країні. Отже, впровадження і розвиток ефективного механізму фінансування малого і середнього бізнесу дасть змогу не тільки підвищити економічне становище країни в цілому, а й вирішити ряд соціальних проблем.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти № 627 редакція від 27 червня 2013 року [Електронний ресурс]/Законодавство України. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show.
2. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-17 редакція від 22 березня 2012 року [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14.
3. Спеціалізований бізнес портал «Національна платформа малого і середнього бізнесу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://platforma-msb.org
4. Чайкіна А. О. Малий та середній бізнес як складова підприємницького потенціалу України [Електронний ресурс] / А. О. Чайкіна // Інноваційна економіка. - 2014. - № 5. - С. 135-139.

Даниленко Марина
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Гончарова В.Г.

ОБЛІК ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки, діяльність кожного підприємства супроводжується постійною взаємодією з іншими суб'єктами господарювання. Але, зазвичай, для ефективної діяльності підприємству не вистачає власних коштів і виникає потреба у залучення додаткових коштів, що призводить до утворення зобов'язань, що свідчить про рівень взаємозв'язків з іншими суб'єктами підприємницької діяльності. Зобов'язання є важливим фактором впливу на фінансовий стан підприємства. Поточні зобов'язання з огляду на динамічний характер потребують ефективного управління грошовими потоками, контролю за фактичним станом розрахунків особливо під час фінансової кризи. У зв'язку з цим, виникає необхідність вдосконалення теоретичних і методичних аспектів визнання, класифікації, документування, оцінки та відображення поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку, а також методики аналізу поточних зобов'язань та визначення їх впливу на платоспроможність підприємства в сучасних умовах господарювання [1].

Віддаючи належне науковим напрацюванням вчених у дослідженні цієї теми, варто зауважити, що на сьогодні ряд теоретичних і практичних питань не знайшли свого повного вирішення та залишаються дискусійними.

На сьогодні вітчизняна нормативно-правова база напрацювала цілий ряд нормативних документів з питань регулювання та методичного забезпечення обліку поточних зобов'язань підприємств, однак, в той же час, існує і цілий ряд проблемних моментів, які ускладнюють практичну організацію і здійснення обліку поточних зобов'язань суб'єктів господарювання. Саме тому ці проблеми потребують пошуку шляхів їх вирішення для вдосконалення облікового процесу та аналізу поточних зобов'язань підприємств [2].

Тесленко Т.І. запропоновано методику аналізу поточних зобов'язань, яка полягає у вивченні структури поточних зобов'язань, їх оборотності, визначенні ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства, які розраховують на основі даних фінансової звітності, а також у здійсненні розрахунку граничної суми поточних зобов'язань під впливом таких чинників як доходи, витрати діяльності, оборотні активи підприємства. Це буде здійснено з метою встановлення платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству. [3].

Для вирішення проблеми обліку поточних зобов'язань, необхідно ввести систему заохочень. Тобто, фактично необхідно впровадити систему знижок, яка успішно функціонує в розвинутих країнах Європи, а також США. Сутність даної системи полягає в тому, що в випадку погашення поточної дебіторської або кредиторської заборгованості за тиждень з дня її появи, підприємство має право на знижку в розмірі 1,5-2% від суми боргу. Впровадження даної системи допоможе в вирішенні проблеми вилучення коштів з обороту, а також сприятиме достроковій сплаті заборгованості. На підприємствах України для

удосконалення обліку розрахунків з постачальниками слід розробити схему документування розрахунків між постачальниками та покупцями залежно від терміну та форм оплати, схему документообігу розрахунків з постачальниками на підприємстві. Це дозволить більш повно використовувати облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Для поліпшення обліку поточних зобов'язань важливим є налагодження системи внутрішнього контролю на підприємстві. З цією метою варто визначити відповідальних осіб за своєчасне погашення зобов'язань, створити таблицю, в якій узагальнювалася б інформація про наявні поточні зобов'язання із зазначенням термінів погашення. Це, в свою чергу, приведе до раціоналізації процесу відслідковування зобов'язань та запобіганню прострочення заборгованості.

Удосконалення існуючої в Україні системи обліку поточних зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей.

Література

1. Ганусич В.О. Вдосконалення обліку поточних зобов'язань / В.О. Ганусич, М.І. Лоя // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2015. – №1 (45). – С. 238 – 241.
2. Подоля А.В. Облік поточних зобов'язань підприємства: сучасний стан та напрямки удосконалення / А.В. Подоля / Молодий вчений. Серія: Економічні науки. – 2014. – №5 (08). – С. 175 – 177.
3. Шляхи удосконалення обліку розрахунків з постачальниками. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/62-conferencia-16-04-2013/632-632.html

Данченко Світлана
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: д.е.н., проф. Череп А.В.

РИНОК МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Сучасний стан економіки України характеризується певною стабілізацією. Проте темпи формування ринкових відносин занадто повільні. Однією із причин цього є недостатньо ефективне використання маркетингового механізму, загалом, та безсистемне застосування маркетингових комунікацій, зокрема, у господарській діяльності вітчизняних підприємств. Часто маркетингові комунікації ототожнюються тільки з просуванням продукції, застосовуються кожним підприємством відособлено і не в комплексі з іншими інструментами маркетингу. Зусилля в основному спрямовуються на використання окремих інструментів маркетингових комунікацій, при цьому часто одні з них суперечать іншим. Хаотичність у використанні такої важливої складової маркетингу призводить до зниження сприйняття маркетингових комунікацій адресатом, а отже і до зниження ефективності діяльності всього підприємства.

Значним джерелом фінансування підприємств, що надають послуги з маркетингових комунікацій, залишаються іноземні компанії, але останнім часом виявлено тенденцію до підвищення комунікативної активності українських виробників. [1; 297с.].

Найбільшу комунікативну активність проявляють підприємства, що працюють на споживчому ринку. Серед них,доцільно, виділити підприємства телекомунікативного зв'язку, інформаційних технологій як найактивніших. На другому місці за ступенем активності — підприємства харчової промисловості, медицини (у тому числі і виробництва та реалізації засобів гігієни), виробники побутової техніки, хімії та транспорт. Основними замовниками на ринку маркетингових комунікацій залишаються транснаціональні компанії, але найближчим часом можна очікувати підвищення комунікативної активності підприємств малого та середнього бізнесу, державних установ. [1; с.259].

Визначено, що серед носіїв маркетингових комунікацій перше місце за значимістю віддано телебаченню через масовість охоплення аудиторій. Однак останнім часом спостерігається тенденція до підвищення комунікативної активності вітчизняних підприємств на радіо через можливість його впливу на аудиторію не тільки у ранкові та вечірні години, а й протягом усього робочого дня і в мережі Інтернет через можливу спеціалізацію, зручність пошуку та відносно низькі ціни у розрахунку на один контакт. З підвищенням рейтингу радіо та Інтернет преса, зовнішня реклама, виставки та ярмарки поступово здаватимуть свої позиції.

Однак, на фоні позитивних тенденцій розвитку ринку маркетингових комунікацій існує і ряд проблем, серед яких: маркетингові комунікації використовуються здебільшого для просування продукції, а не для двостороннього комунікативного зв'язку, ігноруються такі їх функції, як дослідницька та управлінська; на більшості підприємств відсутні фахівці з маркетингових комунікацій; планування маркетингових комунікативних кампаній переважно здійснюється окремо за складовими, а не в комплексі; при розподілі витрат на маркетингові комунікації спостерігається відсутність наукових підходів, що призводить до стихійності, безсистемності їх планування; у багатьох підприємств споживчого ринку відсутня будь-яка форма контролю за проведенням та результативністю маркетингових комунікативних кампаній.

Отже, ринок маркетингових комунікацій має значний потенціал для свого зростання, але наявні проблеми зумовлюють його повільний розвиток і, як наслідок, не сприяють поліпшенню загальноекономічного становища держави. [2].

Література

1. Шепель В.М. Коммуникаційний менеджмент: навчальний посібник. /Під ред. В.М. Шепеля. – М.: Гардарики, 2004. – 352с.
2. Лазебник М. Объем рекламно-коммуникационного рынка Украины в 2013 году и прогноз развития рынка в 2014 году. Экспертная оценка Всеукраинской рекламной коалиции/ Лазебник М. [Електронний ресурс].Режим доступа: http://sostav.ua/publication/obem-reklamno-kommunikatsionnogo-rynka-ukrainy-2013-i-razvitie-rynka-v-2014-godu-58449.html.

Депутат Анастасія
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ ТУРИЗМУ

Важливою складовою на сучасному етапі розвитку економіки є підвищення ролі інновацій як основи в економічному зростанні держави, а також це бажання розвинених країн складати конкуренцію за рахунок високих технологій та оригінальних нематеріальних активів. Вагомим аспектом розвитку стало нововведення в сферу господарювання інноваційних продуктів і технологій, які позитивно відображаються на економічному прогресі та покращують якість життя населення. Удосконалення сучасного туризму залежить від розробки та впровадження інноваційних технологій, що орієнтуються на зростання сервісних туристичних можливостей.

Інновації в туризмі – це різноманітні організаційні та управлінські нововведення, що орієнтуються на цілеспрямовані зміни та виробляються на різних рівнях індустрії туризму. До них відноситься: правове забезпечення туристичних проектів, організація нових видів туристської діяльності, створення повністю нових туристичних продуктів і товарів для подорожей, інформаційно-рекламне забезпечення туристського попиту, що включає в себе сучасні технології [1].

Підприємствам, які займаються туристичним бізнесом, в першу чергу необхідно прикласти максимум зусиль для покращення туристського сервісу, щоб скласти вагому конкуренцію.

У багатьох країнах світу сфера туризму складає 3-5% від ВВП, на жаль Україна не може похвалитися такими результатами. Хоча саме наша країна могла б йти пліч о пліч з країнами Центральної Європи, так як землі України мають велику кількість ресурсів для розвитку туризму. Тому, щоб туристичний бізнес почав стрімко розвиватись, потрібно застосовувати інновації.

Україна має все необхідне для багатопланового та злагодженого інноваційного розвитку туристичної галузі завдяки сприятливому розташуванню, різнобарвності пейзажів, переважно помірних кліматичних умов, культурному різноманіттю в межах однієї держави, а також завдяки великому інтересу з боку туристів ближнього і далекого зарубіжжя. Інновації в сфері туризму поширять розвиток не лише цієї галузі окремо, а й сприятливо можуть відобразитись на економіці країни в цілому, що призведе до покращення рівня життя українців [2].

Туристична галузь має на своїй основі досягнення науково-технічного прогресу, вдалим прикладом до цього факту є 3D-планетарій. Таких феноменальних місць у всьому світі налічується менше десятка, і незважаючи на затрати для відкриття, такий об’єкт може привабити туристичний потік.

Ще одним вдалим прикладом інноваційної діяльності в туристичній сфері можна вважати створення інтерактивних і віртуальних музеїв, і навіть використання QR-кодів в звичайних музеях.

QR-код в перекладі означає «швидка відповідь», тобто це спеціальна відмітка, завдяки якій туристи отримують додаткову інформацію про об'єкт, завдяки скануванню їх мобільним приладом.

Застосувавши QR-код в експозиціях музею або архітектурних пам'ятках можна вирішити відразу декілька завдань:

1)дати можливість туристам самостійно ознайомитися з музейними експонатами, вибираючи мову, якою вони будуть отримувати інформацію;

2)розширити коло можливостей екскурсовода, який зможе в ході екскурсії ілюструвати свою розповідь додатковими матеріалами.

Література

1. Новиков В.С. Инновации в туризме / В. С. Новиков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_tourism/novikov.htm
2. Інновації в туризмі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://deartravel.ru

Дубинда Володимир
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Оподаткування господарської діяльності турагентів і туроператорів в Україні має свою специфіку. Це стосується як специфіки підрахунку податку на прибуток підприємств, обліку податку на додану вартість, так і обчислення єдиного податку для суб'єктів турдіяльності, які обрали спрощену систему оподаткування. Крім того, туристичним компаніям слід знати про останні зміни в законодавчому регулюванні туристичної діяльності: в листопаді поточного року були затверджені нові Ліцензійні умови провадження туроператорської діяльності (постанова КМУ від 11.11.2015 №991), ведеться робота по внесенню змін до Закону «Про туризм» .

На різних бухгалтерських та туристичних форумах з'являються юридично неграмотні консультації про те, що фізичній особі-підприємцю на 3-й групі єдиного податку доведеться сплачувати податок з усіх коштів, що надходять від туриста за договором на туристичне обслуговування. Така позиція обгрунтовується, зокрема, з посиланням на ч. 2 ст.295 Господарського кодексу України. Зазначена норма нібито забороняє фізичним особам-підприємцям здійснювати агентську діяльність (комерційне посередництво). Звертаємо увагу турагентів, щотакий підхід в корені невірний! Частиною 2 статті 295 ГК України передбачено, що комерційним агентом може бути суб'єкт господарювання (громадянин або юридична особа), який згідно з повноваженнями, основаним на агентському договорі, здійснює комерційне посередництво. У зазначеній статті кодексу йдеть сясаме про фізичних осіб-підприємців, а також юридичних осіб. Суб'єктом господарювання може вважатися тільки той громадянин, який зареєстрований як ФОП (ч.3 ст.55 ГК).

Таким чином, туристичні агенти, які надають послуги туроператорам з реалізації їхніх туристичних продуктів, вправі посилатися на пункт 292.4 Податкового кодексу України та вважати своїм доходом тільки розмір агентської винагороди. Ризики до нарахування податкових зобов'язань існують у турагентів, діяльність яких за своїм характером не є агентської, а також у турагентів, які неправильно оформляють договори і первинні документи бухгалтерського обліку.

При проведенні планових та позапланових перевірок інспекції з питань захисту прав споживачів досить вільно трактують законодавство в частині надання туристам інформації про туристичні послуги. Зокрема органи захисту прав споживачів застосовують адміністративні штрафи та фінансові санкції в розмірі до 30% вартості реалізованих туристичних послуг на підставі п. 7 ст. 23 Закону України "Про захист прав споживачів" через неправильно складеного договору на туристичне обслуговування або через порушення форми ваучера.

КЦПРБ звернеться до Державної фіскальної служби України з проханням надати узагальнюючу податкову консультацію щодо допустимості розрахунків суб'єктів туристичної діяльності за агентськими договорами з утриманням винагороди туристичними агентами, які перебувають на спрощеній системі оподаткування.

У ст. 20 Закону України "Про туризм", після внесених до Закону змін, міститься перелік істотних умов договору на туристичне обслуговування. Одним з істотних умов договору з туристом є інформація про готелі або іншому засобі розміщення із зазначенням категорії, присвоєної такому готелі, а також інформації про підтвердження відповідності послуг готелю встановленим вимогам.

Багато працівників туристичної індустрії вважають, що підприємець або підприємство, у якого відсутня ліцензія на право здійснення туроператорської діяльності, не може самостійно опрацювати з готелем або санаторієм і займатися реалізацією їхніх послуг, і що такий суб'єкт може продавати путівки тільки на підставі агентського або іншого договору з туристичним оператором. Насправді така позиція не відповідає чинному законодавству. Відповідно до Закону України «Про туризм» туристичний агент може безпосередньо виступати посередником по реалізації послуг готелів, санаторіїв, а також інших постачальників характерних та супутніх туристичних послуг.

Підприємці, які застосовують спрощену систему оподаткування, будуть переходити на договори доручення з туристом

Фізичні особи-підприємці можуть застосовувати спрощену систему оподаткування і перебувати у другій групі «єдиноподатників» зі сплатою фіксованої суми ЄП тільки за умови, що вони надають послуги (виконують роботи) населенню (громадянам) або ж контрагентам, які є платниками єдиного податку.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 червня 1999 року // http://zakon.rada.gov.ua

2. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95.
3. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського облікуактивів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 і зареєстровано Мін'юстом України 21.12.1999 р. за № 893-4186
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII // http://zakon.rada.gov.ua

Ель Алж Іліяс
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІНИХ ВІДНОСИН

Невід'ємною частиною економічних реформ в Україні, її переходу до ринкової економіки, є поступова інтеграція країни в світове співтовариство. Виникає природна необхідність аналізу та вивчення тих процесів та тенденції, які відбуваються у світі в умовах глобалізації. На сьогоднішній день найсуттєвіший вплив на міжнародні економічні відносини чинять такі фактори, як:

– формування на постсоціалістичному просторі нових держав, які ще повною мірою не усвідомлюють свої інтереси у світовому господарстві і, таким чином, чітко не визначили свою політику та цілі;
– економічна криза в країнах Східної Європи;
– криза світової фінансово-кредитної системи;
– збільшення обсягів і асортименту міжнародного товарного обміну;
– загострення ресурсної проблеми у світі;
– загострення глобальних проблем – екологічної, сировинної, енергетичної, продовольчої, демографічної та ін.;
– лібералізація зовнішньоекономічної політики майже всіх країн світу;
– зближення економічних рівнів розвитку різних країн;
– зміни в системі міжнародного поділу праці – місце країни в МПП все менше залежить від її природно-кліматичних умов і все більше – від «придбаних ресурсів»;
– подолання суперечностей між країнами, що виявляється у визнанні конкуренції головним фактором, що забезпечує рівновагу внутрігосподарського розвитку;
– процеси регіональної економічної інтеграції, що охопили усі континенти. Їх вплив на розвиток міжнародних економічних відносин є неоднозначним;
– створення та постійне вдосконалення системи світового і регіонального регулювання міжнародних економічних відносин;
– формування інфраструктури міжнародних економічних відносин (транспортні системи, комунікації, глобальні інформаційні мережі).

В результаті дії названих факторів виникли певні особливості розвитку сучасних міжнародних відносин. Вони стали однотипними, оскільки збільшилась кількість національних господарств із змішаною економікою. Крім того, сучасні міжнародні економічні відносини формуються, виходячи з економічної зацікавленості контрагентів, що змушує країн жертвувати частковою втратою її суверенних прав.

Міжнародний економічний розвиток характеризується зростаючим впливом глобалізації. Її вплив не може бути однозначно позитивним для різних країн: індустріально розвинуті країни завдяки глобалізації отримують доступ до зовнішніх факторів виробництва таких, як сировина і трудові ресурси, посилюючи свою участь у МПП, з іншого боку – країни з низьким рівнем економічного розвитку стають втягненими у часто непосильну конкурентну боротьбу, що може становити для них економічну загрозу. В такій ситуації менш розвинуті країни повинні вживати заходи, які б мали на меті зменшення негативного впливу зовнішньоекономічних факторів.

Можемо зробити висновок, що сучасні міжнародні економічні відносини постійно та динамічно розвиваються, змінюються, перебувають у пошуку нових географічних пріоритетів та набувають рис цілісної системи, у якій окремі елементи не тільки взаємозалежні, але й взаємообумовлені.

Література

1. Орлова Т.В. Історія Нових незалежних держав. URL : http://pidruchniki.com/12210605/istoriya/novi_nezalezhni_postradyanski_derzhavi_problemi_dosyagnennya_perspektivi
2. Шпенюк О.Є. Вплив фінансової глобалізації на розвиток національної економіки. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 1. С. 145-158. URL : http://eip.org.ua/docs/EP_14_1_145_uk.pdf

Журавко Валерій
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ФОНДОВИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сьогодні фондовий ринок став невід’ємною складовою економіки розвинутих країн. Становлення ефективного та дієвого фондового ринку є важливим етапом завершення трансформації вітчизняної економіки. За роки функціонування фондового ринку України вдалося досягнути певних позитивних результатів. Це свідчить про те, що вітчизняні підприємства зацікавлені у залученні інвестицій за допомогою цінних паперів.

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-липні 2017 року, становив 100,71 млрд. грн., що більше на 44,91 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2016 року (55,8 млрд. грн.).

Протягом січня-липня 2017 року Комісією зареєстровано 79 випусків акцій на суму 90,26 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2016 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 48,78 млрд. грн.

Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано наступним банками, з метою збільшення статутного капіталу, зокрема: ПАТ Комерційний банк «ПриватБанк» та ПАТ АБ «Південний».

Комісією протягом січня-липня 2017 року зареєстровано 47 випусків облігацій підприємств на суму 2,37 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2016 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 2,19 млрд. грн. Протягом січня-липня 2017 року Комісією зареєстровано 2 випуски опціонних сертифікатів на загальну суму 32,45 млн. грн. Протягом відповідного періоду 2016 року не було зареєстровано жодного випуску.

Протягом січня-липня 2017 року обсяг випусків інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, зареєстрованих Комісією, становив 3,98 млрд. грн., що менше на 258,65 млн. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2016 року.

Протягом січня-липня 2017 року обсяг випусків акцій корпоративних інвестиційних фондів, зареєстрованих Комісією, становив 4,07 млрд. грн., що менше на 1,44 млрд. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2016 року.

З початку реєстрації за станом на 31.07.2017 кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів становила 2 280 інститутів спільного інвестування, з них:

504 – корпоративних інвестиційних фондів,

1776 – пайовий інвестиційний фонд.

Фондовий ринок в тій чи іншій країні характеризується, насамперед, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах.

За результатами торгів на організованому ринку обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом січня-липня 2017 року становив 112,59 млрд. грн.

Протягом січня-липня 2017 року порівняно з даними аналогічного періоду 2016 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі зменшився на 12,9% (або на 16,68 млрд. грн.) (січень-липень 2016 року – 129,26 млрд. грн.).

Таким чином, фондовий ринок – це потужний потенціал розвитку фінансової системи України, який безперервно змінюється і розвивається, попри невеликий рівень капіталізації. Для забезпечення стабільного розвитку фондового ринку в Україні, головною метою повинно стати залучення інвестиційних ресурсів для спрямування їх на оновлення виробничого потенціалу та забезпечення подальшого зростання виробництва й економіки країни в цілому.

Література

1. 1.Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку України URL: https://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics
2. Сайт Української Біржі URL : http://www.ux.ua/

Захарова Катерина
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: викладач Пашков І.А.

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ УКРАЇНИ ТА ЄС

Активна економічна країни, а також окремі її регіони, і є одним з основних джерел її розвитку. Саме тому дослідження зайнятості молоді є однією з основних поведінка молоді впливає практично на всі сектори економіки проблем сьогодення.

В доповіді Міжнародної організації праці (МОП) зазначено, що у 2017 році не працювали 13,1% молодих людей працездатного віку.

Молодь складає 35% всіх безробітних в світі на сьогодні. Автори доповіді МОП повідомляють, що в 2017 році роботу не змогли знайти 70,9 мільйона молодих людей. У 2009 році таких було майже на шість мільйонів більше - 76,7 мільйона. Це свідчить про позитивну динаміку молодіжного ринку праці. Однак експерти попереджають, що в 2018 році кількість безробітних серед молоді збільшиться і складе 71,1 мільйона чоловік [1].

За даними Євростату рівень безробіття в ЄС є стабільним на рівні 7,6% наприкінці 2017. Однією з основних проблем для Союзу в найближчі роки буде вирішення проблеми працевлаштування молоді. Більше 16% європейців у віці 15-24 рр. були безробітними в грудні 2017. Ця ставка подвоює середній рівень безробіття в ЄС [2].

Таблиця 1

Рівень зайнятості молодого населення України за 2012-2017 рр.

Показники	Роки					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усе зайняте населення у віці 15-70 років, %	59,6	60,2	56,6	56,7	56,5	56,3
У тому числі молодь у віці:						
15-24	33,4	32,5	29,5	28,2	27,0	28,2
25-29	73,6	73,7	71,6	71,8	69,8	69,5
30-34	77,6	78,2	74,9	74,3	74,7	74,2
35-39	80,0	81,2	77,9	79,1	78,4	77,9
40-49	80,0	80,4	78,4	78,6	78,2	78,1
50-59	61,9	63,4	59,4	61,7	62,4	62,8
60-70	24,0	23,9	15,5	14,5	14,3	14,3

Джерело: [3,4]

За даними таблиці 1, найменший рівень зайнятості спостерігається у вікової групи 15-24 роки (у 2017 році – 28,2%). В Україні за 2012-2017 рр. рівень зайнятості молоді у віці 15-24 років зменшився на 5,2%, у віці 25- 29 років – на 4,1%, у віці 30-34 років – на 3,4%. У 2017 р. порівняно з 2016 р. рівень зайнятості у вікових групах 15-24 років та 25-29 років зменшився на 1,2% та 0,3% відповідно, у віковій групі 30-34 років цей показник зменшився на 0,5%.

Питома вага зайнятої молоді у віці 15-34 років становила у 2017 р. 35,87% загальної кількості зайнятого населення в Україні.

Отже, в Україні протягом 2012-2017 рр. спостерігалася тенденція зростання показників зайнятості молоді та її активізація на ринку праці. За даними Державної служби статистики України, рівень зайнятості молоді у віці 15- 24 років в Україні зріс за 2000-2017 рр. на 2,1%, а у ЄС (27 країн) зменшився на 4,5% [2].

Таким чином, дослідження статистичних даних свідчить про існування проблем, які пов’язані з функціонуванням і розвитком молодіжного ринку праці в Україні та ЄС. Доцільними є пропозиції щодо сприяння зайнятості молоді України та забезпечення їх економічної самостійності на основі досвіду Європейського Союзу.

Запропоновано здійснювати такі заходи [5]: сприяння формуванню кадрового потенціалу висококваліфікованих молодих спеціалістів; стимулювання навчальних закладів, що сприятиме ефективному використанню інтелектуального потенціалу; адаптація до умов економічної кризи непрацюючої молоді; зменшення пропозиції робочої сили серед молоді шляхом заохочення її до самозайнятості; удосконалення форм співпраці роботодавців, керівників і випускників вищих навчальних закладів; стимулювання роботодавців до укладання угод з ВНЗ на підготовку спеціалістів; динамічній професійній підготовці та перепідготовці молодих людей.

Література

1. МОП: 35% всіх безробітних в світі це – молодь [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://trueua.info/news/mop-35-vsih-bezrobitnih-v-sviti-ce--molod.html.
2. Молодь ЄС і безробіття [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://uk.eureporter.co/frontpage/2018/02/02/eu-youth-unemployment-would-worlds-best-practices-help.
3. Економічна активність населення України у 2016 : [статистичний збірник] /Державна служба статистики України. – Київ, 2017. – 23 с.
4. Економічна активність населення України за 9 місяців 2017 року : [статистичний бюлетень] /Державна служба статистики України. – Київ, 2017. – 8 с.
5. Молодь України: від освіти до праці: [монографія] / С. Оксамитна, О. Виноградов, Л. Малиш, Т. Марценюк. – Київ: ВПЦ НаУКМА, 2010. – 202 с.

Захряпа Анастасія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Згідно з П(С)БО 10, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1]. Покупці – це фізичні або юридичні особи, які купують товари (роботи, послуги). Замовники – це учасники договору, на підставі замовлення яких виготовляється конкретна продукція, надаються послуги, виконуються роботи іншим учасником договору [2].

На сьогодні існує низка проблем стосовно цього питання, а саме:

– Недостатня розробленість методичних підходів до класифікації та оцінки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

– Неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість у обсязі й вигляді, достатньому для виконання аналізу розрахунків підприємства з покупцями.

– Непристосованість та неефективність методів обрахунку резерву сумнівних боргів відповідно до П(С)БО 10.

– Недостатня розробленість плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції щодо його застосування з обліку розрахунків покупців та замовників.

– Погано налагоджена система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах.

– Нерозвиненість форм рефінансування для ефективного управління дебіторською заборгованістю. Тому виникає необхідність у розробленні деяких заходів щодо удосконалення обліку розрахунків з покупцями та власне дебіторської заборгованості [3].

Правильне і своєчасне списання дебіторської заборгованості відіграє важливу роль при формуванні фінансових результатів діяльності підприємства.

Для вирішення цих проблем та вдосконалення обліку дебіторської заборгованості можна запропонувати наступні заходи:

– використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за строками непогашення (до 3, 6 і 12 місяців);

– використовувати метод розрахунку з покупцями, який широко застосовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами, – метод надання знижок за дострокової оплати;

– створювати резерв сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості в кінці року перед складанням звітності, а використовувати його протягом звітного року. Резерв сумнівних боргів варто формувати в розрізі кожного боржника, за термінами непогашення дебіторської заборгованості та залежно від розмірів підприємства та обсягів діяльності. Це

дасть змогу отримувати інформацію про суми дебіторської заборгованості, яка визнана сумнівною; про суми списаної дебіторської заборгованості в межах та понад резерв сумнівних боргів; про суми заборгованості, що раніше була визнана безнадійною[4];

– збільшувати кількість покупців і замовників підприємства для зменшення масштабів ризику несплати боргів;

– удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, зокрема за простроченими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства;

– здійснювати моніторинг потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо);

– доцільно було б здійснювати оцінку дебіторської заборгованості за допомогою міжнародних стандартів;

– слід своєчасно та періодично контролювати співвідношення дебіторської заборгованості. Адже значне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською створює загрозу для фінансової стабільності підприємства і потребує залучення додаткових джерел фінансування.

Оплата дебіторської заборгованості являє собою форму реструктуризації активів, що по лягає у переведенні дебіторської заборгованості в ліквідні форми активів. Кількість підприємств та організацій перебувають у скрутному становищі, маючи досить велику проблему неплатежів. Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій з дебіторами. Облікове та аналітичне забезпечення стану дебіторської заборгованості має бути організоване таким чином, щоб достатньою мірою відбивати й характеризувати всю господарську діяльність з достатньою конкретизацією, саме це зумовлює подальший напрямок досліджень у галузі облікового та аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість». Затв. наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 03.04.2017)
2. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.] – Київ : Вид-во «Алерта», 2008. – 926 с.
3. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2012. – № 721 – С. 173–178.
4. Подолянюк Р. В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Р. В. Подолянюк // Управління розвитком. – 2012. – № 4. – С. 114–116.

Згуровська Інна
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук.кер.: к.н.держ.упр., доц. Гончарова В.Г.

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ГІРНИЧОДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Особливості організації та функціонування бухгалтерського обліку в різних галузях економіки суттєво відрізняється один від одного. Облік у гірничодобувній промисловості має свої особливості.

Гірниче підприємство — це цілісний технічно та організаційно відокремлений майновий комплекс засобів і ресурсів для видобутку корисних копалин, будівництва та експлуатації об'єктів із застосуванням гірничих технологій (шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики) [1].

По-перше, гірнича промисловість має свої особливості у законодавчому регулюванні. Про це свідчить ст. 3 Гірничого Закону України : «…гірничі відносини, що виникають у процесі діяльності гірничих підприємств, регулюються Конституцією України, Кодексом України про надра, законами України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про аварійно-рятувальні служби", "Про цивільну оборону України", "Про охорону праці", "Про підприємства в Україні", "Про пожежну безпеку", "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", іншими законами України та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами…» [2].

Особливостями обліку в гірничій справі є :

- Висока питома вага витрат на амортизацію необоротних активів та на оплату праці при незначних матеріальних витратах;
- Специфічними статтями витрат є витрати на геологорозвідку, на засоби технічної безпеки, страхування від нещасних випадків та надзвичайних подій;
- Значний обсяг відображення операцій на рахунках витрат і доходів від надзвичайних подій;
- Різний порядок відображення в обліку витрат на розвідку запасів корисних копалин залежно від можливості подальшої розвідки та видобутку відповідних запасів корисних копалин.

Також гірнича промисловість має особливості у сфері оподаткування. Особливості оподаткування підприємств полягають у специфіці нарахування податку на прибуток, розрахунку плати за користування надрами (яка включає збори за користування надрами, геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, видачу спеціальних дозволів (ліцензій)); визначенні збору за забруднення навколишнього природного середовища.

Для ведення обліку підприємства використовують такі специфічні рахунки:

- 121 «Права користування природними ресурсами» — для обліку ліцензій на право користування надрами;

- 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» — для обліку бюджетного фінансування на ліквідацію наслідків надзвичайних подій, проведення робіт із запобігання надзвичайних ситуацій, виплати компенсацій гірникам у зв'язку з втратою працездатності.

Також раніше для доцільності обліку використовувалися рахунки, що стосувалися надзвичайних подій на підприємствах. З метою аналізу підвищення ризику небезпек на підприємствах, пропонуємо використовувати рахунки 75 та 99, а саме:

- 75 «Надзвичайні доходи» — для відображення страхового відшкодування та бюджетного фінансування для ліквідації наслідків надзвичайних подій.
- 992 «Витрати від техногенних катастроф і аварій»;
- 993 «Інші надзвичайні витрати» — для обліку витрат на ліквідацію наслідків аварій на шахтах.

Література

1. Характеристика гірничодобувної промисловості та особливості обліку в ній. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з : http://ebooktime.net/book_242_glava_100_11.1._Характеристи.html
2. Гірничий Закон України, від 1999 р, № 50; Редакція від 18.12.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу з : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1127-14

Зубко Євгенія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Кусакова Ю.О.

ЕКОНОМІЧНА КОНКУРЕНЦІЯ ЯПОНІЇ І КНР У ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ ТА СХІДНІЙ ЄВРОПІ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Останнім часом стрімко розвиваються зовнішньоекономічні відносини між Японією і Китаєм з одного боку, та країнами Східної Європи та Центральної Азії – з іншого. Це актуалізує виокремлення євразійського напряму у зовнішньополітичних пріоритетах Пекіна і Токіо як невід'ємної складової їх регіональної політики, в якій обидві країни націлені на закріплення своїх лідерських позицій. Для України співробітництво з обома країнами є важливим з точки зору можливості залучення інвестицій. Так, наприклад, влітку 2016 року голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження Сергій Савчук закликав інвестувати в сферу відновлюваної енергетики, національний план розвитку якої оцінюється в $16 млрд до 2020 року [1].

На Китай і Японію вже припадає більше п'ятої частини світового виробництва – більше, ніж частка США або Європи. Більш як три чверті виробляється в Китаї, проте, всупереч деяким стереотипам, китайсько-японське економічне партнерство є одним з найбільших у світі.

Двосторонні торговельні відносини є третіми за величиною у світі, з торговельним оборотом у 2014 році 340 млрд доларів. Китай є найбільшим торговельним партнером Японії, на якого припадає одна п'ята її торгівлі, і Японія є другою за величиною торгівлі по відношенню до Китаю. Японія є найбільшим інвестором в Китай, із обсягом прямих інвестицій біля $100 млрд у 2014 р.

Важливим є те, що японо–китайські відносини виходять далеко за рамки двосторонніх. Відносини існують у глибоко інтегрованому регіоні зі своєю системою поставок, широкими торговельними та інвестиційними потоками з третіми країнами. Взаємозалежність у регіоні була налагоджена, незважаючи на протиріччя в політичних відносинах [2].

Економічна конкуренція Китаю і Японії в Центральній Азії та Східній Європі дозволяють зробити висновок про глибоке зацікавлення Пекіна і Токіо у налагодженні відносин із країнами пострадянського простору. Якщо домінуючими мотивами розширення співробітництва з країнами ЦА є реалізація енергетичних, транзитних та торговельних інтересів, то по відношенню до країн Східної Європи проявляється політичний інтерес.

При виробленні свого зовнішньополітичного курсу Україна має враховувати «азійський чинник». Забезпечення енергоносіями, а також проведення ефективної економічної політики не дозволяє їй «закритися» від євразійського регіону. У зв'язку з цим, виявляється доцільним:

- інтенсифікація двосторонніх контактів на вищому державному рівні, адже питання крупних торговельних або інвестиційних операцій потребують підтримки на державному рівні, а також створення організацій, які сприятимуть налагодженню ділових зв'язків;
- створення умов для розширення торговельного співробітництва, залучення інвестицій та високих технологій до вітчизняного виробничого сектору та сприяння розвиткові новітніх технологічних виробництв на території України через співпрацю з компаніями Японії і Китаю. Останній може стати крупним споживачем українського обладнання і машин, при цьому здійснювати солідні інвестиції в економіку України поряд зі США та ЄС;
- розгляд можливостей та потенційних вигод від встановлення взаємодії з ШОС (у формі партнерства з окремих проектів або статусу спостерігача).

Література

1. Китайские инвестиции на подходе в Украину / Електронний ресурс. Режим доступу: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kitajskie-investicii-na-podhode-v-ukrainu
2. Outward Investment and Investment in Japan by China / Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.mizuhobank.com/service/global/cndb/economics/monthly/pdf/R512-0082-XF-0105.pdf

Зубко Наталія
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: д.е.н., проф. Череп А.В.

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Система вищої освіти в Україні є одним з найбільш пріоритетних чинників її економічного зростання, забезпечує соціальну стабільність, успішне проведення реформ економіки, розвиток інституцій суспільства.

На сучасному етапі розвитку ринку освітніх послуг в Україні та за кордоном, успішне функціонування вітчизняних вищих навчальних закладів вимагає повної орієнтації на конкретного споживача освітніх послуг з довгостроковими відносинами, а не на окремі сегментні ринки споживачів. Стійка конкурентна позиція закладу на ринку вищої освіти забезпечується саме інтегрованими маркетинговими комунікаціями, як єдиним функціональним напрямом де координуються усі засоби маркетингових комунікацій, основою яких є використання єдиного логотипу навчального закладу. Вважаємо, що ефективні інтегровані маркетингові комунікації відіграють вирішальну роль в успішному адмініструванні навчальним закладом та суттєво впливають на значимість його конкурентної позиції на вітчизняному ринку освітніх послуг та в інших країнах. [1. с.298-307]

Сутність інтегрованої маркетингової комунікації полягає в узгоджених комунікаціях, в основі яких фокусується потреба споживачів, створення цінності продукції, яка виокремлює її від продукції конкурентів у свідомості споживачів. І якщо створена цінність сприймається як краща, то споживач віддає перевагу даній організації. Однак, впевнити споживача в необхідності придбання чи використання саме цього товару або послуги, є складною задачею для відповідних служб різних організацій. Необхідні спонукальні аргументи, чому доцільно використовувати послуги цієї організації, замість того, щоб відмовитися від неї, або дати перевагу послугам конкурентів. Концепція створення інтегрованої маркетингової комунікації представляє собою розроблення єдиної програми для рекламної кампанії, персонального продажу, стимулювання збуту та зв'язків з громадськістю. [3. с.422]

Визначальним завданням інтегрованої маркетингової комунікації вищих навчальних закладів є підбір оптимального комплексу елементів інтегрованих маркетингових комунікацій, який дозволить максимально ефективно довести необхідну інформацію цільовій аудиторії. Якщо вибір буде правильним, різні елементи комунікації будуть взаємно посилювати вплив на споживача. Важливу роль при цьому відіграє послідовність застосування елементів , так як при використанні одного із них часто відкриваються широкі можливості іншим.

Зважаючи на відмінні особливості інтегрованих маркетингових комунікацій вищим навчальним закладам вітчизняного освітнього ринку все ж таки, доцільно використовувати тільки ті комбінації інструментів інтегрованих маркетингових комунікацій, які краще за інших підходять для ефективного досягнення стратегічних цілей, при цьому, вибір та інтенсивність застосування

комплексу комунікаційних елементів є важливими не тільки для вищих навчальних закладів, а й для всіх інших учасників комунікаційного процесу. [2. с.1008]

Література

1. Інструменти та форми маркетингової комунікації на ринку освітніх послуг /Грищенко І.М., Крахмальова Н.А./ Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України. К.: Вісник КНУТД. Тем. вип. №4, 2012. - С. 298-307.
2. Маркетинг услуг: персонал, технология, стратегия, 4-е изд./ Лавлок Кристофер. /: Пер с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 1008 с.
3. Руделіус В. Маркетинг. Підручник / В Руделіус, О.М. Озарян, О.А. Виноградов та ін.: Ред.-упор. О.І. Сидоренко, П.С. Редько. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 422 с.

Зублевська Яна
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Корінний С.О

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

На сучасному етапі розвиту України, як вільної та незалежної держави, важливу роль відіграє впровадження заходів щодо децентралізації влади. Головною метою є створення нової системи управління державою як головного інструмента по досягненню стратегічних цілей.

Вивченням теоретичних питань щодо децентралізації влади, приділяють увагу В. Бакуменко,, М. Братковський, І. Грицяк, В. Гройсман, Б. Данилишин, А. Лелеченко, В. Мамонова, О. Скрипнюк, І. Цурканова, А. Череп та інші. Проте, дане питання залишається недостатньо опрацьованим та має свої особливості щодо реалізації в Україні.

Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування [3]. В Україну слово «децентралізація» прийшло одразу після революції Гідності. 1 квітня 2014 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. І вже 17 червня 2014 року було прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад».

Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів. Також з основних завдань є подолання корупції.

Сила децентралізації полягає в тому, що з одного боку вона стимулює незалежність і спеціалізацію, а з іншого – дозволяє людям координувати свої дії і вирішувати складні проблеми. Суттєвий недолік децентралізованої системи –

відсутність гарантій того, що цінна інформація, отримана в одній частині системи стане всезагальним надбанням [1].

Задля дослідження ефективності цієї реформи на теренах України доцільно розглянути статистичну інформацію.

Так, станом на січень 2018 року в Україні 3313 територіальних громад сформували 710 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) [2]. Однак, проблемою реформи є нереальні строки об'єднання громад та їх занадто примусовий характер. Кабінет Міністрів України утвердив занадто малий термін для завершення об'єднання громад – 5 років. При цьому в Польщі цей процес зайняв 12 років, а в Швеції – 20 років.

Прискорений розвиток та успішність виконання буде залежати від дій влади та настрою народу. Зрозуміло, що ці швидкі темпи можуть бути провальними та не дати очікуваного результату. Тому головним завданням держави є контроль за процесом та розробки державного механізму суспільного діалогу, який буде працювати на користь реформи.

Як показує моніторинг Міністерства регіонального розвитку будівництва та житлово-комунального господарства України, успіхом реформи стало суттєве зростання місцевих бюджетів: з 68,6 млрд грн у 2014 році до прогнозованих 170,7 млрд грн у 2017 році [2]. Згідно з новим положенням Конституції громадам надаються кошти з загальнонаціональних та місцевих податків і зборів. Також держава надає субвенції з бюджету на освіту та медицину.

Важливо зазначити, що провідними областями у запровадженні децентралізації є Житомирська, Хмельницька, Волинська, Дніпропетровська та Чернігівська. Запорізька область посідає 6 місце, в ній зареєстровано 8 ОТГ [2].

Значним досягненням являється те, що громади самостійно розподіляють та направляють свої кошти. Кожен місяць проводиться моніторинг якості запровадження децентралізації у містах. Можна відмітити, що місцеві бюджети зростають та ефективно використовуються на місцях.

Серед планів на 2018 рік в сфері децентралізації варто відокремити створення спроможних громад, перепрофілювання місцевих державних адміністрацій на органи префектурного типу, які наглядатимуть за законністю тих чи інших рішень громад. А виконавчі функції РДА та ОДА, які їм не властиві, віддати виконкомам районних та обласних рад [3].

Таким чином, можна відмітити що реформа має вагоме значення для українців. Децентралізація допоможе вивести Україну на новий рівень економічної та суспільної свободи, досягти демократії та свободи. Проте це настане тільки за правильним впровадженням реформ та чітким прийняттям рішень.

Література

1. Децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua
2. Українські національні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unn.com.ua/uk/publication/1683592-ukraina-poky-shcho-ne-mozhe-vidmovytysia-vid-viiskovo-tsyvilnykh-administratsii-na-donbasi-zubko

3. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. – Режим доступу: http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi _ukra_ni(2).pd

Іванова Анастасія
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОБЛІК ВИТРАТ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Облік діяльності підприємств туристичної сфери має низку особливостей, пов’язаних із технологією формування та надання туристичних послуг, структурою туристичного продукту, організаційною формою туристичної діяльності, вимогами законодавства щодо організації та оподаткування. Зазначені фактори проявляються через структуру та характер витрат туристичного підприємства.

Крім того, посилення уваги до проблеми обліку витрат пов’язане з ухваленням Податкового кодексу України, який посилається на Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та положення бухгалтерського обліку П(С)БО. Бухгалтерський облік підтверджує статус основного джерела інформації, необхідної для управління витратами, ціноутворення та визначення фінансового результату господарської діяльності туристичного підприємства[1].

Істотний фактор побудови обліку витрат – організаційна форма діяльності туристичного підприємства, а саме: діяльність туристичного оператора і туристичного агента. Законодавство визначає туроператора як суб’єкта, що займається організацією та забезпеченням створення туристичного продукту, реалізацією та наданням туристичних послуг, а також посередницькою діяльністю із надання характерних та супутніх послуг. У свою чергу, турагент здійснює тільки посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів і туристичних послуг інших суб’єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних і супутніх послуг[2].

Якщо туристичну групу під час подорожі супроводжують представники туристичної фірми, відповідні витрати є прямими виробничими, вони містять вартість проживання, харчування, витрат на проїзд, трансфер, візові та митні збори – все це слід передбачити при формуванні туристичного продукту і розрахунку його собівартості. Також треба зауважити, що тур фірма виступає лише у ролі посередника при наданні послуги по страхуванню, а отже їхня вартість не є витратами підприємства і не додається до собівартості туру. В

обліку вартість страховки відображається шляхом вирахування з доходу від реалізації.

У процесі формування туристичного продукту виникають непрямі виробничі витрати, а саме:

• витрати на оплату праці виробничого персоналу;

• нарахування єдиного соціального внеску на фонд оплати праці виробничого персоналу;

• амортизація офісної техніки, меблів, предметів інтер'єру та інших основних засобів виробничого призначення;

• амортизація нематеріальних активів виробничого призначення;

• вартість канцелярських товарів, візиток, витратних матеріалів для ксероксів, принтерів та інших матеріалів;

• вартість послуг сторонніх організацій;

• інші непрямі виробничі витрати[1].

На практиці кожне підприємство самостійно вирішує завдання організації обліку витрат, їх розподілу та визначення собівартості туристичного продукту. При цьому підприємства спираються, в першу чергу, на положення бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 16 «Витрати»[3]. У наказі про облікову політику підприємства потрібно не забувати про особливості туристичної діяльності саме вашого підприємства, але й не забувати про економічний інтерес для вашого підприємства. Не зайвим буде розробка і впровадження методичних рекомендацій з планування, обліку та калькулювання собівартості туристичного продукту з урахуванням досвіду інших країн, вимог чинного законодавства і особливостей діяльності туристичних підприємств в Україні.

Література

1. Король С., к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку КНТЕУ, Облік витрат туристичного підприємства – Вісник КНТЕУ, Київ, 2011. – 13с.
2. Про туризм : Закон України від 18 листоп. 2003 р. № 1282-IV.
3. Положення бухгалтерського обліку 16 "Витрати" : затв. наказом М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318.

Какуша Катерина
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

РОЛЬ І ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ БІЗНЕСОМ

Сучасний туризм – одна з найбільших високоприбуткових і динамічних галузей світового господарства.

Все більше і більше відкривається турфірм в Україні. Забезпечення зацікавлених осіб економічною інформацією про підприємство і результати його діяльності здійснює бухгалтерський облік. Бухгалтера, що працюють в цій сфері, не з чуток знають, що облік в туристських компаніях- справа непроста.

Облік в туризмі грає дуже важливу роль і допомагає досягти найбільш високої ефективності праці.Він об’єднує між собою господарську діяльність і людей, які приймають рішення. Бухгалтерський облік є засобом комунікації, "мовою" ділового спілкування учасників туристичного бізнесу [2].

Бухгалтерський облік - це інформаційна система, що здійснює вимір, реєстрацію, опрацювання і передачу фінансової інформації про підприємство. Метою облікової системи є надання корисної інформації її споживачам для прийняття виважених економічних рішень [3].

Бухгалтерський облік має багатовікову історію і притаманний усім в світі соціальним системам. Ефективна організація обліку передбачає створення гнучкої, багатофункціональної системи, орієнтованої на забезпечення вихідною обліковою інформацією користувачів з метою прийняття виважених управлінських рішень.

Метою бухгалтерського обліку є ефективне управління і контроль процесами в туристичній організації [1].

Бухгалтерський облік виконує наступні функції:

- Аналітичну, що передбачає вивчення усієї системи прийняття управлінських рішень з метою її удосконалення;
- Контрольну, яка полягає у формуванні даних, необхідних для контролю й оцінювання результатів діяльності як окремих структурних підрозділів так і підприємства загалом;
- Інформаційну, суть якої полягає у забезпеченні керівників усіх рівнів управління підприємством інформацією, необхідною для планування, контролю й прийняття управлінських рішень;
- Функцію зворотного зв’язку

Значення бухгалтерського обліку визначається змістом і важливістю вирішуваних ним завдань. Основними завданнями бухгалтерського обліку є:

- Формування повної і достовірної інформації про діяльність організації, отримані доходи та понесені витрати
- Забезпечення інформацій про використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів
- Запобігання негативних результатів господарської діяльності

Таким чином, економічно обґрунтоване управління будь-якою організацією неможливо без організованої системи бухгалтерського обліку.

Література

1. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Дікань. – К.: Знання, 2010. – 395 с.
2. Внутрішній аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://economy-lib.com/
3. Зінкевич О.В. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства: навч. посіб. / О.В. Зінкевич, С.О. Левицька, М.М. Мосійчук та ін. – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 153.

Калінчук Вікторія
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Радєва О.Г.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК НОВИЙ ЗАСІБ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Існуючі варіанти узагальнення теорії і практики в області формування обліково-аналітичного забезпечення корпоративної соціальної і екологічної звітності, управління соціальною і екологічною діяльністю дозволили зробити висновок про те, що назріла потреба в дослідженні і розробці нових методичних підходів до організації спеціального виду обліку, який охоплюватиме соціальний і екологічний облік.

Значний вклад вивчення та становлення соціального і екологічного обліку відображений в працях таких вітчизняних учених: Бутинець Ф.Ф., Мизиковский Е.А., Пелиньо Л.М., Лінь В.С., Колівешко О.М

Соціальний облік передбачає надання інформації про кадри, продукцію та послуги і орієнтований на недопущення або скорочення масштабів забруднення навколишнього середовища. Цей вид обліку включає: облік соціальної відповідальності; соціально-економічний облік; облік соціальних показників; громадський облік [1].

Екологічний облік — це система, яка може використовуватися для виявлення, організації, регулювання і представлення даних і інформації про стан довкілля в натуральних і вартісних показниках. Заснована на тих же принципах, що і усі системи обліку, система екологічного обліку дає об'єктивну картину стану і динаміки природної спадщини, взаємодії між економікою і довкіллям та витрат на профілактичні заходи, охорону довкілля і відшкодування екологічного збитку [2].

При вивченні теоретичних основ становлення та визначення соціального і екологічного обліку постає можливість узагальнити та сформувати загальну модель обліку сталого розвитку (рис. 1).

Рис. 6 Модель бухгалтерського обліку сталого розвитку

Отже, основними складовими або методами соціального і екологічного обліку є облік витрат, звітність, аудит (контроль) та облік зобов'язань.

Облік соціальних та екологічних витрат включає:

– поточні витрати та капітальні інвестиції на екологічні та соціальні заходи;
– витрати на наукові дослідження в соціально-екологічній сфері;
– витрати на фінансування взаємодії з державними екологічними і соціальними органами(в тому числі і трансакційні витрати);
– витрати на підготовку спеціалістів у сфері соціально-екологічних відносин;
– екологічні та соціальні платежі та податки;
– витрати на контрольно-аудиторські послуги.

Аудит інформації соціально-екологічної діяльності включає наступне:

– аудит бухгалтерської звітності екологічних і соціальних витрат з метою їх прогнозування;
– аудит ефективності екологічних і соціальних витрат та їх вплив на фінансовий результат;
– аудит екологічної та соціальної звітності і зобов'язань;
– аудит дотримання законодавства, стандартів, норм і нормативів якості охорони навколишнього середовища та соціальних стандартів;
– виконання супутніх послуг екологічного та соціального аудиту.

Облік зобов'язань по відновленню навколишнього середовища та дотримання соціальних стандартів включає:

– планові витрати на екологічне і соціальне забезпечення поточної діяльності;
– планові витрати по поточним проектам соціального і екологічного направлення;
– обов'язкові платежі до спеціальних соціальних і екологічних фондів;
– судові витрати екологічного і соціального характеру.

Отже, після дослідження наукових і нормативних джерел перед нами постає можливість сформувати визначення нового для України виду обліку: «бухгалтерський облік сталого розвитку», що означає систему обліково-аналітичного забезпечення виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання інформації про екологічно-соціальний стан та заходи, що надасть користувачам інформацію та дозволить встановити баланс між забезпеченням соціальних потреб, захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі та фінансово-економічним розвитком підприємства.

Література

1. Левицька С.О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення / С.О. Левицька // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 255-262.
2. Вороновська О.В. Сутність і розвиток екологічного обліку / О.В. Вороновська // Галицький екон. вісник. – 2011. – №2(31). – С. 195-200.

Кардашевська Маргарита
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: асистент Терент'єва Н.В.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Однією з найбільш гострих соціально-економічних проблем України загалом, та Запорізької області зокрема, є безробіття. Безробіття сприяє поширенню соціальної нестабільності та бідності у суспільстві, порушенню рівноваги з боку попиту і пропозиції, нераціональному використанню суспільних ресурсів, збільшенню трудової міграції населення, зростанню злочинності, збільшенню чисельності соціально незахищених верств населення та інших негативних соціально-економічних чинників, що спричинені відсутністю необхідної кількості робочих місць в країні. Саме це і обумовлює актуальність обраної теми і потребує значної уваги як на національному, так і регіональному рівнях для врегулювання стабільності, визначення основних чинників та аналіз стану показників, які впливають на безробіття.

Безробіття – складне економічне, соціальне і психологічне явище, яке відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості економічно активного населення. Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» безробітними вважаються працездатні громадяни у працездатному віці, які через не залежні від них обставини не мають заробітку і трудового доходу, зареєстровані у державній службі зайнятості як особи, що шукають роботу [1].

За даними Головного управління статистика в Запорізькій області [2], у ІІІ кварталі 2017 року в регіоні рівень безробіття серед осіб працездатного віку (розрахований за методологією МОП) склав 10,7%. Загальна чисельність безробітних серед працездатного населення налічує майже 83 тис. осіб, серед яких 59,2% − чоловіки. При цьому, 78% безробітних проживають у містах. Кількість зареєстрованих безробітних становить 20,6 тис. осіб.

За даними рисунку 1 спостерігаємо стійку неоднозначну тенденцію: до 2013 року рівень безробіття скорочувався, а протягом 2014-1016 років рівень безробіття в Україні уповільнено, але зростав. Якщо за Методологією МОП у 2013 році питома вага безробітних в регіоні складала 7% кількості працездатного, то в 2016 році зросла до 10,3%, тобто за 3 роки в країні відбулося збільшення рівня безробіття на 2,3% або на 23,7 тис. осіб. Причиною даного явища стала нестабільна воєнно-політична та економічна ситуація в країні.

На кінець ІІІ кварталу 2017 року офіційна кількість безробітних, які перебували на обліку в Державній службі зайнятості, знизилася до 16,9 тис. осіб, що на 11,3% менше, ніж у відповідний період минулого року (18,8 тис. осіб).

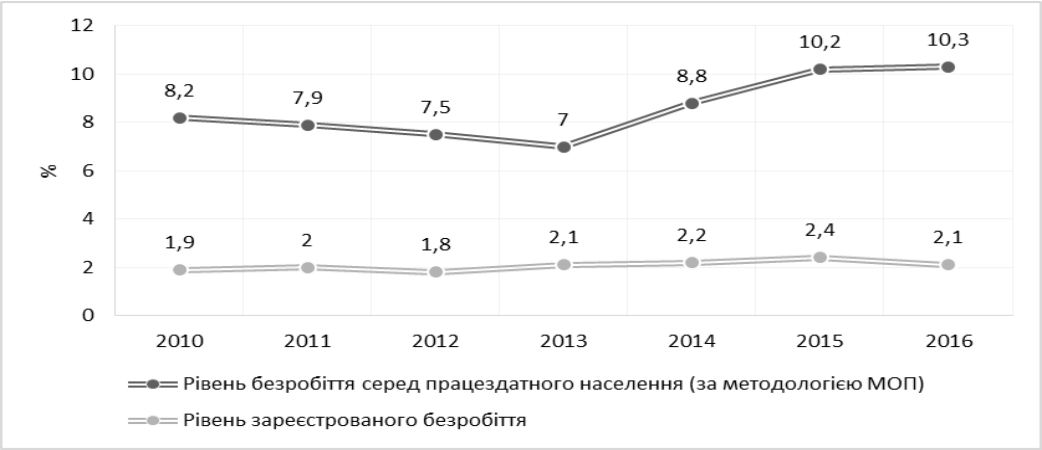

Рис. 1 – Динаміка рівня безробіття у Запорізькій області за 2010-2016 рр. [2]

Таким чином, аналізуючи сучасний стан безробіття визначено, що проблема безробіття є ключовим питанням у ринковій економіці, і якщо його не вирішувати, то неможливо налагодити ефективну діяльність економіки і рівень безробіття буде зростати. Першочерговим завданням держави для зниження рівня безробіття повинна стати реалізація виваженої політики, направленої на: зменшення рівня бідності та безробіття; підвищення частки оплати праці в структурі реальних доходів населення; забезпечення стабільного зростання національної економіки; збереження робочих місць та перепідготовка осіб, які втратили роботу; сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства; проведення спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів з метою працевлаштування випускників; розширення досвіду організації зустрічей із роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес; посилення координації міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості; забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку духовної сфери, освіти, науки та культури.

Література

1. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – N 14. – 170 с.
2. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zp.ukrstat.gov.ua/

Касянок Майя
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

АКТУАЛЬНІСТЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах кризової економіки є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також

характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал.

За ринкових умов господарювання змінюється підхід до визначення поняття фінансової стійкості та комплексу показників для її оцінки. Опрацювавши літературу можна визначити фінансову стійкість як якісну характеристику фінансового стану підприємства, що характеризує його здатність залишатися платоспроможним та незалежним від зовнішніх кредиторів у довгостроковому періоді, під впливом змін факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом. Важлива роль приділяється аналізу господарської діяльності підприємств. З його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і робітників.

Зважаючи на те, що економіка нашої держави є не стабільною виробники перебувають у складній ситуації. Не кожне підприємство нашої держави має можливість отримати кредит або кошти від інвестора. При наданні підприємству кредитів, кредитори приділяють велику увагу рівню фінансової стійкості підприємства, а отже також рівню ліквідності активів підприємства і рівню платоспроможності, адже для них на сам перед важливо, щоб підприємство вчасно і в повній мірі повернуло свої борги. Показники ліквідності та платоспроможності характеризують саме здатність підприємства вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями. Отже якщо підприємство має стабільний рівень показників, і що важливо в динаміці за певний проміжок часу, то це є не аби яким плюсом при вирішенні надавати кредит чи ні. На фінансовий стан підприємства звертають увагу не тільки кредитори, а також інвестори, постачальники, партнери та сам керівник підприємства.

Незадовільний фінансовий стан підприємства є своєрідним сигналом для його керівника, бо розібравши в деталях всі показники що впливають на фінансову стійкість підприємства можна виявити фактори, які негативно впливають на підприємство і за допомо- гою правильних управлінських рішень виправити ситуацію. Фінансова стабільність підприємства є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів.

Література

1. Бородіна Є. І. Фінанси підприємств: Навч. посібн. – К.: Либідь, 2013. – 324 с.
2. Гринькова В. М., Корда В. О. Фінанси підприємств: Навчальнийпосібник. – 2 -ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2012. – 424 с.
3. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю : методологія і практика : – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 228 с.
4. Мочерний С. В. Економічна теорія: – К.: Вища школа, 2015. – 435 с.

Кіян Оксана
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОБЛІК ВИТРАТ СУБ'ЄКТА ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Собівартість туристичного продукту - це вартісна оцінка матеріальних та інших витрат, які використовуються у процесі виробництва та продажу туристичного продукту, а також інших витрат на його просування та реалізацію.

Порядок групування та класифікації витрат, що включаються в собівартість туристичного продукту визначено Методичними рекомендаціями № 23. Згідно Методичних рекомендацій №23, витрати по виробництву туристичного продукту при плануванні та обліку групуються суб'єктами туристичної діяльності по елементам та статтям витрат.

Собівартість реалізованого туристичного продукту складається з виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Для обліку, виробничої собівартості продукції використовують активні рахунки: 23 "Виробництво" та 91 "Загальновиробничі витрати".

Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованого туристичного продукту поділяються на :

1. адміністративні витрати - рахунок 92;
2. витрати на збут - рахунок 93;
3. інші операційні витрати - рахунок 94. [1]

Порядок обліку загальновиробничих витрат на рахунках бухгалтерського обліку визначається обліковою політикою підприємства. Облікова політика суб'єкта туристичної діяльності повинна визначати: рахунок обліку загальновиробничих витрат, порядок їх розподілу і списання в кінці звітного періоду. Загальновиробничі витрати можуть в момент їх появи зразу відноситись в дебет рахунку 23 "Виробництво" або обліковуватись на рахунку 91 "Загальновиробничі витрати". В другому варіанті вони списуються з кредиту рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" в дебет рахунку 23 "Виробництво" або в повному обсязі, або в сумі розподілених постійних загально-виробничих витрат. Нерозподілені постійні Загальновиробничі витрати списуються з кредиту рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" безпосередньо в дебет рахунку 903 "Собівартість реалізованих послуг".

Організація аналітичного обліку по рахункам 23 "Виробництво", 91 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут" здійснюється по об'єктам витрат у відповідності з прийнятою обліковою політикою підприємства.

Рахунки класу 8 "Витрати по елементам" призначені для узагальнення інформації про витрати підприємства по елементам протягом звітного періоду. Їх використання доцільно в двох випадках:

- для підготовки фінансової інформації для складання звітності по формі № 2 "Звіт про фінансові результати" (розділ 2).

- для ведення бухгалтерського обліку витрат малих підприємств, які у відповідності з Законом про бухоблік мають дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат. [2]

Література

1. Методичні рекомендації № 23 - наказ Державного комітету України по туризму № 23 від 04.06. 1999 року "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо обліку витрат, які входять до собівартості туристичного продукту та порядок формування фінансових результатів, що враховуються при оподаткуванні прибутку суб'єктів туристичної діяльності"
2. Закон про бухоблік - Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" № 996 - XIV від 16.07.1999 р.

Кліщ Богдан
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. керівник: к.н. з держ.упр. Пушкарь І.В.

ПРОБЛЕМИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

На сучасному етапі розвитку економіка вимагає ведення нових технологій, техніки в діяльність підприємства. У зв'язку з тим, що в нас слабка і неповна законодавча база, застаріла матеріально-технічна база, по цих причинах облік основних засобів є надзвичайно актуальною темою та потребує удосконалення.

Великий внесок в розробку теоретичних основ та методологічних підходів до удосконалення обліку основних засобів здійснили провідні вчені-економісти, як вітчизняні – Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Гайдуцький П.І.., Голов С.Ф., Грінько А.П., Кірейцев Г.Г., Моссаковський В.Б., Огійчук Н.Ф., Пушкар М.С., Сопко В.В., Сук Л.К., Н.М. Ткаченко., так і зарубіжні – Палій В.Ф., та інші вчені.

Дослідження літературних джерел з обраної тематики доводить, що правильна постановка обліку основних засобів повинна забезпечити: чітке документальне оформлення та своєчасне відображення в облікових регістрах надходження, переміщення, ліквідації та вибуття основних засобів; найсуворіший систематичний контроль за збереженням кожного об'єкта основних засобів і ефективним використанням машин, устаткування, транспортних засобів і виробничих площ; правильне обчислення і своєчасне відображення в обліку амортизаційних відрахувань та сум зносу основних засобів; правильне відображення витрат на ремонт основних засобів [1].

За словами Н.М. Ткаченко, бухгалтерський фінансовий облік основних засобів повинен забезпечити: контроль за збереження основних засобів; правильний і своєчасний облік надходження, вибуття основних засобів так як і у внутрішньофірмовому середовищі, так і позафірмовою діяльністю; відображення амортизації основних засобів згідно законодавчих актів.

За словами Г.Г. Кірейцева для успішного вирішення завдань управління процесами виробництва і відтворенням основних засобів праці, постійного утримання їх у придатному до функціонування стані і забезпечення

ефективного використання необхіднаінформація не тільки про їх вартість, але і детальні відомості про матеріально-речовий склад, корисні зовнішні функції, стан готовності до експлуатації та інші дані [2].

Розгляд питань нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів дозволяє стверджувати, що основні засоби є матеріальними активами, які використовувані у діяльності будь-якого підприємства, термін використання яких більший за операційний цикл. Відповідно ефективність використання основних засобів залежить від процесу їх утворення

В наш час виникла необхідність створення інформаційної бази норм та нормативів витрат, які б враховували специфіку галузі та підприємства зокрема. Таке впровадження дозволить контролювати рівень витрат з метою уникнення процесу виготовлення не облікованої продукції та отримання тіньових доходів. Адже тіньові витрати породжують доходи. [3]

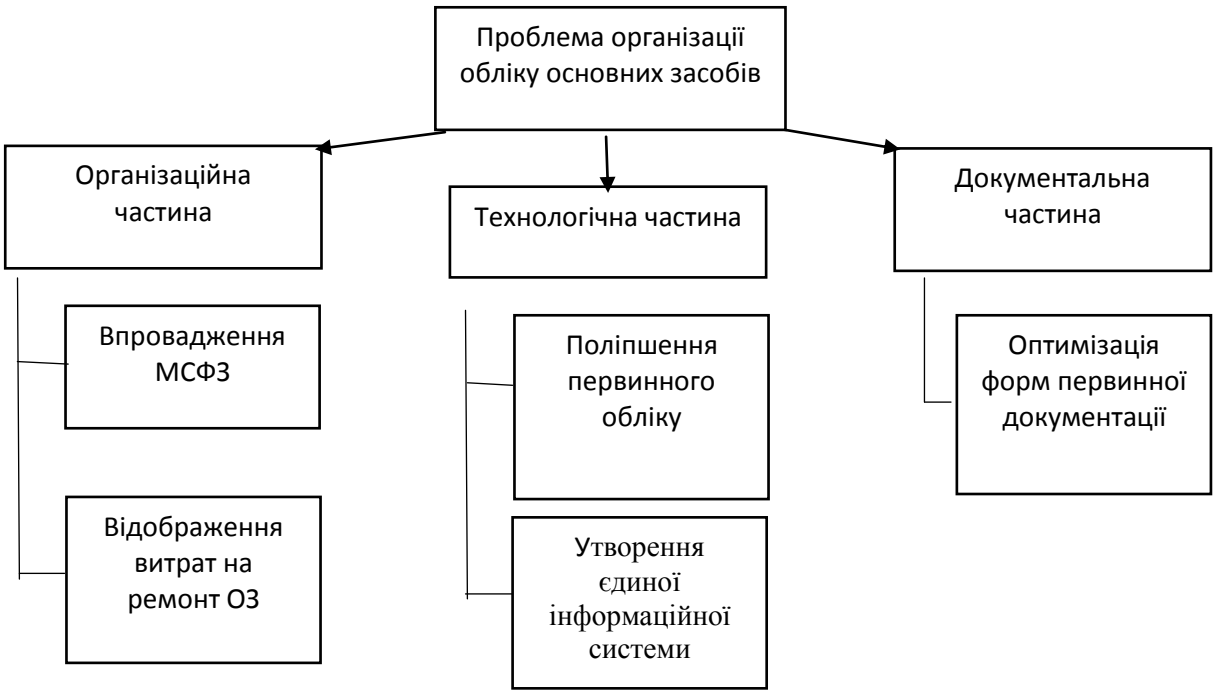

Рис.1 Проблеми організації обліку основних засобів

Тобто для удосконалення обліку основних засобів необхідно покращити законодавчо-нормативне забезпечення, а також організацію та методику їх відображення в інформаційній системі обліку. Також для покращення бухгалтерського обліку необхідне систематичне впровадження іноваційних ідей та прослідковування за їх виконанням. Недоліки національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку створюють перешкоди для його стандартизації.

Література

1. Батожська А.В. «ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОЦІНКИ» - [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Works/Наука%20і%20освіта%20–%20запорука%20розвитку/2013/S1/ОРГАНІЗАЦІЯ%20ОБЛІКУ%20ОСНОВНИХ%203АСОБІВ%20ТА%20ПРОБЛЕМИ%20ЇХ%20ОЦІНКИ.pdf

2. Кірейцев Г.Г. Облік основних засобів у сільськогосподарських підприємствах / Г. Г. Кірейцев,Л. О. Іваніщенко; ред. В. Д. Гревцов ; рец. : Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Данилюк, В. І. Митрофанов. – К. : Урожай, 1987. - 176 с.
3. Павликівська О. І. Методологічні підходи до визначення сутності доходів та витрат / О. І. Павликівська, Л. І. Марущак // Бізнес Інформ. - 2016. - № 10.

Кобець Катерина
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Проблеми поліпшення ефективності використання основних засобів є дуже важливою на будь-якому виробництві. Будь-яке підприємство повинно контролювати і постійно покращувати їх стан.

Слід зазначити, що теоретичними і практичними аспектами використання основних засобів вивчали відомі вчені-економісти такі як М.Т. Білуха, С.Ф. Голов, Н.І. Дорош, Г.Г., М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, В.В. Сопко та ін. Вони зробили вагомий внесок у розвиток економіки, особливо, рішення проблем і напрямків використання основних засобів на підприємстві.

Основні засоби є важливою частиною будь-якої промисловості, які служать тривалий час. Вони характеризують виробничу потужність підприємств, їх технічну оснащеність, якість продукції в цілому, прибуток і рентабельність.

Існує велика кількість проблем в цій сфері: застаріле обладнання, поганопрацюючі або непрацюючі потужності, невикористання потужностей на повну силу і так далі. Ці показники негативно впливають на роботу підприємства. Багато підприємств використовують потужності на рівні, при якому не досягають точки беззбитковості за обсягами виробництва.

Найголовнішою перевагою поліпшення використання основних засобів є підвищення якості продукції і, відповідно, її реалізації, так як великим попитом користується тільки високоякісна продукція.

Також ще однією проблемою є низька якість сировини. Рішенням є підвищення в ньому корисних речовин і технологічності, а внаслідок підвищиться фондовіддача, яка є одним з головних показників ефективного використання основних фондів. Дуже важливо підвищувати фондовіддачу на виробництві. Існують кілька факторів, які підвищують фондовіддачу. Наприклад, будівництво нових і реконструкція старих потужностей, їх прискорення, перехід на машинну працю, поліпшення використання часу.

Існують багато різних способів поліпшення ефективності використання основних засобів: впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і безвідходних, маловідходних, ресурсозберігаючих технологій і техніки для їх здійснення. Це збільшує вихід продукції з того ж обсягу переробленої сировини і фондовіддачу.

Успішність функціонування основних фондів підвищується за допомогою ефективної реалізації екстенсивних та інтенсивних чинників поліпшення їх використання.

Екстенсивне поліпшення використання основних фондів означає, що, з одного боку, буде збільшено час роботи діючого устаткування в календарний період, а з іншого – підвищення питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві [1].

Інтенсивність використання основних фондів підвищується також шляхом технічного вдосконалення технології виробництва, ліквідації «вузьких місць» у виробничому процесі, скорочення термінів досягнення проектної продуктивності техніки, вдосконалення наукової організації праці, виробництва і управління, використання швидкісних методів роботи, підвищення кваліфікації і професійної майстерності робітників [3].

Ефективне використання основних засобів означає зменшення введення нових потужностей у виробництво, і, відповідно, до збільшення прибутку.

Проблема ефективності використання основних засобів є дуже важливою на даному етапі розвитку економіки, так як від цього залежить діяльність і розвиток підприємства в цілому. Від рішення поліпшення основних засобів залежить конкурентоздатність компанії та її фінансових результат.

Література

1. Демченко Т.А., Кобзар М.А. Проблеми використання основних засобів на підприємстві і відображення їх в бухгалтерському обліку. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна. Серія: підручники з економічних наук. Умань, 2015.
2. Ковш А.И. Проблема повышения эффективности использования основных средств. URL: http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/56393/1/ kovsh_Sbornik9 _tom3.pdf
3. Тимошенко В.С. Основные средства: сущность и проблемы их использования. *Журнал: Экономика, социология и право*. Научное издательство «Институт стратегических исследований». № 12.2016. С. 77-80.

Козиряцький Артур
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук.кер.: асистент Терень`єва Н.В.

ПОПИТ НА ІТ-ФАХІВЦІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ.

У сучасних трансформаційних процесах на світовому ринку праці спостерігається збільшення професій, пов’язаних з робототехнікою та ІТ-сферою. В певній мірі те саме відбувається в Україні. Але окрім появи нового перспективного напряму, однією з причин ІТ буму та масової перекваліфікації трудових сил на українському ринку праці була велика різниця в оплаті праці ІТ спеціаліста та спеціаліста у будь-якому іншому напрямку (інженер, доктор, економіст, архітектор).

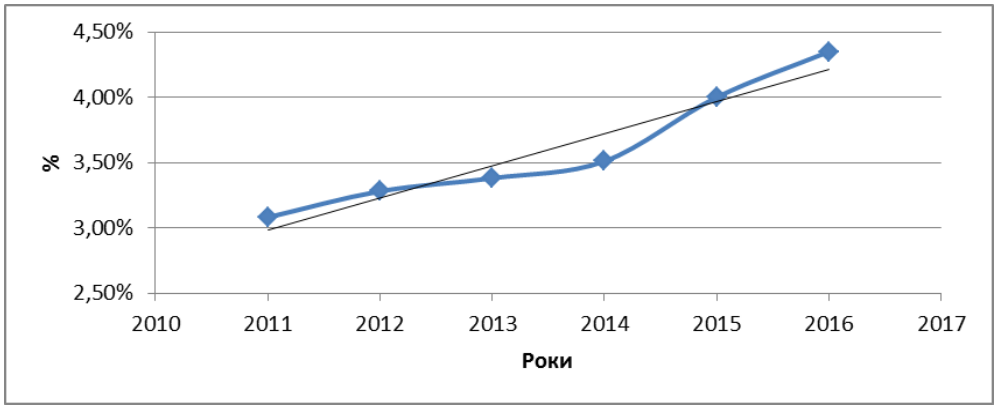

Рис.1 Частка студентів бакалаврів напрямку Інформатика та обчислювальна техніки, до загальної кількості студентів ВНЗ по Україні у (%) [1].

Графік на Рис.1 свідчить про збільшення студентів, які бажають отримати професію у сфері інформаційних технологій. З 2014 року пропозиція на українському ІТ ринку праці щороку збільшується в середньому на 20%. Загальна кількість програмістів на українському ІТ-ринку зараз становить 90 тис. осіб. За рахунок залучення молодих фахівців цей показник до 2020 року планують наростити до 200 тис. На сьогодні попит на фахівців ринку ІТ-послуг в Україні перевищує пропозицію [2].

Але вже сьогодні технічний прогрес змінює світовий ринок праці, шляхом роботизації виробничих процесів та соціальної сфери життя населення, що ставить перед українським ринком праці складні виклики. Тому що, на противагу більшості країн світу, які мають високі темпи впровадження роботизованого устаткування та техніки, Україна данні процеси сповільнює.

Про рівні роботизації говорить співвідношення роботів до кількості персоналу, що обслуговує цю сферу. Середній світовий показник становить 60 роботів на 10 000 чоловік, при цьому в Південній Кореї 531 робот, в Японії 305 роботів, в Німеччині 301 робот. В Україні цей показник поки що на рівні 1:20 000. У 2016 році на території нашої країни було придбано близько 15 старих і 5 нових роботів.

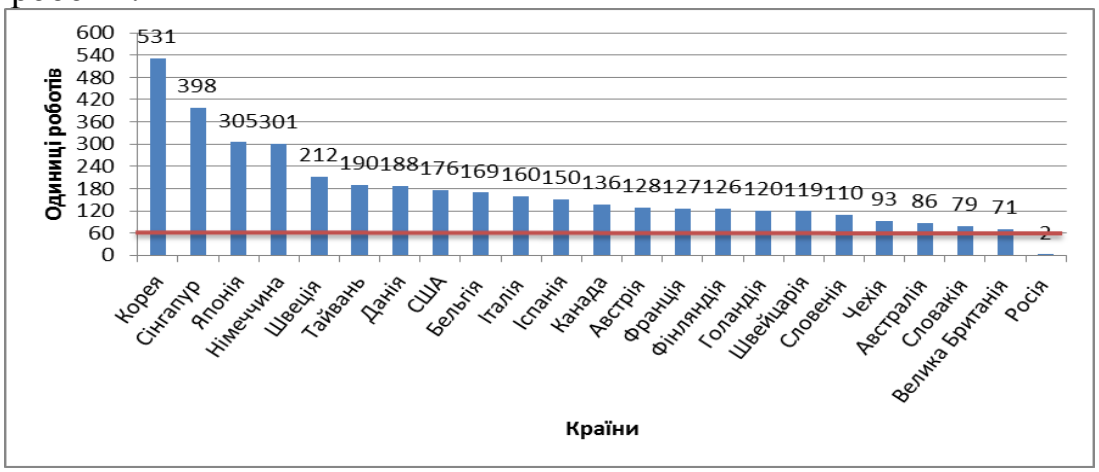

Рис.2 Кількість промислових роботів (всіх типів) з розрахунку на 10 000 робітників зайнятих в промисловості 2015 рік [3].

Таке сповільнення негативно впливає на перспективу конкурентоспроможного національного виробництва країни та в майбутньому спричинить дефіцит кваліфікованих спеціалістів в даній області, нестачу професорсько-викладацького складу, який би мав достатній рівень знань та практичних навичок. Таким чином, трудовий потенціал країни матиме тенденцію до зниження, вірогідність виникнення чергової трудової міграції населення.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистика України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Веб-портал Ракурс .[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://racurs.ua/ua/1070-rynok-informaciynyh-tehnologiy-u-2016-roci-shlyah-kriz-terny
3. Інтернет форму Robotforum .[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://robotforum.ru/novosti-texnogologij/otchet-mezhdunarodnoj-federaczii-robototexniki-ifr-za-2016-god-video.html

Колісник Наталія
аспірант
Наук. кер.: д.е.н., проф. Крилов Д.В.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ВИРОБНИЧИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах сучасного функціонування олійноекстракційних підприємств постає важлива проблема управління основними виробничими засобами як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Зі зміною відносин власності, різноманітністю організаційно-правових форм бізнесу, методів впливу фінансового механізму на ефективність виробництва та прагненнями товаровиробників до виготовлення якісної і конкурентоспроможної продукції постала проблема ефективного управління підприємством, зокрема у частині забезпечення раціонального формування та управління основними виробничими засобами.

В даний час успіх діяльності підприємства залежить не тільки від правильності прийнятих управлінських рішень, а й від здатності об’єднати та сумістити перебіг формування, оновлення, використання та вибуття основних засобів шляхом удосконалення результативного механізму управління.

В той же час потрібно враховувати економічні особливості олійноекстракційних підприємств, що сприятиме швидкій реорганізації, оптимізації усіх сфер використання основних виробничих засобів, а в загальному зростанню конкурентоспроможності підприємства.

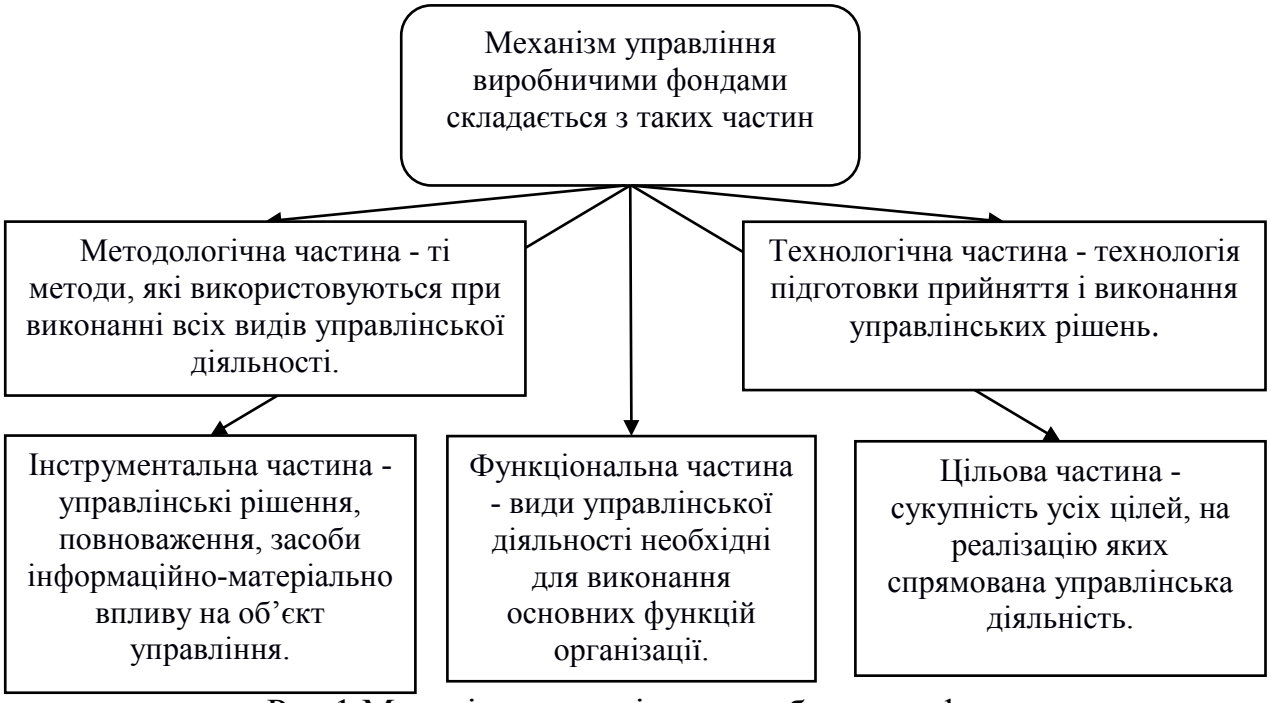

Рис.1 Механізм управління виробничими фондами

Головною стратегією управління виробничими засобами на олійноекстракційному підприємстві є забезпечення максимально ефективного використання при мінімальних затратах на їх утримання та обслуговування. Механізм управління становить елементи, які впливають на управлінські відносини або інформацію як предмет управлінської діяльності (рис. 1).

Управлінський механізм основних засобів є динамічною складовою системи управління виробництвом, що забезпечує випуск у встановлені терміни планових обсягів продукції при раціональному використанні матеріальних і трудових ресурсів, виробничого потенціалу [3].

Механізм управління ефективністю використання основних виробничих засобів олійноекстракційних підприємств спрямований на вирішення таких основних завдань:

– вивчити зарубіжний досвід функціонування організаційно-управлінського механізму;

– вивчення складу і динаміки основних виробничих засобів, технічного стану і темпів оновлення їх активної частини, технічного переозброєння і модернізації, реконструкції підприємства, впровадження нової техніки;

– визначення показників використання основних виробничих фондів – фондовіддачі та фондомісткості, а також факторів, що впливають на них;

– встановлення ступеня ефективності використання засобів праці, характеристика ступеня екстенсивності та інтенсивності роботи найважливіших груп обладнання;

– забезпечення інтенсивного зростання виробництва продукції підприємства та рівня прибутковості його діяльності;

– збільшення прибутковості власного капіталу підприємства.

Отже можна підвести підсумки, що для підвищення рівня ефективності господарювання олійноекстракційних підприємств та інтенсивного ведення виробництва необхідно забезпечити безперервне відтворення і нагромадження основних виробничих засобів до рівня їх перспективної потреби, зокрема за рахунок збільшення в них капіталовкладень.

Література

1. Васильок Л.І. Основні засоби сільськогосподарського призначення: потреба та забезпеченість / Л.І. Васильок, М. І. Герун, Г. М. Підлісецький та ін.. – К.: ННЦ ЇІАЕ||, 2009. – 98 с.
2. Городянська Л.В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку і аналізу: Монографія./ Л.В. Городянська. – К.: КНЕУ, 2008. – 224 с
3. Неміш Ю.В. Удосконалення механізму управління основними засобами на підприємствах / Ю.В. Неміш . – м. Кам'янець-Подільський: Науково-виробничий журнал "ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА", 2014. – 54 с.
4. Яшан Ю.В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/66.pdf

Комарова Владлена, Артеменко Дар'я
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В Україні малими, незалежно від форми власності визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 500 тис. євро. Підтримка малого підприємництва в Україні базується на можливості використанні спрощеної систему оподаткування, обліку та звітності.

Проста форма бухгалтерського обліку застосовується малими підприємствами з незначним документооборотом, що здійснюють діяльність з виконання нематеріаломістких робіт і послуг і передбачає використання Журналу обліку господарських операцій, а також застосування аналітичного регістру – Відомості 3-м. Спрощена форма бухгалтерського обліку використовується, якщо мале підприємство на балансі обліковує ОЗ, виробничі запаси. Ця система передбачає узагальнення інформації про господарські операції у таких регістрах бухгалтерського обліку: відомість 1-м, відомість 2-м, відомість 3-м, відомість 4-м, відомість 5-м, оборотно-сальдова відомість.

Особливість обліку витрат полягає у можливості не використовувати рахунки класу 9, які передбачені для обліку витрат на виробництво, та вести облік витрат на виробництво в розрізі економічних елементів на рахунках класу 8 "Витрати по елементам" а також можливості не використовувати рахунка 23

«Виробництво» з списанням усієї суми витрат операційної діяльності з кредиту рахунків класу 8 «Витрати по елементах» списувати в дебет рахунка 79 «Фінансові результати». Суб'єкти, які ведуть спрощену форму обліку здають тільки дві форми звітності: Ф - 1м "Баланс" та Ф - 2м "Звіт про фінансові результати". При складанні фінансової звітності підприємства керуються П(С)БО 25 «Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва».

Фінансова звітність повинна забезпечити користувачів повною, правдивою інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів. Для того, щоб оцінити поточний і прогнозний фінансовий стан підприємства, необхідно провести фінансовий аналіз. Він є методом оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на підставі даних бухгалтерського обліку і звітності. Його завдання – оцінити фінансовий стан, з'ясувати можливості підвищення ефективності роботи підприємства за допомогою раціональної фінансової політики; оцінити напрями розвитку підприємства, виходячи з потреб у фінансових ресурсах.

Метою фінансової звітності є надання оцінки результатам господарської діяльності підприємства за звітний рік та його поточному фінансовому стану.

Під фінансовим станом розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність. Фінансовий стан може бути стійким, нестійким та кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснити платежі та фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про його задовільний фінансовий стан.

Головною метою аналізу є своєчасне з'ясування і виправлення недоліків у фінансовій діяльності підприємства та знаходження резервів покращення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

Аналіз фінансової звітності повинен дати відповідь на два запитання: перше, чи має підприємство прибуток за результатами своєї господарської діяльності і друге – чи спроможне підприємство виконати взяті на себе зобов'язання і чи не призведе таке виконання до його ліквідації в зв'язку з недостатністю ресурсів.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996 – XIV, від 16.07.99 р.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. N 419, "Про затвердження Порядку подання фінансової звітності" (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ N 1543 від 12.10.2000)
3. "Про затвердження Положення про спрощену форму бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва" Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 1998 року №196 із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 року №39, від 7 грудня 2000 року №315
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва". Наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. №39.

Кондратенко Владислав
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

РИЗИКИ ТА ВРАХУВАННЯ НАСЛІДКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Передумовою виникнення ризику є глибока структурна криза економіки України, політична нестабільність в державі, бюрократія та високий рівень корупції, воєнні дії на сході країни і значна соціальна напруженість у суспільстві істотно посилюють ситуацію невизначеності, роблять господарську діяльність вітчизняних підприємств, навіть в короткостроковій перспективі, процесом важко детермінованим та складно прогнозованим.

Без системного ризик-менеджменту, спрямованого на пошук шляхів раціонального використання сприятливих можливостей і досягнення бажаних цілей в умовах тотальної нестабільності та динамічно зростаючих загроз сучасної економічної епохи сталий розвиток підприємства є неможливим.

Необхідність адаптації економічних суб'єктів до нових реалій господарювання актуалізує доцільність обґрунтування теоретичних та методологічних положень щодо формування ефективного організаційно-економічного забезпечення процесу управління ризиками їхньої діяльності. Саме тому впродовж останніх років спостерігається підвищення інтересу до ризикології як серед науковців, так і менеджерів різних рівнів управління.

Етимологічно ризик у більшості європейських народів асоціюється з відчуттям небезпеки, можливістю виникнення певної небажаної, несприятливої події. Співзвучність українського слова *«ризик»* з російським *«риск»,* англійським *«risk»,* німецьким *«risiko»,* французьким *«risque»* свідчить про їх спільне походження. Домінуючою серед дослідників, на сьогоднішній день, є думка про те, що слово «ризик» походить від давньолатинського «скеля», що, зрештою, цілком логічно, адже можливість зіткнення корабля зі скелею вважається великою небезпекою під час морських подорожей [1, с. 7].

Для підприємницької діяльності характерним є виокремлення таких основних видів ризиків: виробничі, пов'язані з можливістю невиконання фірмою своїх зобов'язань за контрактами; фінансові (кредитні), пов'язані з можливістю порушення фірмою своїх зобов'язань перед інвесторами; інвестиційні, пов'язані з можливим знеціненням інвестиційно-фінансового портфелю, який складається як із власних, так і зі залучених цінних паперів; ринкові, пов'язані з можливим коливанням процентних ставок, курсів валют.

Можливість виникнення кожного виду ризиків різна, також різними будуть і їх наслідки. Тому в плануванні діяльності підприємства необхідно врахувати можливі наслідки, заздалегідь виробити стратегію поведінки та продумати способи виходу з можливих ризикових ситуацій. Наявність альтернативних програм і стратегій для потенційного інвестора буде свідченням того, що підприємець знає про труднощі та належно до них підготувався [2].

Основна роль в системі методів управління ризиками фінансової діяльності суб'єктів господарювання належить внутрішнім способам їх нейтралізації. Внутрішні механізми нейтралізації ризиків змін капіталу підприємств представляють - це методи та способи мінімізації їх негативних наслідків, які вибираються та здійснюються в рамках самого підприємства. Такими є уникнення ризику (відмова від операцій, що пов'язані з фінансовою діяльністю, рівень ризику по яким дуже високий, відмова від надмірного використання капіталу в низько ліквідних формах); лімітування концентрації ризику (встановлення на підприємстві відповідних внутрішніх фінансових нормативів в процесі розробки політики здійснення різних напрямків діяльності); хеджування – процес використання будь-яких механізмів зменшення ризику можливих фінансових втрат – хеджування з використанням ф'ючерсних контрактів тощо; диверсифікація – диверсифікація видів фінансової діяльності; диверсифікація кредитного портфелю тощо; розподіл ризиків (передача господарським партнерам частини ризиків підприємства, по якій вони мають більше можливостей нейтралізації їх негативних наслідків та мають більш ефективні способи внутрішнього страхового захисту); самострахування (внутрішнє страхування) – резервування підприємством частини фінансових ресурсів, що дозволяє подолати негативні фінансові наслідки по тим господарським операціям, що не пов'язані з діями контрагентів. Наприклад: формування резервного (страхового) капіталу підприємства.

Література

1. Вітлинський В.В., Великоіваненко П.І. Ризикологія в економіці та підприємництві : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 480 с.
2. Турко М. О. Теоретичні основи управління ризиками. *Економіка підприємства та управління виробництвом*. 2007. № 5. С. 85-89.

Кошкалда Лідія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Фінансовий результат є одним з елементів підприємницької діяльності як в Україні, так і в країнах Європи. В сучасних умовах господарювання підприємства не можуть обійтись без визначення фінансового результату, запровадження найефективніших методів діяльності та управління на підприємствах, залежить від різних факторів, основне місце серед них займає раціональна організація бухгалтерського обліку. Вона спонукає до правильності прийняття управлінських рішень, шляхом надання достовірної інформації про активи, власний капітал, зобов'язання, доходи, витрати та фінансові результати, а також відображення їх у фінансовій звітності підприємства.

Фінансовим результатом діяльності кожного підприємства є: прибуток або збиток. Прибуток є позитивним результатом фінансової діяльності збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Від'ємний фінансовий результат говорить про те, що підприємство зазнало збитків, а якщо збиток буде містити регулярний характер, то підприємство може зазнати банкрутства. Визначну роль у визначенні фінансового результату кожного підприємства є організація бухгалтерського обліку, а визначення фінансового результату залежить від доходів і витрат, адже фінансові результати визначаються як арифметичний результат порівняння доходів і витрат.

Правильність формування фінансового результату є основою принципів і правил бухгалтерського обліку обов'язкове дотримання яких вимагає концептуальна основа Тобто всі принципи, правила, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», План рахунків, Інструкція «Про застосування плану рахунків», Національні положення бухгалтерського обліку, тощо.

Згідно діючого законодавства України, ми знаємо, що методика обліку багатьох питаннях вона визначається обліковою політикою. Облікову політику обирає кожне підприємство самостійно. Отже від правильності формування облікової політики залежить кінцеві результати діяльності підприємства, а також його подальшу стратегію розвитку.

Для нас важливим є вдосконалення фінансових результатів, тому ми вважаємо, що в наказі про облікову політику необхідно розкрити чіткий і ефективний алгоритм визначення фінансових результатів у відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Підприємство обираючи конкретного облікову політику на поточний фінансовий рік, забезпечує організацію бухгалтерського (особливо аналітичного) обліку відповідно до показників форм річної фінансової звітності, забезпечує використання оптимальних методів облікових робіт із метою отримання очікуваних результатів фінансово-економічної діяльності підприємства [2].

Облікова політика зазвичай формується адміністрацією підприємства тому Саме від неї залежить правильність формування і вплив на фінансові результати, обрання методологічних прийомів які можуть радикально змінити фінансовий стан підприємства, основними методами облікової політики які мають безпосередній вплив на формування фінансових результатів, оцінки вибуття запасів, амортизація, нарахування резерву сумнівних боргів і таке інше.

Отже вибір конкретних методів щодо елементів обліку, говорить про те, що рівень результатів можна змінити через методи оцінки, це в кінцевому підсумку призводить до того, що на розмір прибутку позначиться суб'єктивний характер, а він залежить від вибору процедур і методів обліку. Отже на елементи облікової політики впливають як внутрішні фактори формування фінансових результатів, так і зовнішні.

Література
1. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс].– Режим доступу: http: // buhgalter911.com/ Res/Zakoni/MetodRek.
2. Особливості обліку фінансових результатів та їх відображення в обліку [Електронний ресурс].– Режим доступу http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/165.pdf

Кузнецова Ангеліна
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Корінний С.О

СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Сучасний етап соціально-економічного та політичного розвитку нашої держави є непростим. Зростання мінімальної заробітної плати, скорочення обсягів виробництва, зниження ділової та інвестиційної активності призвели до суттєвого скорочення попиту на робочу силу. Саме тому проблематика безробіття і працевлаштування населення є актуальною і обов'язково вимагає активного державного регулювання.

Важливе значення при дослідженні питань державного регулювання ринку праці та управління трудовими ресурсами склали наукові праці вітчизняних вчених: Бандур С., Біденко Т., Богиня Д., Васильченко В., Волкова О., Діденко О., Кір'ян Т., Купалова Г., Любецький В., Міненко В., Петюх В., Пінчук Ю., Пономарьова О., Онікієнко В., Череп А., тощо.

Враховуючи виклики сучасності, метою державної політики зайнятості має стати всезагальне підвищення економічної активності населення, забезпечення ефективної зайнятості та посилення соціального захисту від безробіття шляхом державного регулювання ринку праці. Для досягнення цієї мети доцільно використовувати відповідний комплекс заходів:

– стимулювання створення робочих місць із належними умовами та гідною оплатою праці шляхом підтримки малого та середнього бізнесу, сприяння розвитку підприємництва та самостійної зайнятості населення;
– забезпечення виробництва робітничими кадрами високої якості та досягнення відповідності між потребою виробництва в висококваліфікованих кадрах окремих професій та наявним кадровим потенціалом;
– створення умов для працевлаштування молоді шляхом фінансової підтримки підприємств, які приймають на роботу молодих спеціалістів;
– посилення мотивації до легальної зайнятості, детінізація відносин на ринку праці шляхом забезпечення захисту прав працівників на своєчасне отримання заробітної плати у повному обсязі [1].

В умовах високого рівня безробіття в Україні, особливо довготривалого і прихованого, надзвичайно важливим напрямом регулювання зайнятості є підвищення економічної активності безробітного населення. Необхідно

подолати пасивність безробітних громадян шляхом упровадження дієвих заходів підвищення економічної активності безробітного населення, а саме:

– фінансове стимулювання безробітних до пошуку роботи: виплата грошових премій безробітним, які змогли працевлаштуватись, і залежність розміру цих премій від швидкості працевлаштування (чим швидше безробітний знайде робоче місце, тим вище розмір премії);

– стимулювання самостійної зайнятості населення, у тому числі самозайнятості випускників ВНЗ;

– контроль над активністю безробітних під час пошуку роботи, який охоплює такі заходи, як вимоги щодо мінімальної кількості звернень безробітних до роботодавців, регулярне відвідування центру зайнятості, обмеження кількості відмов від пропозицій підходящої роботи [2];

– проведення періодичних досліджень мотиваційних чинників підвищення економічної активності безробітного населення.

Також необхідне підвищення ефективності контролю і нагляду на ринку праці, що забезпечить скорочення порушень прав трудящих в сфері охорони і оплати праці, а також запобігання дискримінації у цій сфері.

Отже, проблема безробіття та працевлаштування населення обов’язково потребує активного державного регулювання. Так, був запропонований відповідний комплекс заходів, який посприяє всезагальному підвищенню економічної активності населення. Пріоритетними напрямами вдосконалення ринку праці є стимулювання підприємств до створення нових робочих місць, поліпшення якості та підвищення конкурентоспроможності робочої сили, а також забезпечення економіки кваліфікованими кадрами.

Література

1. Удосконалення системи економічних механізмів державного регулювання ринку праці як чинник забезпечення продуктивної зайнятості населення / В.Г. Федоренко, О.М. Діденко, Ю.Б. Пінчук // Економіка та держава. – 2012. – № 1. – С. 13–16.
2. Пономарьова О., Біденко Т. Реформування системи зайнятості в Україні для забезпечення конкурентних переваг національного ринку праці/ О. Пономарьова, Т. Біденко // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 2. – С. 11–14.

Кулакова Катерина
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Корінний С.О

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

В процесі сучасного розвитку економіки України ринок цінних паперівзазнає швидких змін і набуває особливого значення. Важливу роль в ефективності його функціонування відіграє законодавче регулювання фондового ринку.

В Україні головними законодавчими актами, що регулюють діяльності на ринку цінних паперів(РЦП) є Закони України «Про власність», «Про господарські товариства», «Про підприємництво», «Про цінні папери та фондову біржу», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні»тощо.

Велику увагу дослідженням регулювання та ефективності функціонування ринку цінних паперів в Україні приділяли такі вчені-економісти, як Г.А. Багратян, О. Корнійчук, А.К. Окунєв, А.В. Череп та інші.

Державне регулювання ринку цінних паперів здійснюється з метою впорядкування фондового ринку тапокращення дисципліни його учасників, фінансових посередників, контролю за діяльністю організованих систем торгівлі цінними паперами перефразуйте, залучення до адміністративної та кримінальної відповідальності осіб, яківикористовують не прозору для всіх зацікавлених учасників ринку інформацію (так звану інсайдерську), зметою отримання доходу або уникнення збитків за операціями з цінними паперами[1].

Основними напрями впливу державного регулювання ринку цінних паперів є:

- система державного регулювання РЦП;
- системакорпоративногорегулювання;
- саморегулювання учасників РЦП;
- антикризове регулювання РЦП.

До сфери державного регулювання ринку цінних паперів в Україні належать як законодавче забезпечення, так і регулювання й визначення правил випуску та обігу цінних паперів, реєстрація нових випусків, ліцензування професійної діяльності на ринку цінних паперів, захист прав інвесторів, нагляд за дотриманням антимонопольного законодавства, контроль системи ціноутворення та діяльності професійних учасників ринку.

Як правило, функцію регулювання ринку цінних паперів виконує спеціальний державний орган, в Україні з 1995 р. таким регулюючим органом виступає Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР).Для впровадження повноважень, покладених на неї, ДКЦПФР взаємодіє з державними законодавчими та урядовими органами, які мають сприяти ефективному функціонуванню РЦП. Негативними наслідками діяльності ДКЦПФР є відсутність сучасної нормативної бази, а також закритий характер діяльності.

У створенні та вдосконаленні нормативно-правової бази фондового ринку беруть участь: Фонд державного майна, Міністерство фінансів, Антимонопольний комітет, Національний банк України.

На сьогодні РЦП в Україні має чимало проблем на які потребують подальшого вирішення. До них входять : низький рівень ліквідності цінних паперів, тобто повільна трансформація цінних паперів в готівкові кошти в разі значної потреби в коштах, а це в свою чергу призводить до зниження загальної дохідності активів, низький рівень капіталізації фондового ринку, що характеризує масштаби операцій на РЦП.

Однією з проблем є здійснення суб'єктами господарювання операцій з цінними паперами на не організованому ринку. Наслідком цього стає непрозорість фондового ринку, що знижує його ефективну дієздатність, як фінансового ринку країни взагалі.

Податкове стимулювання, негативно сприяє на розвиток РЦП. Вирішенням цієї проблеми може стати створення сприятливого податкового клімату на фондовому ринку.

В Україні, також існує низький рівень поінформованості населення про діяльність фондового ринку, що в свою чергу спричиняє зниження активності фізичних осіб на ринку цінних паперів, які закордоном є одними з головних інвесторів. Низька кваліфікація, недостатньо розвинуті знання фахівців з питань роботи на фондовому ринку, можуть призвести до порушень, які впливають на обсяг випуску цінних паперів. Крім того, низький рівень сучасних технологій і нововведень на біржовій торгівлі, гальмує розвиток індустрії цінних паперів. Впровадження нових Інтернет-технологій, торгових систем і платформ, може стати великим поштовхом в розвитку фондового ринку.

Вітчизняний РЦП має низку недоліків, недосконаліть законодавства, несформовані традиції, та правила роботи з цінними паперами, які потребують в якісному державному регулюванні.

Можна зробити висновок, що державне регулювання РЦП і регулювання взагалі, грає важливу роль в розвитку національної економіки. Адже, фінансово-економічна криза в країні, призводить до підвищення попиту на додатковий капітал, який необхідний для подальшого виробництва. Одною складовою цього є інвестиції в капітал . Саме законність, чесність і порядок сприяти розвитку РЦП на вищому міжнародному рівні.

Література

1. М.О.Солодкий. Біржовий ринок / М.О.Солодкий. – К.: Аграрна освіта, - 2010. – 560 с.
2. Пепа Т. В. Біржова діяльність. Навчальний посібник / Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Видавництво Ліра-К, 2009 р.
3. Поважний О. С. Цінні папери і фондовий ринок : навч. посібник / О. С. Поважний, Н. С. Орлова, А. Л. Свечкіна. –Львів : Магнолія 2006, 2010. – 361 с.

Кулачко Марія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

РОЛЬ ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС» В УКЛАДАННІ УГОД З КУПІВЛІ КОМПАНІЙ

На сьогоднішній день, в умовах ринкової економіки, широко поширені шляхи розвитку бізнесу, такі як злиття, об'єднання, поглинання або залучення інвестицій. Завдяки ним виникає можливість створити нові джерела

фінансування діяльності, збільшити обсяги випуску та реалізації продукції, впевнено закріпитися на ринку. З іншого боку, такі процеси завжди супроводжуються низкою фінансових та юридичних ризиків.

Банк, що надає кредит клієнту; інвестор, бажаючий придбати компанію; фірма, яка уклала торговий контракт – абсолютно всі суб'єкти бізнес-процесів хочуть бути впевненими в надійності та прибутковості угоди. Це зумовлює необхідність проведення комплексної об'єктивної перевірки з метою дослідження діяльності підприємства. Серед різноманітних підходів до проведення такої перевірки, все більшої популярності набуває процедура «дью-діліджнс». Незважаючи на широке застосування процедури «дью-ділідженс» в іноземних країнах, вона є новою для України. Саме тому питання дослідження даного поняття набуває актуальності та вимагає особливої уваги.

Розуміння характеру процедури «дью-ділідженс» та її законодавчо-нормативного підґрунтя так само важливо, як і визначення мети та етапів проведення процедури «дью-ділідженс». Саме це визначає успішність її виконання в майбутньому, а отже і вдалість інвестиційної угоди.

У табл. 1 наведено найбільш успішні та невдалі угоди з купівлі компаній закордоном та роль процедури «дью-ділідженс» у їх результатах.

Таблиця 1

Роль процедури «дью-ділідженс» в укладанні угод з купівлі компаній

Продавець/ покупець	Результат укладання угоди	Роль процедури «дью-ділідженс»
1	2	3
Успішні угоди		
Nestle (Beringer Wine Estates)/ Texas Pasific Group (TPG)	Правильна оцінка авто-номної вартості Beringer сприяла повернення TPG інвестицій у 20-кратному розмірі за 5 років	У ході проведення «дью-ділідженс» було з'ясовано, що критерії вимірювання ефективності та потенціалу підприємства потребують перегляду, враховуючи фондоємність бізнесу у галузі виноробства.
Keebler/ Kellogg	Компанія повернула лідерство на ринку готових сніданків; зростання операційного прибутку склало 32%, доходу на акцію – понад 65%	У ході проведення «дью-ділідженс» було розраховано потенційне зниження собівартості, здатне компенсувати вартість купівлі. Також було з'ясовано маржу безпеки угоди (170 млн. $ через три роки), однак на практиці синергетичне скорочення витрат перевищило прогнозні показники.

Продовження табл. 2.3

1	2	3
NatWest/ RBS	Ефект скорочення витрат та синергії перевищив очікуваний на 300 млн. J та був досягнутий за два роки (з 2002 р. по 2004 р.)	Комплексний «дью-ділідженс», проведений RBS, дозволив запропонувати реалістичну ціну за NatWest у розмірі 21 млрд. J шляхом обчислення скорочення обсягу витрат на дублюючі функції та синергії прибутків за рахунок об'єднання брендів, продуктів та бази клієнтів.
Невдалі угоди		
Rubbernaid/ Newell	Newell переплатила близько 7 $ за акцію, оцінивши гудвіл Rubbernaid у 500 млн. $. Через 2 роки після укладання угоди акціонери Newell втратили половину вартості (порівняно з ринковою ціною акцій до угоди), а акціонери Rubbernaid – 35%.	Погоджений час для проведення перевірки склав три тижні та виявився недостатнім. Під час проведення процедури «дью-ділідженс» не було здійснено аналізу бази клієнтів, загальної доходності та конкурентів. Пізніше виявилося, що компанія Rubbernaid вдавалася до демпінгу, а коло її конкурентів виявилося ширшим за очікуване.
Rover Group/ BMW	Поспішність мала нега-тивні наслідки: лише за 1999 р. збитки від прид-бання склали 800 млн. J (інвестовано на той момент було 2 млрд. J)	На проведення «дью-ділідженс» та інших супутніх перевірок виділили лише 10 днів.

В ході реалізації кожної з наведених угод мала місце процедура «дью-ділідженс», мета якої полягала в зниженні існуючих інвестиційних ризиків.

Успіхи угод чи їх провал пояснюються характером синергії, що виникає, а також тим, чи достатньо часу відводилося на проведення «дью-дилідженс».

Таким чином, на успішність процедури «дью-дилідженс» впливає низка факторів, серед яких і мета проведення процедури, терміни її виконання, склад робочої групи тощо, і саме тому процедурний інструментарій прийняття завдання з «дью-дилідженсу» вимагає детального дослідження та визначення всіх існуючих аспектів.

Література

1. Назаренко І. М. Дью дилідженс: сутність, призначення та послідовність проведення / І. М. Назаренко, А. І. Орєхова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – №20. –С. 360-366.
2. Сілічєва Н. Є. Сутність duediligenceі можливі перспективи розвитку в Україні / Н. Є. Сілічєва // Економічний простір. – 2011. – № 45 – С. 288-296.
3. Касич А. О. Дью Дилідженс як ключовий інструмент аналізу доцільності інвестування / А. О. Касич, Я. Ю. Яковенко // Облік і фінанси. – 2015. – №4 (70). – С. 92-97.

Купріянова Аліна
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) стало важливим кроком руху світового економічного співтовариства до формування прозорої інформаційної бази діяльності господарюючих суб’єктів.

Практичне використання МСФЗ та удосконалення методики формування достовірних показників фінансової звітності згідно з МСФЗ розглядаються представниками облікової науки та практики як найбільш перспективний шлях задоволення потреб зовнішніх користувачів.

При розробці основних принципів фінансової звітності та стандартизації облікових методик міжнародних стандартів детально вивчались інтереси інвесторів та акціонерів, аналізувались національні особливості формування облікових даних.

Ідея міжнародних стандартів фінансової звітності полягає у тому, щоб зробити порівняльною звітність компаній різних країн. Нині формуванням єдиної світової мови фінансової звітності займається Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності.

Можна з цілковитою впевненістю сказати, що МСФЗ – це об’єктивна реальність, значний крок у розвитку практики бухгалтерського обліку у всьому світі, адже більше 50 великих країн світу прийняли спеціальні плани переходу на МСФЗ або наближення національних стандартів до міжнародних, США

підписали угоду про усунення відмінностей між американською і міжнародною системами звітності.

Організація обліку за МСФЗ є системою ведення обліку для складання фінансової звітності та використання її даних для здійснення виробничо-фінансової діяльності підприємства та управління ним. МСФЗ визначають вимоги до змісту бухгалтерської інформації та метологію формування її важливих показників.

Дотримання вимог забезпечує довіру до інформаційної бази обліку та звітності зацікавлених осіб, в тому числі й іноземних користувачів. Застосування МСФЗ істотно розширює межі національних систем обліку, адже фінансова звітність сформована на їх основі стає зрозумілою для іноземних партнерів.

Метою стратегії є удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Основними завданнями стратегії є:

Створення законодавчих та організаційних передумов до запровадження до МСФЗ у процесі складання фінансової звітності	Адаптація до міжнародних стандартів національної нормативно-правової бази з питань бухгалтерського обліку	Удосконалення методології бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва	Удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку

Реалізація стратегії сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні, прозорості ринків капіталу та фінансової звітності суб'єктів господарювання України, поглибленню міжнародного співробітництва у сфері бухгалтерського обліку щодо ефективного запровадження МСФЗ.

Отже, важливою умовою при удосконаленні діючих національних стандартів є конкретизація певних понять та термінів, зближення діючих стандартів обліку витрат з податковим законодавством, розробка єдиного підходу до оцінки, обліку, визнання та відображення витрат суб'єктів господарювання. Застосування МСФЗ як для складання фінансової звітності є запорукою прозорості інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил складання звітності та численними поясненнями до неї.

Література

1. Овчаренко В. Ведення обліку за МСБО в умовах гіперінфляції: практичні поради / В. Овчаренко // Аудитор України. – 2017. – № 11 (239). – С.55-61.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua
3. Карпова В. Фінансова звітність в умовах гіперінфляції: особливості складання / В. Карпова // Все про бухгалтерський облік. – 2017. – № 11. – С. 18.

4. Концептуальна основа фінансової звітності, IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010 р. Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009
5. Макєєва О. Міжнародні стандарти освіти для бухгалтерів / О. Макєєва // Незалежний аудитор. – 2018 р. – № 7. – С. 81-83.
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 [Електроний ресурс] – Режим доступу:http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet

Кутик Вікторія
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сільське господарство в сучасних умовах вважається пріоритетною галуззю економіки країни, оскільки воно:

– визначає розмір та якість споживання населенням продовольчих товарів, а тому формує продовольчу незалежність та стабільність господарського механізму в державі;

– забезпечує розвиток інших галузей економіки шляхом збільшення випуску засобів виробництва та формування платоспроможного попиту на них;

– впливає на зовнішні відносини між державами через здійснення експорту-імпорту сільськогосподарської продукції та сировини;

– забезпечує фінансові потоки в державі та створення валового внутрішнього продукту;

– формує ринок праці шляхом створення нових робочих місць, а тому регулює зайнятість та якість життя населення;

– сприяє розвитку інфраструктури сільських територій та забезпечує стабільність демографічної ситуації в сільських регіонах;

– забезпечує контроль над оптимальним використанням природних ресурсів, за збереженням навколишнього середовища [1].

В умовах ринкових відносин значно зростає роль нормування праці. За його допомогою можна оцінити трудовий внесок працівників з урахуванням кількості та якості, витраченої на виробництво певної продукції. Для цього необхідно застосовувати обґрунтовані нормативи часу, виробітку, обслуговування, точного обліку праці кожного працівника, обсягу виробленої ним продукції.

Рівень оплати праці в кожному сільськогосподарському підприємстві залежить від кінцевого результату його роботи, тобто від валового прибутку. Взаємозв’язок міри праці та її оплати здійснюється через форми і системи оплати праці, які залежать від особливостей сільськогосподарського виробництва, від нових економічних та трудових відносин.

Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що при її однакових затратах можна отримати різні кінцеві результати, які залежать також від погодно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм та систем оплати праці. Існуюча в сільгосппідприємствах оплата праці поділяється на основну та додаткову.

Основна оплата праці – це винагорода, що являє собою заробіток, який нараховується за тарифними ставками, посадовими окладами, з урахуванням виробленої продукції, її кількості та якості. Додаткова оплата – це винагорода за працю понад установлені норми, за одержання зверх планового врожаю, за винахідливість, трудові успіхи. Вона включає доплати, надбавки, компенсаційні виплати, премії [2].

Окремі технологічні процеси в рослинництві потребують оптимальних агротехнічних строків і відповідної якості (обробка ґрунту, сівба, збирання врожаю), бо це визначатиме долю майбутнього врожаю. Такі особливості умов праці вимагають застосування поточного преміювання, інших заохочень.

У тваринництві праця організується таким чином: поголів'я худоби закріплюється за окремими тваринниками або за відповідною бригадою, ланкою чи фермою. Залежно від форми організації праці застосовуються індивідуальна або колективна оплата праці, преміювання. Нараховується оплата за натуральними показниками, тобто за живою вагою худоби, за одержання приплоду, а також одержання яєць птахофермами, меду пасіками, надою молока на фермах і т. ін.

На сільськогосподарських механізованих роботах оплата праці в сільськогосподарських підприємствах проводиться за виконаний обсяг робіт або відпрацьований час за встановленими тарифними ставками. Всім механізаторам залежно від знань, досвіду роботи, згідно з Положенням про атестацію трактористів-машиністів, надається кваліфікація – тракторист-машиніст I, II, Ш класу з виплатою надбавок: трактористам-машиністам I класу – 20 %, II класу – 10 % до заробітку на механізованих роботах. Надбавки виплачуються також за збирання врожаю з урахуванням якісних показників, за економію паливно-мастильних матеріалів, за звання «Майстер», за безперервний стаж роботи, за роботу на тракторі, комбайні упродовж певного часу без капітального ремонту і т. ін. [3].

У зв'язку з реструктуризацією сільськогосподарського виробництва виникають нові форми сільськогосподарських підприємств, які свою роботу будують на госпрозрахункових і ринкових засадах. Відповідно до цього і повинні застосовуватися форми та системи оплати праці в сільському господарстві.

Література

1. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві / О. А. Аврамчук та ін. Київ : Центр «Агропромпраця», 2000. 464 с.
2. Ященко О.І., Шевцова А.О. Організація ефективної системи матеріального стимулювання праці. Науковий вісник НЛТУ. 2006. Вип. 16.1. С. 284-289.
3. Савицька О.П. Сучасний стан оплати праці та рівень вартості робочої сили в сільському господарстві. *Оплата праці в АПК*. 2011. № 5. С. 15-17.

Лавренчук Ірина
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: ст. викладач Радєва О.Г.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Одним із важливих питань організації бухгалтерського обліку на підприємстві є формування облікової політики. При цьому результати аналізу практики проведення фінансово-господарської діяльності підприємств туристичної сфери дають можливість встановити, що процесу формування та реалізації облікової політики приділяється недостатня увага як з боку працівників бухгалтерської служби, так і з боку власників або керівників. Враховуючи це, вказане питання набуває актуального значення.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

На формування облікової політики для підприємств туристичної сфери суттєво впливає форма організації бухгалтерського обліку. Так, відповідно до п. 4 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

1) введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

2) користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

3) ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

4) самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

Велике значення на етапі формування облікової політики для підприємств туристичної сфери має визначення її елементів щодо основних об’єктів обліку. Залежно від суб’єкта туристичної діяльності кількість об’єктів обліку відрізняється, як і його складність. Так для невеликого туристичного агентства характерна незначна кількість об’єктів обліку, на відміну від туристичного оператора, у якого можуть спостерігатися: основні засоби, запаси, заборгованість, доходи, витрати тощо.

Відповідно до п. 10-14 П(С)БО 15 «Дохід» [2], дохід, що пов’язаний із наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з їх виконання на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінено результат цієї

операції. Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг провадиться: вивченням виконаної роботи; визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, в загальному обсязі послуг, що мають бути надані; визначенням питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку з наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат.

Сума витрат, що здійснені на певну дату, враховує лише ті витрати, які відображають обсяг наданих послуг на цю саму дату. Тому спосіб визначення ступеня завершеності послуг, згідно з п. 25.1 П(С)БО 15 «Дохід», встановлюється обліковою політикою підприємства. Слід зазначити, що у бухгалтерському обліку існує два варіанти визнання доходів туристичного підприємства - дохід виникає на дату надходження коштів на поточний рахунок або до каси в оплату туристичного продукту. На практиці частіше використовується другий, згідно з яким дохід визнається лише за датою закінчення туру. Тому в положенні (наказі) про облікову політику необхідно зазначити метод оцінки наданих послуг під час розрахунку із замовником.

Невеликі туристичні фірми облік витрат здійснюють на рахунку 23 «Виробництво», при цьому не використовують рахунки 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут», що притаманні для санаторно-курортних закладів, туристичних баз та будинків відпочинку або за умов застосування спрощеної форми обліку - вести облік на рахунках класу 8 «Витрати за елементами». Враховуючи це у положенні (наказі) про облікову політику, суб'єкту туристичної діяльності необхідно визначити об'єкти обліку витрат надання послуг, склад витрат, що формують собівартість туристичного продукту, метод їх обліку, порядок обліку, розподілу та списання загальновиробничих витрат у кінці звітного періоду.

Таким чином, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Серед факторів, які впливають на формування облікової політики, суттєвим є приналежність до галузі чи виду діяльності, від чого залежить порядок обліку деяких об'єктів, система податкового та бухгалтерського фінансового обліку. Від особливостей формування та реалізації облікової політики багато в чому залежить ефективність управління фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290.

Лазаренко Вероніка
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЯПОНІЇ

Інноваційна економіка — це економіка суспільства, заснованого на знаннях, інноваціях, на позитивному ставленні до нових ідей, нових машин, систем і технологій, на готовності їх практично реалізувати в різних сферах людської діяльності. Розвиток інноваційної економіки країни залежить від інноваційної активності в державі[1].

Уряд Японії фінансує приблизно 25% від загального обсягу НДДКР, виконуваних в країні. Причому переважно фінансуються дослідження, що здійснюються в інтересах громадянського суспільства. Основна частка бюджетного фінансування припадає на університети та державні наукові організації. Фундаментальні дослідження фінансуються головним чином державою. Переважне розвиток отримали непрямі форми державного фінансування інноваційного підприємництва. Фірми, що займаються НДДКР, якщо і отримують пряму фінансову підтримку, то тільки частково. В основному для таких компаній передбачаються податкові пільги. Крім того, держава стимулює мале інноваційне підприємництво через контракти і державні замовлення на розробку нових технічних рішень і виробів. Структуру інноваційної діяльності в Японії можна представити таким чином: 13% - фундаментальні дослідження; 25 - прикладні дослідження; 62% - дослідно-конструкторські розробки.

Уряд Японії створив систему фінансування НДР і ДКР, що дозволяє спрямовувати кошти кредитно-фінансових установ країни у пріоритетні виробництва і галузі економіки. Для цього у державній промисловій політиці передбачені як пряме, так і непряме розподіл кредитно-фінансових ресурсів, впровадження практики перекредитування; застосовується стратегія заниженого рівня процентних ставок, створюються погоджувальні ради «банк - уряд - суб'єкт економії», які координують кредитування за спеціально виділеним кредитними лініями . Основний обсяг робіт з реалізації державної програми позик та інвестицій для розвитку інноваційного підприємництва в Японії виконують Бюро трастових фондів і Японський банк розвитку.

Державна інвестиційна програма відрізняється гнучкістю, схильна до змін з урахуванням економічних процесів, що відбуваються в країні.

Основними напрямками комплексного підходу з боку держави до інновацій та науково-інноваційної діяльності є:

- пільгове оподаткування або звільнення від податків науково-дослідної та виробничої діяльності в області перспективних НДДКР;
- державні дотації великим промисловим компаніям для закупівлі ліцензій на використання ноу-хау;
- захист японського виробника від конкуренції;
- створення умов для отримання нових технологій з інших країн;

- імпорт капіталу в японську промисловість, що знаходиться на території Японії, а не за її межами;

Крім цього, в Японії існують організації, що підтримують мале інноваційне підприємництво: Японський центр ключових технологій-допомагає малому та середньому інноваційному бізнесу у встановленні необхідних їм ділових зв'язків, фінансує фундаментальні та прикладні розробки; Організація з розвитку нових джерел енергії - сприяє створенню наукових центрів для приватних підприємців і організовує міжнародні колективи підприємців для проведення спільних досліджень[2].

Література

1. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін: навч. посіб. — К.: Заповіт, 2009. — 240 с.
2. Глобальные вызовы — японский ответ / Рук. проек(та Э. В. Молодякова. — М.: АИРО(XXI, 2008. — 308 с.

Латаріа Софія
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: ст. викладач Радєва О.Г.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Євроінтеграція – основний напрям руху України, який несе за собою велику кількість наслідків. Так, одним з вимог євроінтеграції є впровадження змін у сфері управління компаніями. Одним з основних показників, що характеризує підприємство є зрозуміла звітність, оформлена за міжнародними стандартами. Представлення звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ) не є обов'язковим для всіх компаній, але, при наданні кредиту, звітність саме у такій формі все частіше хочуть бачити потенційні іноземні інвестори або банки чи інші фінансові установи. До того ж, є ряд вимог нормативних актів, при настанні яких суб'єкти господарювання зобов'язані складати звітність за МСФЗ.

На думку Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, подання публічними акціонерними товариствами звітності за МСФЗ дозволить керівникам, головним бухгалтерам і аудиторам учасників ринку цінних паперів суттєво покращити якість інформації, яка розкривається на ринку цінних паперів, а також зробить фінансову звітність учасників фондового ринку більш прозорою та зрозумілою для інвесторів. Застосування МСФЗ має можливість стати одним із чинників вдосконалення системи корпоративного управління, розробки та прийняття кодексів етики акціонерними товариствами [1].

Складаючи фінансову звітність за міжнародними стандартами вперше, керівники підприємств та бухгалтерські служби можуть стикнутися з рядом проблем. Перелічимо деякі з них:

− відсутність кваліфікованих фахівців, що можуть розуміти і застосовувати МСФЗ. Тут мова йде не лише про підготовку звітності, а й про її використання і

розуміння. Якщо фахівець приймає участь у процесі впровадження стандартів в конкретній компанії – це для нього найефективніше навчання;

− виникнення додаткових витрат внаслідок потреби у придбанні нового програмного забезпечення, за допомогою якого складання звітності значно полегшило роботу персоналу та зменшило можливість допущення помилок;

− необхідність у зборі додаткової інформації, яку вимагають МСФЗ, включення до посадових обов'язків працівників підрозділів додаткових функцій;

− складність окремих стандартів. Найбільш важкі для сприйняття на сьогодні елементи МСФЗ – стандарти, присвячені відображенню у звітності фінансових інструментів, зокрема вкладень у цінні папери, похідних інструментів, дебіторської та кредиторської заборгованості. Складність також полягає ще й у тому, що активи і зобов'язання мають бути оцінені за справедливою вартістю, що є складним завданням для вітчизняних фахівців.

Крім того, власнику або керівнику підприємства необхідно виробити правильну стратегію впровадження МСФЗ. Існує два основних підходи до вирішення питання про переведення фінансової звітності на міжнародні стандарти:

− трансформація бухгалтерської звітності, складеної відповідно до національних стандартів на звітність в стандартах МСФЗ;

− конверсія або ведення паралельно з національними стандартами управлінського обліку відповідно до МСФЗ [2].

Трансформація може використовуватися як проміжний крок до конверсії для великого бізнесу або може стати звичайною практикою для середніх підприємств.

При застосуванні паралельного обліку потрібно розуміти, що ведення обліку відразу в декількох моделях одночасно підніме важливу проблему – подвійного введення інформації. Якщо на підприємстві автоматизований бухгалтерський облік, технічно проблема може бути достатньо легко вирішена.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що для запровадження МСФЗ на підприємстві необхідно створити відповідну службу, визначити її функції, закріпити обов'язки за відповідальними особами шляхом розробки внутрішніх розпорядчих документів. Одним з основних моментів, який необхідно прописати у таких документах є безперервну оновлення фахівцями відповідної служби власних баз знань, оскільки МСФЗ досить динамічні.

Зважившись переваги та недоліки кожного зі шляхів впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (трансформації та конверсії), керівництво підприємства, не виключаючи отримання консультацій у провідних спеціалістів, повинно вибрати найоптимальніший. Але, навіть зробивши такий важливий крок, не варто очікувати на складання повноцінної звітності, яка відповідає всім встановленим для розкриття інформації вимог у короткостроковій перспективі. Важливо розуміти, що цей процес є поступовим і вимагає особливої ретельності, якщо ціллю є створення якісно нової системи обліку.

Література
1. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gaap.ru/biblioteka.
2. Облік та звітність за МСФЗ: для кого, навіщо і чому? // Дебет-Кредит. – 2006. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dtkt.com.ua/show/1cid02519.html.

Лиходід Анастасія
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодні більшість вітчизняних та закордонних підприємств намагаються подолати наслідки кризових явищ, які носять глобальний характер. В таких умовах спостерігається комплексна взаємодія інструментів маркетингу та менеджменту на підприємствах. Не викликає сумнівів той факт, що саме маркетингові стратегії є найбільш відповідними та адекватними в кризових умовах, оскільки є гнучкими та передбачають пошук нових ефективних шляхів розвитку навіть за умови незначних фінансових витрат. На жаль, сьогодні практика вітчизняних підприємств свідчить про неефективне використання маркетингових інструментів, оскільки бюджет маркетингу першим підлягає скороченню в умовах дефіциту матеріальних та фінансових ресурсів. Тому, саме актуалізація ефективності маркетингової діяльності та пошук оптимальних стратегічних рішень є однією з проблем, що потребує першочергового розв’язання.

Сьогодні серед науковців, які досліджують роль маркетингу в антикризовому управлінні підприємством, не існує спільної думки щодо визначення категорії «антикризовий маркетинг» як вид маркетингової діяльності із власним змістом і засобами. Існує навіть переконання, що від того, що маркетинг назвали «антикризовим», його суть, цілі та завдання абсолютно не змінилися. Відповідно, поняття «антикризовий маркетинг», швидше за все, застосоване до конкретної програми дій для досягнення цілей компанії в нових умовах. Це означає, що під час кризи не переглядається стратегія маркетингу. Вона залишається тією ж, і завдяки цьому підприємство не втрачає інтересу до перспективи свого розвитку, в тому числі і в післякризовий період.

Не рідко зустрічаються випадки, коли антикризовий маркетинг ототожнюють з комунікаційними кампаніями в умовах кризи (наприклад, вірусний чи партизанський маркетинг, або реклама під гаслами «антикризова пропозиція», «антикризові ціни»). На нашу думку, такі твердження виникають через те, що більшість маркетингових категорій виникають в практичній діяльності, а лише потім знаходять наукове обґрунтування. Слід розрізняти поняття «криза» (період порушення рівноваги, погіршення параметрів функціонування) та «антикризове управління» (система заходів та засобів,

спрямованих на недопущення банкрутства, забезпечення відродження підприємств, що потрапили у скрутне фінансове становище) [5].

Криза є одним з етапів антикризового управління, а заходи у обох випадках називаються антикризовими, що і призводить до виникнення вищезазначених суперечностей. Маркетинг у антикризовому управлінні застосовується на різних стадіях циклу: у передкризовий, кризовий та після кризовий період, оскільки всі ці стадії є об'єктом антикризового управління. В період загострення кризи, коли виникає складна непередбачувана ситуація виникає необхідність пошуку нагальних адекватних рішень, що обумовило появу категорії антикризовий маркетинг. Поширеним є твердження, що основою антикризових планів підприємств мають бути маркетингові заходи [1, 2]. Таким чином, антикризовий маркетинг є складовою частиною маркетингу у антикризовому управлінні.

Дискусійними залишаються також питання стосовно тлумачення маркетингових стратегій. Існує ряд еквівалентних варіантів: маркетингові стратегії в умовах кризи, маркетингові стратегії виходу з кризи, стратегії антикризового маркетингу [3], маркетингові антикризові стратегії [2], маркетингові стратегії антикризового управління [1, 5], стратегії управління маркетингом в умовах кризи тощо. Аналогічно, узагальнюючим є категорія маркетингові стратегії антикризового управління, а у випадку коли слід підкреслити значення маркетингових інструментів саме на шляху подолання кризових явищ (антикризові стратегії), слід конкретизувати як, наприклад, стратегії виходу з кризи.

Фахівці з антикризового управління розглядають класичні види традиційних маркетингових стратегій посилаючись на підручники з менеджменту, для яких застосування цих маркетингових стратегій в практиці господарської діяльності вже по суті є одним із шляхів виходу з кризи [1, 2, 4, 5]. Власне, у такому випадку, ігноруються новітні маркетингові підходи, які мають на меті подолання негативних наслідків кризових явищ та пошук нових можливостей.

Література

1. Антикризове управління : навч. посіб. / за ред. Є.М. Короткова. Москва : Інфра-М, 2000. 431 с.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2003. 504 с.
3. Ковальчук С.В. Антикризовий маркетинг: інноваційний аспект // за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. С. 490-496.
4. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія. Київ : КНТЕУ, 2004. 580 с.
5. Шершньова З.Є. Багацький В. М., Гетманцева Н. Д. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. // за ред. З. Є. Шершньової. Київ : КНЕУ, 2007. 680 с.

Люткевич Таїсія
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., проф. Рибалко О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

У розвинутих країнах послуги є основним об'єктом товарно-грошових відносин і набувають усе більшого значення в усіх сферах економіки та соціально-культурного життя суспільства [1]. Готельний та ресторанний бізнес в Україні під впливом часу став справжньою індустрією послуг. Ефективність діяльності будь-якого підприємства, у тому числі готельного, визначають групою чинників. З-поміж основних – розташування готелю та збут продукції [2].

Насамперед готелі орієнтуються на збут власного продукту, але розташування готелю також має важливе значення для збуту власного продукту. В умовах розвитку ринкової економіки та інтеграції України у європейський економічний простір переглядаються також і місце та роль ресторанного бізнесу. Організація його діяльності вимагає застосування нових підходів до управління та діяльності ресторанного бізнесу, які повинні бути орієнтовані на максимальне задоволення попиту споживачів і забезпечення високого рівня ефективності їх виробничо-економічної діяльності. Однією з обов'язкових умов діяльності ресторанного-готельного бізнесу є ведення бухгалтерського обліку. Кожен бізнес, як і готельно- ресторанний, має свої особливості у веденні бухгалтерського обліку, свої проблеми і способи їх вирішення.Бухгалтерський облік на підприємствах ресторанного-готельного бізнесу, як і на інших українських підприємствах, ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Ведення обліку базується на основних принципах бухгалтерського обліку. Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відображаються в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3].

Основним завданням організації бухгалтерського обліку ресторанного-готельного бізнесу, як і будь якого бізнесу, є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала ефективне управління підприємством та примноження доходу від господарчої діяльності підприємства. Питання організації бухгалтерського обліку готельного-ресторанного господарства вирішується власником або уповноваженим органом відповідно до законодавства та установчих документів. Підприємство самостійно визначає облікову політику, форму бухгалтерського обліку, затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку, об'єкти і періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань [4].

Бухгалтерський облік на підприємствах ресторанного-готельного бізнесу відбувається відповідно обраної облікової політики, яка представляє собою сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, тобто це вибір

самим підприємством певних і конкретних методик ведення бухгалтерського обліку, виходячи з особливості діяльності підприємства. Єдиного підходу до організації обліку в галузі готельно-ресторанного бізнесу немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. Цим і зумовлені особливості бухгалтерського обліку у сфері цього бізнесу.

Література

1. 1.Організація готельного господарства С.І. Байлик, І.М. Писаревський / [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua
2. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві [Електронний ресурс] / Режим доступу:http://pidruchniki.com/1588072859638/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/buhgalterskiy_oblik_v_torgivli_ta_ restorannomu_gospodarstvi_
3. Бухгалтерський облік готельних послуг // Журнал «Вісник податкової служби України» / [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG090422.html
4. Організація готельного обслуговування: Підручник / Мальська М.П., Пандяк І.Г. – К., 2011. – 366 с. [Елек- тронний ресурс] / Режим доступу: http://westudents.com.ua/knigi/605-organzatsya-gotelnogo-obslugovuvannyamalska-mp.html

Майданний Олександр
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Повсякденна фінансово-господарська діяльності підприємства вимагає постійних розрахункових взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання: підприємствами, організаціями, установами, державними органами, фізичними особами та ін. Результатом цього є здійснення господарських операцій, основними наслідками яких є формування коштів у розрахунках, тобто дебіторської заборгованості, а також виникнення зобов'язань, проведення розрахунків по них та інші зміни в активах і капіталі.

Однією з найважливіших складових частин цих операцій, з точки зору фінансової стабільності підприємства, є дебіторська заборгованість.

Правильна організація розрахунків потребує суворого дотримання фінансової дисципліни, власної оплати боргів по зобов'язаннях і забезпечення своєчасного одержання коштів за реалізовану продукцію та надані послуги.

У процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається кредитування покупця. Таким чином, протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу засоби підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих

подій заборгували підприємству певні суми грошей, їх еквівалентів або інших активів [77].

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» визначається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її сума може бути достовірно визначена. Тому одним із важливих питань обліку дебіторської заборгованості є процес її визнання та оцінки.

Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визначенням доходу від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послух і оцінюється за первинною вартістю. У разі відстрочення платежу з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів (їх еквівалентів), що підлягають отриманню за товари, така різниця визначається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) в період її нарахування.

Існують такі критерії визнання дебіторської заборгованості, як активу:

- джерело отримання;
- втілення майбутніх економічних вигод;
- забезпечення контролю за активом;
- можливість достовірної оцінки активу.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості.

Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи.

Величина резерву сумнівних боргів визначається виходячи з платоспроможності окремих дебіторів або на основі класифікації дебіторської заборгованості. Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат. Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів [13].

Розрахунки з покупцями виникають внаслідок реалізації продукції і товарів, виконання робіт і послуг. При цьому також потрібно визначитись з тим, коли продукція вважається проданою.

В бухгалтерському обліку датою реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг вважається дата відвантаження продукції товарів (підписання документів про виконанні роботи, наданні послуги).

Реалізація продукції окремого підприємства – це, перш за все, відчуження активів, що належать підприємству, шляхом їх продажу з метою відтворення використаних засобів підприємства та отримання прибутку для задоволення різноманітних потреб.

Організація обліку при реалізації товарів залежить від ступеня участі посередницьких організацій, порядку передачі права власності на товари, що реалізуються, та форми розрахунків з покупцями.

Література

1. Іванілов О.С. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. Актуальні проблеми економіки, №1 (67), 2007. С. 156-163
2. Курта Н.В. Сучасні проблеми управління дебіторською заборгованістю. Держава та регіони. №6. 2008. С.370-373.
3. Матицина Н. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит : наук.-пркт. журн. 2006. №12. С.38-43
4. Матицина Н. Дебіторська заборгованість : нові облікові підходи. Економіст. 2005. №11. С.21-30

Мальченко Марія
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: асистент Терент'єва Н.В.

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ, ЩО І ДЛЯ ЧОГО

Нині значного поширення набуває всесвітня мережа Інтернет. Вона проникає в усі куточки людського життя: робота через Інтернет, навчання через Інтернет, спілкування, онлайн-ігри та ін. За останні роки Інтернет проник і в економіку, у зв'язку з цим виникло таке поняття, як „Інтернет маркетинг". Якщо маркетинг – це залучення і утримання клієнтів, то інтернет-маркетинг – залучення і утримання клієнтів в Інтернеті [1]. Однак зважаючи на постійний розвиток, нове слово в маркетингу сьогодення – «Цифровий маркетинг» .

Цифровий маркетинг (digital marketing) – це використання всіх можливих форм цифрових каналів для просування фірми та її товару. Телебачення, радіо, Інтернет, соціальні медіа – усе це інструменти цифрового маркетингу.

Такий маркетинг тісно переплітається з Інтернет маркетингом, але в ньому вже розроблені ряд технік, що дозволяють досягати цільову аудиторію навіть в офлайн середовищі (використання додатків в телефонах, sms/mms, рекламні дисплеї на вулицях і т.д.). Як і будь-який інший вид маркетингу, цифровий допомагає досягати максимального комерційного результату оптимальним способом, тобто дозволяє економити гроші, уникати зайвих неефективних витрат.

Цифровий маркетинг вирішує наступні завдання:

1. Підтримка іміджу бренда.
2. Підтримка виведення нового бренда або продукту на ринок.
3. Підвищення впізнаваності.
4. Стимулювання продажів.

Для вирішення перерахованих завдань digital marketing використовує необмежені можливості Інтернет мережі, мобільних і цифрових технологій.

Цікавий перелік інструментів інтернет-маркетингу запропонував Jeremiah Owyang у своєму блозі [2]:

- сайт компанії;

- зовнішня активність компанії в Інтернет (поза власним сайтом);
- просування бренду;
- маркетинг співтовариств та маркетинг у соціальних медіа;
- віртуальні світи;
- експериментальні методи;

Важливим інструментом є організація веб-сайтів компаній, які виступають основним носієм маркетингової інформації та інтерактивної поведінки та взаємовідносин учасників ринку. [3]

Цифровий маркетинг має певні переваги, які виділяють його серед інших напрямів маркетингу:

- інтерактивність – активне залучення споживача у взаємодію з брендом;
- відсутність територіальних обмежень при реалізації маркетингових ідей;
- легка доступність до ресурсу (web-і wap-ресурси);
- глибоке проникнення Інтернету і мобільного зв'язку забезпечує активне залучення цільової аудиторії;
- можливість оперативної оцінки заходів кампанії та управління подіями в режимі реального часу.

Сучасним та ефективним способом цифрової реклами є соціальні мережі (Instagram, Facebook, Twitter і т.п.). Кількість користувачів таких мереж перевищує кілька десятків, іноді й сотень мільйонів. Ще один плюс – користувачі можуть бути резидентами інших країн і навіть континентів, а отже при правильному плануванні та поширенні своїх дій цифровий маркетинг допоможе вам вийти на більш широку аудиторію.

Література

1. Електронний маркетинг. – Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http:// uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_маркетинг.
2. A Complete List of the Many Forms of Web Marketing for 2008: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.web-strategist.com.
3. Маркетинг - теорія, світовий досвід, українська практика – А. О. Старостіна, Н. П. Гончарова – Київ: Знання – 2009.

Маркова Маргарита
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В даний час перед теорією і практикою бухгалтерського обліку виникає ряд назрілих, невирішених завдань. Їх вирішення вимагає певної систематизації та формування єдиних науково-теоретичних підходів щодо вдосконалення бухгалтерського обліку.

Важливим аспектом цього процесу є належна його організація, яка повинна відповідати принципам чинного законодавства, забезпечувати адаптацію обліку до вимог законодавства ЄС і враховувати інформаційні потреби суб'єктів господарювання.

Проблемні питання організації бухгалтерського обліку розглядали в своїх працях М.Т. Білуха, С.В. Івахненков, Л.І. Лавриненко, Г.Г. Кірейцев та ін[1].

На думку С. Пушкаря, організація фінансового обліку передбачає вирішення таких принципово важливих питань як: розробка концепції облікової політики підприємства; межі застосування фінансового обліку. Від вирішення цих питань залежить структура обліку, облік запитів управлінської системи і функціонування інформаційної системи підприємства [3, с. 138-139].

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві повинна починатися з визначення правил і способів облікової політики. Саме облікова політика забезпечує ефективну діяльність підприємства. Вона, як основний інструмент, виконує регулюючу (посередницьку) функцію - шляхом вибору (розробки, обґрунтування) механізмів, необхідних для того, щоб ефективно діяла система обліку. Системний підхід до організації процесу формування облікової політики передбачає визначення:

- правового, регламентного, інформаційного і технічного забезпечення;
- суб'єктів, об'єктів, цілей, завдань;
- основних принципів організації і методології;
- основних етапів процесу формування облікової політики;
- структури і змісту обліково-економічної інформації та основних напрямків її використання [2, с. 6].

На дієвість і ефективність організації бухгалтерського обліку впливають взаємини між людьми і результатами їх трудової діяльності; політика керівництва і методи, використовувані для впливу на персонал; повноваження і функції працівників підприємства на різних рівнях управління. При вмілому поєднанні цих факторів створюється оптимальна структура облікового апарату, що дозволяє досягти високої ефективності діяльності підприємства.

В. В. Ковальов зазначає, що нормальне функціонування підприємства також залежить від належної організації роботи його персоналу, в тому числі бухгалтерської служби. У сучасних умовах роль бухгалтера збільшилася в управлінському процесі і не зводиться до технічних процедур по відображенню господарських операцій. Роль бухгалтера в організації і здійсненні обліково-аналітичних розрахунків визначається не тільки його професійним статусом, а й тим, що він повинен об'єднувати в собі функції не тільки бухгалтера, але і фінансового менеджера, і аналітика [4, с. 48-50].

Підводячи підсумки можна відзначити, що організація бухгалтерського обліку є основою і невід'ємним елементом системи бухгалтерського обліку, на ефективність та дієвість якої дуже впливає кваліфікована кадрова політика та облікова політика. Якщо дотримуватися всіх правил і способів цих політик, то можна домогтися позитивних результатів в підприємстві.

Література

1. Венжега Д. И. Теоретические основы организации бухгалтерского учета // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: экономика и управление. – 2012. – №4. – С. 35-37.
2. Житный П. Организационно-методологические основы формирования учетной политики предприятия // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №3. – С. 3-10.

3. Пушкарь М.С. Тенденции и закономерности развития бухгалтерского учета в Украине (теоретико-методологические аспекты) [монография]. – К.: Экон. мысль, 1999. – 422 с.
4. Ковалев В.В. Финансовый учет и анализ: концептуальные основы. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с.

Марунчак Альона
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.ф-м.н., доц. Кисільова І.Ю.

РИЗИКИ В СФЕРІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Сьогодні туризм відіграє важливу роль в житті суспільства, сприяє урізноманітненню дозвілля та покращенню якості життя. Найважливішою складовою туристичної інфраструктури є готельний бізнес. Як і інші підприємства, будь-який готель зазнає ризики, які пов'язані з виробничої, комерційною та посередницькою діяльністю. Фактор ризику змушує керівників готельних підприємств економити фінансові та матеріальні ресурси, розраховувати ефективність нових проектів.

Ризики, які відбуваються в готельному бізнесі різноманітні, так само висока ймовірність їх прояву. Таким чином, актуальними стають питання їх ідентифікації та мінімізації з метою своєчасного запобігання можливих наслідків [1].

Існує безліч варіантів класифікації ризиків у готельному бізнесі. Найбільш повною і поширенішою є класифікація Погодіної А.С., яка у своїх дослідженнях виділяє такі ризики готельного бізнесу [2]:

1. Неспецифічні ризики готельного бізнесу: – економічні ризики: ризики цінової конкуренції; ризики появи нових конкурентів; ризики зниження попиту; – інвестиційні ризики: ризики недоступності кредитування; ризики окупності; ризики нераціонального вибору контрагентів; – нормативно-правові ризики: ризики зміни законодавства; ризики адміністративного тиску; ризики криміногенної обстановки.

2. Специфічні ризики готельного бізнесу: ризик посилення візового режиму; ризик зниження заповнюваності номерного фонду; ризик загрози безпеки клієнтів; ризик загрози безпеки персоналу; ризик втрати репутації; ризик псування / втрати майна; ризик експлуатації об'єктів підвищеної небезпеки; ризик аварій і катастроф в сфері житлово-комунального господарства; частка неспецифічного ризику в повному наборі ризиків.

Іншу точку зору має Ю.Ф. Волков [3], який у діяльності готельного підприємства виділяє такі ризики: екологічний ризик; промисловий ризик; транспортний ризик; інвестиційний ризик; ризик країни; політичний ризик; підприємницький ризик; ризики невиконання господарських договорів; ризик посилення конкуренції; ризики виникнення непередбачених витрат і зниження доходів; ризик необхідності виплат штрафних санкцій та арбітражно-судових

витрат; ризик втрати прибутку; фінансові ризики; технічні ризики; комерційні ризики.

У дослідженнях Леонт'єва Ю.Ю., Почепинець Д.С. наводять класифікацію ризиків виробничої діяльності готельного підприємства за наступними ознаками [4]:

1. За факторами ризиків: – зовнішні ризики: політичні; соціально-економічні; екологічні; науково-технічні; – внутрішні ризики: відтворювальної діяльності; діяльності в сфері управління; діяльності в сфері обігу; виробничої діяльності;

2. За об'єктом впливу: – ризики, наслідки яких впливають на людей: ризики, що впливають на персонал, і ризики, що впливають на відвідувачів; – ризики, наслідки яких впливають на виробничі системи;

3. За ознакою того, чи є наслідок його настання видимим для гостя: – видимі для гостя: за прийомом і випискою; у номерах (ризик обслуговування номерів); за організацією харчування; інші ризики (ризик ненадання послуг); – невидимі для гостя.

Для прийняття правильних рішень, виявлення загроз та факторів ризику, які можуть нашкодити нормальному функціонуванню готелю, керівництво потрібно своєчасно забезпечувати надійною і всебічною інформацією про стан внутрішнього і зовнішнього середовища.

Таким чином, для підвищення рівня безпеки підприємств готельного бізнесу обов'язково своєчасно здійснювати аудит і контроль за функціонуванням системи економічної безпеки і мати можливості ліквідації ризиків; необхідно розробити механізм управління безпекою підприємства на основі контролю, а також аналізувати загрози внутрішнього і зовнішнього середовища, що дозволяє комплексно охарактеризувати всі можливі негативні аспекти діяльності підприємств готельного бізнесу.

Отже, для збільшення рівня глобальної та регіональної конкурентоспроможності готелів необхідно проводити постійне впровадження інновацій та інвестиції, це, в свою чергу, зумовлюють певні ризики. Однак, всі проблеми цілком вирішувані, необхідно тільки ретельно вивчати ситуації та знаходити оптимальні рішення.

Література

1. Барчуков І.С. Готельний бізнес і індустрія розміщення туристів: навчальний посібник / І.С. Барчуков, Л.В. Баумгартен, Ю.Б. Башин, А.В. Зайцев. — М.: КНОРУС, 2013. — 168 с.
2. Погодіна А.С. Управління ризиками діяльності малих готельних підприємств. — СПБ, 2011. — с. 26.
3. Волков Ю.Ф. Введение в гостиничный и туристический бизнес : учебное пособие / Ю.Ф. Волков. – М., 2004. – 272 с.
4. Леонт'єва Ю.Ю. Класифікація ризиків виробничої діяльності готельного підприємства / Ю.Ю. Леонт'єва, Д.С. Почепинець // Науково-технічний збірник. — 2012. — № 102.

Мацюк Олександр
аспірант
Наук. кер.: к.е.н., с.н.с. Бугай В.З.

ЛЕВЕРИДЖ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

Поточна діяльність підприємств пов'язана з ризиком, зокрема виробничим і фінансовим. Виробничий (або бізнес) ризик – це ризик, обумовлений галузевими особливостями бізнесу, тобто структурою активів. Ризик, обумовлений структурою джерел ресурсів, тобто співвідношенням власного і залученого капіталу, називається фінансовим.

Варто зазначити, що поняття фінансового ризику важливо не тільки і не стільки з позиції констатації положення, що склалося, воно є більш важливим з позиції можливості і умов залучення додаткового капіталу. Залучаючи позикові кошти, власники компанії отримують можливість контролювати більш крупні потоки грошових засобів і реалізовувати більш амбіційні інвестиційні проекти, не зважаючи на те, що частка власного капіталу в загальній сумі джерел може бути відносно невисокою. Безумовно, при цьому розуміється наявність високого рівня організації виробництва і фінансової діяльності, що забезпечує ефективність використання залучених коштів.

Кількісна оцінка ризику і чинників, що його обумовлюють, здійснюється на основі аналізу варіабельності прибутку, тобто показника левериджу, важеля. Зазначимо, що з позиції фінансового управління діяльність комерційної організації чистий прибуток залежить, по-перше, від того, наскільки раціонально використані залучені підприємством фінансові ресурси, тобто у які активи вони вкладені, і, по-друге, від структури джерел засобів.

Перший момент знаходить відображення у обсязі і структурі основних і оборотних засобів та ефективності їх використання. Основними елементами собівартості продукції є змінні й постійні витрати, причому співвідношення між ними може бути різним і визначається технічною й технологічною політикою підприємства. Завдання менеджменту підприємства – знайти оптимальне співвідношення між величиною змінних і постійних витрат.

Якщо частка постійних витрат висока, то підприємство має високий рівень виробничого левериджу. Для такого підприємства іноді навіть незначна зміна обсягів виробництва може призвести до суттєвої зміни суми прибутку, оскільки постійні витрати підприємство буде здійснювати у будь-якому випадку, виробляється продукція чи ні. Отже, мінливість прибутку до вирахування відсотків і податків, обумовлена зміною операційного левериджу, кількісно виражає виробничий ризик. Чим вище рівень виробничого левериджу, тим вище виробничий ризик підприємства. Рівень виробничого левериджу, який склався на підприємстві, – це характеристика потенційної можливості впливати на прибуток на основі зміни структури собівартості й обсягу випуску.

Фінансовий ризик знаходить своє відображення у співвідношенні власного і позикового капіталу, доцільності використання останнього. Отже,

рівень фінансового левериджу – це характеристика потенційної можливості впливати на чистий прибуток підприємства на основі зміни обсягу і структури довгострокових пасивів. Вихідним є виробничий леверидж, вплив якого виявляється на основі оцінки взаємозв'язку між загальною виручкою від реалізації, його прибутком до вирахування відсотків і податків і витратами виробничого характеру. Вплив фінансового левериджу виявляється на основі взаємозв'язку між чистим прибутком і величиною прибутку до виплати відсотків і податків.

Узагальненою категорією, яка характеризує вплив на результати фінансово-економічної діяльності підприємств структури витрат (змінні й постійні), а також структури капіталу (власний і залучений), є виробничо-фінансовий леверидж (рис. 1.).

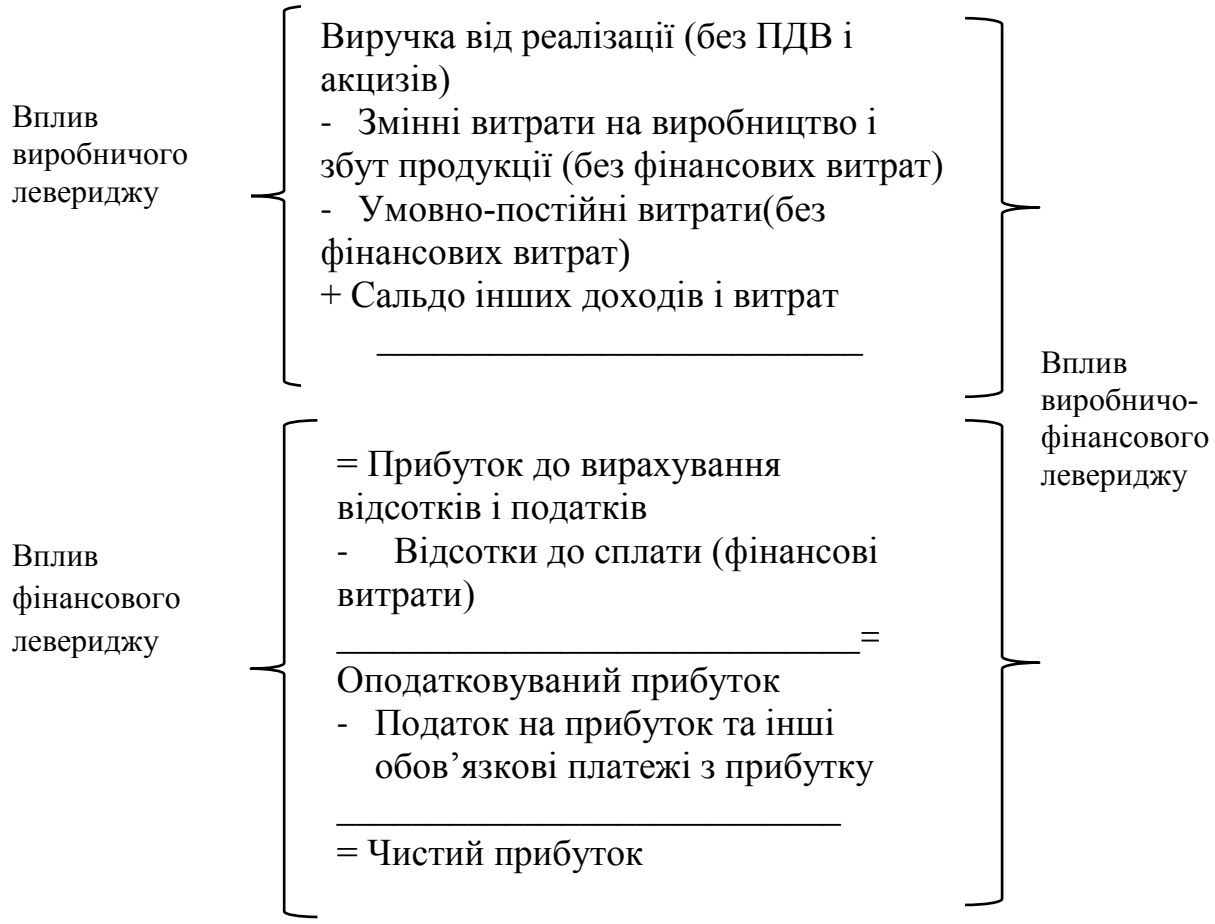

Рис. 1. Взаємозв'язок доходів і левериджу [1, с. 316]

Таким чином, науково обгрунтоване управління структурою витрат і структурою капіталу дозволить менеджменту підприємств оптимізувати виробничий і фінансовий ризик, підвищити ефективність фінансово-економічної діяльності.

Література

1. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 768 с.

Миленька Альона
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

РОЛЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Запаси, як правило, є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. В умовах ринкової економіки, важливим фактором розвитку та інтенсифікації виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами, а також їхнє раціональне використання. З переходом до ринку докорінно змінюється система постачання підприємствам сировини і матеріалів, комплектуючих виробів, енергоносіїв.

У процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку та прийняття національних стандартів змінюються вимоги до обліку й аналізу ефективності використання виробничих запасів, а також розширюються поставлені перед ними завдання [1].

Однією з обов'язкових умов здійснення процесу виробництва є забезпечення його виробничими запасами. Відмінною особливістю їх є одноразове використання в процесі виробництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг). Тому контроль за збереженням матеріальних ресурсів, раціональним використанням їх у виробництві має велике значення.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства потребують суттєвого реформування структури управління господарською діяльністю. При цьому велике значення має визначення мінімальної величини виробничих запасів на підприємствах, оскільки матеріальні витрати на цих підприємствах займають найбільшу питому вагу [2].

Особливістю сільськогосподарського виробництва є те, що як виробничі запаси воно використовує значну частину виробленої власної продукції у вигляді кормів, насіння, а також продукти і відходи, одержані від переробки продукції у власному господарстві чи на стороні. Тому актуальність проблеми обліку і аналізу виробничих запасів сільськогосподарського підприємства не викликає сумніву і потребує дослідження.

Для того щоб стабільно здійснювати процес виробництва на підприємствах постійно мають бути оборотні засоби в матеріальній формі, тобто підприємство повинно мати в необхідних розмірах запаси сировини і матеріалів, палива, нафтопродуктів та інших цінностей. Відмітною особливістю їх є одноразове використання в процесі виробництва, перенесення всієї вартості на собівартість виготовленої продукції (виконаних робіт, послуг) [3].

Виробничі запаси є предметами, на які направлена праця людини з метою отримання готової продукції і складають основну частку оборотних засобів підприємства, виступаючи основою при визначені фінансових результатів На відміну від засобів праці, що зберігають у виробничому процесі свою форму і

переносять вартість на продукт поступово, предмети праці споживаються цілком і повністю переносять свою вартість на цей продукт та замінюються після кожного виробничого циклу.

У цьому аспекті важливе значення припадає на поліпшення якісних показників використовування виробничих запасів (зниження питомих витрат матеріалів в собівартості продукції, економія матеріалів і т.д.). Поліпшенню ресурсозабезпеченості сприяє впорядкування первинної документації, широке упровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня механізації і автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання і витрачання сировини, матеріалів, комплектуючих виробів [4].

На підприємстві застосовується велика кількість різноманітних товарно-матеріальних цінностей. Вони використовуються у виробництві по різному. Одні з них повністю споживаються у виробничому процесі, інші – змінюють тільки свою форму, треті – входять у вироби без яких-небудь змін, четверті – тільки сприяють виготовленню виробів і не включаються в їх масу або хімічний склад. Тому виробнича діяльність підприємств, що зумовлена використанням значної кількості різноманітних виробничих запасів потребує чіткого їх розмежування із подальшою деталізацією, тим самим створюючи передумови правильної організації обліку виробничих запасів.

Література

1. Кухарський М., Гулик З.. До питання обліку виробничих запасів і продукції сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Бухгалтерія в сільському господарстві, 2005. № 8. С. 6-8.
2. Шинкаренко О.М. Проблеми обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах Регіональна економіка. 2009. №11.С.12-19.
3. Дубініна М. В. Сутність виробничих запасів як складової частини процесу виробництва. Тенденції та закономірності розвитку обліково-аналітичного забезпечення в Україні : Тези доповідей вузівської науково-практичної конференції. Миколаїв : НУК, 2007. 156 с.
4. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. Наукові праці. Економіка. Вип. 177. Т. 189. С. 67-71.

Міщенко Анна
студент 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., Денисов К.В.

ІСТОРИЧНА ТА ЕКОНОМІЧНА СПАДЩИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ І ПІДҐРУНТЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Проблема модернізації національної економіки і підвищення добробуту населення залишається актуальною для сучасної економічні теорії. Успішне вирішення зазначеної проблеми можливе на шляху її впорядкування в руслі відповідної економічної політики з урахуванням практики глобальних

ринкових трансформацій XX–XXI століть. Осмислення такого досвіду вимагає нових теоретичних підходів, формування нового економічного мислення.

Економічна наука за своєю природою є релятивістською – просторово-часовою. Дійсно, вже працями Аристотеля була виявлена найпростіша універсальна формула економічного відношення – обміну. Аристотель дійшов висновку, що обмін на принципах справедливості означає обмін за «достоїнством», і, знаючи справжнє «достоїнство» осіб, які вступають у відносини обміну, можна встановити конкретні пропорції останнього.

Товарообмін, як джерело наживання грошового багатства, протягом кількох століть досліджували і підносили представники меркантильної школи. При цьому меркантилізм традиційно характеризують як ненаукову економічну систему внаслідок її сподівання на всемогутність товарно-грошового обміну. Проте, меркантильна система парадоксальна. Так, у трактаті «Про засоби забезпечити в достатку золотом і сріблом королівства, позбавлені рудників дорогоцінних металів» А. Серра, зокрема, називає чотири основоположних фактори національного багатства: кількість ремесел; характер населення; обсяги торгівлі; політика правителів.

Незважаючи на те, що зовнішня торгівля, її масштаби, згідно традиційним меркантильним канонам, є наймогутнішою умовою накопичення суспільного багатства, в запропонованій класифікації цей фактор опиняється лише на третьому місці. Наявність же численних і різноманітних ремесел, гроші, що надходять державі або місту, не лише мають бути поставлені на чолі інших факторів, але і в багатьох випадках їм слід надати перевагу перед інших специфічних засобів, - говорить Серра.

На другому місці розташовані фактори, зумовлені характером населення. Багатство надходить в країну, якщо її жителі є працелюбними і винахідливими, торгують не тільки між собою, а й з іншими країнами. Цей засіб, проте, на думку автора, є головною специфічною причиною достатку грошей у державі. Про ступінь його важливості свідчить те, що працьовите й винахідливе населення може зробити багатою навіть природно безплідну країну, тоді як недбайливі мешканці зумовлюють бідність країни із значними природними багатствами.

Щодо торгівлі, то її вплив на суспільне багатство також не є однозначним. Так, вона здатна значно збагатити країну через обмін переважно іноземними, а не вітчизняними товарами; адже масштаби торгівлі надлишком власних товарів не можуть бути значними. Якщо ж системно відбувається ввезення іноземних товарів для задоволення внутрішніх потреб, то така торгівля не тільки не збагачує країну, але й, навпаки, здатна призвести її до зубожіння.

В якості кінцевого засобу названа господарська політика правителя, який керується інтересами суспільного достатку. Якщо правитель здатний досконало здійснювати відповідну політику, то вказаний фактор, як говорить Серра, є наймогутнішим для наживання багатства.

Однак, положення про те, що меркантильна теорія не є справді науковою (як і те, що Аристотеля лише умовно можна називати першим економістом), не

позбавлене підстави; адже вся досмітіанська економічна думка не просвітлена світлом вартості – економічної цінності. Саме відносини вартості як сутнісне підґрунтя господарського буття суспільного життя є формоутворюючими для будь-якої галузі знання; вони інституціоналізують науку як одну з форм суспільної свідомості, а, отже, і наукову картину світу, в цілому.

На відміну від усієї сукупності наук, які в своїй теоретичній частині лише побічно ідентифікуються вартісними відносинами, політична економія з часів Адама Сміта зазначені відносини має в якості центральної проблеми. З цього часу процес накопичення суспільного багатства знаходить також і підстави внутрішньої врівноваженості, стійкості. Адекватним методологічним прийомом є смітіанська дихотомія праці затраченої і праці купованої. Багатством суспільства є сукупність корисних речей, з одного боку, створених власною працею народів, що його утворюють, з іншого, – отриманих у ході взаємовигідного товарного обміну, пропорції якого також обумовлені витратами праці. Разом з тим, поділ продуктивної праці на працю затрачену і працю куповану зумовлює у роботі Сміта множинність тлумачень феномена економічної цінності – як: трудового обґрунтування вартості; підходу, відповідно до якого економічна цінність визначається кількістю купленої у своє розпорядження праці в обмін на товар; концепції витрат виробництва («адитивної теорії вартості»), коли трьома джерелами економічної цінності визнаються заробітна плата, прибуток і рента; тлумачення з позицій тягаря праці, при якому вартість обумовлюється «тією часткою дозвілля, свободи і спокою», якою жертвує працівник. З приводу «мирного співіснування» під одним дахом усіх цих підходів свого часу велося чимало дискусій. Сьогодні все більшого впливу в наукових колах набуває погляд на вчення Сміта як методологічно узгоджену економічну систему, яка свідчить про його наукову мудрість.

Поділяючи зазначену точку зору, ми схильні до висновків: з позицій рефлексії ціннісних відносин як буття економічного простору-часу суперечливість методології Сміта виявляється лише уявною. Більше того, можна стверджувати, що Сміт заклав засади позитивно релятивістської теорії економічної цінності як інституціональної економічної теорії в широкому сенсі. В цьому ми вбачаємо актуальність класичної економічної спадщини.

Загалом, усі наступні покоління економістів до нинішнього часу ведуть діалог з Адамом Смітом, утім, результативність такого діалогу обумовлена саме його ціннісною складовою. Однак, проблема вартості нині не є центром тяжіння для офіційної економічної доктрини. Це послаблює як її загальнометодологічний потенціал, так і можливості дослідження засад сталого розвитку господарської системи в умовах наростання невизначеності економічних перспектив.

Література

1. Аристотель Никомахова этика // Аристотель Сочинения: В 4-х тт. – Т. 4. – М.: Мысль, 1983. – С. 175.

2. Серра А. Краткий трактат «О средствах снабдить в изобилии золотом и серебром королевства, лишенные рудников драгоценных металлов» // Меркантилизм. Сборник / Под ред. И. С. Плотникова. – Л.: Соцэкгиз, 1935.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэкгиз, 1962.

Монастирська Дарина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Суб'єктами малого підприємництва є зареєстровані у встановленому порядку фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, а також юридичні особи – суб'єкти підприємництва будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких:

- середньооблікова чисельність працюючих за звітний період не перевищує 50 осіб;
- обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1000000 гривень.

Малі підприємства в Україні у своїй діяльності стикаються з великими труднощами.

Головна проблема малих підприємств — недостатня ресурсна база як матеріально-технічна і фінансова. Також створення широкого нового сектора народного господарства майже на порожньому місці. Протягом десятиліть такого сектора у нас на такому ступені не було. Це означало і відсутність підготовлених підприємців. У основної маси населення, що жила "від получки до получки", не могло утворитися резерву засобів, потрібних для започаткування власної справи.

Наступна проблема — це законодавча база, на яку зараз може спиратися мале підприємництво. Поки вона, ще є недосконала, а в багатьох дуже істотних випадках взагалі відсутня, то можна назвати чимало правових документів, які так чи інакше регулюють мале підприємництво, але трудність у тому, що, по-перше, немає зведеної єдиної законодавчої основи сьогоднішньої діяльності українських малих підприємств; по-друге, наявні розрізнені документи, постанови перетворюються в життя далеко не цілком. Проблема правової основи малого підприємництва в остаточному підсумку буде переконливо вирішена тоді, коли вдасться позбутися правового нігілізму. Це, звичайно, ніяк не виключає необхідності спеціальних законодавчих заходів регулювання малого бізнесу.[1]

На Міністерство економіки України покладено розробку основ політики державної підтримки малого підприємництва, а також координації центральних органів виконавчої влади та формування інфраструктури малого підприємництва.

Основні причини гальмування розвитку малого підприємництва в Україні:

- неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому;
- високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого і середнього підприємництва йти в тіньову економіку;
- недостатня державна фінансова-кредитна і майнова підтримка малих підприємств;
- відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу;
- недосконаліть системи обліку та статистичної звітності малих підприємств; - обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;
- недосконаліть системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності;
- відсутність стимулів для інвестицій;
- психологічне неприйняття позитивної роліпі дприємців у ринкових перетвореннях серед окремих верств населення [2].

Отже, в Україні на сьогоднішній день є багато проблем, які перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектора. Основну роль в цих перетвореннях має відігравати держава.

Література

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 22 березня 2012 р., N 4618-17 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). –2013. – № 3. – Ст. 23. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17
2. Экономика предприятия. 4.4. Проблемы малого бизнеса в Украине и пути их преодоления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://nauroke.in.ua/19-69.html

Ніколаєнко Дар'я
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Діяльність кожного суб'єкта господарювання у сучасних умовах набуває великої уваги чималого кола учасників ринкових відносин, які зацікавлені у привабливих результатах його функціонування. Вдала діяльність кожного з них полягає у підвищенні рівня економічної ефективності виробництва продукції.

Бухгалтерський облік виробничого процесу залежить від конкретних властивостей, умов, особливостями технології та організації виробництва, що визначені індивідуальними характеристиками. Необхідно запобігти виникненню складностей з підготовкою та оформленням документації. Також

при виконанні діяльності виробництва у певних економічних відносинах, наслідком яких є низка операцій, що пов’язані із реалізацією готової продукції, входять підприємства різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання. Завдяки чому в сучасних умовах проблемою є ступінь використання інформації для оцінки кількісних і якісних властивостей об’єктів обліку, перш за все готової продукції і витрат на збут. Ця інформація зараз замало застосовується при прийнятті управлінських рішень, що визначає актуальність даного питання і потребує його врегулювання.

Відповідно до П(С)БО 9, готова продукція відноситься до запасів. До готової продукції належить продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів, відповідає затвердженим стандартам, пройшла технічний контроль підприємства і здана на склад або замовнику (покупцю) згідно з діючим порядком прийняття продукції [3].

З прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні потрібно по-новому відображати господарські операції з випуску готової продукції та її реалізації. Реалізація готової продукції, яку випустили – завершальна ціль діяльності підприємства, кінцева стадія кругообігу його засобів, по закінченні якого формуються результати господарювання та ефективність виробництва.

Облік готової продукції відбувається на базі первинних документів – відомостей випуску продукції, накладних, актів; документів, що підтверджують якість. З застосуванням комп’ютерної техніки на багатьох виробничих підприємствах можна вести облік реалізації готової продукції без застосування узагальнюючих документів. Виключення складає формування оборотно-сальдової відомості за рахунком 26 "Готова продукція". Цей документ є інформацією відносно оборотів і залишків готової продукції. Проте цього мало, тому раціонально на основі первинних документів складати реєстри документів з реалізації готової продукції. Реєстри потрібно формувати за видами продукції, покупцями та замовниками, напрямками реалізації. Повсякденне заповнення цих реєстрів дозволятиме виконувати оперативний контроль за реалізацією продукції, надходженням доходу, встановленням цін та їх змінами.

Випуск готової продукції за звітний місяць відображають у двох оцінках: за фактичною собівартістю і за обліковими цінами (за плановою собівартістю), яка встановлюється наприкінці місяця після систематизації звітної калькуляції, яка опирається на даних аналітичного обліку.

На думку Пушкаря М.С., щоб позбутися розбіжностей в оцінці готової продукції, необхідно визначити відхилення між фактичною й умовною вартістю продукції після формування калькуляції, та скласти виправні проводки: Дт 26 "Готова продукція"; Кт 23 "Виробництво" (якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість). Або сторнувати такий запис, якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості [4].

Розумно на виробничих підприємствах до рахунку 26 "Готова продукція" відкрити два субрахунки: 261 "Готова продукція за обліковими цінами"; 262

"Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікової ціни", а надходження на склад готової продукції відображати записом: Дт 261 "Готова продукція за обліковими цінами"; Кт 23 "Виробництво".

Також треба відобразити суму відхилень, яка виникає між фактичною виробничою собівартістю готової продукції та її вартістю за обліковими цінами. Якщо фактична собівартість готової продукції виявиться вищою, ніж її вартість за обліковими цінами, то додатково слід сформувати запис: Дт 261 "Готова продукція за обліковими цінами"; Кт 262 "Відхилення фактичної виробничої собівартості готовою продукції від облікової ціни", а коли від'ємне значення відхилення, то запис на рахунках обліку буде зворотнім

Доречність відділення показаних субрахунків роз'яснюється тим, що в аналітичному обліку допустиме відображення готової продукції за обліковими цінами, а надходження та відпуск готової продукції в синтетичному обліку - за фактичною виробничою собівартістю, в той час облікові записи в системі рахунків можуть бути різними.

Тому, на сьогодні одним із компонентів продуктивної організації обліку наявності та руху готової продукції є високий рівень використання облікової інформації для оцінки якісних та кількісних характеристик готової продукції.

Література

1. Вігуржинська С.Ю. Економіка підприємства / Конспект лекцій. - Одеса, 2004.
2. Заокіпна Н.С. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonalennya-obliku-gotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi/
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 „Запаси": Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999р. №246 (із змінами та доповненнями).- Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/.
4. Пушкар М.С. Фінансовий облік / М.С Пушкар - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. - 628 с.

Оніпко Аліна
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.ф.-м.н., доц. Кисільова І.Ю.

ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Екологічне страхування - це страхування, спрямоване на захист у випадку заподіяння страхувальникам, застрахованим і третім особам шкоди в результаті ненавмисного і несподіваного забруднення навколишньої природи. Системи екологічного страхування включають в себе страхування відповідальності установ; майнове страхування земельних ділянок на випадок нанесення їм шкоди внаслідок небезпечної катастрофи або екологічної аварії та особисте страхування здоров'я працівників організацій, які належать до категорії джерел високої небезпеки. Обов'язковими є такі види екологічного страхування

відповідальності: за шкоду, заподіяну пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки; під час транскордонного перевезення та утилізації небезпечних відходів; при перевезенні небезпечних вантажів; за заподіяну шкоду під час зберігання і застосування пестицидів і агрохімікатів [1].

Ціллю екологічного страхування є не тільки направлення зусиль на розвиток особливо охоронюваних зон на території країни, а й звернення уваги держави, суб'єктів господарської діяльності та громадян на проблеми екології (Табл.1).

Значущою проблемою розвитку екологічного страхування є кризовий стан економіки в цілому, а також важке фінансове становище більшості підприємств, що є джерелами підвищеної небезпеки. Найбільш гучним випадком небезпеки за останні роки стала пожежа на одному з виробничих підприємств, на якому сумарний обсяг виплати, здійсненої СК «ІНГО Україна», склав понад 140 млн. грн, і вважається рекордним за останні 5 років. Друге місце займає пожежа, яка знищила половину виробничих потужностей гірничо-збагачувального комбінату компанії «Велта». СК «АХА Страхування» виплатила понад 26 млн. грн.

За даними Державної служби статистики України, індекси продукції рослинництва мають постійну позитивну динаміку і у 2016 р. досягли 150,3% відносно рівня 2010 р., що є на 21% більше рівня виробництва у 2010 р. На відміну від рослинництва, показники галузі тваринництва суттєво відрізняються адже лише на 14,1% є перевищення відносно рівня 2010р. і на 46,3% нижче від обсягів виробництва у 2010 р.

Така ситуація має негативний вплив на агрохімічні показники стану ґрунтів на сільськогосподарських землях. Адже через скорочення поголів'я ВРХ у 7 разів відбулось скорочення обсягів внесення гною у сільськогосподарські землі майже у 27 разів та на 28,6% у 2016 р. відносно обсягів внесення у 2010 р. Проблема екологічних ризиків наголошує про необхідність оперативного вирішення питання про відповідальність за шкоду навколишньому середовищу та відшкодування збитків, але в Україні механізм такої відповідальності є неефективним, тому призводить до знищення деяких видів тварин, птахів, вирубки та забруднення лісів, отруєння озер, річок [2].

Таблиця 1. Динаміка здійснення заходів охорони земельних ділянок в Україні

Захід	2005	2010	2015	2016
Рекультивування земель,тис. га	2,1	0,5	0,1	0,1
Залуження деградованої і забрудненої ріллі,тис. га	6,3	1,0	0,2	0,1
Будівництво протиерозійних гідротехнічних споруд, км	15,2	8,5	0,2	0,15

Примітка [1].

Завдяки системі страхування екологічних ризиків зменшуються витрати підприємств, пов'язані з задоволенням претензій третіх осіб у зв'язку зі збитком, нанесеним їм забрудненням навколишнього середовища; гарантується

одержання відшкодування збитків незалежно від фінансового становища підприємства-забруднювача; контролюється дотримання заходів безпеки підприємствами підвищеної небезпеки; фінансуються заходи щодо забезпечення екологічної безпеки. Таким чином, реальним механізмом підвищення ефективності екологічної безпеки країни може стати страхування екологічних ризиків [3].

Отже, можна зробити висновок, що екологічне страхування є невід'ємним інструментом управління ризиками господарюючого суб'єкта, тому в нашій країні необхідно розвиватися обов'язкове екологічне страхування. Але нарівні з законодавчим удосконаленням правового регулювання обов'язкового екологічного страхування, необхідно також приділити увагу фінансово-економічної складової. Адже головною особливістю даного виду страхування є величезні масштаби збитку внаслідок екологічних аварій або катастроф. А як наслідок, одна окремо взята страхова компанія не здатна брати на себе такі ризики. У зв'язку з цим актуальною є політика створення страхових екологічних пулів, які були б в змозі виплачувати страхові відшкодування при настанні страхового випадку. Екологічне страхування повинно проводитися за участю держави, яка повинна розробляти і реалізовувати на практиці спеціальні цільові програми, видавати відповідні нормативні акти.

Література

1. Яжлев І.К. Про перспективи страхування екологічних ризиків // Електро-інфо № 11 2009.
2. Сільське господарство України: статистичний збірник. – Державна служба статистики України. – К., 2016. – 360 с.
3. Мисник Г.А. Проблеми відповідальності за екологічні злочини // Північно-Кавказький юридичний вісник. 2013. №1. С.92 .

Павлевський Сергій
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер. к.е.н., доц. Сьомченко В.В.

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Проблема підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і потужностей підприємств займає центральне місце в період ринкових відносин в Україні. Від вирішення цієї проблеми залежить місце підприємства в промисловому виробництві, його фінансовий стан, конкурентоздатність на ринку. Будь-яке підприємство незалежно від форми власності і виду діяльності має постійно розглядати рух своїх основних засобів, їх склад і стан, ефективність використання. Дана інформація дозволяє підприємству виявити шляхи і резерви підвищення ефективності використання основних фондів, а крім того вчасно виявити і скоригувати негативні відхилення, які в подальшому можуть спричинити серйозні наслідки для успішної діяльності підприємства.

На сьогодні в Україні тривають дослідження, які полягають у розробці важливих напрямів щодо проблем вдосконалення методики ефективного використання необоротних активів, в тому числі й основних засобів.

В умовах нестабільності економіки та дефіциту бюджету особливої уваги потребує фінансування бюджетних установ та ефективність використання коштів. Бюджетні установи мають свої особливості обліку та аналізу, крім того, на будь-які дії потрібні кошти, час на їх отримання та обґрунтованість використання, адже більшість активів придбаються за рахунок коштів. Слід зауважити, що більшість активів становлять саме необоротні активи, що підтверджує актуальність даної теми. При цьому внаслідок нечастого оновлення основних засобів важливим є раціональне їх використання, що можна покращити за допомогою проведеного аналізу, виявлених проблемних ділянок та їх усунення, що підвищує актуальність даного дослідження.

Вагоме місце у таких дослідженнях належить українським економістам, таким як: Болюх М. А., Головкова Є. А., Загородній А. Г., Іваненко В. М., Панков Д. А., Пашнюк Л. О., Покропивний С. Ф., Турило А. М., Федорчук О. М., Шваб Л. І. та ін..

Основні засоби бюджетних установ виступають у якості предметів невиробничого споживання. Характерним при цьому є те, що їх споживання є процесом створення послуг із задоволення потреб працівників. Слід зауважити, що не всі основні невиробничі засоби однаково впливають на виконання основних функцій бюджетних. Через це їх умовно поділяють на активну та пасивну частини.

Наявність та рух основних засобів бюджетних установ обліковуються в натуральному та грошовому вираженні. Це дозволяє проводити аналіз основних засобів в узагальненому вигляді та в аспекті окремих їх видів. Саме тому на початковому етапі аналізу вивчається структура й динаміка необоротних активів бюджетної установи. Також доцільно з’ясувати, чи вистачає основних засобів для потреб установи чи, навпаки, забагато.

Аналіз ефективності використання основних засобів як одного з основних видів ресурсів бюджетної установи базується на загальній методиці оцінки використання ресурсів, що передбачає обчислення й аналіз показників віддачі на одиницю ресурсів та місткості ресурсів в одиниці продукції наданих послуг.

Отже, ефективність діяльності будь-якого підприємства залежить від певних чинників. Останніми роками збільшилось значення речових факторів виробництва основних фондів. Основними проблемами є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Збільшення обсягу виконаної роботи чи наданих послуг відбувається завдяки ефективному використанню основних фондів. Таким чином, проблема ефективності стає на перший план у процесі вивчення і дослідження роботи підприємств.

Література

1. Болюх М. А. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навч. посібн. Київ : КНЕУ, 2008. 342 с.
2. Панков Д. А., Головкова Е. А. Анализ хозяйственной деятельности бюджетных организаций. URL. http://www. uamconsult.com/book_608_chapter_33_6.4._Analiz_ehffektivnosti_ispolzovanija_osnovnykhsredstv.html.
3. Загородній А. Г., Мних Є. В., Рудницький В. С.. Облік, аналіз та аудит : навч. посібн. Київ : Кондор, 2009. 618 с.

Патенко Інна
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.н.держ.упр., доц. Гончарова В.Г.

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи, що матеріальні витрати у більшості підприємств займають 80% усіх витрат на виробництво нової продукції, то головним завданням є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів раціонального їх використання

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Згідно з П(С)БО 9, запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва для подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [1]. Від правильності ведення обліку та організації аудиту виробничих запасів залежать достовірність даних про отриманий підприємством прибуток та збереження самих запасів.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів на промислових підприємствах є:

- раціональна організація складського господарства;
- розроблення номенклатури запасів;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- правильне групування, класифікація запасів;
- розроблення норм витрачання запасів [2].

Від правильності ведення обліку запасів залежить достовірність даних про отриманий підприємством прибуток та збереження самих запасів. Правильна організація бухгалтерського обліку виробничих запасів у сучасних економічних умовах є необхідною умовою для діяльності підприємства.

Для правильної організації обліку виробничих запасів на вітчизняних підприємствах потрібні складські приміщення з відповідним обладнанням, пристосуваннями, вимірювальними приладами. Запаси на складах повинні розміщуватися по групах, типах, сортах, розмірах, щоб можна було швидко їх прийняти, видати й перевірити наявність. Склади повинні бути повною мірою забезпечені вимірювальними приладами і мірною тарою. Облік запасів на складі здійснюється завідувачем складу, який є матеріально відповідальною особою. З ним укладають договір типової форми про повну матеріальну відповідальність.

Для поліпшення організації обліку виробничих запасів також потрібно вдосконалювати процес документування, тобто ширше використовувати накопичувальні документи (лімітно-забірні та комплектуючі карти, відомості

та ін.), картки складського обліку як витратний документ по відпущених матеріалах [2].

Поліпшення ресурсозабезпечення сприяє впорядкуванню первинної документації, широкому впровадженню типових уніфікованих форм, забезпеченню строгого порядку приймання, зберіганню і витрачанню сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо, обмеженню числа посадових осіб, які мають право підпису документів на видачу особливо дефіцитних і дорогих матеріалів. При цьому в обліковій політику необхідно визначити норми природного збитку по кожній групі запасів, а також порядок і строки проведення інвентаризації. Документи на надходження і витрату матеріалів, які передають у бухгалтерію, потребують повсякденної обробки і відображення в тих чи інших облікових регістрах. При цьому для своєчасного відображення і контролю над наявністю і рухом виробничих запасів на підприємстві буде доцільно скласти і затвердити графік документообігу та чітко його дотримуватися [3].

Також необхідно впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю над дотриманням норм запасів і витрат матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання [3].

Отже, запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності; при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Процес обліку використання виробничих запасів все ж таки є трудомісткою ділянкою. Тому не дивно, що на багатьох підприємствах спостерігаються певні недоліки, а на деяких – запущеність обліку, що призводить до великих втрат запасів. Усе це підтверджує, що до цього часу залишаються невирішеними багато важливих питань, пов’язаних із розробленням науково обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” ПСБО 9 "Запаси" [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : [підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів] / За заг. ред. Ф.Ф. Бутинця ; 8-е вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2014. – 912 с.
3. Світлична В.Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України / В.Ю. Світлична [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy-confer.com.ua/full_ article/716.

Перелигіна Крістина
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

УКРАЇНСЬКІ ТУРИСТИЧНІ ЦЕНТРИ УПОДОБАННІ ТУРИСТАМИ

Туризм в Україні – це великий бізнес, на якому будується чимала частина економіки країни. Відвідувачі України витрачають гроші, які залишаються в державі за рахунок податкових надходжень.[1]

Туристичні центри України знайомі більшості європейських туристів - а кому не знайомі, не доведеться сильно дивуватися клімату, контрастам або природі. Чому віддають перевагу саме нашій країні при виборі місця для чергової відпустки. По-перше, відпочинок в Україні дуже бюджетний, не доведеться обмежувати себе в чому-небудь, брати кредити або тури в кредит. По-друге, цій країні можна провести своє дозвілля декількома способами - полежати на пляжі, зайнятися спортом на одному з гірськолижних курортів, поїздити по країні і подивитися визначні пам'ятки. По-третє, можна їздити і взимку і влітку - і ви знайдете що-небудь цікаве.[2]

Україна може пишатись красою Чорного Моря, пляжів, диких лісів і гірських рівнин. Крім унікальної історії, повної народних традицій, наша країна пропонує мандрівникам гірськолижні курорти, сучасні міста і дивовижні села, багато з яких мають статус всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.[3]

Першим туристичним центром України буде Київ, так як це столиця України. Він славиться Києво-Печерською Лаврою і Софійським Собором - церкви зі статусом всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Про місцеву історію та культуру розповість київські музеї. Один з найцікавіших - Музей народного побуту та архітектури Пирогова на окраїні міста. Для любителів мистецтва українська столиця пропонує спектаклі в найбільш відомих театрах - Національному драматичному академічному театрі, театрі драми і комедії на Лівому березі і в Молодому театрі.

Другу сходинку займає туристичний центр Львів. Адже не дарма кажуть, якщо серце України Київ, то Львів - її душа. Львів - будинок для всесвітньо відомих культурних установ, таких як філармонічний оркестр і Театр Опери і Балету. Головна визначна пам'ятка міста - Площа Ринок, вона ж є історичним і архітектурним центром Львова. Це, до речі, ще один український об'єкт, внесений до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.[3]Вражає масштабами Олеський замок - найвідоміший замок Львівщини, який знаходиться в годині їзди від Львова.

На третьому місці так звана «Перлина Чорного Моря», «рай для відпочиваючих», - Одеса. Це місто - третій за величиною в Україні, - приваблює мандрівників піщаними пляжами, м'яким кліматом і гарними кораблями, які прибувають до місцевого порт кожен день. Головний і найвідоміший символ Одеси - Потьомкінські сходи, що ведуть від центру міста до пляжу. Пройшовшись по 192 сходинках сходів, в повній мірі можна насолодитися красою «Південної Пальміри». Ще два місця - Дерибасівська вулиця і Одеський Оперний Театр.

Українські Карпати готові здивувати гірськолижними курортами Славське, Драгобрат, Яремче, Буковель. Багато туристів, які прагнуть активного відпочинку, відзначають, що в останні роки Україна була виконана величезна робота по створенню найсучаснішою інфраструктури на курортах, і це посприяло тому, що вони стали не молодшими братами, а сусідами з більшими і іменитими гірськолижними центрами Європи.

Отже, наша гостинність стала своєрідною візитною карткою України. Багато іноземних туристів із задоволенням приїжджають до нас знову і знову. Це яскравий приклад потенційних можливостей розвитку туризму в Україні.

Література

1. Туристична компанія ЕтноСвіт. [Електронний ресурс] / Сайт «Туризм в Україні».–Режим доступу:https://etnosvit.com/uk/turyzm-ukraine/
2. Туристичні центри України [Електронний ресурс] / Сайт «Клуб Мігрейшн».–Режим доступу:http://www.migration.ru/kakuehat/view/tyristicheskie-centri-ukraini.html
3. Топ 15 – туристичних місць України [Електронний ресурс] / Сайт / Режим доступу:https://begemot.media/money/top-15-luchshih-turisticheskih-mest-ukrainy/

Пересєдов Дмитро
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер. к.е.н., доцент Сьомченко В.В.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток фінансового забезпечення підприємств займає вагоме місце. Недостатня кількість власних ресурсів та складність в залучені зовнішніх джерел фінансування, позбавляє підприємства конкурентоспроможності як на вітчизняному ринку, так і на світовому.

Основними джерела фінансового забезпечення виступають самофінансування підприємства, державна підтримка та кредитування фінансово-кредитними установами або комерційними банками.

Для забезпечення фінансовими ресурсами підприємства використовують три джерела – це власні, бюджетні та запозичені кошти.

Великі процентні ставки по кредитам та складність отримання спонукають підприємства до пошуку нових джерел фінансування. Досвід багатьох країн свідчить, що не завжди збільшення бюджетних витрат пов’язане з покращенням положення підприємств.

Не можливо не погодитися з думкою П.А. Стецюка про те, що в умовах ринкової економіки визначальна роль у фінансовому забезпеченні виробничої та інвестиційної діяльності підприємства належить самофінансуванню. Його основою є використання фінансових ресурсів, сформованих за рахунок власних джерел. Щодо визначення складу останніх нині немає чіткої однозначності. Більшість авторів притримуються думки, що ними, в першу чергу, є

надходження від реалізації продукції, робіт і послуг та їх складові – прибуток і амортизаційні відрахування. Частина дослідників до складу власних джерел формування фінансових ресурсів включають статутний капітал і кошти, що виплачуються страховими компаніями у вигляді відшкодування втрат від стихійних лих, аварій. На основі узагальнення позицій різних авторів та логічного аналізу визначено, що власні джерела формування фінансових ресурсів мають наступні характерні ознаки: постійний (перманентний) характер існування та використання; порядок їх використання визначається нормативно-законодавчими актами, статутними документами та внутрішніми локальними положеннями й регламентами; відсутність зафіксованої величини плати за користування ними. Виходячи з цих характеристик до складу власних джерел формування фінансових ресурсів слід включити два обов'язкові елементи – прибуток й амортизаційні відрахування [1, с. 15].

До самофінансування відносять прибуток, амортизацію та випуск акцій. У світовій економічній літературі, залежно від способу відображення прибутку в звітності, зокрема в балансі, виокремлюють:

– приховане самофінансування;

– відкрите самофінансування (тезаврація прибутку).

Прихована форма фінансування підприємства пов'язана з використанням прихованого прибутку. Приховування прибутку здійснюється (у розумінні західних фахівців) у результаті формування прихованих резервів. Оскільки приховані резерви проявляються лише при їх ліквідації, приховане самофінансування здійснюється за рахунок прибутку до оподаткування. Отже, відбувається відстрочка сплати податків і виплати дивідендів.

До суттєвого недоліку прихованого самофінансування слід віднести порушення принципу достовірності при складанні звітності та підвищення рівня асиметрії в інформаційному забезпеченні її зовнішніх користувачів [2, с. 27].

Тезаврація прибутку – це спрямування його на формування власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності. Фінансування підприємства за рахунок тезаврації прибутку має як переваги, так і недоліки. До основних переваг самофінансування слід віднести такі:

– залучені кошти не потрібно повертати та сплачувати винагороду за користування ними;

– відсутність затрат при мобілізації коштів;

– не потрібно надавати кредитне забезпечення;

– підвищується фінансова незалежність та кредитоспроможність підприємства.

Отже, для підприємств України сьогодні найкращім джерелом може виступати відкрите самофінансування. Перевагами якого є: залучені кошти не потрібно повертати та сплачувати винагороду за користування ними, відсутність затрат при мобілізації коштів, не потрібно надавати кредитне забезпечення, підвищується фінансова незалежність та кредитоспроможність підприємства.

Література
1. Стецюк П.А. Когнітивний контекст класифікації джерел фінансових ресурсів. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2009. №2. С. 15-22.
2. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 324 с.

Пілюсова Аліна
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер. : к.е.н., доцент Гончарова В.Г.

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Важливим напрямом розвитку підприємства є підвищення ефективності використання його матеріальних ресурсів, основною складовою яких є виробничі запаси. Інформаційне забезпечення управління матеріальними ресурсами формується у системі бухгалтерського обліку.

Невід'ємною умовою об'єктивного визначення величини матеріальних витрат, що включаються до собівартості продукції є достовірна оцінка виробничих запасів підприємства. В умовах кризових явищ в економіці особливо важливими є питання достовірності вартості запасів, оцінених за справедливою (ринковою) вартістю. Оцінка запасів за справедливою вартістю проводиться при їх безоплатному отриманні та при надходженні запасів за бартерними операціями. Сума, на яку первісна вартість запасів перевищує чисту вартість їхньої реалізації, та вартість повністю втрачених (зіпсованих або тих, що не вистачає) запасів списують на витрати звітного періоду. Однак величина чистої вартості реалізації є доволі суб'єктивною, оскільки на практиці навіть експертам з оцінки важко достовірно визначити очікувану ціну та витрати, пов'язані з реалізацією запасів. Проблема з визначенням справедливої вартості виникає коли відсутній сталий ринок певного виду запасів [1].

Для поліпшення організації обліку виробничих запасів необхідно вдосконалювати процес документування, тобто ширше використовувати накопичувальні документи (лімітно-забірні та комплектуючі карти, відомості та інші), картки складського обліку як витратний документ по відпущених матеріалах. Покращенню документального забезпечення сприяє особливе впорядкування первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання і витрачання сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо, обмеження числа посадових осіб, які мають право підпису документів на видачу дефіцитних і дорогих матеріалів.

Одним із проблемних питань обліку виробничих запасів є значна трудомісткість заповнення та обробки первинних і зведених документів. Напрямками удосконалення документального оформлення операцій з

надходження виробничих запасів є: «усунення» реквізитів, на яких відбувається дублювання даних та заповнення яких не є суттєвим та виділення у журналі реєстрації довіреностей графи «прострочені», що підвищує контрольну функцію даного документу [2].

Отже, актуальним напрямом удосконалення документування та обліку виробничих запасів на підприємстві є перехід на комп'ютеризовану форму обліку. Саме така форма обліку дозволяє реалізувати аналітичний облік з широкою номенклатурою аналітичних об'єктів. Реєстрація операцій в хронологічному та системному порядку в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків, яка раніше здійснювалась окремо, поєднується в одному робочому процесі. При цьому контроль за тотожністю даних синтетичного та аналітичного обліку забезпечується автоматично [3].

Таким чином, для забезпечення ефективного розвитку підприємств та зростання їх виробничого потенціалу за сучасних умов господарювання необхідне:

– правильне визначення первісної вартості виробничих запасів при їх надходженні на підприємство, яке забезпечується запровадженням інформаційних технологій обробки економічної інформації;

– підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;

– чітка організація обліково-контрольних процедур руху запасів на підприємстві (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів);

– вдосконалення системи обліку виробничих запасів в частині їх оцінки та документування;

– для забезпечення правильного приймання, зберігання й відпустки цінностей важлива раціональна організація складського обліку запасів [4].

Література

1. Єрмоленко Г. С. Організація обліку виробничих запасів, недоліки обліку та шляхи його удосконалення / Г. С. Єрмоленко, Б. О. Шумляєв // Збірник наукових праць Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – 2015. – Вип. 3 – С. 29-33.
2. Михалевич С. Г. Первинний облік надходження виробничих запасів та шляхи його удосконалення / С. Г. Михалевич // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2014. – № 5. – С. 99-101.
3. Олійник Т. О. Формування первісної вартості виробничих запасів / Т. О. Олійник, Р. В. Музичук // Сталий розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2015. – № 3(20). – С. 266-269.
4. Світлична В.Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www. economy-confer.com.ua/full_article/716

Пісоцька Анастасія
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Іванов С.М.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІТ-РИНКУ В УКРАЇНІ

Інформаційні технології – система методів і способів збирання, накопичення, зберігання, пошуку та оброблення інформації на основі використання засобів обчислювальної техніки [1]. У зв'язку з їх розвитком виникла необхідність у створенні ІТ-ринку. Його можна охарактеризувати як сферу купівлі-продажу продуктів інтелектуальної праці. Він є невід'ємною частиною економічних відносин.

Сфера ІТ є досить молодою, перспективною та привабливою. Щоб зрозуміти напрямок, темпи та тенденції її розвитку в Україні, варто розглянути показники кількості вакансій в динаміці.

Рис. 1 – Динаміка кількості вакансій на ІТ-ринку в Україні за період 2014– 2017 рр. Укладено автором за даними [2].

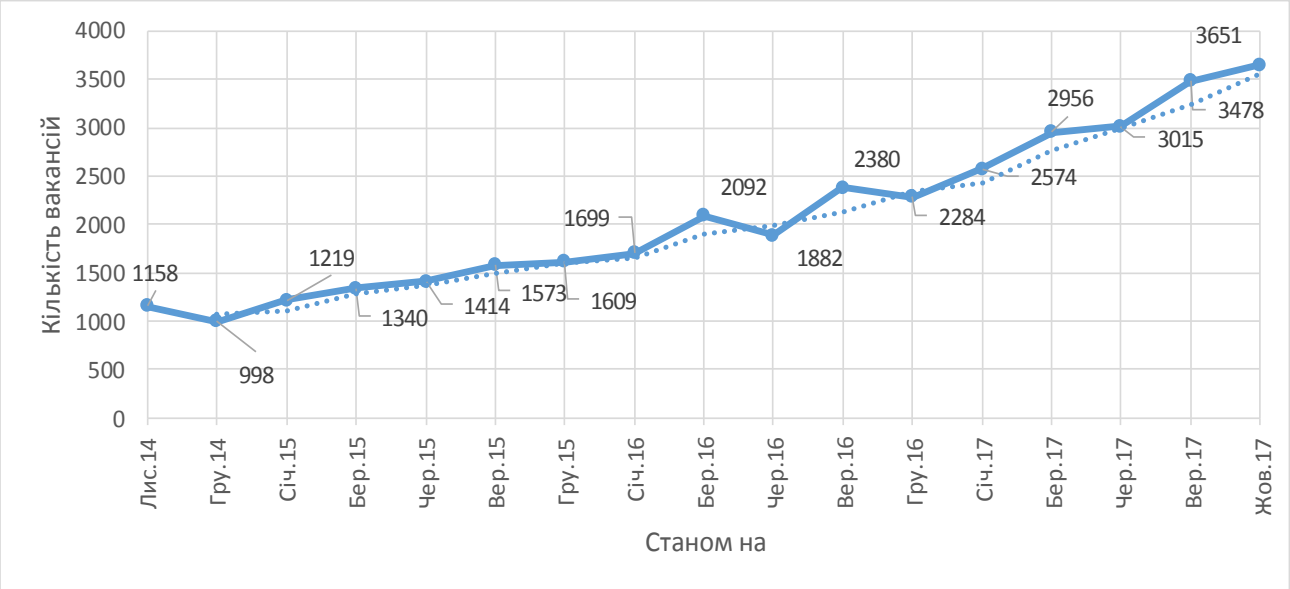

За допомогою наведеного графіка можемо побачити позитивну тенденцію збільшення вакансій на ринку. Кількість вакансій у жовтні 2017 р., порівняно з листопадом 2014 р., збільшилась приблизно у 3,2 рази

Варто зазначити, вакансії на ІТ-ринку є високооплачуваними та часто прив'язаними до курсу іноземних валют. У грудні 2017 році зарплати спеціалістів з досвідом роботи більше 5 років і високим рівнем знання англійської мови знаходились на рівні 1850 – 3600 дол. США [3].

Станом на жовтень 2017 р. в Україні нараховано 23665 відгуки на вакансії, в той же час у грудні 2014 р. нараховано всього 6623 відгуки [2]. Це свідчить про збільшення кількості спеціалістів ІТ-сфери приблизно у 3,6 разів.

Варто звернути увагу на те, що ІТ-ринок в Україні є переважно ринком продавця. Це означає те, що спеціалістів, які продають свої послуги більше, ніж

роботодавців, які бажають їх купити. Спостерігається профіцит пропозиції та дефіцит попиту, отже ми не можемо говорити про стан ринкової рівноваги.

Отже, можна зробити висновок, що в Україні спостерігається позитивна тенденція розвитку ІТ-сфери. Проте можемо побачити значне перевищення кількості вакансій над відгуками на них. Тобто, за умови великої кількості спеціалістів, що пропонують свої послуги та недостатньої кількості компаній, що хочуть їх купити, ми можемо казати про ринок продавця. Така ситуація робить ринок ІТ в Україні досить привабливим як для вітчизняних, так і для іноземних роботодавців, що призведе до збільшення кількості працевлаштованого населення у ІТ-сфері в найближчі роки.

Література

1. Пиріг С. О. Інформаційні технології та їх використання на підприємствах України / С. О. Пиріг, О. А. Нужна // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 190–195. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_3_30.pdf.
2. Тренди jobs.dou.ua [Електронний ресурс] / DUO.ua — Режим доступу: https://jobs.dou.ua/trends/
3. Зарплати розробників України - грудень 2017[Електронний ресурс] / DUO.ua — Режим доступу: https://dou.ua/lenta/articles/salary-report-dec-2017/?from=salaries

Потапенко Катерина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства є балансова величина прибутку або збитку, що обчислюється на основі суми доходу і поточних витрат, пов’язаних з його отриманням, тобто є алгебраїчною сумою результатів від реалізації продукції, робіт, послуг, іншої реалізації, доходів і витрат від позареалізаційних операцій.

Фінансовий результат діяльності підприємства також характеризує такі показники як: виручка (валовий дохід) від реалізації продукції та ПДВ.

Виручка від реалізації продукції визначає завершення виробничого циклу на підприємстві, повернення авансованих на виробництво коштів підприємства у грошову готівку і початок нового витка у обігу коштів. Після вирахування із виручки від реалізації продукції суми податку на добавлену вартість і витрат на виробництво реалізованої продукції отримаємо чистий результат (прибуток або збиток) від реалізації.

Показники фінансових результатів показують абсолютну ефективність господарювання на підприємстві у всіх видах діяльності, які взаємопов’язані та є незамінними. В умовах ринкової економіки основу економічного розвитку підприємства становить прибуток. Показник прибутку став важливим для оцінки виробничої і фінансової діяльності підприємства як самостійного

товаровиробника. Також прибуток є основним показником ефективності роботи підприємства, джерелом його діяльності.

Зростання ж прибутку в свою чергу створює фінансову основу для самофінансування підприємницької діяльності та здійснення розширеного відтворення і задоволення соціальних і матеріальних потреб трудових колективів. Також за рахунок прибутку виконуються зобов'язання підприємства перед контрагентами.

Облік фінансових результатів включає такі етапи:

1. Визначення прибутку від реалізації товарної продукції.
2. Визначення суми балансового прибутку.
3. Визначення величин балансового прибутку, який підлягає оподаткуванню.
4. Визначення величини податку на прибуток (доход), що належить сплаті до бюджету.
5. Визначення і розподілення чистого прибутку, що залишився в розпорядження підприємства.
6. Розрахунок основних показників, значення яких характеризують основні результати фінансово-господарської діяльності рентабельності активів, інвестицій, власного капіталу, реалізованої продукції.
7. Комплексне дослідження ринку товарів (послуг) підприємства.

Одним із основних питань обліку є визначення показників, що характеризують формування загальної суми балансового прибутку. Перш за все необхідно оцінити вплив прогресивних факторів формування прибутку: зниження собівартості продукції, підвищення якості і поліпшення асортименту продукції.

Узагальнююча характеристика діяльності підприємства визначається величиною чистого прибутку і фінансовим становищем. Важливо не тільки отримати як найбільший прибуток, але і використати прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства, для оптимального співвідношення темпів науково-технічного, виробничого й соціального розширеного відтворення. Завдяки динаміці темпів зростання власних коштів підприємства можна зробити висновки про ефективне використання його активів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 №87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку () 7 «Звіт про рух грошових коштів». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua
3. Про затвердження змін до Положення (стандарту) бухгалтерського облік 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.06.2010 р. №382. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

Рабоча Вікторія
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Кусакова Ю.О

РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТ НА РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У сучасному світі криптовалюта поступово витісняє паперові та електронні гроші.

Криптовалюта – це вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту. Функціонування системи відбувається децентралізованов розподіленій комп'ютерній мережі.

Одним із найважливіших аспектів функціонування криптовалюти є потужні сучасні криптографічні методи захисту, що забезпечують ідентифікацію власників та фіксацію факту їх зміни. Віра в неможливість зламу цього захисту нам видається дещо ідеалістичною без належної постійної IT-підтримки фахівців [3].

Згідно сайту CoinMarketCap [1], сумарний обсяг ринку криптовалюти - $156 млрд. Біткоін займає 45% від загальної вартості ринку.

За наявної в Україні ситуації ігнорування ринку криптовалют із боку держави не є продуктивним способом розв'язання ситуації. Тому, конструктивним є розгляд цього явища як альтернативи наявній системі або як доповнення до неї. На початок 2017 р. найбільш поширеними в Україні були такі криптовалюти (табл. 1):

- Bitcoin (BTC) – найперша зі створених криптовалют, упевнено утримує пальму першості у світі й на українському ринку. Ціна монети наближається до 1300 дол. США.
- Ethereum (ETH) – криптовалюта, що була випущена лише в 2015 р. на базі технології Ethereum, яка належить до блокчейн-систем, заснованих на використанні розподілених баз даних. Ціна – близько 32 дол. США.
- Dash – покликана підвищити швидкість роботи, поліпшити рівні забезпечення секретності і координації в мережі. Ціна Dash сьогодні наблизилася до 100 дол. США.
- Monero (XMR) – криптовалюта з відкритим вихідним кодом, що відрізняється безпекою й анонімністю. Стабільно входить до п'ятірки монет із високою ринковою капіталізацією. Ціна – 18 дол. США.
- Ripple (XRP) – платіжна система з відкритим вихідним кодом, де внутрішньою платіжною одиницею є однойменна криптовалюта. Технологія Ripple ґрунтується на «принципі довіри». Ідея полягає в можливості обміняти свою валюту на будь-яку іншу за найвигіднішим курсом в один клік, додавши потрібний шлюз. Ціна – 0,006440 дол. США.

Таблиця 1.

Найбільш поширені в Україні крипто валюти на початок 2017р. [2]

Назва	Ринкова капіталізація	Вартість	Обсяг (24 h)	Зміна, %
Bitcoin	$20 185 077 260	$1244,67	$256 726,000	0,06%
Ethereum	$2 864 517 852	$31,91	$104 260,000	13,05%
Dash	$711 744 661	$99,32	$76 761,600	28,07%
Monero	$255 064 259	$18,06	$8830,530	4,67%
Ripple	$240 147 252	$0,006 440	$1258,580	2,29%

Таким чином, перевагами криптовалют є відсутність зовнішнього чи внутрішнього адміністратора, анонімність, можливість для інвестування, відносна надійність, неопосередкованість, незалежність від політичної ситуації, оперативність, спрощення транскордонних платежів, доступ малого та середнього бізнесу до міжнародних ринків збуту, можливість трейдерам заробляти на біржах криптовалют, відкритий код криптовалюти та ін. Однак, як і будь-яке інше нове явище, криптовалюта викликає чимало сумнівів: по суті, це незабезпечений платіжний засіб, що не має ВВП, на який спираються всі традиційні валюти (однак нещодавно з'явилася криптомонета Hayek, підтверджена золотом, що робить її значно надійнішою, ніж Bitcoin); їх емісія мало контролюється (принаймні, у традиційному розумінні – емісія заснована на криптографічніх методах і схемі доказу Proof-of-work; дії відбуваються децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі); попри весь надпотужний захист, біржі криптовалют також уразливі до хакерських атак.

Проте, незважаючи на інституціональну невизначеність, у 2017 р. Україна впевнено увійшла до числа країн-лідерів із використання криптовалют. Ігнорування державними структурами того факту, що такі передові електронні технології, до яких належить електронна готівка, стають в Україні одним із способів для взаєморозрахунків громадян та юридичних осіб, є явно непродуктивним способом оптимізації ринку. Найбільш популярними в Україні в 2017 р. криптовалютами є Bitcoin (Біткоін), Ethereum (Ефірум), Dash (Даш), Monero (Монеро), Ripple (Ріппл).

Література

1. Офіційний сайт Cryptocurrency Market Capitalizations - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://coinmarketcap.com/coins/views/all/
2. Embassy of Bitcoin (Ukraine) / Посольство Біткоїн на Львівській площі (Київ) : Топ 5 криптовалют на начало 2017 г. – 15/03/2017 info CRYPTO WORLD. [Електронний ресурс] – Режим доступу: HTTP://WWW.EMBASSYOFBITCOIN.COM/%D1%82%D0%BE%D0%BF5%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%
3. Гусєва І.І., Петрова Т.О., «Тенденції розвитку криптовалют на ринку України»// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2017р.

Романова Анастасія
студент 1 курсу економічного фак-ту
Наук.кер.: к.е.н. Іванов С.М.

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На сьогодні є актуальним питання про розробку та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку, що сприяють покращенню процесу обробки інформації та дозволяють проводити ефективний моніторинг діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки користь від інформаційних технологій є безсумнівною, однак, незважаючи на це, існує ще досить багато проблем з автоматизації діяльності підприємств і їхніх облікових підрозділів.

Можливості бухгалтерських програм можуть слугувати критерієм для якісних оцінок і вибору для застосування підприємствами. До цих критеріїв потрібно віднести можливість програмного забезпечення – інформаційної бази:
– вести синтетичний і аналітичний облік активів, капіталу, зобов'язань із елементами управлінського обліку;
– формувати фінансову, податкову, статистичну звітність;
– надавати іншу довідкову інформацію для потреб ведення господарської діяльності;
– на базі цих можливостей проводити автоматизований аналіз-прогноз і контроль за діяльністю підприємства.

Крім того, програмне забезпечення повинне задовольняти відповідні технічні, комерційні й ергономічні потреби[1].

Найбільш адаптовані до української системи ведення обліку такі програмні продукти: «1С: Підприємство» – 7 і 8 версія; «Акцент-бухгалтерія»; «Парус–Підприємство»; «Бест Звіт Плюс». Однак, треба враховувати той факт, що вищеназвані програмні продукти розроблені російськими компаніями і лише частково адаптовані для України[2].

Автоматизована система «ДЕБЕТ Плюс» розроблялася в Україні, тому надає великі можливості для ведення бухгалтерського, оперативного і податкового обліку на виробничих і переробних підприємствах різних галузей вітчизняної промисловості. Вона максимально пристосована для роботи підприємств в умовах постійної зміни законодавчого поля. Використання такої інтегрованої системи підвищує оперативність, точність і якість одержуваної інформації, а також зменшує сукупні витрати на впровадження і підтримку в актуальному стані систем обліку та оперативного управління підприємством. Функціональне ядро системи розроблене з використанням сучасних інтернет-технологій. Воно може бути розширене засобами стандартних мов програмування (HTML, JavaScript, VBScript, Java тощо). Система управління підприємством «ДЕБЕТ Плюс» має модульну структуру, що дає можливість замовнику підібрати оптимальний комплект поставки, з функціональністю, що відповідає потребам підприємства[3].

Для українського ринку спеціально розроблена програма MASTER:Бухгалтерія. В разі зміни податкового законодавства розробники оперативно випускають оновлення програми. Функціонал MASTER:Бухгалтерії адаптований під специфіку обліку в бюджетних установах України. Софт охоплює такі види операцій:

– облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;
– переоцінка та індексація основних засобів. Облік матеріальних цінностей та МШП;
– облік фінансово-господарських операцій;
– формування звітності;
– фінансування;
– реалізовано друк звітів;
– нарахування заробітної плати та грошового забезпечення;
– кадровий облік.

У програмі реалізована можливість для розгортання мережевої бухгалтерії. Це дозволить об'єднати всі процеси установи в одній комплексній системі[4].

Отже, автоматизація системи бухгалтерського обліку дозволяє істотно полегшити працю бухгалтера, позбутися від рутинної роботи, підвищує оперативність та точність облікової інформації, дозволяє звернути більшу увагу на проведення економічного і фінансового аналізу роботи підприємства та пошуку резервів щодо підвищення ефективності цієї роботи. Саме тому підприємствам необхідно визначитися з вибором програмного забезпечення, яке було здатне задовільнити всі потреби обліку підприємства і водночас було досить економним і не потребувало великих витрат на його придбання. Тільки за умови вибору можна максимізувати ефективність та ведення облікової діяльності, що, безумовно, є необхідним кроком на шляху до розвитку підприємства.

Література

1. Павелчак-Данилюк, О. Обґрунтування програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах / О. Павелчак-Данилюк // Вісник ТНТУ. – 2014. – Том 73. – № 1. – С.209-218.
2. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку : навчальний посібник / В.Д. Шквір, А.Г. Завгородній, О.С. Височан. – К. : Знання, 2006. – 439 с.
3. Система управління підприємством «ДЕБЕТ Плюс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.debet.kiev.ua.
4. MASTER : Бухгалтерія – програма для бухгалтерського обліку в державних установах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.interfax.com.ua/news/press-release/458495.html

Рудь Людмила
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Під поняттям «інноваційна діяльність» розуміють діяльність колективу, групи осіб, яка спрямована на втілення науково-технічних ідей та винаходів до результату, придатного для практичного застосування та реалізації на ринку з метою соціального ефекту. Інноваційна діяльність підприємства представлена в максимальному використанні наукового, інтелектуального та науково-технічного потенціалу, накопиченого в певній галузі, де працює підприємство.

Система державного регулювання інноваційної діяльності в Україні розглядається в розрізі двох площин: нормативно-правового забезпечення як фундаментальної основи та виконавчих органів, що здійснюють реалізацію державної політики [2].

Отже, до інноваційного законодавства включають: норми Конституції України, Господарського кодексу, Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про інноваційну діяльність» [1], Закон Україні «Про спеціальний режим інноваційної діяльності та технологічних парків» та інші нормативно-правові акти. З даного переліку законів та враховуючи, що інноваційну діяльність в Україні регулюють близько 200 документів, то можна зробити висновок, що відсутня концептуальна основа у формуванні інноваційної політики та стратегічних напрямах в країні. Процеси інноваційної діяльності повинні бути розкриті не тільки на рівні законодавства, а й на рівні методичних та інструктивних нормативно-правових актах. Закон України «Про інноваційну діяльність» [1] мав зміни останній раз 4 липня 2002 р., що є дуже негативним для розвитку інноваційної діяльності. На нашу думку, впродовж 15 років відбулось багато змін в цій діяльності та закон повинен більш якісно регулювати розвиток інноваційної діяльності, та створювати допоміжні нормативні акти.

Першу площину ми розглянули, що до другої, тобто виконавчих органів, необхідно зазначити про Міжвідомчу комісію з питань державних інвестиційних проектів на базі Міністерства економічного розвитку і торгівлі [2]. Воно здійснює регулятивну та контрольну функцію в сфері інноваційно-інвестиційної діяльності. На сьогодні не створено єдиного централізованого державного органу підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності.

Інституційні форми державної підтримки інноваційного розвитку представлені в Україні у вигляді структурних підрозділів Департаментів регіонального розвитку обласних адміністрацій. З цього робимо висновки, що здійснення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні

здійснюється територіальними підрозділами та Міжвідомчою комісією, дана модель управління в сучасних умовах є малоефективною для України.

Підтримка інноваційного розвитку економіки з боку держави здійснюється шляхом надання спеціальних податкових режимів, наприклад, звільнення від сплати податку на прибуток за об'єктами [2]. Але ж, підтвердження інноваційної діяльності для цілей оподаткування є майже не можливим, оскільки не встановлені критерії в законодавчих актах. Досвід розвинутих країн світу свідчить, що цей метод про встановлення спеціальних податкових режимів є одним з найдієвіших. Що до стану інноваційної діяльності в Україні, то необхідно зазначити, що низький рівень державної підтримки не забезпечує розвитку.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //www.zakon.rada.gov.ua
2. Міністерство юстиції: правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні [Електроний ресурс]. — Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_13958

Сем'янова Ірина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук.кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Правильна організація бухгалтерського обліку за допомогою облікової політики підприємства, є основою для забезпечення ефективного використання ресурсів для власника й системи управління підприємством, а також забезпечення правильного перерозподілу доходів для працівників і суспільства.

Керуючись вимогами П(С)БО 10 всі підприємства (крім бюджетних) у бухгалтерському обліку повинні відображати інформацію про дебіторську заборгованість окремо за двома видами:

1. поточна дебіторська заборгованість;
2. довгострокова дебіторська заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість - виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Тобто для віднесення дебіторської заборгованості до поточної, достатньо наявності хоча б одного з двох наведених критеріїв.

Довгострокова дебіторська заборгованість - виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу, тобто для віднесення заборгованості до довгострокової, необхідна одночасна наявність двох наведених критеріїв (рис. 1).

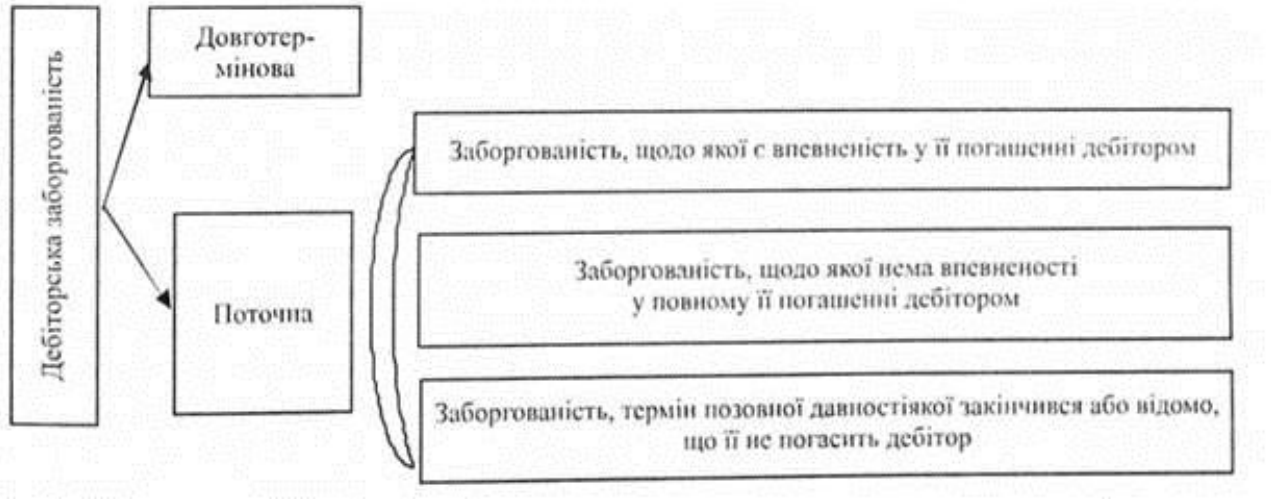

Рис. 1. Класифікація дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість також класифікується за об'єктами щодо яких вона виникла. Згідно з цим виділяють такі види дебіторської заборгованості:

- заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
- заборгованість забезпечена векселями;
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- інша дебіторська заборгованість.
- Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється на:
- дебіторську заборгованість, строк оплати якої не настав (строкова дебіторська заборгованість);
- дебіторська заборгованість не сплачена в строк (прострочена). В тому числі:
- сумнівна дебіторська заборгованість;
- безнадійна дебіторська заборгованість.

Проблема обліку дебіторської заборгованості загострюється на підприємстві з кожним роком. На сьогоднішній день питання з обліку дебіторської заборгованості, за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), знаходяться на постійному контролі, адже досить часто переглядаються регламентуючі документи, нормативні акти, розробляються шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості, організація та методика розрахунків з дебіторами.

Отже, створення ефективної облікової моделі управління дебіторською заборгованістю дасть змогу уникнути ризиків неплатоспроможності і зниження показників ліквідності внаслідок отримання об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Література
1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), 2014. – http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=408095&cat_id=408093&ctime=1423500775962
2. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237.
3. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція "МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація" http://konf.amsfo.com.ua/oblik-debitorsko%D1%97-zaborgovanosti-za-psbo-ta-msfz
4. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі : монографія /Н. С. Акімова, О. В. Топоркова, Т. О. Євлаш, О. О. Говоруха. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 285 с.
5. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті податкового кодексу України / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua
6. Косата І. А. Деякі проблеми обліку дебіторської заборгованості в Україні / І.А. Косата // БізнесІнформ. - 2012. - № 12. - С. 242-245.

Сидоренко Валентина
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І. О.

СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У всіх розвинутих країнах приділяють значну увагу фундаментальним та пошуковим дослідженням, які формують потенціал знань для інноваційної діяльності і створюють основу принципово нових рішень у різних сферах людського буття. Фундаментальні теоретичні дослідження здійснюють у спеціалізованих науково-дослідних організаціях. В Україні вони, як правило, належать до системи Національної академії наук або мають галузеву належність. Серед них понад 514 спеціалізованих науково-дослідних інститутів, конструкторських бюро та організацій, діяльність яких здійснюється за державної підтримки. А всього науково-дослідною діяльністю у 2016 році займалося 1504 організації, в тому числі 178 вищих навчальних закладів України.

Ключову роль у розвитку інноваційної діяльності покликані відіграти внутрішньо-фірмові наукові дослідження, інтегровані в реальний сектор економіки. Виробнича наука України має незначні ресурси. Вона зорієнтована, головним чином, на вирішення короткотермінових технічних завдань власного виробництва [1].

У Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначено, що інноваційне підприємство – це підприємство, що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70% його загального обсягу продукції і послуг [2].

Необхідність формування інноваційного підприємництва в Україні об'єктивно зумовлена такими обставинами:

1. актуалізацією інтенсивних факторів розвитку виробництва, які сприяють використанню досягнень НТП у діяльності підприємств;
2. визначальною роллю науки в підвищенні ефективності розробки та впровадження нової техніки і технології;
3. необхідністю підтримки вітчизняного товаровиробника;
4. специфікою процесу науково-технічного виробництва;
5. збільшенням витрат і погіршенням економічних показників підприємств при створенні нової продукції;
6. швидким техніко-економічним старінням виробничих фондів і технологій;
7. об'єктивною необхідністю прискореного освоєння нової техніки та технології.

Інноваційне підприємництво знаходиться в Україні на етапі становлення і його перехід до етапу росту великою мірою буде залежати від зусиль усіх зацікавлених в його успіху сторін: підприємців, науковців, держави [3].

Сфера інноваційної діяльності охоплює велику кількість організацій, що включаються в інноваційний процес на різних його стадіях і виконують певні функції: генерування нових ідей, формування концепції новації, її матеріалізація у певному продукті (інновації), розроблення практичних способів її використання, виробництво інновації і виведення її на ринок. Ці процеси відбуваються завдяки їх фінансуванню. Чим перспективнішою є інновація, тим активніше на неї реагують потенційні інвестори і тим швидше вона набуває практичного застосування.

Організаційні структури інноваційної діяльності – це підприємства (організації), що займаються інноваційною діяльністю, науковими дослідженнями, розробкою та реалізацією інновацій.

Усі організаційні структури інноваційної діяльності можна поділити на 3 групи:

1) 1 група – наукові організації, що створюють і реалізують новації;
2) 2 група – ринкові суб'єкти інноваційної діяльності, що доопрацьовують, виробляють та реалізують інновації;
3) 3 група – організаційні структури інтеграції науки та виробництва, що скорочують період від виникнення ідеї до її практичного використання [4].

Наукова організація – організація (підприємство, фірма), для якої наукові дослідження і розробки є основним видом діяльності. Вони можуть бути основною діяльністю також для підрозділів цієї організації. Наявність таких підрозділів не залежить від належності організації до тієї або іншої галузі економіки, від організаційно-правової форми власності. Відповідно до рекомендацій Керівництва Фраскаті діє класифікація наукових організацій за секторами науки і типами організацій, об'єднаних за організаційними ознаками, характером і спеціалізацією виконуваних робіт:

1) державний сектор об'єднує організації міністерств і відомств, що забезпечують управління державою і задоволення потреб суспільства в цілому; безприбуткові (некомерційні) організації, які цілком або в основному

фінансуються і контролюються урядом, за винятком організацій, що належать до вищого рівня;

2) підприємницький сектор охоплює всі організації і підприємства, основна діяльність яких пов'язана з виробництвом продукції або послуг з метою продажу, у тому числі й ті, що перебувають у власності держави;

3) сектор вищої освіти – це університети й інші вищі навчальні заклади, незалежно від джерел фінансування або правового статусу; науково-дослідні інститути, експериментальні станції, клініки; організації, що безпосередньо обслуговують вищі організації;

4) приватний неприбутковий сектор складається з приватних організацій, що не ставлять своєю метою одержання прибутку (фахові товариства, спілки, асоціації, суспільні, добродійні організації, фонди); приватних індивідуальних організацій.

В заключення можна сказати, що використання різноманітних внутрішньофірмових і міжфірмових організаційних форм інноваційної діяльності на державному, регіональному, галузевому, корпоративному рівнях є характерною особливістю сучасного етапу розвитку науково-технічного прогресу, яка сприяє прискоренню інноваційних процесів, швидкому опануванню суспільством результатів інноваційної діяльності і комерційному успіхові всіх учасників міждержавної і міжфірмової кооперації.

Література

1. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0/Downloads/SUCHASNI%20ORHANIZATSIYNI%20FORMY%20REALIZATSIYI%20INNOVATSIY%20(tema%207).pdf
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15
3. Єлєць О. П., Організаційні форми інноваційної діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/10915/1/vestnik_HPI_2011_7_Yelets_Orhanizatsiini.pdf
4. Посилкіна О. В. Костюк Г. В., Тіманюк В. М. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. – Х.: Вид-во НФаУ, 2014. – 272с.

Синьоока Дар'я
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Корінний С.О

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В НЬОМУ

Сучасний стан вітчизняної економіки можна охарактеризувати як кризовий. Монополії та підприємства-гіганти, яких багато в Україні, не здатні самостійно забезпечити подолання кризи вітчизняною економікою. А отже, саме розвиток малого підприємництва може допомогти подолати опір статичної та «неповороткої» економіки України.

Саме малі підприємства, котрі не вимагають великих вкладів стартового капіталу, гарантують швидкий обіг ресурсів та здатні насичувати ринок необхідними споживчими товарами в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Малі підприємства є основою конкурентного середовища на ринку товарів та послуг. Малий бізнес впливає на зайнятість населення, темпи економічного зростання країни і характеризується швидкою окупністю витрат.

Проблему цього питання вивчало багато наших вчених, які зробили значний внесок в розвиток малого бізнесу. Це, зокрема, Гогуля О.П., Мартинюк Т.В., Балановська Т.І., Череп А.В., котрі в своїх працях визначають важливу роль держави в стимулюванні та підтримці підприємницької діяльності та взаємодії її з іншими елементами суспільства [1]. Пивоваров М. в своїх працях висвітлює залежність роботи малого та середнього бізнесу зі станом інфраструктури ринку [2].

В нашій країні розвиток малого бізнесу знаходить на низькому рівні. В розвинених країнах світу на частку малого підприємництва припадає до 70% ВНП (для порівняння в Україні лише 7-10%), що суттєво впливає на ступінь і розвиток економічного та соціального життя населення. Адже малому підприємництву притаманна неабияка перевага перед гігантами бізнесу в оперативному реагуванні на зміну кон'юнктури ринку, що робить економіку країни більш гнучкою. В країнах ЄС чисельність зайнятих у цій сфері перевищує 50% працездатного населення, а в країнах сходу, таких як Японія, може становити близько 80% [3]. Натомість в Україні, станом на 2017 рік, цей показник становить лише близько 30%.

В Україні не існує ані дієвої системи розвитку та стимулювання створення малої підприємницької діяльності, ані господарського механізму підтримки. На даний момент, про стан малого підприємництва в Україні можна сказати, що воно знаходиться на межі існування, і для виходу з цього циклу потрібно докласти неабияких зусиль.

Підтримка державою малого підприємництва у економічно розвинених державах включає створення державою організаційно-правових та фінансово-економічних умов задля розвитку підприємницької сфери. Державні програми фінансової допомоги малому бізнесу повинні враховувати соціально-політичний рівень населення, стан бюджетної, кредитно-фінансової систем, для своєчасного і ефективного прямого і непрямого впливу на розвиток підприємництва [4].

Отже, існує ряд причин, що стримують розвиток малого бізнесу в Україні. Серед них можна виділити найбільш важливі: недосконаліть системи оподаткування в Україні; недосконаліть законів і правил, які не мають чіткого формулювання і постійно змінюються; нерозвиненість інфраструктури; відсутність програм самофінансування та програм кредитної підтримки і розвитку малого підприємництва. Так, частіше за все, малому бізнесу важко отримати кредит від банків, а якщо і вдається, то під високі відсотки, що в свою чергу призводить до збільшення собівартості підприємства та гальмує подальший розвиток бізнесу через брак коштів.

Література
1. Балановська Т. І. Особливості функціонування малого підприємництва в Україні / Т. І., Балановська, О. П. Гогуля, К. Л. Тужик // Інноваційна економіка. – 2012. – № 8 (34). – С. 22 – 31.
2. Пивоваров М. Розвиток інституту інфраструктури малого підприємництва: проблеми та шляхи його покращення / М. Пивоваров // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 6 – 18 [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : http://sepd.tntu.edu.ua/images//2013/13pmgwyp.pdf
3. Лех Г.А. Світовий досвід розвитку підприємств малого бізнесу / Г.А. Лех, М.М. Ільчишин, О.Я. Туркало // Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15. – 400 с.
4. Федорченко В. В. Удосконалення механізму формування державної політики підтримки розвитку малого підприємництва. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 7. С. 185–188.

Спудко Вікторія
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Організацію аудиту в Україні здійснює Аудиторська палата України, яка є незалежним самостійним органом, мета якого сприяти розвитку, вдосконаленню та уніфікації аудиторської справи.

Аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами) та аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може бути двух видів: з ініціативи суб'єктів господарювання та обов'язковий аудит. Аудитори надають не тільки основні послуги а ще й інші, пов'язані з їх професійною діяльністю, зокрема, по веденню та відновленню бухгалтерського обліку, експертизи і оцінки стану фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання.

До основних робіт, які можуть здійснювати аудиторські фірми, відносяться:

- обов'язковий і добровільний аудит;
- оглядова перевірка;
- тематичні перевірки бухгалтерського і податкового обліку;
- трансформація бухгалтерського обліку;
- ведення обліку підприємства;
- відновлення обліку;
- виправлення помилок;
- автоматизація обліку;
- планування;

- аналіз;
- надання консультацій.[1]

Аудиторська перевірка туристичної організації — це ряд заходів, які полягають в зборі, оцінці і аналізі фінансової документації туристичної фірми. Результатом такої перевірки є висловлення аудиторської думки про достовірність бухгалтерської документації даної організації.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про туризм" туристична діяльність — це діяльність із надання різних туристичних послуг відповідно діючому законодавству[2].

Розглядаючи туристичну сферу, необхідно мати чітке розуміння того, які саме організації займаються данним видом діяльності.

До підприємств сфери туристичних послуг належать: туристичні агенції, бюро подорожей, бюро екскурсій, екскурсійні бюро, бюро з приймання туристів, туристичні оператори, готелі, мотелі, кемпінги, туристичні комплекси та бази, інші юридичні та фізичні особи, які здійснюють туристичну діяльність згідно з їх статутами або положеннями.

До послуг, які можуть надаватися туристам належать послуги з їх розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги установ культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб цієї категорії громадян[3].

Метою аудиту на туристичних підприємствах є встановлення законності, правильності та доцільності діяльності суб’єкта туристичного бізнесу.

До завдань аудиту входить:

1) перевірка наявності дозволів на здійснення туристичної діяльності;

2) перевірка наявності та законності сертифікатів відповідності послуг, що надаються;

3) контроль дотримання правил страхування туристів;

4) контроль правильності розрахунку та сплати податків, зборів та обов’язкових платежів;

5) перевірка законності договорів з туристами;

6) контроль правильності розрахунку собівартості туристичних послуг тощо.

Джерелами інформації під час проведення аудиту крім загальновідомої документації застосовується специфічна документація:

1) договори з туристами;

2) калькуляція витрат;

3) страховий поліс туриста;

4) сертифікат відповідності послуг, що надаються;

5) ліцензії та інші дозволи на здійснення туристичної діяльності;

6) прибуткові касові ордера на оплату за послуги, що надаються, тощо.[4]

Отже, аудит на туристичних підприємствах має свою спрямованість та особливості. На мою думку він є необхідним для оцінки якості організації діяльності фірми, вчасного виявлення помилок та їх усунення. Саме тому підприємства повинні бути зацікавлені у ньому та проявляти власну ініціативу у проведенні, не очікуючи обов’язкових перевірок.

Література
1. Лебедевич С.І. Аудит. Організація і методика аудиту. Екологічний аудит / Навч. посібник. – Львів: Ліга-прес, 2007. – 1050 с.
2. Закон України "Про туризм" від 15 вересня 1995 р. №324/95-ВР (зі змін. і доп.) // Ліга: еліт. Закон Copyright: ІАЦ "Ліга". – 2007.
3. Зінкевич О.В. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства: навч. посіб. / О.В. Зінкевич, С.О. Левицька, М.М. Мосійчук та ін. – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 153.
4. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль: навч. посіб. / Л.В. Дікань. – К.: Знання, 2010. – 395 с.

Степанова Катерина
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Кусакова Ю.О.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Вважається, що процес глобалізації почався давно, в період формування світової економіки. Однак лише в кінці XIX - початку XX ст. глобалізація досягла такого розмаху, що стала відчутно впливати на економіку більшості країн світу.

І на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин глобалізація є однією з його відмінних рис.

Глобалізацію можна назвати провідною тенденцією в сучасній світовій економіці, тому що вона зачіпає всі країни світового господарства, навіть самі слаборозвинені. Вона проявляється практично у всіх сферах життєдіяльності, але особливо помітно її вплив на сектор економіки. Процес глобалізації вже вніс і, що особливо важливо, продовжує вносити численні зміни в структурі, організації і функціонування економічного сектору і його складових.

Дати визначення глобалізації - дуже важко, так як на даний момент не існує конкретного і всеосяжного поняття. Під глобалізацією розуміється загальна світова взаємозалежність країн, підприємств і людей в рамках відкритої системи фінансово-економічних, суспільно-політичних і культурних зв'язків на базі сучасних комунікаційних та інформаційних технологій.

Глобалізація в сфері економіки розвивається найбільш динамічно. зараз провідну роль в зв'язку з процесом глобалізації відіграють ТНК, держави і їх угруповання (ЄС, НАФТА і т. П.), Найбільш авторитетні міжнародні економічні організації (МВФ, СОТ, Світовий банк тощо).

ТНК - це міжнародні фірми, у яких є свої господарські підрозділи в декількох країнах і керуючі цими підрозділами на основі такого механізму прийняття рішень, який дозволяє проводити узгоджену політику і загальну стратегію, розподіляючи ресурси, технології і відповідальність для досягнення найвищого результату - прибутку.

Різке зростання ТНК пояснюється великою кількістю причин, серед них на першому місці знаходиться конкуренція, яка змушує знижувати витрати, збільшуючи масштаби виробництва і вводячи новітні технології, дешеву робочу силу, шукати нові ринки, розміщувати виробництво там, де нижче оподаткування, і т. д.

ТНК стають головною рушійною силою глобалізації, їх роль в світовому господарстві істотно зростає, утискаючи при цьому національні держави. Однак роль ТНК в глобалізаційних процесах не однозначна, так як вони загострюють суперечності між національною і глобальною економікою. Не можна обійти увагою і наявність взаємозалежності глобалізації і ТНК. Експансія ТНК була б просто неможлива без революційних досягнень сучасного технічного прогресу, лібералізації і відкритості національних ринків. Відбувається значне збільшення кількості материнських компаній і, відповідно, дочірніх компаній і філій.

ТНК розширюють свою діяльність за рахунок збільшення масштабів виробництва, за рахунок використання високотехнологічної, наукомісткої продукції. Важливу роль в їх діяльності грають прямі інвестиції. Одним з центральних процесів є процес злиття великих компаній або поглинання великими дрібніших. Також слід зазначити, що ТНК в умовах глобалізації містять в собі як позитивні, так і негативні сторони.

Таким чином, глобалізація є складним, що розвиваються процесом, який охоплював всі країни світового господарства і серйозно впливає на всі сфери життя, в тому числі міжнародні економічні відносини.

Література

1. Фаминский, І. П. Міжнародні економічні відносини: підручник / І. П. Фамінський. - М.: Економіст, 2009. - 880 с.
2. Паньков, В. П. Глобалізація економіки / В. П. Паньков // Світова економіка і міжнародні відносини. - 2011. - № 1 - С. 2-7.
3. Даниленко, Л. Н. Світова економіка: навч. посібник / Л. М. Даниленко. - М.: Кнорус, 2010. - 320 с.

Стешкіна Катерина, Артеменко Дар'я
Студенти освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Торговельна діяльність - це ініціативна, самостійна діяльність юридичних осіб і громадян щодо здійснення та продажу споживчих товарів із метою отримання прибутку.

Отримання позитивного фінансового результату є головною метою

діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від форми власності та виду його діяльності. Але для підприємств різних видів діяльності існують певні специфічні особливості визначення фінансового результату, притаманні лише відповідній галузі, в якій функціонує підприємство. Зокрема

для торговельного підприємства фінансовим результатом виступає прибуток (збиток) від реалізації товарної продукції.

Основною діяльністю є операції пов'язані з придбанням та реалізацією товарів. Отже, в торгівлі фінансовим результатом діяльності виступає прибуток або збиток, який отриманий від реалізації товарів. Фінансовий результат від реалізації товарів у торгівлі визначають як різницю між цінами продажу без ПДВ (доходом від реалізації) та купівельними цінами (собівартістю) реалізованих товарів і витратами обігу. Ціни продажу, відповідно, мають встановлюватися в такому розмірі, щоб окупити витрати обігу і забезпечити певний рівень прибутку [1].

Правильно організований облік і контроль надходження та приймання товарів позитивно впливає на діяльність оптових підприємств, сприяє збереженню майна підприємства, і, як результат – зміцненню їх фінансового стану.

Оптові торговельні підприємства є зв'язучою ланкою між виробниками і роздрібними підприємствами. Товари на підприємства надходять від постачальників на основі договорів. Надходження товарів супроводжують товарними документами. Договір купівлі-продажу є основним правовим документом для торговельної діяльності та регулювання взаємовідносин між постачальниками і покупцями, в якому мають бути відображені такі реквізити: дата укладання договору, найменування постачальника і покупця, предмет та сума договору, терміни й умови поставки, вимоги до якості товару, умови розрахунків, відповідальність сторін за невиконання умов договору і порядок розгляду спорів, термін дії, юридичні адреси. Постачальник при відвантаженні товарів виписує супроводжувальні документи. Таким документом є, як правило, рахунок-фактура.

Залежно від виду товару можна долучати й інші документи, що засвідчують кількість і якість товару (сертифікат, специфікація та ін.).

Порядок документального оформлення і приймання товарів значною мірою залежить від способу транспортування і місця приймання товару.

Прибуток торговельного підприємства є кінцевим фінансовим результатом комерційної діяльності і показником ефективності діяльності підприємства, основною стратегічною метою, стимулом до подальшого розвитку через грошові накопичення.

Слід зазначити, що торговельні підприємства, на відміну від виробничих підприємств та підприємств сфери послуг, не заповнюють рядок 080 і не включають собівартість реалізованих товарів до складу матеріальних витрат (р. 090), а відображають її у вписуваному рядку 140 [2]. Тому для цілей аналізу дані рядку 140 «Собівартість реалізованих товарів» можна прирівняти до матеріальних витрат торгового підприємства.

Основу формування прибутку на підприємстві складає реалізація продукції (робіт, послуг). На одержання прибутку від реалізації продукції безпосередньо впливають такі два основні показники, як: обсяг реалізації продукції та її собівартість. Підтримка необхідного рівня прибутковості – об'єктивна закономірність нормального функціонування підприємства в ринковій економіці.

Література
1. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності : Підручник / Н.О. Гура. — К.: Центр навчальної літератури, 2010. — 320 с.
2. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України15.03.2000 р. за №161/4382 (із змінами) [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00.

Тарасенко Юлія
студент 4 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Щебликіна І.О.

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ

Питання впровадження інновацій в управлінську діяльність організації на сьогодні є одним з найголовнішим питанням, з яким стикаються організації. Тому на сучасному етапі розвитку цивілізації особливу роль відіграє інноваційний потенціал суспільства, що потребує людей, здатних системно й конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватні рішення, створювати нові ідеї в різних галузях знання.

Постійне зростання конкуренції, підвищення вимог споживачів, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу змушують менеджерів та власників організацій шукати нові шляхи вирішення проблем та досягнення конкурентних переваг, використовувати сучасні методи управління, вдосконалювати роботу з персоналом тощо. У зв'язку з цим посилюється потреба впровадження управлінських інновацій як головного чинника розвитку організації.

В цілому, інновації – новостворені і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Під терміном «управлінська інновація» розуміють нову систему організації і управління, або нову управлінську технологію, або новий бізнес-процес. У багатьох випадках нововведення створюється завдяки реформування (перепроектування, реінжиніринг) існуючих управлінських систем, технологій, процесів [2].

Необхідність впровадження управлінських інновацій обумовлена створенням на підприємствах адаптованого організаційно-економічного механізму, орієнтованого на розробку і модернізацію перспективної, конкурентоспроможної продукції та технологій, підвищення рівня автоматизації проектування, зміну стилю управління комунікаційної та цінової політики.

Етапами розробки та впровадження управлінських інновацій в організації є :

1. Формування організаційного середовища нововведення. Включає пошук і збір інформації про нововведення для визначення доцільності їх здійснення.
2. Ухвалення рішення про застосування інновації. В основному рішення приймає керівник-власник, проте, якщо інновації створюються в рамках великих компаній, то для їх розробки і впровадження можуть формуватися підрозділи.
3. Наступний етап включає в себе впровадження, використання і супровід інновації в управлінні.

Сьогодні, як показує практика, при впровадженні управлінських інновацій в організації, існують проблеми:

1. Основоположним або стримуючим фактором при реалізації управлінських нововведень в організації є опір самого персоналу. Тому при впровадженні інновації в будь області діяльності організації керівникам важливо сформувати психологічну готовність персоналу, яка виявляється в усвідомленні необхідності здійснення нововведення, як виробничої, так і економічної, а також особистої і колективної значущості зміни.
2. Низька якість управління на підприємствах пов’язано також з недостатньою кваліфікацією менеджерів і застосуванням ними організаційних інновацій в умовах низьких інвестицій.
3. У більшості компаній відсутня професійна команда менеджерів, що є головним ресурсом управлінських інновацій. Авторитарний стиль управління або обмежує ініціативу працівників, або зовсім не дозволяє сформувати команду найбільш кваліфікованих фахівців [3].

Впровадження інновацій в управлінську діяльність організації допомагає уникнути таких негативних ефектів і чинників, як зниження продуктивності, виключення працівників з трудового процесу, конфлікти в колективі, професійне виснаження, звільнення працівників за власним бажанням, повільне засвоєння змін, ухилення від роботи тощо. Можна зробити висновок, що організації, які вкладають інвестиції крім технологічного оснащення також і в людський капітал, забезпечують себе високими конкурентними перевагами на ринку.

Отже, для того щоб розвиватися, організації необхідно змінюватися. Іншими словами, зміна є неминучою властивістю розвитку.

Література

1. Про Інноваційну діяльність: Закон України //Відомості Верховної Ради України від 2002 року № 36 із змінами, внесеними згідно із Законами від 05.12.2012 року
2. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 448 с.
3. Червінська Л.П. Управління інноваційною діяльністю персоналу: монографія /Л.П. Червінська. - К.: КНЕУ, 2014. – 194.

Тимченко Тетяна
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

Ключовим чинником у забезпеченні ефективного розвитку суб'єкта господарювання виступає управління витратами. Адже від того, наскільки ефективно суб'єкт господарювання буде управляти своїми витратами, залежить його розвиток та успіх. Саме тому одним з пріоритетних завдань щодо удосконалення системи управління витратами є якість організації обліку, бо регулювання витрат потребує належної інформаційної підтримки. Забезпечення об'єктивними даними суб'єктів господарювання вимагає нового обсягу даних, їх структуризації, які необхідні для управління економічними процесами.

Розглянемо особливості організації обліку витрат на оплату праці.

Витрати підприємства на робочу силу включають витрати на оплату праці робітників та суму обов'язкових відрахувань на соціальні заходи.

Згідно з П (С) БО 16 «Витрати»до складу елементу витрат «Витрати на оплату праці» включається заробітна плата за окладами і тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплату праці[1].

Організація обліку оплати праці має виступати як система взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, що охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Визначенні облікові методів, процедури та показники організації обліку витрат на оплату праці фіксуються у наказі про облікову політику, яка формується кожним підприємством самостійно залежно від особливостей його діяльності. Головне – забезпечення достовірності висвітлення фактів та операцій у фінансовій звітності для прийняття управлінських рішень [2].

Організація оплати праці базується на таких елементах: системах і формах оплати, тарифікації та нормуванні праці. При цьому нормування праці дає змогу кількісно оцінити працю, тарифікація – якісно, а системи і форми відображають механізм ефективності праці та її оплати.

Оскільки заробітна плата включає в себе основну та додаткову, а також різні види доплат, виникає необхідність розробки субрахунків та додавання додаткових аналітичних рахунків, необхідних для відображення в бухгалтерському обліку таких витрат.З погляду фінансового обліку введення таких додаткових аналітичних рахунків майже не має жодного сенсу. З погляду стратегічного обліку такі рахунки повинні формуватися залежно від потреб підприємства в інформації щодо структури витрат на оплату праці для планування подальшого розвитку та проведення коректив.

Науковцями було запропоновано різні моделі аналітичного обліку іззастосуванням для групування інформації кількох аналітичних ознак, що розширяє її аналітичні можливості і дає змогу використовувати у різних процесах (наприклад, для узагальнення заробітної плати у розрізі структурних підрозділів, працівників, складання звітності з праці тощо). Декілька моделей наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Варіанти моделі обліку розрахунків за виплатами працівникам

Автор	Рахунок	Назва
Корягін М.В.	661	«Розрахунки з оплати праці»
	6611	«Основна заробітна плата»
	6612	«Додаткова заробітна плата»
	6613	«Премії та інші заохочувальні виплати»
	6614	«Компенсаційні виплати
Плахтій Т.Ф.	661	«Розрахунки за заробітною платою»
	6611	«Основна заробітна плата»
	6612	«Виплати при звільненні»
	6613	«Виплати після закінчення трудової діяльності»
	6614	«Розрахунки за виплатою відпускних»

* за джерелом [3]

Крім введення додаткових аналітичних рахунків для належної організації обліку витрат на оплату праці існує потреба в удосконаленні процесу їх документування. Адже особливістю є відсутність безпосередньо затверджених типових форм документів. Документальне підтвердження здійснення витрат залежить від виду витрат. Так витрати на оплату праці та соціального страхування оформлюються розрахунково-платіжними відомостями (або розрахунковими відомостями).

Отже, в сучасних умовах облік оплати праці займає одне з найважливіших місць у всій системі обліку на підприємстві. Для досягнення основних завдань обліку оплати праці виникає необхідність створення зручного організаційного, кадрового та інформаційного забезпечення. Для цього пропонується закріплення форм документування витрат та вдосконалення чинної моделі аналітичного обліку, тобто в конкретизація рахунку для групування інформації щодо сум нарахованої заробітної плати, виходячи з потреб підприємства.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів від 31.12.1999 № 318. – К. : Алерта, 2015. – С 143-152.

2. Аспекти організації обліку витрат на оплату праці – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/122.pdf
3. Сучасні проблеми обліку оплати праці та шляхи їх вирішення – [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2016/95.pdf

Тищенко Оксана
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.ф.-м.н., доц. Кисільова І.Ю.

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

В умовах розбудови соціально-орієнтованої економіки, де найбільш ефективним та потенційним фактором виробництва є людський капітал, а основною метою функціонування економіки стає повноцінний розвиток людського суспільства, все більшого значення набуває питання захисту здоров'я і життя людини, підтримання умов нормальної життєдіяльності. Розглянемо існуючі форми та види страхування взагалом (рис. 1.)

Рис. 1. Види та форми страхування

Необхідно відзначити, що історично першою формою особистого страхування вважається страхування життя на випадок смерті застрахованої особи, проте з часом коло видів страхування життя розширювалось, а сьогодні воно охоплює широкий спектр форм і видів (рис. 1) [1, с. 420]. На сьогодні кількість стахових компаній життя (СК «Life») зменшилась в порівнянні з останніми роками, а в цілому, частка СК життя в 7,5 разів менша за кількість інших страхових компаній (рис.2).

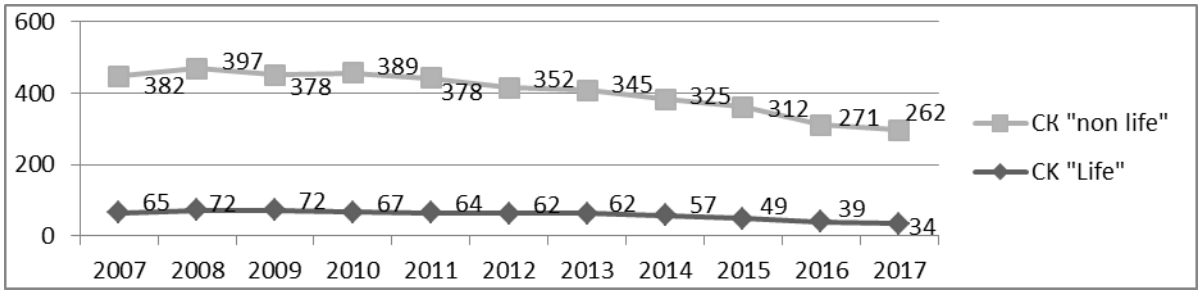

Рис. 2. Кількість страхових компаній (Life and non life) 2007-2017 рр. [2].

Проведені розрахунки дають змогу зробити висновок, що кризові явища в економіці України у досліджуваному періоді негативно вплинули на показники діяльності як страхових компаній, що спеціалізуються на страхуванні життя, так і страхової сфери загалом.

Для подолання проблем та подальшого розвитку страхування життя Українською федерацією убезпечення була розроблена Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки, яка спрямована на забезпечення прозорості та передбачуваності державної політики щодо страхового ринку, реалізація Стратегії має покращити якість страхового ринку [3].

На нашу думку, провідну роль у поширенні страхування життя в Україні повинна відігравати держава. Уряд повинен проводити державну політику, спрямовану на стимулювання страхової сфери загалом та ринку страхування життя зокрема.

Література

1. Базилевич В.Д. Страхування / В.Д. Базилевич. – К. : Знання, 2008.1019 с.
2. Статистика страхового ринку в Україні / Сайт інформаційного агентства «Форіншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://forinsurer.com/stat
3. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки / Сайт УФУ Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

Трофімова Марія
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ У ТУРИСТИЧНИХ АГЕНТСТВАХ

Аналіз особливостей обліку на підприємствах туристичного господарства є актуальним питанням сучасної економічної сфери. У наш час туристичний бізнес має перспективу зайняти одну з основних ланок української економіки. Це пов’язано з виходом України на загальний європейський туристичний ринок та встановленням безвізового режиму.

Облік діяльності підприємств туристичної сфери має низку особливостей, пов’язаних із технологією формування та надання туристичних послуг, структурою туристичного продукту, організаційною формою туристичної діяльності, вимогами законодавства щодо організації та оподаткування[1].

Туристичним агентом називають організацію чи приватного підприємця, що реалізує сформований туроператором туристичний продукт.

Турагенти здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг. Агентська винагорода закладається туроператором як комісійний процент у ціну турпакета або дорівнює проценту знижки з роздрібної ціни туру. Одна фірма може виступати на ринку туристичних послуг як туроператор і як турагент одночасно. За напрямом діяльності розрізняють фірми, які направляють туристів (ініціативні), й такі, що приймають і обслуговують туристів (рецептивні), а також змішані. Найчастіше туристична фірма діє як посередник між споживачем послуг — туристом та безпосереднім їх виробником — підприємствами обслуговування.[2].

Турагент, здійснюючи діяльність на підставі договору доручення, отримує як дохід від своєї діяльності комісійну винагороду, яку одразу залишає собі. Кошти, сплачені туристами за турпродукт за мінусом комісійної винагороди, є для турагента транзитними[3].

Також особливістю є змінний характер напрямку роботи турагентства, адже турагент може працювати «на замовлення» туриста і за його кошти. Турагент у такому разі може заздалегідь за договором купівлі-продажу придбавати ваучери (путівки) у туроператора, а потім реалізовувати їх туристам, або без отримання у власність ваучерів на підставі договорів про співробітництво з туроператорами реалізовувати туристам путівки, які фактично будуть отримані ними безпосередньо від туроператора на місці надання турпослуг.

Особливості обліку турагентів полягають також у тому, що малі туристичні підприємства можуть вести облік втрат на рахунках класу 8(Витрати за елементами). Турагенти мають також значно менше об'єктів обліку на відміну від туроператорів.

Також варто розглядати особливості бухгалтерського обліку витрат турагенств.

Існує два способи обліку витрат туристичних агенств:

1.витрати можуть бути списані як витрати на відрядження; в такому разі необхідна наявність наказу про відрядження, квитків, службового завдання, авансового звіту відрядженого тощо.

2.витрати турагенства на рекламні тури можна врахувати а матеріальні витрати(Клас 8); для цього необхідно скласти план туру та його кошторис.

Літ**е**ратура

1. Король С. Облік витрат туристичного підприємства / С. Король // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2011. - №4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2011_4_9
2. Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 392 с.
3. Бухгалтерский учет и налогообложение в туристических фирмах [Текст] : к самостоятельной работе / А. М. Озеров. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : ФБК-ПРЕСС, 1998. - 144 с.

Турубарова Яна
студент 2 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н. Корінний С. О.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Зовнішньоекономічна діяльність будь-якої країни займає провідне місце у розвитку народного господарства та економічної стабілізації. Сьогодні немає практично жодної галузі в економіках розвинених країн, яка б не була залучена в сферу зовнішньоекономічної діяльності. Вона забезпечує національні інтереси і впливає на безпеку держави за допомогою митного співробітництва відповідно до загальновстановлених норм [1].

Проблема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності висвітлена в наукових працях В. Абрамова, О. Гребельника, М. Дідківського, Б. Одягайла, Б. Райзберга, А. Череп.

Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [2].

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ДР ЗЕД) – це система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, покликаних удосконалити зовнішньоекономічну діяльність в інтересах національної економіки.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності сприяє створенню відповідних умов та механізмів, які забезпечують ефективний розвиток між суб'єктами господарювання в різних країнах [3].

До складових зовнішньоекономічної політики держави належать:

міжнародна торговельна політика (регулювання міждержавних товаропотоків);

митно-тарифна політика (система заходів, орієнтованих на підтримку суверенітету країни з економічної точки зору);

валюта політика (сукупність дій, спрямованих на підтримку стабільності національної економіки завдяки коригуванню курсу валют);

політика стимулювання іноземних інвестицій (комплекс державних заходів, спрямованих на залучення та використання інвестицій іноземного походження на території країни).

В якості суб'єктів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності виступають: держава; недержавні органи управління економічною діяльністю; безпосередні суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності; органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності міжрегіонального та міжнародного рівня (Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо) [3].

Аналізуючи дані щодо зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС, можемо зазначити, що з 2012 по 2014 рр. та у 2016 році експортували

найбільше товарів до Польщі, а у 2015 році до Італії. Найбільшим імпортером для України з 2012 по 2016 рр. є Німеччина. Товарами, які найчастіше експортують є: зернові культури, недорогоцінні метали та вироби з них, а імпортують: мінеральні продукти, паливо, нафту, машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання. На даний момент імпорт переважає над експортом. Потрібно збільшувати частку в експорті готової продукції, а в імпорті – зменшувати частку палива, екологічно шкідливої, неякісної продукції й товарів широкого вжитку [4].

Недоліки державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності полягають у проблемах транспортування та зв'язку, фінансових розрахунках, недосконалості митного обслуговування та митних процедур. Діяльність стимулює зміни в економіці, намагається наблизитись до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн, забезпечує збалансованість економіки та рівновагу внутрішнього ринку.

Отже, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності спрямовується на захист прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та створення рівних можливостей розвивати всі види підприємницької діяльності. Економіка не може повноцінно функціонувати без розвинутої системи зовнішньоекономічних зв'язків. Це впливає на підвищення технічного рівня виробництва, ліквідацію дефіциту окремих товарів, раціональне використання природно-сировинних ресурсів, а також і підвищення рівня життя населення.

Література

1. Стеценко Ж. В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Ж. В. Стеценко // Економічний Вісник НТУУ «КПІ». − 2012. – Режим доступу : http://economy.kpi.ua/uk/node/145
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // Вісник Верховної Ради України. — 1991. — N 29, зі змінами від 23.02.2012
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : Навчальний посібник / 5 Дідківський М. І. – К.: Знання, 2010. − 462 с.
4. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua

Узунова Валентина
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

На сьогоднішній день аудит визнано як дієвий інструмент контролю та управління економічною безпекою підприємства. Розвиток аудиту в Україні пов'язаний з еволюційними змінами в економіці, суспільстві, політичному устрої.

Основним завданням Департаменту внутрішнього аудиту є надання об'єктивних і незалежних висновків, рекомендацій щодо функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення; удосконалення системи

управління; запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів; запобігання виникнення помилок чи інших недоліків у діяльності апарату Міністерства юстиції України, територіальних органів, державних підприємств, підвідомчих установ та органів юстиції, що належать до сфери управління Міністерства юстиції України [1].

Сучасний підхід до побудови системи внутрішнього аудиту обсягу реалізованих послуг у підприємствах готельного господарства повинен базуватися на завданнях, які висуває система управління таким підприємством. Так, для з'ясування напрямів, у яких слід здійснювати управління фінансовим станом підприємства, необхідно проаналізувати фінансові показники його діяльності. Це дасть змогу сформулювати завдання внутрішнього аудиту цих об'єктів.

Аудитор – ревізор, який перевіряє, контролює і аналізує фінансово-господарську діяльність готельного бізнесу [2].

У залежності від технічної оснащеності готелю, аудит може бути неавтоматизованим, напівавтоматизованим або автоматизованим [3].

Основними напрямами проведення внутрішнього аудиту доходів підприємства готельного господарства є:

а) перевірка врахування норми прибутку під час ціноутворення на основні готельної послуги за різними категоріями номерного фонду і додаткові готельні послуги за різними видами додаткових послуг, що реалізовані стороннім особам;

б) перевірка величини доходів підприємства готельного господарства за формами їх одержання;

в) перевірка доходів підприємства готельного господарства за об'єктами поставки (доходів від реалізації готельних послуг, доходів від реалізації продукції ресторанного господарства, доходів від реалізації товарів) [4].

Готельним закладам притаманна велика кількість документації з операцій. Операційна документація показує сутність і обсяг операцій і є основою для формування звітності, що вводиться в систему. Для кожної операції враховується тип операції (готівка, ціна, виплати) та її грошова вартість. Працівники бухгалтерії заносять дані у відповідні документи в залежності від отриманої інформації. Для цілей внутрішнього контролю облікова система повинна забезпечувати додаткову, незалежну документацію для перевірки кожної операції. У ручній або напівавтоматичній операції, підтверджуючі документи, створені будь-якими методами, служать джерелами перехресних посилань.

Аудиторські процеси вважаються завершеними, коли доведена правильність підсумків обліку бухгалтерії і підрозділів готельного бізнесу. Доти, поки аудиторські процеси не перебувають в стані балансу, аудит вважається незавершеним [2].

В цілому слід відзначити, що для системи внутрішнього контролю підприємства готельного господарства необхідно поставити за завдання контроль величини грошових коштів, що підприємство отримує від споживачів, а також контролю дотримання строків погашення поточної кредиторської та

дебіторської заборгованості. Це дозволить оперативно визначати достатність величини грошових коштів у ті моменти часу, коли підприємству слід виконувати свої фінансові зобов'язання.

Узагальнюючи і підводячи підсумок усього сказаного вище, варто зазначити, що розроблення системи внутрішнього аудиту в підприємствах готельного господарства має тільки позитивний вплив на розвиток підприємства і допомагає своєчасно усунути недоліки.

Література

1. Внутрішній аудит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minjust.gov.ua/internal-audit
2. Лук'янов В.О. Організація готельно-ресторанного обслуговування. Навчальний посібник. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 346с
3. Роглєв Х.Й. Основи готельного менеджменту: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005. - 408 с.
4. Остапенко Я.О. Аналіз доходів і витрат підприємств готельного господарства як інструментарій для реалізації контрольних функцій системи управління / Я.О. Остапенко // Фінансовий простір. – 2014. – № 2(14).– С. 116–121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1402/14ojoadi.pdf.

Федорова Аліна, Артеменко Дар'я

студенти освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту

Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Реформування системи бухгалтерського обліку на даний час є досить актуальним питанням. Необхідність переходу підприємств на національні стандарти з урахуванням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зумовлена рамками реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію зі світовим економічним простором, який передбачає адаптацію законодавства України до законодавства розвинутих країн світу і спрямований на розвиток ринкових відносин.

На основі чинних законодавчо-нормативних актів, розглянуто облік, контроль та аналіз виробничих запасів підприємства, а також розроблено шляхи поліпшення ведення їх обліку.

Достатня кількість виробничих запасів, це необхідна умова для підтримання виробничого процесу. На підприємстві, процес виробництва неможливий без наявності необхідної кількості виробничих запасів. Система бухгалтерського обліку, контролює базу інформаційного потоку, яка надходить з різних ринкових систем і для ефективного управління вимагає достовірної, повної інформації, про наявність та рух виробничих запасів на підприємстві.

Проблеми що виникають в сучасних умовах при обліку виробничих запасів є досить актуальними в зв'язку з потребою достовірної і швидкої інформації. Вирішення питання пристосування сучасної системи обліку виробничих запасів на підприємствах сьогоднішні є досить важливим,

оптимізація оперативності та достовірності надання інформації з метою раціоналізації управління та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому. Важливість підтверджується тим, що процес відображення їх в обліку, який складався роками не задовольняє інформацією управлінський персонал.

Основними завданнями удосконалення системи обліку та контролю виробничими запасами є:

- спрощувати оформлення операцій по приходу і витраті товарно-матеріальних цінностей. Відпуск матеріалів у виробництво, де це доцільно, можна оформляти на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках складського обліку матеріалів, передбачивши в них підпис особи, яка отримує цінності. Також можна на картках складського обліку виробляти і внутрішнє переміщення цінностей. В умовах застосування персональних комп'ютерів можна відмовитися від введення карток складського обліку, замінивши їх електронними носіями;

- виходячи з вимог ринкової економіки, удосконалювати методологію бухгалтерського обліку матеріальних ресурсів. До теперішнього часу не існує єдиної думки про класифікацію виробничих запасів, їх оцінки в поточному обліку, відсутня також єдина думка щодо організації обліку тари;

- стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контрольних і вибіркових перевірок, які мають важливе значення в збереженні матеріалів.

Вирішення цих проблем дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік і контроль за наявністю, рухом і використанням матеріальних ресурсів, а також досягти їх економії.

Література

1. Мурашко О.В. Облік використання матеріальних запасів на виробництві в умовах впровадження ЕОМ [Електронний ресурс] / МурашкоО.В.// Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2008_10/murash.htm
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене наказом МФУ від 20.10.1999 р. № 246, із змінами і доповненнями.

Хорев Ілля
студент освітнього рівня магістр 1 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О. М.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ МШП

Визначення МШП, що містяться в П(С)БО 9 звучить так: "До складу запасів відносяться малоцінні та швидкозношувані предмети, використовувані протягом не більш одного року чи нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік. Під операційним циклом розуміється проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності й одержанням засобів від реалізації зробленої з таких запасів продукції чи товарів і послуг" [1].

У визначенні МШП, приведеному в П(С)БО 9, відсутній вартісний критерій і немає посилання ні на який перелік предметів, а передбачається лише один критерій при віднесенні предметів праці до складу МШП, а саме: предмети повинні використовуватися протягом не більш одного року [3].

Особливе місце у виробничій діяльності підприємства займають малоцінні і швидкозношувані предмети (МШП) – засоби праці невисокої вартості з недовгим терміном служби, які відносяться до класу запасів, і облік яких регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". Згідно цього Положення бухгалтерський облік МШП ведеться за місцями їх зберігання, як правило, по таких групах: інструменти, господарський інвентар, спеціальні пристосування, спеціальний одяг, спеціальне взуття, запобіжне приладдя та інші малоцінні і швидкозношувані предмети.

На підприємстві до МШП належать предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року. Якщо термін служби малоцінних предметів більше року або нормального операційного циклу, їх зараховують до складу малоцінних необоротних матеріальних активів, але за умови, що їх вартість не перевищує граничну величину, встановлену в наказі про облікову політику на підприємстві. У разі перевищення цієї граничної вартості предмети відносять до складу необоротних активів.

Інформація про надходження, вибуття, та передачу в експлуатацію МШП у аналітичній відомості, дозволить відстежити рух малоцінних і швидкозношуваних предметів на підприємстві. При виникненні будь яких суперечливих питань з надходження, вибуття, передачі в експлуатацію МШП аналітична відомість дасть можливість швидкого пошуку інформації щодо малоцінного матеріалу, по якому виникло суперечливе питання. Також дана відомість дозволяє аналізувати економічному відділу умовно-постійну величину витрат на ті чи інші малоцінні матеріали, що надає змогу більш раціонально планувати ці витрати. Слід відзначити, що на більшості підприємств планування витрат на МШП не здійснюється. Закупівля малоцінних і швидкозношуваних предметів відбувається на підставі заявок підрозділів підприємства та підписаних керівником підприємства рахунків на оплату МШП. Але планування витрат на малоцінні і швидкозношувані предмети є необхідним. Доцільним уявляється попереднє планування витрат на закупівлю МШП, котре буде здійснюватися самим підрозділом підприємства, який потребує цих матеріалів. Наприклад, економічний відділ розробляє план випуску продукції, затверджує його у керівника, а потім віддає його у цехи. У цехах на підставі плану випуску продукції розробляється план використання інструменту, тобто найменування та кількість інструментів, які будуть потрібні для виконання даного плану випуску продукції. Цей план оформлюється у вигляді заявки цеху на закупівлю або виготовлення інструменту, яка, в свою чергу, передається до економічного відділу.

Економічний відділ за допомогою запропонованої аналітичної відомості обробляє інформацію щодо витрат на інструменти за попередній період, їх

наявність на складах та в експлуатації у теперішній час, після чого розраховує планові витрати на інструмент за допомогою одного з трьох методів:

- статистичного;
- методу розрахунку за нормами оснастки;
- методу розрахунку за нормами витрат.

При статистичному методі розрахунок має здійснюватись наступним чином: за даними попереднього періоду визначаються фактичні витрати на інструмент, і визначена таким чином кількість корегується на виробничу програму поточного періоду [5].

При застосуванні методу розрахунку за нормами оснастки кількість інструменту, який повинен знаходитися на робочому місці на протязі певного періоду, помножується на кількість робітників, які застосовують цей інструмент одночасно, та ділиться на термін експлуатації цього інструменту.

При застосуванні методу розрахунку за нормами витрат, кількість інструменту, який витрачається при виробництві однієї деталі, помножується на кількість одиниць продукції, яка підлягає випуску на протязі певного періоду [4].

Після розрахунку планових витрат на інструмент та аналізу наявності необхідного інструменту на складах та в цехах підприємства економічний відділ складає план закупок або виготовлення необхідного інструменту, який передає на затвердження директору підприємства. Після затвердження плану у керівника підприємства, економічний відділ передає план закупок або виготовлення інструменту інструментальному відділу для виконання цього плану. Цей механізм планування може застосуватись не тільки для витрат на інструмент, а також і на інші малоцінні і швидкозношувані предмети.

Таким чином, бухгалтер має можливість уважно стежити за рухом і зберіганням матеріальних цінностей, так як основою такого контролю є первинна документація.

Таким чином, використання запропонованого методичного підходу до обліку використання малоцінних і швидкозношуваних предметів та планування витрат на їх придбання і виготовлення дозволить покращити систему управління витратами на промисловому підприємстві, що, у свою чергу, дасть змогу підвищити його конкурентоспроможність та прибутковість. При відпуску МШП та напівфабрикатів у виробництво, продажі та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за такими методами: ідентифікованої собівартості одиниці запасів, середньозваженої собівартості, ФІФО, нормативних витрат та ціни продаж. Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення повинен застосовуватися лише один з наведених методів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 „Запаси”: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 № 246 // http://zakon.rada.gov.ua.
2. Власюк Г.В. Проблеми організації бухгалтерського обліку та шляхи їх вирішення / Г.В. Власюк // Держава та регіони. – 2009. – №6. – С. 40-44.

3. Податковий кодекс Україні від 2 грудня 2010 року № 2755 – VI // http://zakon.rada.gov.ua.
4. Золотухін, О. Облік інструментів [Текст] /О. Золотухін // Главбух. – 2010. – № 8. –С. 37-46.
5. Озерова, О. Особливості обліку канцелярськи[товарів [Текст] / О. Озерова // Главбух. –2010. – № 8. – С. 48-54.

Чеберко Лілія
студент 3 курсу економічного фак-ту
Наук. кер.: ст. викладач Радєва О.Г.

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Фінансова звітність є невід'ємною частиною господарської діяльності підприємств і відображає результати операційної, фінансової й інвестиційної діяльності. Існують чинники, які можуть призвести до суттєвих змін показників фінансової звітності, що у свою чергу вплине на економічні рішення її користувачів. Саме тому актуальним є питання визначення факторів, що призводять до змін фінансових показників.

Питаннями відображення результатів діяльності у фінансовій звітності займалися економісти Ф.Ф. Бутинець, У.Дж. Венц, К. Ноубс, Дж.Т. Уеллс та ін. Проте ця проблема є не повністю висвітлена і потребує подальших досліджень.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначений перелік підприємств, які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці [1]. Повний комплект фінансової звітності відповідно до МСБО 1 включає: «звіт про фінансовий стан на кінець періоду; звіт про сукупні доходи за період; звіт про зміни у власному капіталі за період; звіт про рух грошових коштів за період; примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення; а також звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду» [2].

Розглянувши перелік статей фінансової звітності, можна виділити основні фактори, які впливають на звітність підприємств.

1. Облікова політика підприємства

Затверджується наказом про облікову політику підприємства і стосується різних аспектів діяльності підприємства. Зокрема, вона включає в себе вибір методу амортизації необоротних активів, який чинить вплив на розмір накопиченої амортизації і як результат на їхню балансову вартість [3].

Вартість основних засобів, що відносяться до малоцінних необоротних матеріальних активів, також визначається в обліковій політиці підприємства. Хоча цю категорію й не виділяють в окрему статтю, але встановлення для неї 50 % або 100 % амортизації теж збільшить суму нарахованої амортизації.

Встановлений порядок переоцінки об'єктів основних засобів і нематеріальних активів може суттєво вплинути на їхню первісну вартість і таким чином збільшити / зменшити актив балансу.

Крім того, потрібно враховувати, що методи оцінки вибуття запасів неоднаково впливають на собівартість продукції і фінансовий результат. Метод середньозваженої вартості знижує прибуток через збільшення собівартості, а метод FIFO навпаки дещо знижує обсяг витрат, а отже збільшує прибуток.

Створення кваліфікаційного активу на підприємстві призводить до збільшення вартості запасів і зменшення фінансових витрат.

2. Особливості оподаткування

Вибір між загальною системою оподаткування і сплатою єдиного податку може вплинути на чистий фінансовий результат, а також на рух грошових коштів у результаті операційної діяльності.

В розрізі категорії оплати праці є декілька складових. Наявність працівників-інвалідів дає можливість застосовувати пільгову ставку ЄСВ 8,41 %, а збільшення робітників-сумісників за додатковим місцем роботи дозволить нараховувати ЄСВ на заробітну плату таких робітників за фактично виконану роботу, навіть якщо вона менше за мінімальну заробітну плату. У такий спосіб можна зменшити розмір фонду оплати праці і, як наслідок, – зменшити резерв на оплату праці та резерв оплати відпусток.

3. Розмір суб'єкта господарювання

Для суб'єктів малого і мікро- підприємництва встановлені певні пільги. Зокрема, вони можуть обирати між системами загального або спрощеного оподаткування для зменшення розміру зобов'язань з податків і зборів. Такі підприємства мають змогу не створювати резерв на оплату праці і резерв оплати відпусток, що зменшить поточні забезпечення, а також не створювати резерв сумнівних боргів, що збільшить розмір дебіторської заборгованості.

4. Дотримання принципів бухгалтерського обліку

В разі виникнення зобов'язань чи активів наприкінці року підприємства дотримуються принципу превалювання сутності над формою і вносять їх у звітність поточного року за поточними тарифами. Прикладами можуть бути комунальні платежі за грудень або неотфактурована поставка запасів. У такому разі у фінансовій звітності можливі похибки за відповідними статтями.

Проте у випадку неотримання податкової накладної зобов'язання з ПДВ мають бути віднесені до поточного періоду, а витрати можуть бути включені в первісну вартість запасів.

Отже, на показники фінансової звітності впливають як внутрішні фактори (розміри суб'єкта господарювання, облікова політика підприємства, особливості оподаткування), так і зовнішні (зміни в законодавстві, коливання ринкової вартості необоротних активів і запасів, неотфактуровані поставки і виникнення зобов'язань із затримкою підтверджуючих документів). Підприємства мають враховувати ці фактори для оптимізації господарської діяльності й нівелювання їхнього впливу на показники фінансової звітності.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-19.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України № 635 від 27.06.2013. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id.

Шлапак Анастасія
студент 3 курсу фак-ту фізичного виховання
Наук. кер.: к.е.н., доц. Рибалко О.М.

ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ОРГАНІЗАЦІЙ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Основне завдання бухгалтерського обліку доходів і витрат підприємств галузі туризму зводиться, перш за все, до достовірної ідентифікації: доходів туроператорів і турагентів; витрат на формування, просування та реалізацію турпродук ту при різних системах оподаткування. Згідно з цивільним законодавством та умовами договору дохід турагента формується у вигляді суми грошової винагороди як відсотка від вартості реалізованого турпродукту. Турагенти отримують грошові суми у вигляді додаткової вигоди, призів, знижок, бонусів, компенсації витрат, пов’язаних з виконанням доручення туроператора. [1, с.35].

В даний час додаткова вигода туроператорами прирівнюється до агентської винагороди у зв’язку з їх прагненням виключити з суми своїх доходів величину агентської винагороди з метою зниження податкового тягаря. Отримання додаткової вигоди пов’язане з процесом продажу, що є одним з основних умов для визнання цих грошових сум доходом від звичайних видів діяльності [2 , с.13]. Що стосується призів, у якості яких є безкоштовний тур, наданий туроператором турагенту за певну кількість реалізованих путівок, то в даний час цей приз у вигляді доходу відображається як зменшення вартості путівок, переданих туроператором агенту разом з пільговим туром. [3, с.15].

Бонуси також як і призи враховуються як зменшення суми вартості путівок для турагента. Але, по суті, являють собою підвищену суму агентської винагороди. Тому порядок їх визнання аналогічний порядку відображення агентської винагороди [4, с.15].

Розглядаючи вибір дат для визнання доходів, виявлено, що їх визнання за датою реалізації продукту у туроператора і за датою підтвердження туру у турагента призводить до необхідності коригувань суми економічних вигід , викликаних відмовою споживачів від придбаних турів. Використання дат закінчення туру та затвердження звіту агента призводить до того, що момент визнання доходів, а відповідно і витрат в обліку переноситься на невизначений період часу. У зв’язку з цим найбільш оптимальним є використання дати

початку туру при визнанні доходу агента, оскільки на цей момент суми доходів і витрат 6 відомі [5, с.45]. Важливим питанням облікового відображення доходів є момент визнання суми кожного виду доходу від реалізації турів. Залежно від застосовуваного режиму оподаткування слід визнавати доходи залежно від моменту переходу права власності на турпродукт.. Вважаючи, що одним з основних умовою здійснення звичайної діяльності є страхування цивільної відповідальності, то суми з оплати страхових премій необхідно включати до складу витрат від звичайної діяльності. .

Особливого вирішення проблеми визнання витрат вимагають витрати, пов'язані з поїздкою співробітників агентства в рекламний тур. Показують дослідження, частина витрат на відрядження (добові) передбачені для відшкодування витрат на харчування, яке вже входить у вартість рекламного туру. Проблемним питанням в обліку витрат туроператора, який поєднує діяльність турагента, є розподіл непрямих витрат між видами туроператорської та турагентської діяльності. В якості бази розподілу на практиці, як правило, використовується сума виручки від продажу турпродуктів. Однак у цьому випадку виникає проблема забезпечення роздільного обліку одержуваних доходів від туроператорської та турагентської діяльності.

Велику роль в обгрунтуванні визнання доходів і витрат туроператора і турагента є звіт турагента, де містяться дати, що підтверджують момент визнання суми доходів і витрат. Залежно від обраної туроператором облікової політики термін подання турагентом звіту, як правило, становить від 5 до 15 днів від дати виконання турагентом доручення або від початку місяця, наступного за місяцем, в якому доручення було виконано. Це важливо, що в умовах роботи з безліччю туроператорів використовуються різні дати виконання доручення для визнання доходів і витрат. Завершальним етапом всього облікового процесу як туроператора, так і турагента є звітність, яка представлена як 10 статистичними формами, так і фінансовими (бухгалтерськими і податковими) формами звітності.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" від 16.07.99 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14.
2. Економіка підприємства [структурно-логічний посіб.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного – К.: КНЕУ, 2001 - 454с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / Л.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2002. – 436с. 4. Федорченко В.К. Туристський словник-довідник: [навч. посіб.] / В.К. Федорченко, І.М. Мініч. – К.: Дніпро, 2000. – 160с. 5. Черевко Г.В. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / Г.В. Черевко, Ф.В. Горбонос, Г.Б. Іваницька, Н.Ф. Павленчик. – Л.: Апріорі, 2004. – 348 с.

СЕКЦІЯ «ЮРИДИЧНІ НАУКИ»

Алімов К.О.
к.ю.н., старший викладач
кафедри цивільного права
юридичного фак-ту

ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Однією з характерних ознак демократичної держави, в якої принцип верховенства права є найголовнішим, є функціонування на національному рівні такої судової системи, яка гарантує здійснення правосуддя судом, утвореним відповідно до закону. Україна як сучасна демократична держава з початку своєї незалежності взяла курс на Євроінтеграцію. В нашій країні зараз проходить судова реформа, яка принесе велику кількість значних змін. Відомо, що зарубіжний досвід традиційно враховується всіма сучасними країнами при проведенні різноманітних правових реформ, Україна – не виключення.

Перейняття досвіду країн з більш розвинутою правовою системою сприяє розширенню професійних компетентностей та підвищення конкурентоздатності на ринку правничого фаху.

Беззаперечно, що внесення змін до судового устрою без зміни цивільно-процесуальних положень є неефективним. Цивільне процесуальне право посідає провідне місце в механізмі правового забезпечення прав і свобод громадян.

Важливим є оновлення законодавства, що може покращити стан судової та правової системи в цілому, що дасть змогу правосуддю бути доцільним.

Цивільне процесуальне право Німеччини є частиною публічного права, яке регулює правовідносини між сторонами і судом.

Раніше в процесуальній доктрині Німеччини процесуальне право визначалося як «технічне право», що знаходиться під впливом доцільності та постійних обмежень.

На сьогодні теорією визначається, що цивільне процесуальне право Німеччини регулює стосунки між особою і державою, і обмеження впливу сторін і суду на процес — одне із завдань процесуального права. Правосуддя (die Rechtsprechung) в Німеччині є державною діяльністю по встановленню правопорядку [2,].

Згідно ст. 95 Конституції ФРН слід розрізняти такі види судочинства або сфери юстиції: 1) належне або загальне судочинство; 2) судочинство, що випливає з адміністративних правовідносин; 3) судочинство, що випливає з фінансових правовідносин; 4) судочинство, що випливає з трудових правовідносин; 5) судочинство, що випливає із соціальних правовідносин.

Процесуальне право Німеччини існує для відновлення порушених приватних прав через встановлення істини по цивільній справі, подальший розвиток права, забезпечення правопорядку через захист порушених приватних прав і примусове виконання судових рішень.

Судові органи Німеччини, як і інших держав, виконують свої функції в області здійснення правосуддя по цивільних справах шляхом розгляду таких справ з винесенням рішень по суті спорів.

У німецькій процесуальній теорії прийнято розуміти судочинство в двох розуміннях: організаційному і функціональному.

У організаційному сенсі до судочинства відносяться всі справи, які делеговані суду як органу, що виносить рішення в цивільному процесі або вирок, – в кримінальному.

Поняття судочинства у функціональному сенсі полягає в тому, що здійснення правосуддя є обов'язком суддів, який не може бути переданий органам виконавчої влади. Правосуддя, що здійснюється судами, служить подальшому розвитку не тільки процесуального, але, перш за все, матеріального права

Цивільне процесуальне право Німеччини не є прецедентним правом чи правом судових випадків, як в країнах англосаксонського права, але правосуддя справляє істотний вплив на подальший розвиток кодифікованого права.

Завданнями цивільного процесу є:

1) судочинство по відновленню порушених приватних прав через встановлення істини у цивільній справі;

2) подальший розвиток права;

3) забезпечення об'єктивного правопорядку через захист приватних прав та примусове виконання судових рішень [3].

Кодифікований закон, що регулює правовідносини у цій сфері в країні: ЦПК Німеччини, що складається з 10 книг: (1) загальні приписи (Allgemeine Vorschriften), (2) провадження у суді першої інстанції (Verfahren in ersten Rechtszuge), (3) регулювання процедур оскарження судових рішень у другій та третій судових інстанціях (Rechtsmittel), (4) інститут поновлення справи за нововиявленими обставинами (Wiederaufnahme des Verfahrens), (5) спрощений процес на основі письмових доказів і вексельному процесі (Urkunden und WechselprozeЯ), (6) судочинство у спорах, що виникають із сімейних правовідносин, у справах про встановлення правовідносин між батьками і дітьми та аліментних правовідносин (Familiensachen, Kindschaftsund Unterhaltsachen), (7) спрощений порядок розгляду справ про стягнення заборгованості без виклику відповідача до суду на підставі судового наказу (das Mahnverfahren), (8) правила виконавчого провадження (die Zwangsvollstreckung), (9) визивне провадження (Aufgebotsverfahren), (10) правила третейського розгляду спорів (Schiedsrichterliches Verfahren). ЦПК Німеччини доповнюється іншими законами, які є джерелами цивільного процесуального права. Аналогічна ситуація і у більшості інших держав, наприклад, ЦПК Латвії і Закон Латвії «Про судову систему» від 15 грудня 1992 р., ЦПК Литви і Закон Литви «Про судову систему» від 31 травня 1994 р., ЦПК Нідерландів 1838 р. і Закон Нідерландів «Про склад судів і організацію судової системи» від 18 квітня 1827 р. [1].

Література
1. Васильев С.В. Порівняльний цивільний процес: підручник [для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / С.В. Васильев. — К.: Алерта, 2015. — 352 с.
2. Давтанян А.Г. Цивільне процесуальне право Німеччини: підручник [для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / А.Г. Давтян. — М.: Городец, 2000. — 320 с.
3. Короткий коментар до Цивільного процесуального уложення Німеччини / [за ред. Єлісеєва Н.Г.]. – СПС.: Гарант, 2006. – 158 с.

Барліт Антон
студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук.кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

В умовах інтеграції нашої країни у європейський простір, в часи, коли українська правова система на шляху реформ і змін, дослідження закордонного досвіду і компаративний аналіз адміністративно-територіального устрою є вкрай актуальним.

Поняття території є однією із центральних категорій у політико-правовій та державно-управлінській науці.

Окремі питання територіального устрою України вже було досліджено такими науковцями, як О. В. Андрощук, О. В. Батанов, П. П. Білик, Є. А. Василькова, І. Я. Заяць, М. І. Козюбра, О. Л. Копиленко, В. В. Кравченко, В. С. Куйбіда, В. В. Міщук, П. П. Музиченко, Н. А. Мяловицька, Н. Р. Нижник, В. П. Новик, А. Ю. Олійник, М. П. Орзіх, Л. І. Приполова, М. І. Росенко, Ю. М. Тодика, В. Л. Федоренко, Ю. С. Шемшученко, В. М. Шкабаро, В. Г. Яцуба та ін.

Із феноменом території синергетично пов’язані практично всі фундаментальні явища політико-правового та державно-управлінського життя сучасного суспільства і держави [1].

В першу чергу, територія держави є однією з основоположних ознак та одним із найвагоміших критеріїв для міжнародного визнання держави за положеннями Конвенції Монтевідео (1933 року). І хоча у сучасному контексті, положення щодо обов’язкового характеру наявності реальної території у держави для її визнання на міжнародному рівні стає все більш дискусійним, ми не можемо заперечувати значимість та важливість території держави у інших її аспектах. Так, необхідно мати на увазі, що територія є також життєвим простором людей. Тому беззаперечним є твердження, що територіальний устрій держави повинен бути одним з стратегічних інтересів кожної держави.

На даному етапі, для повного розуміння контексту, потрібно навести визначення адміністративно-територіального устрою. На нашу думку, найбільш докладним та комплексним є визначення наведене А.Б. Гетьманом. Так, науковець зазначає, що під адміністративно-територіальним устроєм слід розуміти науково-обґрунтовану внутрішню організацію території держави

шляхом поділу її на складові частини у відповідності з потребами забезпечення життєдіяльності населення з врахуванням економічних, історичних, природних та інших факторів, відповідно до якого будується система органів державної влади та місцевого самоврядування [2, с. 123].

Територія держави завжди була і залишається одним із ключових ресурсів її розвитку, а територіальний потенціал – одним з основних показників для оцінки сучасних держав, раціональне використання якого є важливим чинником ефективного та безпечного розвитку будь-якої країни [1].

У цьому аспекті з точки зору не тільки теоретичного аналізу, а й подальшого практичного втілення, повстає питання щодо вивчення позитивного зарубіжного досвіду. На нашу думку можна виділити два найбільш розповсюджених шляхи для порівняльно-правового аспекту дослідження присвяченого аналізу моделей територіального устрою. По-перше, в умовах інтеграції нашої країни у європейський простір та беручи до уваги тенденції до впровадження уніфікованих та європейських стандартів, у правовій сфері в тому числі, необхідно взяти до уваги досвід країн-сусідів, в яких адміністративно-територіальний устрій є ефективним для функціонування держави. По-друге, можна стверджувати, що альтернативою першому підходу, є аналіз держав за територіальним принципом. Аргументами у випадку вибору такого підходу є близькість територій та народів в географічному та історичному контексті.

Проте, на нашу думку, існує спосіб до поєднання першого та другого підходів в рамках одного дослідження. Так, одним з можливих варіантів, який би задовольнив вимоги як першої, так і другої концепції є вибір країн-членів Європейського Союзу, географічно розташованих максимально близько до України і відповідно знаходяться в схожих умовах.

Найбільш вдалим, як здається нам, є вибір Польщі. Так як, крім уже згаданих критеріїв, вона також є 1) унітарною країною; 2) країною, за розмірами території наближеної до України; 3) державою, що ефективно провела реформування адміністративно-територіального устрою [3].

На сьогоднішній день, територія Польщі складається із 16 воєводств, кожне з яких керує розвитком регіону і є адміністративно самостійним. Воєводства, в свою чергу, поділяються на 379 повітів (314 повітів – повітовим містом вважається зазвичай одиниця з числом мешканців понад 10 тис., пов’язана функціонально з відповідною ґміною, 65 міст – на правах повіту) та 2479 ґмін (з яких 597 – селищні ґміни, 1576 – сільські ґміни, а решта 306 – це міські ґміни). Новий адміністративний поділ уведено 1 січня 1999 р. після набуття чинності реформи територіального поділу (1999 р.) на рівні повітів і воєводств, яка мала на меті децентралізацію й демократизацію місцевого управління [1].

В рамках адміністративно-територіального реформування в Польщі було запроваджено самоврядування у гмінах, також було розширено повноваження органів місцевого управління, запроваджено трьохрівневий територіальний поділ (ґміна, повіт, воєводство), скороченням кількості воєводств.

Передумовою для реформування адміністративно-територіальної системи Польщі була зміна неефективного адміністрування в регіонах через наявність великої кількості основних елементів територіальної системи (49 воєводств), концентрація фінансових ресурсів в органах центральної влади, а не на місцях, що унеможливлювало ефективне та оперативне вирішення проблеми на рівні самоврядних колективів.

Після другого етапу реформи кількість воєводств в країні скоротилася з 49 до 16 (середній розмір воєводства складає 2,4 млн мешканців). Представницьким органом воєводства є воєводський сеймик, який обирається на загальних виборах терміном на 4 роки. До повноважень воєводського сеймика входить прийняття статуту воєводства, ухвалення бюджету, формування правління воєводства. Виконавчим органом воєводства є воєводське правління, яке складається з п'яти осіб, головним завданням якого є реалізація ухвалених сеймиком рішень і розпорядження власністю воєводства. Головою воєводського правління є маршалек воєводства. Представником уряду у воєводстві є воєвода, який виконує контролюючі та наглядові функції, забезпечує правопорядок та колективну безпеку. На рівні воєводства реалізується дуалістична модель управління: маршалек воєводства, який представляє виконавчий орган регіонального самоврядування, і воєвода, який представляє урядову адміністрацію [3].

Унеможливлення конфліктів між органами центральної влади на місцях і територіальними самоврядними колективами відбувається за рахунок чітко визначених повноважень кожної із сторін. Це, в тому числі, досягається за рахунок застосування принципу субсидіарності, який грає одну з головних ролей при розподілі повноважень між органами влади.Таким чином, до компетенції більш високого територіального рівня належать ті питання, які не можуть бути вирішені на більш низькому територіальному рівні.

При розмежуванні повноважень органів центральної влади на місцях і органів місцевого самоврядування, контроль над основними ресурсами регіону належить до компетенції органів місцевого самоврядування, а органи центральної влади в регіоні, не маючи доступу до контролю над ресурсами, наділені повноваженнями оскаржити чи заблокувати прийняте органами місцевого самоврядування рішення в разі його невідповідності діючому законодавству. Таким чином, зберігається баланс інтересів, та застосовується аналог системи стримування та противаг. Так, органи центральної влади мають необхідний правовий інструмент для скасування рішень, які виходять за межі повноважень органів місцевого самоврядування [3].

Таким чином, в умовах реформ в Україні і внесення змін до законодавства держави, дослідження закордонного досвіду, зокрема сусідньої Польщі, і запровадження його найефективніших проявів, а також аналіз адміністративно-територіального устрою є вкрай необхідним.

Література

1. Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект. Аналітична записка //Електронний ресурс. [Режим доступу]: http://www.niss.gov.ua/articles/844.

2. Гетьман А. Б. Теоретичні засади адміністративно-територіального устроюУкраїни // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнарод. Наук.конференції „Шості осінні юридичні читання” (м. Хмельницький, 26-27 жовтня2007 року) .: У 3-х частинах.- Частина перша. Видавництво Хмельницькогоуніверситету управління та права, 2007.- С. 122-124.
3. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського союзу: Навчальний посібник./ за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. - К.: НАДУ, 2015. - 628 с. // Електронний ресурс. [Режим доступу]: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/047a8658-7f2e-41aa-90e3-c2ebf37d4593.pdf

Воронов Климентій
студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук.кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМАТИКА РЕФОРМУВАННЯ

На сьогодні стає все більш важливим питання реформування місцевого самоврядування України, оскільки це – не просто місцева влада, що надає суспільні послуги, а фундамент всієї політичної та економічної системи. Проблеми розвитку країни неможливо вирішити без справжнього і самостійного місцевого самоврядування, оскільки саме на цьому рівні, в першу чергу, формуються і виражаються суспільні потреби громадського суспільства.

У свою чергу, нормальне функціонування місцевого самоврядування неможливо без активної участі громадян і громадських інститутів здатних взяти на себе відповідальність за майбутнє країни, а також без правильного законодавчого регулювання [1, с. 73].

Загальна мета розвитку місцевої демократії та самоврядування в Україні - підтримка розвитку місцевого самоврядування і місцевих форм представницької демократії. Конкретними цілями на даний момент є:

- розвиток нормативно-правової бази та самоврядування;
- розробка концепції «спільного управління»;
- зміцнення ролі громадських організацій та інших партнерських структур на місцевому рівні в галузі розробки муніципальної політики;
- привернення уваги місцевого населення та влади до питань місцевого самоврядування [4, с. 577].

Важливу роль у цьому процесі відіграє зміна системи інформування органів державної влади про реальні інтереси, проблеми та потреби місцевих громад, що передбачає відпрацювання ефективних механізмів своєчасного та повного інформування громадян з найбільш важливих питань життєдіяльності муніципалітетів, а також про їхні права та обов’язки, ролі, які вони можуть виконувати в процесі прийняття рішень на місцях, і, як наслідок, відпрацювання механізмів, що дозволяють приймати управлінські рішення з

урахуванням цих інтересів. Як спосіб реалізації цих завдань можлива розробка методичних рекомендацій та механізмів узгодження інтересів органів влади різних рівнів, уповноважених представників громадян, громадських організацій, бізнес-співтовариств [2, с. 596] .

Це передбачає вдосконалення механізмів інформаційного обміну, обговорення та узгодження інтересів як по вертикалі - між органами влади різних рівнів, так і по горизонталі – між усіма зацікавленими сторонами на місцевому, регіональному, міжрегіональному рівні.

На сьогоднішній день ще недостатньо розвинені інститути громадянського суспільства, які могли б ефективно контролювати державну владу. І ось тут законодавець повинен заповнити цю відсутність відповідними юридичними механізмами, які дозволять не з політичної, а з законодавчої точки зору контролювати діяльність всіх органів публічної влади. Нові можливості для населення з контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування сприятимуть підвищенню ролі представницької демократії.

Таким чином, законодавцю важливо врахувати всі особливості сучасного етапу розвитку місцевого самоврядування, щоб не допустити істотних помилок при підготовці проектів нормативних правових актів, пов’язаних з подальшою реалізацією реформи.

Література

1. Янюк Н. Правове регулювання взаємодії місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій: проблема делегування повноважень / Н. Янюк, О. Бориславська // Право України – 2006. –С. 19-24
2. Мороз О. Проблеми місцевого самоврядування В Україні / О. Мороз // Ефективність державного управління : зб. Наук. Пр. Львівськ. регіонального ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. При Президентові України. – 2010. – Вип. 22. – С. 326-332.
3. Гуренкова О. В. Сучасний стан реформи місцевого самоврядування: основні підсумки перехідного періоду // Науково-методичний електронний журнал «Концепт». - 2016. - Т. 41. - С. 72-77.

Vladyslav Horpynenko
Master’s 1st year student law Faculty
Supervisor: Tetiana Kolomoets, doctor of Law, Professor.

THE PROBLEMS OF THE HUMAN RIGHT TO EUTHANASIA LEGAL REGULATION. WAYS OF SOLVING THEM

Scientific discoveries and technical progress of the 21st century require a new regulation, previously unregulated areas of life. International acts are followed with declarative regulation of new rights. As an example of rights can be euthanasia, which is a patient’s acception request to hasten his death by any means and actions, including suspension of artificial measures to maintain life [1, p. 179].

Euthanasia (from the Greek. Eu – good + thanatos – death) literally means «good, easy death». It can be done by two ways: active (take action) and passive (termination of medical sustention) [2].

Legal securing of right to die is fixed in international acts and foreign legislation. In 1987, the 39th World Medical Assembly in Madrid adopted the Declaration of euthanasia. The text of the document says: «Euthanasia as an act of deliberate deprivation of life of the patient, even at the request of the patient or under the request of his family, not ethical. Not exclude the need to respect the doctor to the patient desire not to impede the flow of the natural process of dying in the terminal phase of the disease» [3].

International law and national law are faced with problems that it is impossible to determine properly the legality of the implementation of euthanasia, there is a possibility of abuse by medical staff, and the possibility of inadequate assessment of what happens to patients who are in a critical condition.

In most countries euthanasia is considered to be a criminal offense. While the separate law on euthanasia is not adopted, the police says that its implementation is subject of the articles of the Criminal Code on premeditated killing. Lawyers still really difficult to distinguish between the concept of suicide, murder and euthanasia, as the cause of death of the person in case of application of the active euthanasia is not a disease but poisoning while an incurable disease [4].

In Ukraine the question of legal consolidation law on euthanasia is regularly raised. The main barrier is the lack of securing the right of death. The person, having the right to life, has no right to die. People are free legally dispose of their property, but not of their lives. Opponents of euthanasia also say that life is good and it is good even when suffering is mostly solid.

It is worth considering that in spite of the indisputable right of any person on dignified death, which is said in Declaration of Human Rights, the Ukrainian society will not soon be ready for its consolidation at the national law. Because the level of the health system in the country is still far from the standards of highly developed post-industrial world. So the danger of false diagnosis is consequently impropered, the use of euthanasia is particularly possible.

Another problem is the constant improvement of treatment methods and medicines. The disease which until recently were considered incurable can now be cured using modern technologies.

So, in my opinion the humanity needs to consolidate the legal right to euthanasia and law regulation in this area. The regulation of the right to euthanasia should be understood securing the implementing mechanism of «killing on patient's request», list of conditions and features of euthanasia in certain cases in international acts and national law.

Resources

1. Law: Glossary. Ed. V. Goncharenko.Reference. - K .: Legal Counsel, KNT. - 2007. - 636 p.
2. Anikina H. Prospects for the legalization of euthanasia in Ukraine - 2009 - [web resource]. - Access: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09agvevu.pdf.
3. Convention for the Protection of Human Rights and Dignity in the Application of the Advancements in Biology and Medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine. Council of Europe, Oviedo, April 4 1997 [web resource]. - Access: http://www1.umn.edu/humanrts/russian/euro/Rz37.html.

4. Borysevych N. Problem of legalization of euthanasia as legislative consolidation patient's right on dignified death - 2008 - [web resource]. - Access: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_034_01.pdf.

Єфіменко Валерія
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук.кер.: к.ю.н. Алімов К.О.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ: НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Права та обов'язки учасників справи закріплено ст.43 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), а обов'язок добросовісно користуватися і виконувати їх закріплено у ст.44 цього Кодексу [1]. Добросовісне виконання обов'язків і користування правами має велике значення для виконання завдань цивільного судочинства. Редакцією від 24.02.18 ЦПК України було введено нову статтю, яка має назву «неприпустимість зловживання процесуальними правами», раніше чинний ЦПК України не мав такої норми, а правило щодо добросовісного виконання і користування закріплювалося у ч.3 ст.27 УПК України [2]. Законодавець, виділивши окрему статтю, зосередив увагу на важливості неприпустимості зловживання процесуальними правами, тому, на нашу думку, дослідження природи такого зловживання, його поняття та правового регулювання є актуальним питанням.

Проблемами кваліфікації зловживання правом займався ряд видатних вчених: М.М. Агарков, Т. С. Яценко, С. Д. Радченко, В.П. Грибанов, О.А. Поротікова, І.О. Покровський, М.І. Балюк, В.В. Комаров, Д.Д. Луспеник, А.С. Олійник, О.С. Фонова, С.Я. Фурса, М.Й. Штефан, А.В. Юдін та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, це питання залишається малодослідженим, адже комплексного, диференційованого дослідження зловживанням цивільними процесуальними правами немає.

Історично першою формою зловживання цивільним правом, з якого почалось формування інституту недопустимості зловживання правом, вважається здійснення прав виключно з наміром завдання шкоди іншій особі, яке було відоме науці цивільного права ще з часів римського приватного права та має назву «шикана». Термін «шикана», як зазначає Т. С. Яценко, є заслугою німецької правової думки, термін походить від німецького слова schikane, яке перекладається як «знущання, каверза, причіпка» [3, 21]. Уперше заборону «шикани» було введено у Німеччині. У ст.226 Німецького Цивільного Уложення 1986 р. зазначалося: «не допускається реалізація права виключно із наміром спричинення шкоди іншому» [4]. З часом, діяння могло бути визнано шиканою і за наявності інших інтересів, окрім мети спричинити шкоду.

До 24.01.18 у цивільному процесі зловживання правом було законодавчо не закріплено, а тільки витікало зі змісту окремих норм щодо необхідності «добросовісно користуватися правами та виконувати обов'язки», заходи впливу

за таке діяння також не були чітко визначені. Редакцією від 24.01.18 у ЦПК України у ст.44 було виокремлено норму про зловживання процесуальним правом, види такого зловживання (перелік може бути розширений судом) та заходи впливу на винних осіб, які передбачені ЦПК України та застосовуються судом [1]. На наш погляд, такі повноваження суду «на власний розсуд» можуть призвести до порушення права на справедливий суд, право на який передбачено ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5]. Хоча, як приклад, необхідно навести положення національного законодавства інших країн. Так, згідно зі ст.299 ЦПК Республіки Польща пояснення сторін можуть виступати як докази, якщо суд «на свій розсуд», з метою унеможливлення зловживанням своїм правом, може допитати сторони як свідків, попередивши при цьому про кримінальну відповідальність (ст.ст.303,304 ЦПК Польщі) [6]. Тобто, питанню дискреційних повноважень суду у цій частині треба ще приділити увагу законодавця, врахувавши і правозастосування, і позитивний досвід інших країн.

У цивільному праві визнаним можна вважати запропоноване професором В.П. Грибановим визначення зловживання правом як «особливого типу цивільного правопорушення, яке вчиняє уповноважена особа при здійсненні належного їй права, що пов’язаний з використанням недозволених конкретних форм у межах дозволеного їй законом загального типу поведінки» [7]. При цьому, у законодавстві відсутнє чітке визначення поняття «зловживання процесуальним правом», а зміст цього поняття опрацьований переважно правовою доктриною.

Таким чином, щоб створити найбільш сприятливі умови розуміння і застосування правових норм всіма суб’єктами цивільних процесуальних відносин треба надати чітке визначення поняття «зловживання процесуальним правом», визначити ступінь «розсуду» суду у цьому питанні. Пропонуємо визначення «зловживання процесуальним правом» наступним: неправомірна поведінка, яка полягає у перевищенні меж здійснення суб’єктивних цивільних процесуальних прав, у недобросовісному їх використанні, що суперечить цільовому призначенню права.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/paran6160#n6160.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: станом на 03 серпня 2017 року: – К.: Алерта, 2017. – 164 с.
3. Яценко Т.С. Категория шиканы в гражданском праве: История и современность. – М.: Статут, 2003. – 156 с.
4. Німецьке цивільне уложення в англійському перекладі станом на 1907 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://booksnow1.scholarsportal.info/ebooks/oca9/23/germancivilcod00germ/germancivilcod00germ.pdf.

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
6. Kodeks postкpowania cywilnego [Zasyb elektroniczny]. — Tryb dostкpu: http://www.prawnik.pl/kodeksy/kodeks-postepowania-cywilnego.htm.
7. Грибанов В. П. Пределы осуществления и защиты гражданських прав / В. П. Грибанов // Осуществление и защита гражданских прав. – М. : Статут, 2000. – 411 с.

Жуков Микита
Аспірант юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Однією з форм здійснення державної влади, яка полягає у забезпеченні дотримання нормативно-правових актів є державний контроль. Окрім цього, контроль є одним з дисциплінуючих чинників, а також ефективним засобом попередження вчинення порушень.

Також, слід зазначити, що у системі засобів забезпечення законності у державному управлінні, державний контроль посідає важливе місце, оскільки його метою є забезпечення злагодженої, чіткої роботи органів державної влади усіх рівнів і ланок, сумлінне і якісне виконання, раціональне використання її посадовими особами та державними службовцями, усім складом працівників наданих їм прав та відповідальне ставлення до виконання своїх обов’язків у відносинах з громадянами [1, 348-349].

Необхідність та доцільність дієвого контролю в сфері публічного управління можна передати словами одного з розробників американської Конституції Джеймса Едісона, який писав: «Якщо б люди були янголами, тоді б не було жодної підстави для існування уряду (адміністрації). Якщо б янголи керували людьми, тоді б не існувало потреби ані у внутрішньому, ані у зовнішньому контролі дій уряду». Як бачимо, без організації та здійснення контролю неможлива належна робота органів публічної адміністрації [2].

Сама контрольна діяльність здійснюється шляхом перевірок, планових і позапланових ревізій, обстежень, витребування звітів, проведення рейдів, оглядів та ін. і включає в себе низку послідовних дій, яку можна розділити на три стадії: підготовчу, центральну та підсумкову. В свою чергу, вони самі наповнюються конкретними етапами-діями. На підготовчій стадії: 1) обирається об’єкт контролю; 2) визначається предмет контролю встановлюється, що саме слід перевірити); 3) встановлюються засоби здійснення контролю; 4) підбираються (призначаються) особи, які здійснюватимуть контроль; 5) складаються плани його проведення. На центральній стадії здійснюються збирання і оброблення інформації. Зібрана інформація (часто одержана від різних джерел) аналізується, порівнюється з реальним станом справ на об’єкті, який перевіряється, оскільки інформація, одержана від керівництва такого об’єкта та з інших джерел, часто не збігається.

До підсумкової стадії належать такі дії: 1) прийняття рішення за результатами контролю; 2) доведення його до адресата (а в необхідних випадках і до відома громадськості, правоохоронних органів інших осіб, зацікавлених у результатах контролю); 3) надання допомоги підконтрольній структурі в наведенні порядку на об'єкті; 4) контроль за виконанням рішень, прийнятих за підсумками контролю [1, 349-350].

Серед видів державного контролю можна виділити наступні:

1. За сферою діяльності, яка підлягає контролю: відомчий, міжвідомчий і над (або поза) відомчий.
2. За суб'єктом, що здійснює контроль: парламентський контроль; президентський контроль; урядовий контроль; з боку центральних органів виконавчої влади; з боку місцевих органів виконавчої влади; з боку органів судової влади; з боку органів місцевого самоврядування; громадський контроль;
3. За стадією: попередній, поточний, наступний контроль [2].

Функцію контролю в державному управлінні здійснюють у різних обсягах та формах більшість державних органів. Процес демократизації вніс зміни у співвідношення централізації та децентралізації управління, призначення контролю та форми і методи його здійснення. Із засобу покарання контроль перетворився на засіб інформаційно-аналітичного характеру, став невід'ємним фактором подальшого розвитку управління. На рівні органів виконавчої влади контроль трансформується у функцію, яка може бути як основною їх діяльністю, так і виступати складовою ширшої діяльності. Система державного контролю в сфері управління не вичерпується і не зводиться до системи органів. Вона набагато ширша, оскільки включає і органи та осіб, для яких контроль не є основною діяльністю (а таких органів набагато більше), а також різноманітні форми його проведення. Отже, система державного контролю включає органи і посадові особи, наділені державою контрольними повноваженнями щодо органів державного управління, форми і методи контрольної діяльності, взаємозв'язки між: ними.

На відміну від системи державного контролю система органів державного контролю є вужчим поняттям, оскільки включає лише державні органи, для яких контроль є основною діяльністю, і здійснюється у відповідній сфері чи стосується певної функції, конкретних питань. Органи державного контролю наділяються контрольними повноваженнями, які поширюються на відповідну сферу чи галузь [1, 351].

Таким чином, проаналізувавши усе вищенаведене можна дійти висновку, що питання організації та здійснення державного контролю у публічному управлінні має важливе значення. Так, саме ефективний контроль дозволяє забезпечити становлення режиму законності.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). — К: Видавництво «Юридична думка», 2004. — 584 с.
2. Контроль та його види [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1090051748231/pravo/kontrol_yogo_vidi.

Калниш Дмитро
аспірант кафедри адміністративного та
господарського права юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Станом на сьогодні, зовнішньоекономічна діяльність стає одним з найважливіших елементів економіки України. Здійснення цієї діяльності потребує належної правової регламентації з боку держави. При цьому, інтеграція України в світовий економічний простір вимагає нових підходів до наукового забезпечення застосування чинного законодавства України, порядку його адаптації до норм міжнародного права, зокрема, норм та правил Світової організації торгівлі та права Європейського Союзу.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності є предметом правового регулювання багатьох галузей права України. Разом з тим, враховуючи принцип суверенітету народу України (самостійність України при здійсненні та регулюванні зовнішньоекономічної діяльності) [3] та наявність публічного інтересу в її результатах, на нашу думку, адміністративне право є провідною галуззю права, яка здійснює регулювання цієї діяльності.

Адміністративно-правове регулювання здійснення зовнішньоекономічної діяльності досліджували такі вчені-адміністративісти України, як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, Л.Р. Біла-Тіунова, В.М. Гаращук, О.П. Гетманець, В.К. Гіжевський, Є.В. Додін, О.Т. Зима, Т.Є. Кагановська, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, В.Т. Комзюк, Б.А. Кормич, Т.М. Кравцова, О.С. Крущук, Ю.Д. Кунєв, П.С. Лютіков, С.А. Магда, Р.С. Мельник, А.С. Мостовий, В.П. Нагребельний, В.Я. Настюк, В.Ф. Опришко, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко, А.В. Рабінович, І.В. Розпутенко, О.Л. Соколенко, Ю.С. Шемшученко, М.Г. Шульга та інші [2].

Разом з тим, адміністративно-правове регулювання здійснення експортно-імпортних операцій як складової частини зовнішньоекономічної діяльності в Україні недостатньо висвітлено в останніх дослідженнях і публікаціях, тому висвітлення теоретико-правових засад адміністративно-правове регулювання здійснення експортно-імпортних операцій є метою даної публікації.

Аналізуючи зміст ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», ст.ст. 74, 82 Митного кодексу України можна дійти висновку про те, що експортно-імпортними операціями в Україні є – вид зовнішньоекономічної діяльності, продаж/купівля товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності з переміщенням цих товарів через митний кордон України [6; 4].

Сучасний стан адміністративно-правового регулювання здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні (зокрема, експортно-імпортних

операцій) вказує на те, що законодавство України містить досить багато обмежень, які не відповідають публічним інтересам, в державі не створено ефективних організаційно-правових умов для державної підтримки національного товаровиробника та розвитку експорту. Юридична та економічна науки продовжують перебувати в стані створення концепції ролі держави в регулюванні економіки України [5, с. 89].

При цьому, вчені-адміністративісти, звертають увагу на те, що в Україні існує занадто велика кількість нормативно-правових актів, які регламентують здійснення зовнішньоекономічної діяльності [1, с. 25; 7, с. 146].

Крім національного законодавства України, порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності встановлюється нормами та правилами Світової організації торгівлі та правом Європейського Союзу, зобов'язання з дотримання яких наша держава в черговий раз підтвердила шляхом підписання та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року [8].

За результатами дослідження, нами напрацьовано ряд пропозицій щодо підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання здійснення експортно-імпортних операцій в Україні.

Загалом в Україні мають бути: 1) здійсненні конкретні заходи спрямовані на підвищення якості публічного адміністрування в сфері зовнішньоекономічної діяльності; 2) з урахуванням зарубіжного досвіду, має бути завершена адаптація вітчизняного законодавства до норм міжнародного права, створені адміністративний та судовий механізми їх застосування; 3) поглиблено співпрацю юристів та економістів; 4) створено механізм ефективного використання правових засобів захисту національного товаровиробника та розвитку експорту, передбачених нормами та правилами Світової організації торгівлі та правом Європейського Союзу; 5) кодифіковані нормативно-правові, які регламентують порядок здійснення експортно-імпортних операцій в Україні.

Література

1. Кіян О.В. Межі адміністративно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності / О.В. Кіян // Митна справа. – 2014. – № 4 (94). – С. 21-26.
2. Коломоєць Т.О. Адміністративно-правова освіта у персоналіях: довідник / Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков. – К.: Ін Юре, 2015. – 352 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – С. 15. – Ст. 2598.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 48. – Ст. 552.
5. Омельченко А.В. Адміністративно-правові проблеми законодавчого закріплення засад зовнішньоекономічної політики України / А.В. Омельченко // Юридична Україна. Економіка і право. – 2013. – № 6. – С. 87-90.

6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
7. Скрябіна Д.С. Механізм державного регулювання інноваційних технологій у сфері зовнішньоекономічної діяльності / Д.С. Скрябіна // Право та державне управління. – 2015. – № 3 (20). – С. 145-150.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

Кірсанов Олександр
студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасній Україні з її складною системою економічних взаємозв'язків немаловажним питанням розвитку ринкової економіки є проблема вкладення власних заощаджень. Утім основу сучасної ринкової економіки становлять відносини, пов'язані з інвестуванням у виробництво матеріальних благ. Як наслідок, перехід до ринку на перше місце поставив відносини, пов'язані з виникненням та функціонуванням ринку інвестиційних ресурсів, зі своєю кон'юнктурою, що визначається попитом та пропозиціями на ці ресурси [1].

Для стимулювання розвитку ринкових відносин в Україні велике значення мають залучення та оптимальне використання інвестицій, в тому числі іноземних.

Поняття інвестицій дається у ч. 1 ст. 326 ГК України, відповідно до якої інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.

Схоже визначення інвестицій дає ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р., відповідно до якої інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [2].

Інвестиціями можуть бути (ст. 1 Закону «Про інвестиційну діяльність»):
– кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
– рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
– майнові права інтелектуальної власності;
– сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»);

– права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права [4].

Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

Всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права щодо здійснення інвестиційної діяльності.

Розміщення інвестицій у будь-яких об'єктах, крім тих, інвестування в які заборонено або обмежено цим Законом, іншими актами законодавства України, визнається невід'ємним правом інвестора і охороняється законом.

Інвестор самостійно визначає цілі, напрями, види й обсяги інвестицій, залучає для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів і торгів.

За рішенням інвестора права володіння, користування і розпорядження інвестиціями, а також результатами їх здійснення можуть бути передані іншим громадянам та юридичним особам у порядку, встановленому законом. Взаємовідносини при такій передачі прав регулюються ними самостійно на основі договорів [3].

Для інвестування можуть бути залучені фінансові кошти у вигляді кредитів, цінних паперів і позик.

Інвестор має право володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, включаючи реінвестиції та торговельні операції на території України, відповідно до законодавчих актів України [3].

Отже, становлення і функціонування ринкових відносин в Україні зумовило появу нових форм забезпечення потреб господарювання необхідними для його здійснення коштами (інвестиціями). Це, в свою чергу, привело до появи нових ринкових інститутів, одним з яких є інститут і формування відповідної правової основи здійснення такої діяльності - інвестиційного законодавства.

Література

1. Задихайло Д.В. Господарське право Підручник. - Харків: Право, 2012. - 696 с.
2. Кучер В.О. Господарське право: курс лекцій / В.О. Кучер, В.М. Парасюк. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 380с.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12.
4. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. — 6-те вид.,перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Козинець А.А.
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Узунова О.В.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДСТАВНИЦТВА В СУДІ БЕЗ ПОВНОВАЖЕНЬ (СТАТТЯ 400^1 КК УКРАЇНИ)

У зв'язку із проведенням судової реформи в Україні, можна спостерігати залежність зміни чинного законодавства від розвитку нових суспільних відносин. Крім того, вдосконалення вже існуючих правовідносин також має наслідком перегляд і доповнення положень нормативних актів. Виключенням не став і Кримінальний кодекс України (далі – КК України).

03 жовтня 2017 року Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», у Розділі IV якого передбачено доповнення чинного КК України ст. 400^1 «Представництво в суді без повноважень» [1].

Чинності зазначена норма набрала 15 грудня 2017 року, а отже на даний час вона цілком може підлягати застосуванню, у разі вчинення суб'єктом цього злочину діяння, яке зазначено у диспозиції цієї статті.

Проте існує проблема застосування статті 400^1 КК України на практиці, адже ані офіційного, ані доктринального тлумачення складу цього злочину немає. То ж, метою даної роботи є юридична характеристика представництва в суді без повноважень як злочинного діяння.

Родовим об'єктом злочину, передбаченого у ст. 400^1 КК України є суспільні відносини, що забезпечують здійснення правосуддя в державі, що зумовлено розташуванням зазначеної статті у Розділі XVIII Особливої частини КК України [2].

У зв'язку із цим, безпосереднім об'єктом можна виділити нормальну, відповідаючу вимогам закону діяльність адвокатів, в тому числі і представників.

Додатковим об'єктом можуть виступати особисті права і законні інтереси особи, яку представляють або захищають під час судового провадження.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 400^1 КК України полягає у:

1) завідомо неправдивому повідомленню суду про повноваження представляти адвокатом іншу особу в суді;

2) невнесенні адвокатом до ордера відомостей щодо обмежень повноважень, встановлених договором про надання правничої допомоги.

Кваліфікуючими ознаками виступають передбачені у ч. 1 ст. 400^1 КК України діяння, якщо вони:

- вчинені повторно;
- вчинені за попередньою мовою групою осіб [3].

Суб'єкт злочину – спеціальний – адвокат, тобто фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла

стажування, склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [4]. У даному випадку для притягнення особи до кримінальної відповідальності усі перелічені вище умови мають бути наявні у сукупності.

Суб'єктивна сторона аналізуємого злочину характеризується умисною формою вини.

Завідомість, на яку вказує закон, означає те, що особа, у даному випадку адвокат, усвідомлює неправдивість повідомлення, і бажає, щоб органи правосуддя сприймали їх як правдиві [2].

Щодо умисного невнесення відомостей, то це варто розуміти як невнесення певних фактів, які особа бажає приховати від судових органів. Якщо дії, зазначені вище, вчинені внаслідок технічних помилок, кримінальна відповідальність не наставатиме.

Мотиви злочину на кваліфікацію не впливають.

Підсумовуючи, слід звернути увагу на той факт, що проведений нами кримінально-правовий аналіз статті 400^1 КК України допоможе відокремлювати даний злочин від інших, які містяться у цьому законі, і, відповідно, уникати конкуренції кримінально-правових норм при їх застосуванні.

Література

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03 жовтня 2017 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
2. Савченко А.В. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах): навчальний посібник / А.В. Савченко, Ю.Л. Шуляк. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 312 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

Коротченко Дар'я
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Узунова О.В.

БОРОТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Торгівля людьми є одним із транснаціональних злочинів, кількість яких, на сьогоднішній день зростає внаслідок глобалізаційних процесів.

Актуальність проблеми боротьби з торгівлею в Україні зумовлена, зокрема, статистикою злочинності за 2017 рік, яка говорить про те, що кількість

вчинених злочинів, передбачених ст. 149 КК України, зросла майже в 3 рази порівняно із 2016 роком.

У зв'язку з цим існує потреба аналізу передумов вчинення вказаних злочинів, їх усунення, а також вироблення більш ефективного державного механізму по боротьбі з торгівлею людьми і захисту прав постраждалих осіб.

Дослідженню проблеми боротьби з торгівлею людьми у своїх працях приділяли увагу такі вчені, як Н. Ахтирська, О. Дручек, В. Куц, Ю. Орел, Л. Сергєєва та багато інших. Тим не менш, зазначена тема потребує подальшого наукового опрацювання та вивчення.

Торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [1].

Торгівля людьми є багатоаспектним злочином, який з об'єктивної сторони полягає у вчинені сукупності дій об'єднаних єдиним злочинним наміром. Так, наприклад, Л. Сергєєва пропонує загальний підхід до визначення механізму скоєння цього злочину:

1) формування готовності особи стати жертвою торгівлі людьми (складні життєві обставини, насильство в сім'ї тощо);

2) заволодіння особою (включає в себе вербування, вчинене характерним для цього складу злочину способом: з використанням обману, шантажу погроз або уразливого стану);

3) переміщення особи (як легальне, так і нелегальне);

4) передача особи представникам кримінальних угрупувань та отримання винагороди [2];

5) кримінальна експлуатація, яка включає в себе всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства та ін. [3].

Таким чином, можна спостерігати, що під час вчинення злочину, передбаченого ст. 149 КК України, порушується безліч прав і свобод людини (право на: життя, здоров'я, повагу до честі і гідності, особисту недоторканність, свободу пересування тощо).

Причини збільшення злочинності у вказаній сфері вчені поділяють на зовнішні і внутрішні.

До зовнішніх причин належать: глобалізація, спрощення візового режиму, формування міжнародних кримінальних об'єднань, інтернаціоналізація тіньової економіки і т.д. [4, с. 37].

До внутрішніх відносять: нестабільну економічну і політичну ситуацію в країні, яка характеризується зниженням загального життєвого рівня населення, зростанням рівня безробіття [5, с. 157].

Отже, з'ясувавши механізм вчинення і причини злочину, пропонуємо шляхи вдосконалення боротьби із злочинністю у сфері торгівлі людьми:

1) підвищення рівня обізнаності осіб з питань, що стосуються торгівлі людьми, зокрема, з питань надання правової допомоги постраждалим особам. Цей напрям має включати в себе проведення профілактичної роботи серед різних груп населення на місцевому, регіональному, національному рівнях й інформування населення за допомогою електронних та друкованих ЗМІ про правила працевлаштування за кордоном;

2) забезпечення належного рівня життя громадян, їх соціального захисту з боку держави;

3) удосконалення міжнародного співробітництва, а також впровадження в національне законодавство позитивного міжнародного досвіду боротьби з торгівлею людьми і забезпечення належної реалізації зазначених норм на практиці.

Боротьба з торгівлею людьми має становити комплексний механізм, який включатиме в себе забезпечення органами державної влади сукупності конституційно-правових, соціально-економічних, політичних, культурних та інших умов життєдіяльності людини і буде засобом усунення умов, які сприяють порушенню прав громадян і вчиненню торгівлі людьми.

Література

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20 вересня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua
2. Сергєєва Л.М. Державна політика протидії торгівлі жінками: дис. … канд. наук держ. упр.: 25.00.02: "механізми державного управління" / Л.М. Сергеєва. – Харків, 2006. – 233 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
4. Виявлення та припинення торгівлі людьми: навчально-практичний посібник / Н.М. Ахтирська та ін. – К.: Конус-Ю, 2009. – 212 с.
5. Дручек О.В. Торгівля людьми та проблеми протидії їй в Україні / О.В. Дручек // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 3. – С. 154-157.

Кравченко Ірина

Студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту

Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Медіація (від англ. *mediation* – посередництво) – це вид альтернативного врегулювання спорів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту. На відміну від формального судового процесу, під час медіації сторони доходять згоди самі - медіатор не приймає рішення за них [1].

Слід зазначити, що впродовж останніх десятиліть інтерес до цієї форми керування конфліктами невпинно зростає. Цей факт можна пояснити поширенням різних форм переговорних процесів у суспільстві та успіхами медіаторства у сфері розв'язання міжнародних конфліктів. Медіаторство набуває статусу врегульованої правом форми розв'язання спорів, зокрема у практиці міжнародних відносин. Саме тому проблема запровадження медіаторства в Україні є вкрай актуальною.

Важливі аспекти включення медіації в законодавство України досліджували такі науковці, як Е. Катаєва, П. Петренко, П. Прибутько, Р. Михайленко, та ін..

Медіація в адміністративних справах - це позасудова процедура з вирішення спору між органами державної влади чи місцевого самоврядування та приватними особами. Така процедура спрямована на мирне вирішення публічно-правових спорів, налагодження діалогу між громадянами та органами влади, розвантаження адміністративних судів. Як свідчить практика, медіація як альтернативний спосіб вирішення адміністративних спорів широко використовується та закріплена на законодавчому рівні у багатьох країнах, зокрема і в країнах-членах Євросоюзу: Польща, Німеччина, Велика Британія та інших [2].

Слід зазначити, однак, що не завжди в законах використовується термін «медіація». У деяких країнах медіація згадується в законах опосередковано, наприклад, йдеться про можливість відшкодування, примирення або «прийняття відповідальності» перед потерпілим. Більш того, у випадках, коли медіація згадується в законах безпосередньо, вона описується в загальних словах. Це також передбачає, що правові гарантії не містяться в формальному законі, а, якщо вони й існують, то в другорядних постановах, або в прецедентах. Більш того, формальний закон часто не містить інформації про становище і організації служб медіації або про статус медіаторів. Загалом, в Європі можна виділити три типи правового регулювання медіації [3].

По-перше, медіація закріплена в законах про ювенальну юстицію. Подібне існує в Каталонії (Іспанія), Англії та Уельсі, Фінляндії, Німеччини, Ірландії та Польщі. Медіація в даному випадку ініціюється прокурором або суддею (або, як в Англії і Уельсу поліцією або службою пробації) і діє як один з альтернативних видів впливу у кримінальних справах [2].

По-друге, медіація щодо дорослих правопорушників може регулюватися положеннями кримінально-процесуальних кодексів (Австрія, Бельгія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Польща, Словенія) і / або шляхом окремих положень в кримінальних кодексах (Фінляндія, Німеччина, Польща). В Австрії та Франції в кримінально-процесуальному кодексі також встановлюється медіація для неповнолітніх. Найбільш поширеною є система, коли медіація ініціюється прокурором, який, відповідно до його або її повноваженнями, може прийняти рішення про передачу справи на медіацію і організувати подальше виконання, як тільки процес медіації завершено. У Швейцарії в кримінальному кодексі передбачається можливість медіації на стадії після винесення вироку,

зокрема під час відбування покарання у в'язниці, а також існує федеральний закон про сприяння жертвам правопорушень [3].

По-третє, медіація може регулюватися автономним «законом про медіацію», в якому в деталях встановлюються організація і процес медіації. Подібний закон існує з 1991 року в Норвегії (Закон про муніципальні комітети з медіації. У 2002 році в Швеції був прийнятий закон про медіацію, який також повинен виконуватися у співпраці з муніципальними службами. У цю категорію також підходить закон про службах пробації та медіації Чеської республіки (2001) по якому створена база для роботи служб пробації та медіації на території всієї країни [3].

Варто також згадати про Кодекс поведінки медіаторів, який існує для працівників цієї галузі: Європейський кодекс поведінки медіаторів (англ. European Code of Conduct for Mediators) - звід етичних правил посередників, розроблений групою професійних медіаторів за підтримки Європейської комісії [4]. Він був прийнятий 2 липня 2004 року на конференції Європейської комісії в Брюсселі і схвалений професійними посередниками та особами, що цікавляться питаннями медіації. Цей Кодекс встановлює ряд принципів, до яких може приєднатися будь-який медіатор на добровільній основі і під свою особисту відповідальність. Кодекс призначений для застосування в усіх видах медіації у цивільних та комерційних справах. Прихильність положенням кодексу не повинна вступати в протиріччя з національним законодавством або правилами, встановленими в окремих професіях.

В Україні на законодавчому рівні в поняття, процедура, принципи медіації не закріплені. На розгляд Верховної Ради України винесено кілька законопроектів «Про медіацію» [5].

Але при цьому згідно зі ст. 113 Кодексу адміністративного судочинства України сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на підставі взаємних поступок [6]. У такому разі суддя жодної участі в угоді сторін не бере: його роль поля- гає тільки у визначенні терміну для примирення і припинення провадження на термін такого примирення. За наслідками переговорів у разі, якщо сторони дійшли компромісу, суддя закриває провадження у справі, а якщо ні – продовжує розгляд справи по суті. Таким чином, називати таку процедуру медіацією не можна, оскільки закон не зобов'язує суддю здійснювати жодні дії для примирення сторін

Підводячи підсумки, слід зазначити, що, медіація має сприяти правосуддю і для цього містить усі можливості процесуального та матеріального характеру. Однак сьогодні процедура медіації містить багато ризиків, серед яких чи не перше місце займають корупційні ризики. Саме тому законопроект про медіацію має пройти ретельну антикорупційну перевірку, експертизу. Без сумніву, медіація є сучасним правовим засобом вирішення соціальних конфліктів визнаним ефективним на рівні Європейського союзу.

Література

1. Медіація//[Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіація.

2. Кохан Г. Л. Чи потрібна медіація в Україні / Г. Л. Кохан. - Х.: Юридичний Радник №2(74), квітень 2014//
[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://yurradnik.com.ua/stati/d1-87-d0-b8-d0-bf-d0-be-d1-82-d1-80-d1-96-d0-b1-d0-bd-d0-b0-d0-bc-d0-b5-d0-b4-d1-96-d0-b0-d1-86-d1-96-d1-8f-d1-83-d0-ba-d1-80-d0-b0-d1-97-d0-bd-d1-96/.
3. Становлення медіації в Україні: як знаходити компроміс без суду//
[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ukrainepravo.com/news/ukraine/stanovlennya-med-ats-v-ukra-n-yak-znakhoditi-komprom-s-bez-sudu/?month=05&year=2016.
4. European Code of Conduct for Mediators//[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en
5. Проект Закону про медіацію №3665 від 17.12.2015 //
[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV//
[Електронний ресурс]. Режим доступу:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20110101/parao844#o844

Кухтіна Катерина
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Алімов К.О.

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ ЗА НОВОЮ РЕДАКЦІЄЮ ЦПК

У зв’язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Адміністративного процесуального кодексу України та деяких інших законодавчих актів» є сенс звернути увагу на деякі його новели, які перш за все зачіпатимуть права громадян, а саме новели стосовно порядку звернення до суду із позовною заявою.

Отже, новий ЦПК передбачає, що позовна заява має містити наступні відомості:

1. Найменування суду, до якого вона подається.
2. Реквізити сторін та інших учасників цивільного процесу.
3. Ціна позовної заяви, якщо вона підлягає грошовій оцінці.
4. Виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги.
5. Обґрунтований розрахунок сум, які оспорюються чи стягуються.
6. Зазначення доказів, що підтверджують обставини, на які посилається заявник. Всі наявні у позивача докази подаються разом з позовною заявою. Докази, подані пізніше, судом не розглядаються. Винятком є лише випадки, коли заявник обґрунтує неможливість їхнього своєчасного подання через підстави, які від нього не залежали.

7. Зазначення щодо наявності у заявника або іншої особи оригіналів письмових або електронних доказів, копії яких додано до позовної заяви.

8. Зазначення доказів, які не можуть бути подані разом із цивільним позовом.

Якщо доказ не може бути поданий у встановлений законом строк з об'єктивних причин, учасник справи має про це письмово повідомити суд та зазначити:

- доказ, який не може бути подано;
- причини, з яких доказ не може бути подано у зазначений строк;
- докази, які підтверджують, що особа вжила всіх залежних від неї заходів, спрямованих на отримання вказаного доказу.

9. Дані про вжиття заходів досудового врегулювання суперечки.

Сторони вживають заходів для досудового врегулювання суперечки за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом.

10. Відомості про вжиття заходів забезпечення доказів чи позову до подачі позовної заяви, якщо вони вживалися раніше.

11. Підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав.

12. Спосіб захисту прав або інтересів, передбачений законом чи договором, або інший спосіб захисту, який не суперечить закону і який позивач просить суд зазначити в рішенні.

13. Суд може визначити спосіб захисту, який не суперечить закону, у випадку коли закон або договір не передбачають ефективного способу захисту.

14. Якщо заява подається до кількох відповідачів, в ній має бути зазначено зміст вимог кожного з них.

15. Перелік документів та інших доказів, які додаються до заяви.

Письмові докази надаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії. Копії вважаються засвідченими належним чином, якщо їх було засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

16. Клопотання про витребування доказів.

17. До заяви про визнання акта чи договору недійсним додається копія (або оригінал) оспорюваного акта чи договору або засвідчений витяг з нього, а у разі відсутності акта чи договору у позивача – клопотання про його витребування.

18. Попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які позивач поніс і які очікує понести у зв'язку з розглядом справи.

19. Документ про сплату судового збору у встановлених порядку і розмірі або документи, що підтверджують підстави звільнення від сплати судового збору відповідно до закону.

Підстави звільнення заявника від сплати судового збору зазначаються в тексті позовної заяви.

20. Довіреність чи інший документ, що підтверджує повноваження представника позивача.

Довіреність фізичної особи має бути посвідчена нотаріально або, у визначених законом випадках, іншою особою. Повноваження адвоката на

судове представництво підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність».

21. Копії позовної заяви та копії всіх документів, що додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб.

22. Підпис позивача, або його представника, або іншої особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, із зазначенням посадового становища.

Якщо позов подається особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, в тексті позовної заяви вказуються підстави такого звернення.

Актуальним питанням залишається оформлення та форма деяких обов'язкових додатків до позову, вимоги до яких не встановлені: обґрунтованого розрахунку заборгованості – яким чином він має бути обґрунтованим, чи достатньо виготовленої самим позивачем чи його представником калькуляції, чи необхідно буде звертатись до відповідного фахівця, яким чином позивач має засвідчити, що він не звертався до суду з тотожнім позовом – чи це пункт позову, чи окремий документ, яка його форма? Чи обов'язкове це засвідчення безпосередньо позивачем, чи представник позивача також може надати таку інформацію до суду від свого імені?

Крім того, питання зазначення у позові його правових підстав може призвести до формалізації процесу та самого рішення суду – за ЦПК 2004 року суд на підставі фактичних обставин сам вирішував, яку правову норму застосувати до відносин, що склались між сторонами, а за ЦПК 2017 року суд такого повноваження не матиме, а отже, якщо позивач від початку отримує неякісну правову допомогу, чи хибно посилається на норму, що не підлягає застосуванню до правовідносин між сторонами, суд вже не зможе застосувати належну норму та захистити право позивача в рамках цього провадження, позивач буде вимушений знову звертатися до суду з іншим позовом.

Можна зробити висновок, що вимоги до форми та змісту позовної заяви встановлюються законом, а наслідки їх недотримання можуть стати причиною залишення позову без руху. Після надходження матеріалів позову судді, останній перевіряє позов на відповідність вимогам статей 162, 164 та 172 ЦПК України 2017 року.

Новим процесуальним законом суттєво розширено обов'язки позивача при подачі позову. Тепер попри звичні вимоги про письмову форму позову (в тому числі електронну), про необхідність зазначення відомостей про найменування, місцезнаходження та контактну інформацію сторін та третіх осіб, виклад обставин та вимог позову, доказів сплати судового збору, переліку додатків до позовної заяви та самих додатків, нове законодавство запроваджує принципово нові вимоги та розширює наведені вище. Разом з тим законодавством не уточнені правила і порядок виконання цих вимог, що фактично унеможливлює їх однакове застосування на всій території держави.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Адміністративного процесуального кодексу України та деяких інших законодавчих актів: Закон України від 03 жовтня 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua

Мельник Кирило
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

РЕГУЛЮВАННЯ ІНАЕТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасній Україні з її складною системою економічних взаємозв’язків немаловажним питанням розвитку ринкової економіки є проблема вкладення власних заощаджень.

Проблемами регулювання інвестиційної діяльності в Україні займалися такі вчені, як Г. В. Абрамович, Т. В. Бова, О.Д. Вовчак, Л. П. Рудь, Л. Г. Кльоба та ін..

Основним інструментом регулювання взаємовідносин між учасниками інвестиційного процесу є інвестиційний договір. В науковій літературі існує дві точки зору на природу інвестиційного договору: як адміністративно-правовий акт, стосовно тих випадків коли він регулює відносини щодо державних інвестицій, та цивілістична. [1]

До особливостей інвестиційного договору відноситься:

– його господарський характер та мета – врегулювання відносин між учасниками інвестиційного проекту;

– суб’єктами таких відносин є інвестори, учасники інвестиційного проекту та особа, що інвестується;

– договір повинен враховувати імперативні вимоги інвестиційного законодавства;

– він укладається тільки в письмовій формі (для деяких з них встановлена процедура реєстрації);

– інвестиційний договір – інструмент реалізації інвестиційної політики (інвестиційних проектів);

– він завжди консенсуальний та, як правило, довгостроковий. [2]

Укладення інвестиційних договорів, вибір партнерів, визначення конкретних їх прав та зобов’язань, інших умов договору відноситься до виключної компетенції суб’єктів інвестиційної діяльності, якщо законодавством не встановлене інше. В той же час інвестиційні договори відносяться до різних типів договірних зобов’язань: на передачу майна у власність, на передачу майна у користування, на виконання робіт, надання послуг, здійснення кредитування, поступку прав інтелектуальної власності тощо[3]

Регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється за допомогою:

– системи податків з диференціюванням суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок та пільг;

– проведення кредитної та амортизаційної політики, в тому числі шляхом встановлення прискореної амортизації основних фондів. Пільги по амортизації можуть встановлюватись також диференційовано для окремих галузей та сфер народного господарства, елементів основних фондів, видів обладнання;

– надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позичок на розвиток окремих регіонів, галузей виробництва;

– установлення державних норм та стандартів, антимонопольних заходів;

– роздержавлення та приватизації власності;

– визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами[4].

Отже, нормативна база інвестиційного процесу України включає понад 100 законів та інших нормативних актів. Серед них: закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», та інші. Найважливіший серед цих законів це Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року.

Література

1. Воронова Л. К. Фінансове право України: Підручник. / Д. К. Воронова. - К.: Прецедент; Моя книга, 2006. - 448 с.
2. Данілов О. Д. Інвестування: Навчальний посібник. / О. Д. Данілов, Г. М. Івашина, О.Г. Чумаченко. – К., - 2001. - 364 с.
3. Небава М. І. Теорія макроекономіки [Електронний ресурс]: навчальний посібник для вузів / М. І. Небава. - Київ : Слово, 2003. – 536 с. — Режим доступу до посібника: http://bubliklibrary.net.ua/show_title.php?id=367
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. №1560-12 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – с.646; – №10. – с. 138.

Мєркулов Руслан
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

СУТНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ

У науці конституційного права ведуться активні дискусії щодо природи та сутності конституційно-правової відповідальності. Існує велике розмаїття поглядів та підходів щодо цих та інших питань пов'язаних із конституційно-правовою відповідальністю.

Даною проблемою займалося багато вчених, зокрема: Ю.Г. Барабаш, П.Е. Недбайло, М.В. Вітрук, М.А. Боброва, Т.Д. Зражевська, Д.Т. Шон, М.М. Колосова, Ю.М. Тодика, В.В. Бойцова та ін.

Конституційно-правова відповідальність є видом юридичної відповідальності, тому їй властиві ознаки, які характеризують юридичну відповідальність у цілому, а саме:

1) відповідальність є наслідком правопорушення;

2) вона пов’язана із реалізацією санкцій, встановлених у нормах права[2].

Водночас конституційно-правова відповідальність характеризується такими специфічними ознаками:

1) вона спрямована на правову охорону Конституції України;

2) вона часто межує з політичною відповідальністю, але політичний характер цієї відповідальності проявляється тільки щодо тих суб’єктів правовідносин, діяльність яких пов’язана із здійсненням політичної влади: Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, народні депутати України, політичні партії тощо;

3) не існує єдиної процедури застосування цього виду відповідальності [3].

Політична відповідальність виникає з моменту залучення суб’єкта до політики (тобто процесу отримання, поділу та здійснення влади). Підставою для притягнення до політичної відповідальності є реалізація курсу політики, який не відповідає суспільним очікуванням, а наслідком зазначеної відповідальності є вилучення зі сфери політики [1].

У конституційному праві деліктоздатність мають два види суб’єктів:

1) індивідуальні (громадяни України, депутати всіх представницьких органів державної влади та місцевого самоврядування; посадові особи тощо);

2) колективні (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об’єднання громадян та інші соціальні утворення, (наприклад, комітети та комісії представницьких органів, виборчі комісії тощо) [4].

Отже, конституційно – правова відповідальність являє собою обов’язок суб’єктів конституційного права зазнати несприятливих наслідків особистого, майнового чи громадського характеру за скоєне правопорушення.

Особливість конституційно – правової відповідальності полягає у тому, що вона може бути позитивною (передбачає відповідальну поведінку, юридичну компетентність, усвідомлення свого обов’язку, його сумлінне і неухильне виконання) та ретроспективною (відповідальність за вчинення конституційного правопорушення і являє собою специфічні правовідносини між суб’єктами конституційного права з приводу скоєного конституційного делікту)[4].

Література:

1. Мельник, О. В. Конституційно-правова відповідальність вищих органів державної влади : автореф. дис. … канд. юрид. наук / Мельник О. В. – К., 2000. – 18 с
2. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навчальний посібник. – Вид. 4-те, випр. та доп. – К.: Атіка, 2006. – 568 с.
3. Зайчук О.В. Теорія держави і права: Академічний курс/підручник Зайчук О.В. Оніщенко Н.М.- К: Юрінком Інтер 2006 – 668 с.
4. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: монографія/Барабаш Ю.Г.-Ч.Право, 2008 – 220с.

Пелипенко Олег
студент 4 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ФРН: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У Німеччині професійна державна служба з'явилася однією з перших у Європі. Вона будувалася на основі принципів відданості службі, законності, єдності, професійності і стабільності. Саме тому серед європейських держав з федеральним типом державно-адміністративного управління найбільш впливовою є публічна служба Федеративної Республіки Німеччини [1].

Певний вклад та наукові розробки в дослідженні процедури набуття особою правового статусу державних службовців у Федеративній Республіці Німеччині внесли, як вітчизняні, так і зарубіжні науковці такі, як: І. Василенко, В. Бергманн, О. Ноздрачев, Т. Манн, Б. Швенгерт, Н. Т. фон Генер, У. Баттіс. Для вітчизняної наукової думки питання правового статусу державних службовців у Федеративній Республіці Німеччині є майже недослідженим, а в рамках активізації процесів вдосконалення національного законодавства щодо регулювання державної служби з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду, у даному випадку ФРН, - становить особливий науковий інтерес і, безперечно, є актуальним [2].

У законодавстві Німеччини чітко обумовлено наслідки невиконання або неналежного виконання службовцями своїх обов'язків. Їх викладено в Статуті федерального дисциплінарного права. Державний службовець, який винен у порушенні своїх обов'язків, уважається таким, що скоїв службовий проступок. Кожне порушення обов'язків тягне за собою застосування заходів відповідальності. Порядок звільнення зі служби розглядається в Законі Федеративної Республіки Німеччина «Про правове становище державних службовців» і в Законі «Про федеральних службовців» [1].

Інститут матеріальної відповідальності держави за шкоду, яка виникла внаслідок порушення державним службовцем його службових обов'язків є дуже важливим та позитивним у переліку інститутів загального адміністративного права Німеччини. Головне завдання цього інституту полягає у визначенні передумов, за яких приватні особи можуть звертатися до держави з вимогами відновлення порушеного стану або компенсації завданої її посадовими і службовими особами шкоди. Правову основу названого інституту закладено ст. 34 Конституції Федеративної Республіки Німеччини, у якій зазначено, що в разі завдання приватній особі протиправним і винним заходом адміністрації певної шкоди остання підлягає компенсації за рахунок держави [3].

Іншими словами, вимога щодо компенсації шкоди спрямовується не до посадової чи службової особи, яка вчинила зазначений захід, а безпосередньо до держави. Назване положення випливає з принципів функціонування правової держави, яка бере на себе зобов'язання відповідати за протиправні та

винні дії своїх агентів [3]. Завдяки такому правилу особа, яка зазнала порушень своїх прав, завжди зможе отримати реальну компенсацію за вчинені щодо неї протиправні дії (рішення), оскільки відшкодування буде здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету. З іншого боку, названа стаття Конституції Федеративної Республіки Німеччина позитивно впливає і на ефективність діяльності самих державних службовців, оскільки фактично «виводить» їх з-під загрози особистої відповідальності за ймовірні службові порушення, що, як наслідок, не сковує їхньої ініціативи, яка є однією з головних передумов успішного виконання публічних завдань [3].

Вимога про компенсацію завданої шкоди за рахунок держави може бути заявлена лише у випадку виконанням кимось (чиновником, службовцем, працівником публічної сфери тощо) публічних функцій через виконання службових обов'язків, яке з огляду на свою протиправність і винність спричинило виникнення шкоди для приватної особи, у разі якщо відсутні умови, що унеможливлюють відповідальність держави [3].

Нажаль за українським законодавством, у Законі України «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-XII, вказується лише те, що особи, винні у порушенні законодавства про державну службу, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із чинним законодавством [4].

Надавши загальну характеристику державних службовців у Федеративній Республіці Німеччина, можемо підсумувати, що проголошення Україною курсу на європейську інтеграцію і необхідність досягнення критеріїв та вимог, що висуваються до кандидатів для вступу до ЄС, ставить на перший план завдання створення високопрофесійної державної служби як ключового елементу ефективної системи державного управління. А це потребує врахування досвіду розвинених країн для створення передусім дієвого кадрового резерву професійно-компетентних державних службовців, що готові прийняти виклики нестабільного сьогодення на сучасному етапі державотворення.

Література

1. Лопушинський І. Публічна служба в Німеччині: досвід для України [Електронний ресурс]: І. Лопушинський. - Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-4/doc/2/01.pdf.
2. Агентаєва В. В. Особливості правового статусу державних службовців у Федеративній Республіці Німеччини [Електронний ресурс]: В. В. Агентаєва. - Режим доступу: http://www.stattionline.org.ua/pravo/76/12137-osoblivosti-pravovogo-statusu-derzhavnix-sluzhbovciv-u-federativnij-respublici-nimechchini.htm.
3. Інститут матеріальної відповідальності держави за шкоду, яка виникла внаслідок порушення державним службовцем його службових обов'язків [Електронний ресурс]. . - Режим доступу: http://pidruchniki.com.
4. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 52. - Ст. 490.

Свіденко Аліна
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Узунова О.В.

БОРОТЬБА З НАСИЛЬСТВОМ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ ЯК НОВА ПРЕРОГАТИВА РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Нормальний соціально-психологічний клімат у особистому та сімейному житті особи давно перестав бути приватною справою кожного, а переріс у глобальну державну проблему. Насильство, вчинюване щодо жінок та дітей, є болючою темою, наріжним каменем в українському суспільстві. Ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (далі – Стамбульська конвенція) покликана допомогти у вирішенні цієї проблеми.

Стамбульська конвенція – це міжнародно-правовий договір, який ратифікований 16 країнами-членами Ради Європи. І хоча Україна брала участь у створенні Конвенції і, навіть, підписала її ще у 2011 році, реальних кроків щодо імплементації норм міжнародного права в національне законодавство не було прийнято. Основними цілями Стамбульської конвенції є: захист, попередження, переслідування і викорінення будь-яких форм насильства над жінками – фізичного, сексуального, психологічного, економічного, а також домашнього насильства. Доцільно буде згадати слова Габріелли Баттаїні-Драгоні (заступник генерального секретаря Ради Європи), яка у своїй промові наголошувала, що «Стамбульська конвенція базується на розумінні того, що насильство стосовно жінок – вид гендерного насильства, яке чиниться над жінками тому, що вони жінки, і що насильство вражає жінок більше, ніж чоловіків» [1].

Стамбульська конвенція закріплює, що обов'язком будь-якої демократичної та правової держави є повне викорінення насилля в усіх його формах, а також створення системи запобігання насильству над жінками та належного покарання винних. Стамбульська конвенція спрямована на подолання основних джерел-причин насильства над жінками: стереотипів, засвоєних з дитинства, негативних інформаційних потоків із ЗМІ. Окрім того, серед причин насильства вважаємо за доцільне виокремити економічні та соціальні проблеми, негативний вплив яких, нажаль, можна побачити у кожній вісі суспільного життя.

Документ передбачає сприяння викоріненню всіх форм дискримінації щодо жінок та заохочування справжньої рівність між жінками і чоловіками, в тому числі шляхом розширення можливостей жінок. І що не менш важливо – розробку комплексної політики та заходів для захисту прав і надання допомоги потерпілим, для чого зобов'язує державу прийняти всі необхідні законодавчі заходи.

Незважаючи на майбутній позитивний вплив Стамбульської Конвенції деякі деталі її імплементації насторожують як звичайних громадян, так і науковців та правників. Наприклад, народні депутати побачили у ратифікації загрозу традиційним сімейним цінностям, пропаганду гомосексуальних шлюбів як, власне, і Всеукраїнська рада церков та релігійних організації. Хоча обидві

сторони погоджуються з тим фактом, що насильство є проблемою нашого суспільства, яка потребує негайного вирішення.

На даний момент замість ратифікації ми маємо два прийнятих у першому читанні законопроекти, один з яких вносить істотні зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України). Зміни повинні набути чинності 11 січня 2019 року. Так, даним Законом уточнено поняття зґвалтування, – фактично його поєднали з насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприроднім способом, – а сама ст. 153 КК України закріплює нове для українського законодавства поняття сексуальне насильство – дії жодним чином не пов'язані з проникненням у тіло особи, що постраждала.

З приводу цього В. Маркін вказує, що нова конструкція ч. 1 ст. 152 КК України передбачає потерпілою особу лише жіночої статі. І зовсім не зрозуміло як застосовувати цю норму у разі недобровільних природних статевих зносин жінки щодо чоловіка. Цей недолік також зазначало у своєму висновку Головне науково-експертне управління від 14.11.2016 р., де наголошувалося, що якщо йдеться про "... проникнення у тіло потерпілої особи, то за певних обставин винні особи можуть уникнути кримінальної відповідальності" [2]. Ймовірніше всього, що жінки, які вчиняють подібні дії, будуть відповідати за ст. 154 КК України, яка містить менш сувору санкцію.

Окрім того викликають занепокоєння, так звані, супутні обставини, мова про які йдеться у примітці до ст. 152 КК України, і фактичне позбавлення суб'єкта злочину кримінальної відповідальності у разі добровільної відмови від скоєння злочину. Особу, яка в останній момент відмовилася від доведення злочинного посягання до кінця, можна буде притягнути до відповідальності за ч. 1 ст. 154 КК України.

Також у КК України з'явилася нова загальна обставина, що обтяжує покарання, перелік обмежувальних заходів, які мають застосовуватися до осіб, які вчинили домашнє насильство (планується покласти нагляд за дотриманням цих заходів на Національну поліцію України, але невідомо чи буде це ефективним) і додані нові статті, застосування яких на практиці поки що залишається невідомим.

Таким чином, очевидно, що законодавець, імплементуючи позиції Стамбульської конвенції до національного законодавства, мав на меті розпочати глобальну боротьбу з домашнім насильством та насильством стосовно жінок, але через "недосконалість виконання" у КК України утворилися нові колізії, а старі недоліки не тільки не виправилися, а й поглибилися новими, що, звичайно, буде ускладнювати практичне використання норм.

Література

1. Хомей О. Зволікати не можна, ратифікувати! Стамбульська конвенція та протидія насильству щодо жінок / О. Хомей // Повага. Кампанія проти сексизму. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://povaha.org.ua
2. Маркін В. Секс за Кримінальним кодексом: нова редакція / В. Маркін // Юридична газета online. – 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com

Світінська Олександра
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Узунова О.В.

ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ ЦІННОСТІ ЯК ПРЕДМЕТИ ЗЛОЧИНУ КОНТРАБАНДА

Політика збереження культурної спадщини є невід'ємною частиною внутрішньої діяльності нашої держави. Об'єкти культури є елементами національної української самоідентифікації, що має особливе значення в умовах сучасної зовнішньої політики України. Окрім того, культурні надбання є власністю Українського народу, а отже жодна приватна особа, жодна іноземна держава не може зазіхати на них. Для забезпечення збереження культурного шару законодавець видав низку нормативно-правових актів серед яких можна виокремити Закони України "Про охорону культурної спадщини" від 08.06.2000 р., "Про охорону археологічної спадщини" від 18.03.2004 р., "Про музеї та музейну справу" від 29.06.1995 р., "Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей" від 21.09.1999 р. Окрім того, Україною ратифіковано Конвенцію ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності (Гаага, 1970 р.) та Конвенції Міжнародного інституту з уніфікації приватного права про викрадені або нелегально вивезені культурні цінності (Рим, 1995 р.), якими передбачена, так звана, реституція культурних цінностей – відновлення прав власності на культурні цінності у випадку їх незаконного присвоєння. Встановлення незаконного володіння над такими речами відбувається шляхом вчинення такого злочину як контрабанда. Контрабанда – переміщення через митний кордон держави товарів або інших предметів, здійснене поза або з приховуванням від митного контролю або з обманним використанням документів чи засобів митної ідентифікації. Контрабанда є предметним злочином, а це означає, що предмет злочину безпосередньо встановлений у диспозиції статті, є необхідною ознакою складу злочину і підлягає обов'язковому встановленню [1]. Підставою для пропуску митними органами культурних цінностей за межі України може бути тільки Свідоцтво на право вивезення (тимчасового ввезення) культурних цінностей з території України, зразок якого затверджено Постановою КМУ від 30.06.2000 р. № 984. Якщо зазначені вимоги чинного законодавства не дотримано, то вивезення культурних цінностей за межі митної території України є незаконним. Недотримання цих вимог у поєднанні з активними діями особи, спрямованими на переміщення таких предметів через митний кордон одним із двох способів, які прямо названі у ч. 1 ст. 201 КК України, є контрабандою культурних цінностей.

Основним безпосереднім об'єктом контрабанди є встановлений порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, вказаних в диспозиції статті. Під товарами розуміється будь-яке рухоме майно, в тому числі і культурні цінності, під якими розуміється об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове

значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України [2]. Відомо, що в Законі України "Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей" передбачено перелік культурних цінностей, крім того зазначено, що саме належить до об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні. На основі цього можна виокремити основні ознаки об'єкта культурної цінності:

1. Культурна спадщина – це результат діяльності людини чи групи людей, який характеризується унікальністю (художня, наукова). Окрім того, такі об'єкти ще додатково характеризуються віком та походженням, бо найчастіше справжнє усвідомлення культурної цінності приходить з плином часу.

2. Є матеріальним об'єктом. Культурна цінність має бути фактично втіленою у матеріальний світ, а також відображати інтелектуальні та фізичні властивості творця як особистості, індивідуальну майстерність тощо.

3. Відображають результат людського пізнання та рівень розвитку цілого суспільства. Значення культурної спадщини не обмежується однією державою, вона визнається усією світовою спільнотою, оскільки кожна нація робить свій внесок у розвиток світової цивілізації, і культура кожного народу є частиною світової культури.

4. Особлива значимість, яка проявляється у різних аспектах. Найчастіше, це відображення всього найкращого, чого досягло людство за певний період у часі або відображення найважливішого моменту у розвитку суспільства.

5. Правовий статус у відносинах власності. Культурні цінності володіють вартісними властивостями, можуть виступати об'єктами купівлі-продажу, знаходяться у власності фізичних осіб, юридичних осіб або держави.

Встановленням відповідності цих ознак до речі займаються експерти. Саме від їх висновку залежить, чи буде притягатися особа до кримінальної відповідальності. Так, наприклад, при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв діє Центр експертизи культурних цінностей, який здійснює не тільки експертну діяльність за дорученням державних органів, а й забезпечує практичну організацію навчального процесу для студентів, забезпечуючи наступність знань, умінь та навичок. Підсумовуючи висловлені думки, вважаємо за необхідне наголосити, що контрабанда є предметним злочином, тобто предмет – це обов'язкова ознака для притягнення особи до кримінальної відповідальності за даною статтею. Саме тому правильне визначення предмету та взаємозв'язку між предметом та об'єктивною стороною має важливе значення для кримінально-правової кваліфікації.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та доповн. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
2. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21 вересня 1999 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.

Тимошенко Ярослав
студент 3 курсу юридичного фак-ту
Наук.кер.: к.ю.н., ст.викл. Алімов К.О.

РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПОДАННЯ ДОКАЗІВ

В Україні відбувається процес всебічного реформування законодавства, так, редакцією від 24.01.18 був оновлений Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) [1]. Одним із нововведень стало обмеження подання доказів у часі, дослідження якого є актуальним у контексті дотримання прав людини і громадянина, зокрема права на справедливий суд, інших процесуальних прав.

Дослідженням питань, пов'язаних з реформуванням цивільного процесуального законодавства займався ряд видатних вчених: Л.Л. Кругликов, Д.Д. Луспеник, Т.М. Кілічава, С.Ю. Яковлева, А.О. Тимошенко, К.В. Гусарова, І.О. Котович та інші.

ЦПК України у ст.18 встановив наступні строки подання доказів:

1) позивач повинен подати усі наявні у нього докази разом із позовом;

2) відповідач повинен подати усі наявні у нього докази разом з відзивом;

3) треті особи повинні подати усі наявні у них доказі разом із поясненнями [1].

Якщо особи не подали докази у встановлений законом або судом строк, вони до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, яка їх подає, обґрунтувала неможливість їх подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї [1]. У виняткових обставинах суд може встановлювати додатковий строк для подання доказів. У цьому контексті важливості набуває питання встановлення меж для подання доказів. Новий ЦПК України встановив такі межі для оптимізації, ефективності та прискорення цивільного процесу, але, на нашу думку, це певним чином зачіпає права суб'єктів цивільного процесу. Так, змагальність буде визначатися не в наданні сторонами різних доказів під час розгляду справи, а в переконанні суду, як арбітра, в належності, допустимості, достовірності та достатності таких доказів.

Треба врахувати, що поданих доказів може бути недостатньо, для того щоб суд міг вирішити справу та реалізувати право на справедливий суд для всіх учасників процесу, а подати більше доказів уже при розгляді справи є неможливим або занадто складним.

Зміни стосуються і розгляду справ в апеляційній інстанції. Відтепер докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом апеляційної інстанції лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього [1].

Наступним питанням є визначення обставин «об'єктивними», «поважними» для неподання вчасно доказів та, як наслідок, дозволу суду для їх подання. Законодавцем використовуються конструкції такі, як «суд може»,

«суд має право», «визнається судом». На нашу думку, у цьому випадку не враховується положення ст.19 Конституції України, де передбачено: «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України», ч.2 ст.8 Конституції України, згідно з якою закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [2]. Обґрунтовуючи вищенаведену позицію варто зазначити, що наділення суду широкими дискреційними повноваженнями дозволяє враховувати конкретні обставини справи з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав та свобод особи, однак використаний законодавчий підхід щодо меж судового розгляду не враховує вимог вищенаведених положень Конституції України, а також свідчить про неповноту правового регулювання суспільних відносин. Крім того, наявність у законопроекті подібних конструкцій є неприйнятною, оскільки може істотно ускладнити застосування відповідних положень та негативно позначитися на їх законодавчому розвитку.

Таким чином, новації щодо строків подання доказів ще потребують уваги законодавця, також потребує уваги питання розширення меж дискреційних повноважень суду та порядок їх здійснення з достатньою ясністю, беручи до уваги законну мету певного заходу, щоб забезпечити особі «адекватний захист від свавільного втручання.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/paran6160#n6160.
2. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. 1996. Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

Титаренко М.В.
аспірант кафедри адміністративного
та господарського права юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

СТИМУЛЮВАННЯ У ПРАВІ: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

Україна знаходиться на етапі активного реформування законодавства, що веде за собою необхідність змін норм що регулюють різні суспільні відносини. Норми права повинні інформувати суб'єктів про можливості вибору варіантів поведінки в рамках законодавства, впливати на їх інтереси в певному позитивному напрямку, схилити до того чи іншого позитивного поступку.

Сфера досліджень стимулювання як правової категорії на сьогоднішній день стає дедалі ширшою. Окремі проблеми правового стимулювання розглядалися різними представниками галузевих юридичних наук.

Стимулювання розглядається як один із способів реалізації правових норм, як один із основних правових засобів, що входять до методу правового регулювання, в якості міжгалузевого правового принципу, самостійного методу і правового засобу забезпечення правомірної поведінки і правової активності особистості, в якості позитивно-стимулюючого методу правового регулювання, не в якості метода правового регулювання в традиційному значенні слова, а в якості більш об'ємного елемента інформаційної дії права. Дослідження окремих особливостей стимулювання проводилося у межах цивільного, господарського, трудового, адміністративного, кримінального права.

Правовий стимул – це правове спонукання до законослухняної поведінки, яке створює для задоволення власних інтересів суб'єкта. Правові стимули класифікуються за багатьма критеріями. За галузевою належністю правові стимули поділяються на конституційні, адміністративні, цивільні, трудові тощо; залежно від обсягу – на основні (суб'єктивне право), часткові (законний інтерес) і додаткові (пільга); залежно від часу дії – на постійні (право на власність) і тимчасові (одноразова премія); залежно від змісту – на матеріально-правові (заробітна плата) і морально-правові (подяка). В залежності від елемента структури норми права можна виділити юридичний факт – стимул (гіпотеза), суб'єктивне право, законний інтерес, пільгу (диспозиція), заохочення (санкція). Також правові стимули можуть поділятися за предметом правового регулювання 1) конституційні; 2) цивільні; 3) екологічні та інші. За об'ємом: основні (суб'єктивне право); часткові (законний інтерес); додаткові (пільга). За часом дії: постійні та тимчасові.

У своїй діяльності люди враховують, що бажані або небажані ними правові наслідки обумовлені певними юридичними фактами. Тому в одних випадках вони прагнуть настання юридичних фактів, а в інших же, навпаки, перешкоджають їх появи.

На рівні диспозиції стимулюючим елементом виступає суб'єктивне право, яке виражає можливість дії і пов'язане із задоволенням власних інтересів.

Поряд з суб'єктивним правом стимулюючим засобом у диспозиції може бути і законний інтерес (охоронюваний законом інтерес), який є різновидом дозволений і спрямований на задоволення власних інтересів.

Суб'єктивне право – дозвіл, який зводиться в правову можливість, забезпечену юридичної необхідністю. Законний інтерес теж можна вважати можливістю, але переважно фактичної. Це лише дозволеність дій. Отже, законний інтерес є проста правова дозволеність, в якій відсутня вказівка діяти строго зафіксованим у законі чином і вимагати відповідної поведінки від інших осіб, їй не протистоїть конкретна юридична обов'язок. Дане положення може

служити головним критерієм для розмежування суб'єктивних прав і законних інтересів.

Пільга виражається в наданні, правомірного полегшення стану суб'єкта, що дозволяє йому повніше задовольнити власні інтереси та інші переваги або у частковому звільненні від виконання обов'язків, або полегшення умов їх виконання.

Заохочення виступає у ролі стимулу на рівні санкції, адже санкції можуть бути не тільки негативними, але й позитивними.

Основні ознаки правового заохочення:

а) вони пов'язані із заслуженою поведінкою

б) заохочення пов'язано з виключно добровільним вчинком;

в) заходи заохочення юридично схвалюють позитивні дії, виступаючи формою винагороди з боку суспільства та держави;

г) заохочення є взаємовигідним як для суспільства, так і для особи, яка заохочується;

д) заохочення є досить дієвим юридичним стимулом

Вивчення ролі і місця правових стимулів відіграє важливу роль в розумінні їх впливу на суспільні відносини. Це зумовлено передусім тим, що правові стимули є правовими засобами, які відображають початок правового регулювання та втілюють основні потреби суспільства, задовольняють інтереси суб'єктів права, та підвищують ефективність правового регулювання.

Чернявська Ганна
студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ОСНОВНІ РИСИ ОБМЕЖЕНЬ ТА ЗАБОРОН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

У контексті вітчизняних наукових процесів існує різне розуміння багатьох термінів, що спричиняє низьку ефективність їх використання та неодноманітність. Сфера застосування даних понять достатньо широка та стосується різних аспектів функціонування суспільства та держави в цілому. Але жодний нормативний акт на даний момент не дає чіткого тлумачення. Так, багато уваги приділяється пошукам єдиного підходу до визначення правових категорій, які розглядаються у даній статті.

На підставі аналізу наявних наукових і нормативно-правових джерел метою статті є здійснення комплексного аналізу та визначення основних рис обмежень та заборон у адміністративному праві.

Окремі аспекти теми виражено у дослідженнях таких науковців: В.Б. Авер'янова, С.В. Бобровник, В.С. Ковальського, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, П.М. Рабіновича, І.М. Сопілко, О.Д. Тихомирова, М.І. Хавронюка та інших.

Поняття «обмеження» означає установлення певних меж чого-небудь; зв'язування щось обмежувальними умовами; недопущення поширення чого-

небудь; бути межею чого-небудь [2, с. 810]. А «заборона» у свою чергу передбачає наказ не робити що-небудь; не допускати, не дозволяти користуватися чим-небудь, уживати щось, відбуватися, існувати чому-небудь [2, с. 376].

Аналізуючи юридичну літературу, варто зазначити стосовно існування трьох основних підходів щодо розуміння обмежень та заборон: по-перше, їх суцільне ототожнення, по-друге, включення заборон до числа обмежень, по-третє, їх повне розмежування. Беручи до уваги останній підхід, слід визначити основні риси обмежень та заборон у адміністративному праві. Третій підхід дозволяє найбільш точно простежити спільні та відмінні властивості вищезазначених понять.

Заборони та обмеження мають конкретні ознаки, серед яких є спільні і відмінні. Спільним є те, що ці правові категорії засновані на імперативних правових нормах, які не допускають вступати у правовідносини або вчиняти певні дії; вони стосуються чіткого кола осіб, тобто мають визначений та закріплений суб'єктний склад.

Різниця ж полягає в тому, що заборони не можуть бути скасовані з волі суб'єкта, який вступає у правовідносини. Також їм властиві принципова однозначність, імперативна категоричність, забезпечення дієвими юридичними механізмами [1, с. 41]. Обмеження можуть бути скасовані, але тільки за умови, що даний суб'єкт набуває потрібного статусу або здійснить необхідні дії; вони визначають межі дозволеного шляхом встановлення чітко визначених рамок, меж, правил [3].

Ще однією відмінністю є різні види відповідальності за порушення цих норм (кримінальна – за порушення заборон, адміністративна – обмежень). Наприклад, за порушення заборони щодо використання службових повноважень з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб статтею 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем) передбачено кримінальну відповідальність.

Так, за недотримання умов обмеження щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю статтею 172-4 КУпАП (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності) передбачено адміністративну відповідальність.

Література

1. Братко А.Г. Запреты в советском праве / А.Г. Братко. – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 1979. – С. 92.
2. Великий тлумачний словник сучасної _української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і В. Т. Бусел.— К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.— 1728 с.
3. Чорна В.Г. Особливості застосування правових обмежень в адміністративному праві / В.Г. Чорна // Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference «TOPICAL ISSUES OF SCIENCE AND EDUCATION» (December 18, 2017, Warsaw, Poland). – 2017. – № 7(7). – С. 50-53

Шарая А.А.
к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права
юридичного фак-ту

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРИМУСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Адміністративно-примусова діяльність є специфічним різновидом діяльності, що має власні характерні особливості. Наразі велика кількість наукових робіт присвячена окремим аспектам адміністративному примусу (наприклад, роботи Т.О. Коломоєць [1], А.Т. Комзюка [2], Р.С. Мельника [3], Т.О. Мацелик [4], А.О. Виприцького [5], В.В. Іванникової [6], В.В.Серафімова [7], Г.В. Грянки [8], О.В.Чайкіної [9] тощо). В той же час, майже відсутні наукові роботи, присвячені характеристиці сутності та особливостей адміністративно-примусової діяльності, що актуалізує дослідження відповідної проблематики.

Звертаючись до термінологічних джерел, слід зауважити, що адміністративна діяльність – це здійснення суб'єктом владних повноважень (суб'єктом публічної адміністрації) повноважень щодо: а) функцій сервісно-обслуговуючого змісту (надання адміністративних послуг); б) функцій загальноорганізаційного змісту (ухвалення внутрішніх адміністративних актів, організація та проведення заходів, пов'язаних із забезпеченням здійснення компетенції суб'єктом владних повноважень (суб'єктом публічної адміністрації); в) здійснення заходів адміністративно-примусового змісту; г) укладання та виконання адміністративних договорів; ґ) державне управління та регулювання [10, с. 6]. Таким чином, слід вважати, що адміністративно-примусова діяльність є частиною більш широкого поняття «адміністративна діяльність».

Адміністративним примусом в науці розуміють застосування до правозобов'язаних суб'єктів, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, особистісного, майнового, організаційного чи іншого характеру з метою попередження чи припинення протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, покарання за вчинення правопорушення, а також забезпечення громадського порядку і громадської безпеки [3, с. 7]. Тобто, адміністративно-примусова діяльність полягає у застосуванні заходів впливу морального, особистісного, майнового, організаційного чи іншого характеру.

Враховуючи розмаїття заходів впливу, які застосовуються в процесі адміністративно-примусової діяльності, слід зазначити, що їх не можуть застосовувати будь-які особи. Для цього, конкретний суб'єкт наділяється владними повноваженнями. Як правило, це прерогатива правоохоронних органів. Відповідно до законодавства, до правоохоронних органів належать органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового

контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [11].

Адміністративно-примусова діяльність, з огляду на її вплив на права та свободи осіб, здійснюється виключно в межах і формах, встановлених адміністративно-правовими нормами. Напрями адміністративно-примусової діяльності, правила застосування відповідних примусових заходів чітко визначені законодавством, тому така діяльність носить підзаконний характер.

Основним методом, що застосовується в адміністративно-примусовій діяльності є примус, який полягає в тому, що особу «примушують, силують» свідомо здійснити ті чи інші дії, або ж утриматися від них, підкорившись всупереч своїм бажанням; схиляють до певної моделі поведінки чи за допомогою силового тиску (усупереч її волі) обмежують свободу її вибору.

Метою адміністративно-примусової діяльності є не лише реакція на адміністративні правопорушення, а й їх превенція, переривання, а також попередження та боротьба з надзвичайними подіями. Слід зазначити, що мета має досить багатоаспектну спрямованість (попередження, припинення протиправних діянь та надзвичайних умов, локалізація їх наслідків, створення умов для можливого у майбутньому притягнення винних осіб до відповідальності, забезпечення провадження в справах про правопорушення, перевиховання правопорушників).

Таким чином, можна зробити висновок, що адміністративно-примусова діяльність – це нормативно врегульована діяльність спеціально уповноважених суб’єктів, спрямована на застосування до фізичних та/або юридичних осіб заходів морального, майнового, фізичного та/або іншого впливу з метою попередження, припинення адміністративних правопорушень та надзвичайних умов, притягнення винних до адміністративної відповідальності. До ознак адміністративно-примусової діяльності слід віднести: 1) вона є специфічним видом адміністративної діяльності; 2) має прояв у застосуванні заходів психологічного, фізичного, морального, майнового, організаційного впливу на фізичних та юридичних осіб; 3) застосовується самостійно спеціальними суб’єктами, що мають на це відповідні повноваження (органи поліції, митної служби, прикордонної служби, фіскальні органи тощо); 4) вона реалізується виключно в межах та у спосіб, визначений законодавством; 5) застосовується в примусовому порядку, тобто незалежно від волі і бажання осіб, щодо яких впроваджується така діяльність; 6) має багатоаспектну цільову спрямованість (попередження, припинення протиправних діянь та надзвичайних умов, локалізація їх наслідків, створення умов для можливого у майбутньому притягнення винних осіб до відповідальності, забезпечення провадження в справах про правопорушення, перевиховання правопорушників).

Література

1. Коломоєць Т.О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Т.О. Коломоєць / Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2005. — 43 с.
2. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / А.Т. Комзюк / Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2002. — 37 с.

3. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов’язаних з відповідальністю : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Р.С. Мельник / Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2002. — 19 с.
4. Мацелик Т.О. Адміністративний примус в діяльності органів державної податкової служби України : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Т.О. Мацелик / Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2005. — 17 с.
5. Виприцький А.О. Адміністративний примус в умовах надзвичайного стану : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А.О. Виприцький / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. — Д., 2011. — 20 с.
6. Іванникова В.В. Адміністративний примус у кредитно-фінансовій діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В.В. Іванникова / Запоріз. нац. ун-т. — Запоріжжя, 2011. — 15 с.
7. Серафімов В.В. Адміністративний примус у сфері торговельного мореплавства : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.В. Серафімов / Одес. нац. юрид. акад. — О., 2000. — 22 с.
8. Грянка Г.В. Адміністративно-процесуальний примус (за Кодексом України про адміністративні правопорушення) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Г.В. Грянка / Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 16 с.
9. Чайкіна О.В. Особливості застосування заходів адміністративного примусу у сфері державної безпеки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.В. Чайкіна / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». — Х., 2011. — 18 с.
10. Адміністративне право України: словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова; Держ. Вищ.навч. закл. «Запоріз. нац. Ун-т». — К. : Ін Юре, 2014. — 520 с.
11. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 11. — Ст. 50.

Шевченко Катерина
студент 3 курсу юридичного факультету
Наук. кер.: к.ю.н., доц. Узунова О.В.

ДО ПИТАННЯ ПРО СЛУЖБОВУ ОСОБУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ’ЄКТА ЗЛОЧИНУ

Суб’єкт злочину є важливим елементом кримінально-правової кваліфікації, оскільки він виступає як елемент складу злочину, фактично даючи відповідь на питання: чи може притягатися та чи інша особа до кримінальної відповідальності за вчинене нею діяння? Особливого значення суб’єкт набуває для злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов’язаної з наданням публічних послуг. Правильна діяльність службових осіб публічного апарату захищає права та законні інтереси фізичних та юридичних осіб, а тому, цілком логічно, що службові особи мають користуватися повагою та довірою

громадян, що є неможливим, якщо вони виявляють особисту заінтересованість у ході роботи.

Для ст. 364 КК України характерна наявність спеціального суб'єкта – службової особи. Примітка до цієї ж статті чітко вказує, що службовою особою слід вважати таку особу, яка постійно, тимчасово чи за спеціальними повноваженнями здійснює функції представника влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функції, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління зі спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Також службовими особами визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, в тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах в порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародних організацій чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів [1].

Таким чином, можна виокремити такі категорії осіб, які згідно зі законодавчим визначенням підпадають під категорію "службова особа":

1. Представники влади. До них належать народні депутати України, депутати Верховної АРК, депутати місцевих рад, прокурори, судді тощо. Однак, слід зазначити, що технічні працівники адміністративних органів, водії, консультанти не наділені організаційно-розпорядчими функціями, а отже вони не є представниками влади. Особа визнається службовою особою не тільки, коли вона постійно виконує організаційно-розпорядчу функцію, а й тоді, коли вона виконує їх тимчасово або за спеціальним повноваженням. При цьому не важливо, яким чином вона здобула посаду (шляхом призначення чи виборів), отримує вона за це плату або виконує свої обов'язки на громадським засадах.

2. Представники органів виконавчої влади – це особи, які постійно або тимчасово виконують функції виконавчої влади, а отже обіймають певні посади в органах виконавчої влади. Вищим органом у системі виконавчої влади є Кабінет Міністрів України. До складу цих органів входить система центральна система органів виконавчої влади і система місцевих органів виконавчої влади.

3. Громадянин як суб'єкт підприємницької діяльності. Це можливо за умови, коли в нього виникає можливість виконання службових обов'язків (наприклад, наймаючи особу за трудовим договором). Особа, яка здійснює

підприємницьку діяльність, однак немає найманих працівників не визнається службовою особою, оскільки здійснює керування самим собою та свої майном [2].

4. Посадові особи іноземних держав мають відповідати усім ознакам службових осіб, за виключенням того, що вони не можуть здійснювати функції представників влади та перебувати на державній службі.

Не є суб'єктами службових злочинів працівники підприємств, установ і організацій, які виконують професійні (лікар, педагог), виробничі (водій) або технічні (технічний секретар, охоронець, вантажник, сторож) обов'язки. Однак, якщо викладач на екзамені ставить позитивну оцінку за незаконну винагороду або лікар виписує фальшиву довідку, їх дії визнаються такими, що здатні породжувати, припиняти або змінювати правовідносини, а тому вони набувають ознак організаційно-розпорядчих дій.

До відповідальності за цією статтею можна притягнути особу, яка досягла шістнадцятирічного віку, що видається цілком нелогічним, оскільки зрозуміло, що ні суддею, ні народним депутатом, ні членом міжнародної парламентської асамблеї неможливо стати не досягнувши відповідного віку, а цей вік зазвичай є значно більшим ніж шістнадцять років [3]. Тому, можна зробити висновок, що ця норма розрахована на осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність та на осіб, що за звичайних обставин не є суб'єктами цього злочину. Службові особи – це особлива категорія суб'єктів, які володіють сукупністю повноважень і можливостями впливу на певні сфери суспільного життя. Незаконні дії даної категорії осіб можуть спричинити негативні наслідки для інтересів зацікавлених осіб і водночас незаконно посприяти інтересам інших.

Сучасна концепція розвитку нашої держави передбачає цілковиту довіру громадян до державних органів, органів місцевого самоврядування, однак це складно реалізувати на практиці через ряд об'єктивних причин. Нажаль, не останнє місце у цьому переліку займають зловживання владою та службовим становищем, які здійснюють службові особи. Відповідно, такі дії мають піддаватися не тільки громадському осуду, а й заходам юридичної відповідальності. КК України деталізує поняття службової особи як суб'єкта злочину, з метою зменшити відповідний кримінальний прояв у цій області суспільного життя, а наукові пояснення допомагають правильному застосуванню норм на практиці, здійснюючи своєрідне тлумачення норм законодавства. Саме тому необхідно приділяти питанню дослідження суб'єкта злочину першочергове значення.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua
2. Кочеров М.В. Поняття службової особи як суб'єкта незаконного збагачення / М.В. Кочеров // Адвокат. – 2012. – № 9 (144). – Серія: Наука і практика. – С. 37-40.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та доповн. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.

Шевченко Михайло
аспірант кафедри адміністративного
та господарського права юридичного фак-ту
Наук. кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ЗУПИНЕННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ТА ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Транснаціональний характер найбільш масштабних процесів відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, а також нагальність подальшого знешкодження глобальних та місцевих терористичних угрупувань шляхом унеможливлення їх матеріально-технічного забезпечення визначають необхідність ефективного співробітництва держав у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, насамперед, шляхом своєчасного та дієвого зупинення підозрілих фінансових операцій. Із цією метою вітчизняним законодавством запроваджено відповідний адміністративно-правовий механізм.

Так, закріплюючи можливість зупинення фінансових операцій у рамках міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ВД/ФТ), абз. 3 ч. 3 ст. 23 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон про запобігання та протидію ВД/ФТ) уповноважує Державну службу фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) на виконання відповідного запиту уповноваженого органу іноземної держави видати доручення суб'єкту первинного фінансового моніторинг (далі – суб'єкт ПФМ) зупинити чи поновити проведення або забезпечити проведення моніторингу фінансових операцій протягом строку, встановленого таким запитом [1].

Більш докладно зупинення фінансових операцій у рамках міжнародного співробітництва врегулював Порядок прийняття Державною службою фінансового моніторингу України рішення про зупинення фінансових операцій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2015 р. № 1200 (далі – Порядок зупинення фінансових операцій Держфінммоніторингом).

Зокрема, встановлено, що у разі надходження до Держфінмоніторингу запиту уповноваженого органу іноземної держави про зупинення чи поновлення проведення або забезпечення проведення моніторингу фінансових операцій вказана інформація негайно обробляється та аналізується Держфінмоніторингом. За результатами аналізу запиту Держфінмоніторинг невідкладно розглядає порушене у ньому питання та, якщо рішення є позитивним, він негайно, але не пізніше наступного робочого дня з дня його підписання надсилає доручення, сформульоване залежно від суті запиту,

суб'єкту ПФМ (пункти 1-2 розділу ІІ Порядку зупинення фінансових операцій Держфінмоніторингом) [2].

Разом з тим, привертає увагу те, що строк зупинення проведення або забезпечення проведення моніторингу таких фінансових операцій встановлюється Держфінмоніторингом відповідно до строку, визначеного у запиті (абз. 3 п. 3 розділу ІІ Порядку зупинення фінансових операцій Держфінмоніторингом) [2].

Поновлення проведення фінансових операцій, зупинених за зазначених обставин, відповідно до абз. 8 ч. 5 ст. 17 Закону про запобігання та протидію ВД/ФТ має забезпечити суб'єкт ПФМ наступного робочого дня після дня отримання ним доручення Держфінмоніторингу про це [1].

Таким чином, для зупинення фінансових операцій у рамках міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії ВД/ФТ необхідними є надходження до відповідного запиту уповноваженого органу іноземної держави, визнання його Держфінмоніторингом законним та обгрунтованим із наступним складенням та направленням суб'єкту ПФМ відповідного доручення Держфінмоніторингу. Виконання такого доручення суб'єктом ПФМ відбувається за загальними правилами. При цьому, строк зупинення фінансових операцій національним законодавством не обмежується та має відповідати тому, що вказаний у запиті. Поновлення проведення фінансових операцій відбувається виключно за окремим дорученням Держфінмоніторингу.

Разом з тим, видається очевидним, що відсутність абсолютно визначених строків зупинення фінансових операцій за запитами уповноваженого органу іноземної держави або критеріїв їх розумності свідчить про неналежний рівень процедурних гарантій від необґрунтованого перешкоджання користування активами та малоймовірність рішення про зобов'язання поновити проведення відповідних фінансових операцій за підсумками судового оскарження.

Іншим недоліком правового регулювання зупинення фінансових операцій у рамках міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії ВД/ФТ видається відсутність положень про це у профільній статті Закону про запобігання та протидію ВД/ФТ, що не забезпечує єдність норм права за предметним критерієм, а отже, не є несумісним з юридико-технічними стандартами підготовки нормативно-правових актів.

Література

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII. Дата оновлення: (21 грудня 2016 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18 (дата звернення: 11 березня 2018 р.).
2. Порядок прийняття Державною службою фінансового моніторингу України рішення про зупинення фінансових операцій: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2015 р. № 1200. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0123-16 (дата звернення: 11 березня 2018 р.).

Шелудько Оксана
студент освітнього рівня магістр 1 курсу юридичного фак-ту
Наук.кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна знаходиться на стадії інтенсивного розвитку в сфері науки, культури, права, тому сфера інтелектуальної власності займає особливе місце серед її основних ресурсів і науково-технічного потенціалу.

Актуальні проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні в своїх працях розглядали: З. Н. Братуся, Е. А. Суханова, В. П. Шатрова, М. М. Богуславського, О. А. Підопригори, Р. Б. Шишки та інші вчені-правники.

Існуюча в Україні нормативно-правова база, що забезпечує правову охорону об’єктів інтелектуальної власності та порядок їх використання, має цілу низку проблем, які стосуються невідповідності деяких норм законодавства нормам міжнародного права. Крім того, ця база не завжди може надати ефективний захист прав об’єктів інтелектуальної власності та створити цивілізований ринок таких об’єктів. Однак, не дивлячись на цілу низку недоліків, національна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні загалом функціонує на задовільному рівні й формально відповідає основним міжнародним вимогам і стандартам.

Правовідносини, що стосуються сфери інтелектуальної власності, регулюються окремими положеннями Конституції України, нормами Митного, Цивільного, Кримінального кодексів України, відповідними процесуальними кодексами, спеціальними законами та багатьма підзаконними нормативними актами. Однак, існують проблеми, що стосуються ефективності системи охорони інтелектуальної власності та які потребують термінового вирішення. Саме вони перешкоджають розвитку інноваційної діяльності. Як відомо, успіх вирішення важливих соціальних, економічних і політичних проблем залежить від інтелектуального потенціалу суспільства й рівня його культурного розвитку.

Україна повинна створити належний захист інтелектуальної власності, адже його відсутність може стати обмеженням та суттєвою проблемою для міжнародної торгівлі. Недостатній рівень захисту інтелектуальної власності перешкоджає експорту та прямим іноземним інвестиціям, а також негативно впливає на імідж України як економічного партнера.

Невизначеність у законодавстві багатьох моментів регулювання правовідносин у сфері, що стосується інтелектуальної діяльності, та відсутність належного захисту приватних прав власності на результати інтелектуальної діяльності допускає високий рівень правопорушень в цій сфері. Зокрема, таких як піратство, розповсюдження підробленої продукції, незаконне використання торговельних марок, нечесна конкуренція, що разом завдає величезних збитків в галузях, де переважає інтелектуальна діяльність.

Водночас, охорона права інтелектуальної власності, у тому числі його захист, повинні відповідати сучасним вимогам, бути демократичними, легкодоступними, прозорими тощо [1, с. 214].

Слід посилити попереджувальні заходи, а також підвищити кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності. Ефективність цих заходів мають забезпечувати спеціальні органи державної влади, які матимуть особливі повноваження щодо регулювання та контролю. Хоча існують випадки, коли надмірний і необґрунтований захист інтелектуальної власності викликав зворотний ефект і став причиною обмеження міжнародної торгівлі. Тому, сьогодні важливо забезпечити компроміс між економічною ефективністю та стимулами до інтелектуальної діяльності, який підтримує захист інтелектуальної власності.

Отже, у сфері законодавчого забезпечення правової охорони інтелектуальної власності наявні прогалини, які становлять один з найголовніших чинників, що перешкоджають утворення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності. Слід зазначити, що система заходів щодо забезпечення захисту інтелектуальної власності потребує у погодженні з міжнародними стандартами.

Велике значення має відсутність компетентних органі, які б контролювали сферу інтелектуальної власності.

Література

1. Бошицький Ю. Л. Удосконалення національного законодавства в сфері інтелектуальної власності: проблеми та перспективи // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. / НАН України, Київський ун-т права; редкол.: Шемшученко Ю. С., Бошицький Ю. Л. та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2011. – С. 7-11.
2. Орлюк О. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи / О. Орлюк // Право України. – 2011. – № 3. – С. 15.
3. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: навч. посіб. / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін. – К.: Національна академія управління, 2014. – 352 с.

Шимон Олександра Миколаївна
Аспірант кафедри адміністративного
та господарського права юридичного фак-ту

ОБМЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ

У системі запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією є багато різноманітних елементів, які у сукупності надають змогу з'ясувати сутність, значення і мету такого запобігання. Одним із елементів такої комплексної сфери запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією є обмеження, що встановлюються законодавством до державних службовців. З одного боку, їх існування може певним чином впливати на повноту реалізації державними службовцями своїх прав (наприклад, як фізичних осіб), однак, з іншого боку, вони встановлюють фундамент для запобігання корупційним явищам в системі державної служби, що є позитивним компонентом комплексу дій, направлених на існування

правової, законної, стабільної, ефективної системи державної служби. Тому питання обмежень у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, а також правові та процедурні аспекти їх застосування набувають неабиякої актуальності і нагальності ретельного дослідження.

З метою правильного і доцільного оперування поняттям «обмеження», перш за все, слід з'ясувати його дійсну сутність і значення. Звертаючись до термінології законодавства, можна зустріти поняття «обмеження» у різних сферах (адміністративно-правова, кримінально-правова, цивільно-правова, господарсько-правова, трудова тощо), однак легальної дефініції, яка б відображала реальний зміст і сутність такого поняття, не закріплено нормативно. Словник української мови визначає значення слова «обмеження» як 1) дія за значенням «обмежити», або 2) правило, настанова, що обмежує чиї-небудь права [1, с. 536], в той же час «обмежувати» означає 1) установлювати певні межі чого-небудь; зв'язувати щось обмежувальними умовами; не допускати поширення чого-небудь; локалізувати; 2) бути межею чого-небудь; відділяти, відгороджувати щось від чого-небудь [1, с. 536].

Ознайомлюючись із положеннями доктринальних джерел, варто звернути увагу на застосування різних формулювань поняття «обмеження», серед яких можна зустріти такі як «правообмеження», «обмеження права», «правове обмеження» тощо. Так, наприклад А.М. Денисова зазначає, що «правові обмеження» в загальному їх вигляді – це «встановлені законодавством виключення з правового статусу громадянина, які носять превентивний характер, убезпечують від можливих несприятливих наслідків, як суб'єктів, по відношенню до яких діють ці самі обмеження, так і інших осіб» [2, с. 52]. Не можна не погодитись із тим, що обмеженнями є певні винятки із загального правила, які встановлюються із певною метою, а також варто наголосити саме на превентивному характері цих засобів. На думку М.А. Комзюка, «правові обмеження – це юридичні інструменти (засоби), за допомогою яких забезпечується досягнення деяких цілей правового регулювання. Цілі ці можуть бути різними, але, в кінцевому результаті, вони зводяться до справедливої впорядкованості суспільних відносин шляхом встановлення певних кордонів, що обмежують допустимість поведінки» [3, с. 54]. Ю.М. Старилов, з'ясовуючи сутність правових обмежень у питаннях державної служби, наголошує на тому, що головна мета правових обмежень – це забезпечення ефективного функціонування державної служби, встановлення правових бар'єрів перед можливими зловживаннями державних службовців, створення умов для належного виконання посадових повноважень і реалізації встановлених Конституцією прав і свобод службовців [4, с.335]. Тобто, знову зроблено акцент на превентивному характері цих правових інструментів та їх ролі у системі державної служби.

Детально категорію «обмеження» проаналізовано А.В. Басовим, який зазначає, що поняття «обмеження» пов'язане із дуже широкою сферою застосування і пропонує розуміти обмеження як юридичні та фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади, що заснована на законі та направлена на досягнення відповідних цілей, в результаті якої зменшуються варіанти дозволеної нормами права поведінки фізичних та юридичних осіб шляхом встановлення різного роду меж такої поведінки, що в обов'язковому

порядку мають тимчасовий, просторовий та суб'єктивний характер [5, с. 32]. Тобто, науковцем акцентовано увагу на суб'єктному (що це юридичні та фактичні наслідки діяльності уповноважених органів державної влади) та об'єктному (зменшення варіантів дозволеної нормами права поведінки фізичних та юридичних осіб) елементах обмежень. Тобто, у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, обмеження – сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні максимально допустимої форми правовідносин і правових кордонів у варіантах поведінки задля превенції правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Враховуючи позиції науковців щодо характеристики обмежень, слід звернути увагу на запропонований О.В. Малько перелік загальних ознак правових обмежень, серед яких: 1) пов'язані з несприятливими умовами (загроза або позбавлення певних цінностей) для здійснення власних інтересів суб'єкта, бо спрямовані на їх стримування і одночасно на задоволення інтересів протилежної сторони у правовідносинах і суспільних інтересах щодо охорони і захисту; 2) повідомляють про зменшення обсягу можливостей, свободи, а отже, і прав особистості, що здійснюється за допомогою обов'язків, заборон, покарань, призупинень і т.п., які зводять різноманіття в поведінку суб'єктів до певного «граничного» стану; 3) виражають собою негативну правову мотивацію; 4) спрямовані на захист суспільних відносин, виконують охоронну функцію; 5) передбачають зниження негативної активності [6, с. 59-60]. Враховуючи перелік загальних ознак, можна сформулювати перелік ознак, які притаманні обмеженням у сфері запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією:

- нормативний характер – їх перелік встановлюється законодавством, є конкретні норми, що визначає зміст таких обмежень;
- індивідуальний характер – поширюються на конкретну особу – державного службовця і мають персоніфікований зміст;
- превентивний характер – направлені на запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією;
- лімітуючий характер – встановлюють конкретні межі в діяльності суб'єктів, або обов'язок утримуватись від певних дій;
- примусовий характер – визначаються поза волею і бажанням суб'єкта, за їх порушення передбачається реакція держави у вигляді юридичної відповідальності.

Таким чином, можна підсумувати, що обмеження – це сукупність правових інструментів, які полягають у встановленні максимально допустимої форми правовідносин і правових кордонів у варіантах поведінки задля превенції правопорушень, пов'язаних із корупцією. До ознак, які їм притаманні, можна віднести: нормативний характер (їх перелік встановлюється законодавством, є конкретні норми, що визначає зміст таких обмежень); індивідуальний характер (поширюються на конкретну особу – державного службовця і мають персоніфікований зміст); превентивний характер (направлені на запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією); лімітуючий характер (встановлюють конкретні межі в діяльності суб'єктів, або обов'язок утримуватись від певних дій); примусовий характер (визначаються поза волею і бажанням суб'єкта, за їх порушення передбачається

реакція держави у вигляді юридичної відповідальності). Нормативна основа визначення обмежень як засобів запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією складається із матеріального законодавства (спеціальний закон), процесуального законодавства (Кодекс України про адміністративні правопорушення), а також підзаконних нормативно-правових актів.

Література

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980.;
2. Том 5, К. : Наукова думка, 1974. - 840 с.
3. Денисова А. М. Правові обмеження: поняття, види, функції / А. М. Денисова // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 2. – С. 51–55.
4. Комзюк М. А. Поняття, зміст, види та форми обмеження особистої свободи громадян за адміністративним правом [Електронний ресурс] / М. А. Комзюк // Європейські перспективи. - 2015. - № 1. - С. 52-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_1_11.
5. Старилов Ю.Н. Служебное право: учебник / Ю.Н. Старилов. – М.: БЕК, 1996. – 698 с.
6. Басов А.В. Поняття «обмеження» як юридична категорія: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / А.В. Басов // Адміністративне право і процес. – 2013. - № 1(3). – С. 27-33 - Режим доступу http://law.univ.kiev.ua/images/stories/app/20133.pdf.
7. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве : теоретико-информационный аспект / А.В. Малько. – Саратов : Из-во Сарат. Ун-та, 1994. – 184 с.

Шумейко Іван
Аспірант кафедри адміністративного та
господарського права юридичного фак-ту
Наук.кер.: д.ю.н., проф. Коломоєць Т.О.

СИСТЕМА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Досліджуючи діяльність суб'єктів владних повноважень в конкретній сфері суспільних відносин, слід поділяти їх на суб'єктів загальної та спеціальної компетенції. В контексті предмета дослідження, суб'єктами владних повноважень загальної компетенції, діяльність яких має вплив на учасників корпоративних правовідносин, є Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні, Президент України як глава держави, суди, Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) як вищий орган в системі органів виконавчої влади. При цьому не можна ототожнювати суб'єктів владних повноважень і суб'єктів публічного адміністрування, оскільки до останніх недоцільно відносити органи законодавчої та судової влади. Суб'єктами спеціальної компетенції, в свою чергу, є Міністерство юстиції України (далі –

Мін'юст), його територіальні органи, державні реєстратори, державні та приватні нотаріуси, Національна комісія з цінних паперів та фондовому ринку (далі – НКЦПФР), її територіальні органи, Міжвідомча комісія з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню підприємств.

Отже, адміністративно-правовій протидії порушенням корпоративних прав (далі – АПП ПКП) присвячена діяльність одночасно кількох суб'єктів владних повноважень (у тому числі делегованих повноважень) загальної та спеціальної компетенції за критерієм завдання діяльності того чи іншого суб'єкта. Ці суб'єкти утворюють не конгломерат, а систему з внутрішніми субординаційними (вертикальними) та координаційними (горизонтальними) зв'язками. Як зазначає В. Колпаков, відсутність у структурних компонентів певної сукупності інтегративних якостей робить зазначену сукупність конгломеративним утворенням [1, с. 35].

При цьому, такі зв'язки маються не лише всередині системи суб'єктів публічного адміністрування (тих, що здійснюють АПП), а й поєднують цю систему з органами законодавчої та судової влади, а також з суб'єктами корпоративних правовідносин. Як слушно зазначає Т. Кагановська, визначаючи організаційно-правовий бік форми державного управління і державного регулювання, не можна відокремлювати діяльність органів виконавчої влади від діяльності органів законодавчої влади [2, с. 153]. Тому, опис зовнішнього зв'язку між системою суб'єктів АПП ПКП слід почати з діяльності Верховної Ради України, яка приймає закони, на підставі та в межах яких здійснюється АПП ПКП (та які є обов'язковими і для суб'єктів корпоративних правовідносин), а також здійснює кадрові повноваження щодо КМУ. В свою чергу, Президент України підписує чи ветує закони; здійснює підзаконну нормотворчість; здійснює кадрові повноваження щодо КМУ і НКЦПФР. Визначаючи співвідношення суб'єктів загальної компетенції, про яких йдеться, В. Авер'янов зазначав, що Президента не можна цілком ідентифікувати з якоюсь однією гілкою влади, і хоча він функціонально і є «носієм» важливих повноважень виконавчої влади, проте структурно він не належить до системи органів виконавчої влади [3, с. 11]. КМУ, як суб'єкт загальної компетенції, здійснює підзаконне правове регулювання (визначає порядок контролю у сфері державної реєстрації, затверджує модельний статут і т.п.); визначає правову основу діяльності Мін'юсту; поряд з цим, при КМУ функціонує Міжвідомча комісія з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню підприємств, яка координує дії інших суб'єктів АПП ПКП. Мін'юст забезпечує формування і реалізує державну політику у сферах державної реєстрації; нотаріату; примусового виконання, однак переважно вступає у правовідносини з іншими суб'єктами АПП ПКП, а не безпосередньо з суб'єктами корпоративних правовідносин (крім діяльності комісій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації).

Інший «блок» суб'єктів АПП ПКП має одразу два напрямки взаємодії: внутрішній (в порядку підлеглості, підконтрольності та підзвітності з суб'єктами вищого рівня) та зовнішній – з суб'єктами корпоративних правовідносин, вступаючи з ними в адміністративно-правові відносини. На цих

суб'єктів (до яких належать суб'єкти державної реєстрації юридичних осіб, органи нотаріату, органи державної виконавчої служби і приватні виконавці, НКЦПФР та її територіальні органи) за певними винятками, покладена безпосередня реалізація форм і методів АПП ПКП.

Окремим напрямком є взаємодія суб'єктів АПП ПКП із органами судової влади, яка полягає у виконанні суб'єктами АПП ПКП рішень судів за наслідками розгляду спорів приватно-правового характеру (тоді як процес виконання врегульований нормами публічного права), а також у вирішенні спорів публічно-правового характеру за участю самих суб'єктів АПП ПКП, під час яких перевіряється законність їхніх рішень, дій та бездіяльності. При цьому, як результати виконання судових рішень (в першому випадку), так і результати вирішення публічно-правових спорів (в другому випадку) мають безпосередній стосунок до прав та інтересів учасників корпоративних правовідносин.

Таким чином, суб'єкти АПП ПКП взаємодіють між собою та із суб'єктами корпоративних правовідносин. Внутрішні зв'язки системи ґрунтуються на субординаційних та координаційних засадах, зовнішні – опосередковані повноваженнями суб'єктів АПП ПКП, з однієї сторони, та правами і обов'язками суб'єктів корпоративних правовідносин, з іншої.

Література

1. Колпаков В. Предмет адміністративного права: сучасний вимір / В. Колпаков // Юридична Україна. – 2008. – № 3. – С. 33–38.
2. Кагановська Т. Щодо поняття та змісту сучасного державного управління / Т. Кагановська // Право України. – 2010. – № 12. – С. 152–158.
3. Авер'янов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі / В. Авер'янов // Право України. – 2005. – № 4. – С. 10–16.

СЕКЦІЯ «ІСТОРИЧНІ НАУКИ»

Андрієвська Валерія
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Грушева Т.В.

УПА ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

В сучасній українській історіографії є актуальним питання ставлення діячів Української Повстанської Армії до національних меншин в ході боротьби за здобуття незалежності України. Сьогодні відкриваються нові факти залучення представників різних національностей до лав УПА та включення їх у збройну боротьбу. Радянська пропаганда переконувала, що УПА масово винищувала неукраїнців і намагалася створити моноетнічну державу. І досі цей міф активно тиражується, хоча оприлюднені факти переконливо свідчать, що Українська Повстанська Армія розробила власну модель стосунків з національними меншинами – «Воля народам, воля людині!». Ми погоджуємося з думкою дослідника В. В'ятровича про те, що головна мета боротьби УПА полягала у здобутті незалежної Української держави у межах етнічних

українських земель. Повстанці формулювали своє ставлення до представників національних меншин виключно через призму ставлення конкретних людей або структур (а не національностей як спільноти) до боротьби УПА та до самої Української держави [1, с. 178].

Відомо, що УПА разом з проводом ОУН(Б) проводили активну агітаційну діяльність по залученню національних меншин у свої лави. Агітаційно-пропагандистську діяльність, спрямовану на представників різних народів, ОУН(б) і УПА проводили різноманітними способами, насамперед за допомогою друкованих видань, переважно шляхом поширення листівок, меншою мірою – газет, журналів, брошур. Усі вони друкувалися як українською, так і іншими мовами (англійською, вірменською, грузинською, польською, російською тощо). Із середини 1943 р. з'являється значна кількість листівок, звернених до представників різних народів, які служили в німецькій армії, зокрема, таких як: «Добровольці при німецьких військових частинах!», «Грузини!», «Азербайджанці!», «Узбецькі аскери!», «Кубанці – славні правнуки запорізьких козаків!», «Звернення до російських полонених!», «До узбеків, казахів, туркменів, башкирів, татар, народів Уралу, Волги і Сибіру, народів Азії!», «Солдатен!» та багато інших [2, с. 84-85]. Таким чином, факт залучення у свої лави не тільки українців свідчить про те, що великий агітаційний ресурс ОУН(Б) і УПА був спрямований на представників різних народів та національностей.

До УПА вже на початковому етапі існування почали залучати різні національності. Весною 1943 р. одним із перших приймати до своїх лав «батальйонців» (тобто бійців національних підрозділів німецької армії) почав бандерівський відділ УПА під командуванням Івана Климишина – «Крука», що діяв на Крем'янеччині. Були колишні червоноармійці і в складі мельниківському відділу «Хріна», який разом із «бандерівцем» «Круком» у той же час також партизанив у цьому ж районі. Станом на літо 1943 р. в загоні «Хріна», окрім чотирьох калмиків, були ще й інші вояки-неукраїнці. Серед них, зокрема, декілька росіян, білорус і грузин [3, с. 36]. Отже, різний етнічний компонент зустрічається у складі УПА на початку існування.

На жаль, ми не маємо точних даних про кількість не українців в лавах УПА, як і точної кількості всіх учасників УПА. Але хочемо вказати декілька цікавих прикладів, які руйнують міфи про моноетнічність повстанських підрозділів. Одним з них є бельгієць Альберт Газенбрукс, що відсидів за свої переконання в радянських таборах. Газета Нью-Йорк Таймс писала з цього приводу: «З Сибіру повернувся до Брюсселя бельгієць Альберт Газенбрукс, що був довший час речником підпільної короткохвильової радіостанції Української Повстанської Армії в Карпатах, Україна [5].

Згадаємо також єврея Мандика Хасмана, що своїм прикладом розбиває ще один міф про антисемітизм в лавах УПА. Втікаючи від відправки на примусові роботи до Німеччини, він приєднався до лав повстанців. «Партизани прийняли Мандика, врятувавши таким чином від неволі, а може, й смерті. А він віддячив вірною службою. Чотирнадцятилітній хлопчина, з двома класами освіти (більше не дозволила війна) допомагав партизанам чим міг і умів, а

оскільки з дитинства любив коней, то саме робота з кіньми стала для нього головною. Хлопцеві довіряли, тож незабаром він став особистим "водієм" сотенного, спочатку "Довбуша", згодом "Хоми", а потім навіть курінного "Голубенка" [4]». Отже, перед нами яскравий приклад людини, що, незважаючи на свій юний вік, долучилася до боротьби в лавах УПА і допомагала всіма можливими засобами.

Ми погоджуємося з думкою дослідника В. Деревінського, що етнонаціональна політика ОУН(б) і УПА в напрямі створення фронту спільної боротьби поневолених народів справила помітний вплив на ефективність боротьби українського національно-визвольного руху в роки Другої світової війни. Адже саме завдяки такій доцільній етнонаціональній політиці ОУН(б) і УПА було обмежено боротьбу між українським національно-визвольним рухом і представниками інших поневолених народів, які перебували в складі окупаційних армій на території України. Це закладало основи дружби і взаємодопомоги між різними націями та вело до посилення спільних зусиль у боротьбі за незалежність своїх народів. Таким чином, хоча ОУН(б) не вдалося створити реально діючого фронту спільної боротьби поневолених народів на території СРСР, проте були закладені реальні для цього передумови. Підвалини цього фронту стали основою подальшої співпраці представників поневолених народів у еміграції та діяльності визвольних рухів різних народів, які боролися за своє державне визволення на території Радянського Союзу [2, с. 73].

Таким чином, підрозділи українських повстанців не були моноетнічним. З самого початку свого утворення УПА спрямовувала свої агітаційні ресурси на включення до своєї боротьби представників усіх національностей для ведення боротьби за повалення імперських режимів. У лавах УПА служили представники різних національностей: росіяни, білоруси, євреї, німці, грузини, татари, вірмени, бельгійці та багатьох інших. Всі вони внесли свою частку в боротьбу українського народу за створення незалежної держави.

Література

1. Війна і міф. Невідома Друга Світова / за ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 272 с.
2. Деревінський В. Ставлення ОУН(б) і УПА до сусідніх народів та національних меншин / Василь Деревінський. – К. : Інститут історії України НАН України, 2006. – 149 с.
3. Стецишин О. Бандерівський інтернаціонал. Грузини, росіяни, євреї… / Олег Стецишин. Центр дослідження визвольного руху. – Львів : Часопис, 2015. – 328 с.
4. Повстанський Гаврош Мандик Хасман [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/06/8/41955/ [Дата доступу : 20.12.2017]. – Назва з титулу екрану.
5. Радіостанція УПА «Афродита»: «Ви чуєте голос вільної України...» [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/06/11/41933/ [Дата доступу : 20.12.2017]. – Назва з титулу екрану.

Білун Поліна
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н, доц. Черкасов С.С.

ІДЕЯ МІЖМОР'Я СЬОГОДНІ: ПЛАЦДАРМ НОВИХ ЦІННОСТЕЙ ЄВРОПИ АБО ЧЕРГОВА УТОПІЧНА ІДЕЯ

Міжмор'я являє собою ідею створення союзу держав Центральної та Східної Європи, що розташувалися від Балтійського моря до Чорного.

Перший проект «Міжмор'я», що був висунутий Юзефом Пілсудським після Першої світової війни, так і не був втілений в реальність. Цей проект передбачав створення великої конфедерації, що охоплював би території Польщі, країн Балтії, Фінляндії, Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Югославії, Білорусі та України. Ця концепція мала стати продовженням традицій польської державності, зокрема Речі Посполитої, а також убезпечити Польщу від загрози зі сторони Росії та Німеччини. Втім, у геополітичних реаліях того часу, ця ідея не знайшла підтримки у європейських акторів та скоро стала неможливою навіть теоретично [4].

В останні роки тема Інтермаріуму знову оживилася. Пов'язано це з тим, що президент Польщі, Анджей Дуда, в одному з перших своїх інтерв'ю у цьому статусі заявив про перспективу створення певного союзу між країнами від Балтійського до Адріатичного та Чорного морів. Пряма цитата: «Ми повинні проводити активну політику в Центральній та Східній Європі. Я прихильник більш тісної співпраці між державами в регіоні – від Балтійського моря до Адріатичного та Чорного моря. Вони мають спільний досвід другої половини XX століття, і часто спільні проблеми сьогодні. Я маю на увазі не тільки питання безпеки, але й економічну ситуацію» [1].

Східноєвропейська співпраця регіонально багатовимірна та багатоформатна (східноєвропейське економічне [2] партнерство, військова співпраця тощо). Інтеграція України до цього простору як раз і є важливою ланкою об'єднання, якої не вистачало задля завершення коаліції у запланованому форматі. З іншого боку утопічно нездійсненними залишаться намагання окремих країн (наприклад Польщі) вкласти в унію Міжмор'я націоналістичний зміст, використати її у якості обгрунтування претензій на регіональне лідерство, що ніколи не сприйматиметься міжнародною спільнотою та безпосередніми країнами – учасниками такого об'єднання.

Зацікавлені також такі держави, як Франція і Велика Британія, що прагнуть стабілізувати положення у Європі [3]. За оцінками експертів незадоволеними залишаться Німеччина і Росія, яким потенційно не вигідно зростання ваги вищезгаданих країн.

Тим не менш, протягом багатьох років Балто-Чорноморська вісь виглядає доволі перспективно, як потенційний безпековий, політичний та економічний проект.

Але країни має згуртувати не тільки перспектива вдалого економічного і військового союзу, а й спільні європейські цінності.

Навряд чи можна вже дати перелік цих цінностей і це навряд чи є доречним, але цілком необхідно окреслити приблизний вектор цих цінностей, які вірогідно ляжуть в основу нового європейського світогляду, твореного в БЧС. По-перше, важливою умовою, яка впливає на розвиток БЧС є сусідство з двома типами ціннісних систем: ЄС та Євразійським союзом. В одному випадку можна казати про доведення до абсурду індивідуалізму, в іншому ж – абсолютне холопство і колективізм. БЧС має ці цінності збалансувати, не впадаючи у крайнощі жодної з систем. Культура країн, що мають творити БЧС, в цілому консервативна, однак не передбачає плазування перед владою, тож цей консерватизм не знатиме азійського деспотизму. Інше ж питання – гідність людини, яка буде безумовно дотримуватися, але аж ніяк це не зайде на рівень всезагальної підтримки заходів ЛГБТ-пропаганди.

Головним питанням залишається реальність втілення у життя такого масштабного і серйозного проекту. Наша думка така, що міжнародна спільнота на даному етапі не готова до створення союзу такого типу.

Література

1. Andrzej Duda: Nie mam w№tpliwoњci, їe procedury in vitro s№ potrzebne // режим доступу – http://polska.newsweek.pl/andrzej-duda-zaprzysiezenie-pogladyzmiany,artykuly,368110,1.html
2. Новый шёлковый путь: Азербайджан, Казахстан, Грузия и Украина подписали документ о грузоперевозках // режим доступу – http://nv.ua/world/geopolitics/novyj-shelkovyj-put-azerbajdzhan-kazahstangruzija-i-ukraina-podpisali-dokument-o-gruzoperevozkah-91260.html
3. План «Междуморье» – Британия поддержит, Франция не против, Украина и Польша сделают // режим доступу https://surmasite.wordpress.com/2015/12/14/
4. Okulewicz Piotr, Koncepcja «Mikdzymorza» w muњli i praktyce politycznej obozu Jyzefa Piisudskiego w latach 1918-1926, Poznac 2001 – S. 75-86

Брощук Станіслав
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Гвоздик В.С.

СОЛОВЕЦЬКА ТРАГЕДІЯ 1938 РОКУ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

Для українського просвітництва, українського відродження 1937-1938 рр. були чорною, або точніше, червоною плямою в його історії.

У цей період відбулися масові розстріли соловецьких в’язнів, серед яких були українці, поляки, росіяни, євреї, удмурти, грузини, черкеси і корейці. Не щадили нікого : інтелігенція, селяни, робітники, політики, священики, діячі культури, всі хто в тій чи іншій мірі протистояв сталінському режиму підлягали репресіям або фізичному знищенню.

Прелюдією до цієї трагедії стали масові репресії 30-х років щодо учасників українського національного руху 1917-1921 рр., а також тих представників української інтелігенції, які стали фундаторами епохи відродження української ідентичності в період НЕПу.

Масштаби терору були надзвичайні. До таборів, якими опікувалися спеціальні підрозділ в Гулазі було направлено близько 700-800 тис. українців, яких огульно звинувачували в антирадянській та контрреволюційній діяльності. Проте наймасовіша «чистка» суспільства від ворогів радянської влади, що супроводжувалася розстрілом, в тому числі у місцях позбавлення волі, почалася 5 серпня 1937 р. за постановою Політбюро ЦК ВКП(б) «Про антирадянські елементи». За сфабрикованими новими «справами», без слідства і суду (брались лише доноси з тюрми чи агентурні відомості), із жовтня 1937 до лютого 1938 р. Особлива Трійка УНКВС по Ленінградській області прирекла до розстрілу 1825 в'язнів, які відбували покарання на Соловках [5].

Справа українських політв'язнів називалася «Дело № 103010-37 оперативной части Соловецкий тюрьмы ГУГБ НКВД СССРП на 134 человека украинских буржуазных националистов». Серед них були представники української культурної еліти 20-х років: Микола Куліш, Лесь Курбас, Микола Зеров, Валер'ян Підмогильний, Марко Вороний, Мирослав Ірчан, Валер'ян Поліщук, Олекса Слісаренко, Павло Филимонович, Григорій Епік, Михайло Яловий, а також міністр освіти УНР Антон Крушельницький, міністр фінансів УСРР Михайло Полоз та історик Матвій Яворський. Їх якраз і було розстріляно 27 жовтня – 4 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох поблизу робітничого селища Медвежа Гора у Карелії.

Причинами до розстрілів, за словами вищих чинів радянського керівництва були шпигунська, диверсійна, терористична, повстанська та бандитська діяльність, участь у антирадянських партіях, а також проводження в соловецьких таборах контрреволюційної діяльності.

Згідно спеціальної директив наркома внутрішніх справ СРСР М. Єжова № 59190 від 16 серпня 1937 р. спецпідрозділам НКВС було наказано – із 25 серпня розпочати і у двомісячний термін закінчити операцію по фізичному знищенню найбільш активних контрреволюційних елементів із числа утримуваних у тюрмах ГУДБ. Для Соловецької тюрми список для розстрілу складався із 1200 осіб 3]. Найбільшу групу – 1111 осіб, розстріляли в урочищі Сандармох (Медвєж'єгорський район Республіки Карелія Російської Федерації) 27 жовтня та 1-4 листопада 1937 р. На сьогодні там виявлено 236 розстрільних ям. Також є дані про розстріли відомих українських діячів в пустоші Койранкангас під Токсово і безпосередньо на Соловках в районі Ісаково.

Пізніше, для замітання слідів, почалися чистки тих, хто виконував накази по розстрілам. Багато з них за політичними обвинуваченнями також отримали вищу міру покарання.

Отже, 1937-1938 рр. стали для українського народу роками розстріляного відродження, роками, коли сталінський тоталітарний режим після Великого Голодомору 1932-1933 рр., метою якого було знищення українського генофонду, зробив черговий злочин – майже в повному складі розстріляв еліту української творчої інтелігенції.

Література

1. Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937-1938 роках : В 2 т. Т1. – 2-е вид., доопрац. і доп. – К. : «Сфера», 1997. – С. 9-30.

2. Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937-1938 роках: В 2 т. Т. 2. – 2-е вид., доопрац. і доп. – К. : «Сфера», 1998. – С. 9-22.
3. Шаповал Ю.І. Соловецькі розстріли 1937-1938. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?termin=Solovetski_rozstrily_1937. – Дата доступу: 24.12.2017.
4. Соловки: Сандармох… Левашово… Биківня… (Матеріали до науково-практичної конференції у Київській міськраді 27 – 28.04. 2001 р.). – К. : Український центр духовної культури. – 2001. – С. 9-11). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://maidan.org.ua/2012/05/spysok-rozstrilyanyh-u-sandarmosi-ukrajintsiv-i-vyhidtsiv-z-ukrajiny. – Дата доступу : 24.12.2017.
5. 27 жовтня – 80-ті роковини розстрілів у Сандармосі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.memory.gov.ua/news/27-zhovtnya-80-ti-rokovini-rozstriliv-u-sandarmosi – Дата доступу : 24.12.2017.

Волошина Олена
учениця 11 класу Запорізької ЗОШ № 103
Наук. кер.: к.і.н. Ганзуленко В.П.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ КАПЕЛАНСТВА У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Становлення української нації неможливе без відродження духовності українського народу. Церква, яка є консолідуючим чинником релігійної спільноти, не може стояти осторонь проблем, пов'язаних із соціальною стороною складовою людського життя. Історія українських збройних формувань містить чимало прикладів тісної взаємодії державних та церковних чинників.

Традиції душпастирської опіки православних священників над українським військом виникли задовго до відновлення Україною незалежності. Так на початку XX ст. релігієзнавчими та політологічними аспектами душпастирської опіки над вояками займалися митрополит УАПЦ Іларіон (Огієнко), який у 1919-1920 рр. був міністром віросповідання УНР, та православний митрополит протоієрей Павло Пащевський, який очолював Головну управу військового духовенства.

Зокрема, отець Пащевський залишив по собі працю «Про участь і ролю українського духовенства у змаганнях 1917-1921 рр. за незалежність України». Однак це історіографічне дослідження вимагає критичного ставлення та детального політологічного аналізу. Адже по-перше, сам автор був активним учасником описаних ним подій. По-друге, відносно короткий проміжок часу, за якого функціонували УНР та Армія УНР, не дав можливості створити сталі політичні та релігійні інституції. Безперервні бойові дії з більшовиками та білогвардійцями, криза стосунків із поляками та Антантою змушували як церковних діячів, так і керівників держави приймати рішення, спрямовані на короткочасну перспективу. Тому праця П. Пащевського аналізує лише етап

творення незалежних інститутів української держави та церкви – у період, коли православна церва перебувала у тісному зв'язку з державою, майже цілковито їй підпорядковувалась [7].

Значну роль у дослідженні окремих питань проблематики зробили українські науковці діаспори. Так представники церкви отці І. Гриньох, В. Лаба, П. Білон, М. Левенець, І. Нагаєвський, М. Небелюк та інші у своїх мемуарних творах висвітлюють питання організації та діяльності капеланської підтримки у лавах військових у першій половини ХХ ст.

Так Л. Шанковський, визначний історіограф доби визвольних змагань, постійно підкреслював велику наукову цінність архівних документів для дослідження літопису українського війська. Щоправда, дуже мало архівних документів присвячено конкретній діяльності капеланів.

Серед доробку української діаспори слід визначити фундаментальну працю колишнього капелана о. Івана Лебедовича «Полеві духовники Української Галицької Армії», видану у Канаді 1963 р. Надзвичайно важливо, що автор, окрім власних матеріалів, залучив статті та спогади багатьох колишніх військових священиків різних формацій, безперечно, насамперед Української Галицької Армії, де була зразково створена структура польового духовенства [5].

За часи незалежності історіографія цієї проблематики збагатилася науковими працями В. Єленського, В. Журавського, М. Рибачука, М.Бабія, В. Бондаренка, А. Колодного, О. Сагана, А. Чернія, Л. Філіпович, К. Щоткіної, В. Яворського та інших. Проте, поза увагою дослідників залишаються питання інституційного оформлення інституту капеланства, його організаційної структури, форм і методів діяльності військового духівництва.

Чимала низка робіт присвячена питанню взаємодії держави та церкви у роки українських національно-визвольних змагань початку ХХ ст.

Зокрема, Б. Андрусишин у тритомнику «Церква в Українській державі 1917-1920 рр.» подає окремі фрагменти цієї проблематики: «Директорія розуміла значення духовних впливів на армію, – наголошує він у розділі «Військове духовенство в церковній політиці Директорії». – Головним фактором, який міг забезпечити цей вплив, була інституція військового духовенства». Відтак, за ініціативою Головного Отамана при Головному штабі війська засновано Духовну управу військового духовенства, а в дивізіях та окремих частинах Армії УНР – панотці. Прикро, що автор висвітлив лише один із епізодів їх діяльності, вже у період інтернування Армії УНР у Польщі [1, с. 11-114].

Досліджуючи стосунки у ланці держава – церква, В. Ульяновський у праці «Церква в Українській Державі 1917-1920 (Доба Гетьмана П. Скоропадського)», зауважував, що за Гетьманату творилася регулярна українська армія. В її структурі, успадкованої від попередньої царської армії, впроваджувалися здебільшого колишні полкові священики [4, с. 18]. Сучасний релігієзнавець історик В. Борщевич у праці «Українське військове духовенство» зазначає, що саме тоді до війська прийшло чимало українських священиків,такі, як отці А. Волкович, В. Сукачів, А. Матеюк, які згодом, у добу

Директорії, обіймали високі посади в середовищі військового духовенства, здійснюючи виховну роботу серед козацтва [2, с. 37].

Тема військового духовенства в українських збройних формаціях посідала помітне місце у ґрунтовному дослідженні В. Марчука «Церква. Духовність. Нація: Українська греко-католицька церква в суспільному житті України XX ст.». Автор слушно відзначав, що «виховна і просвітницька діяльність Української церкви у військовому середовищі в періоди національно-визвольних змагань народу завжди позитивно відбивалася на боєздатності армії» і підтверджує тезу конкретними прикладами з історії українського війська від запорізького козацтва до формувань Другої світової війни та УПА. «Українське військове капеланство, – підсумовує дослідник, – залишалося духовною підтримкою повстанцям й у період десятилітньої партизанської боротьби УПА проти сталінського режиму» [6, с. 408-414].

Темі духовного служіння в сучасних Збройних Силах України присвячено низку публікацій таких сучасних релігієзнавців, як В. Алещенка, Е. Афоніна, В. Баранівського, С. Здіорука, О. Карпенка, Р. Коханчука, О. Ламанець, В. Перехейди, Я. Сеслюка, Г. Темка, О. Шуби.

За останнє десятиліття українська історіографія збагатилася потужним пластом наукових праць, присвяченим питанню історії формування та розвитку інституту капеланства на українських землях.

Дослідники активно вивчали досвід іноземних армій щодо створення та функціонування капеланства. Досить повно проблему необхідності інституту військового капеланства розкриває Ю. Решетніков, який наголошує на доцільності створення у структурі центрального апарату Міністерства оборони України окремого структурного підрозділу для забезпечення співпраці з релігійними організаціями та військовослужбовцями [8]. Найвагомішими напрацюваннями сьогодні є розробки Національного інституту стратегічних досліджень, а саме С. Здіорука, який пропонує модель створення та діяльності Комітету військового капеланства при Президентові України [3, с. 22].

Отже, впродовж XX ст. та до сьогодення продовжується дослідження питань історичного розвитку, особливостей функціонування військового капеланства на українських землях.

Література

1. Андрусишин Б. Церква в Українській державі. Доба Директорії УНР / Б. Андрусишин. – К., 1997. – 172 с.
2. Борщевич В. Українське військове духовенство / В. Борщевич // Сурмач. – Львів, 1997. – С. 36–39.
3. Здіорук С.І. Служба військових капеланів у воєнній організації Української держави: необхідність, можливості та перспективи / С.І. Здіорук // Збірник праць НІСД. Гуманітарний розвиток. – К. : НІСД, № 5 – 30 с.
4. Карпенко О. Капеланство в світі (за матеріалами «Зарубіжного військового огляду») / О. Карпенко // Церковна православна газета. – квітень 2009. – № 7-8 (233–234). – С. 2.

5. Кривенко Ю.В. Визначення статусу капелана: історія та сучасність / Ю.В. Кривенко // Актуальні проблеми держави і права. – К., 2008. – С. 93–97.
6. Марчук В. Церква. Духовність. Нація / В. Марчук. – Івано-Франківськ, 2004. – 460 с.
7. Подобєд П.К. Взаємодія українських православних церков із державою у сфері духовної опіки над військовослужбовцями Збройних Сил України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nchnpu_022_2011_6_14
8. Решетніков Ю.Є. Вітчизняний та зарубіжний досвід забезпечення релігійних потреб військовослужбовців / Ю.Є. Решетніков // Державна служба. Державна служба та місцеве самоврядування. – К. : НАДУ, 2013. – №1 (16). – С. 211–219.

Гундер Ольга
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Іріоглу Ю.О.

ПОСТАТЬ ПРОФЕСОРА О.Й. ГУНДЕРА В ІСТОРІЇ НАУКИ УКРАЇНИ XX ст.

Біографічні студії є одним із пріоритетних напрямів сучасної історичної науки, що зумовлено специфікою проведення таких досліджень. В цьому контексті вивчення діяльності та наукової спадщини відомого українського хіміка, доктора хімічних наук, професора Харківського політехнічного інституту Олександра Йосиповича Гундера (1866-1941) набуває особливого пріоритету. У результаті проведення даного дослідження нам вдалося встановити наступне.

Професор Харківського хіміко-технологічного інституту Олександр Йосипович Гундер (1886-1941) – був відомим ученим-хіміком, спеціалістом у галузі електроаналізу, контролю та очищення води [1].

У період з 1910 по 1924 рр. відбувалось становлення О. Гундера як науковця і педагога; і період, що охоплює 1925-1941 рр., характеризується розкриттям творчого потенціалу відомого вченого та проведенням ним широкої науково-педагогічної, адміністративної, організаційної та громадської діяльності, яка була перервана внаслідок його трагічної загибелі у жовтні 1941 р. [2, 3].

Вчителями О. Гундера у Харківському університеті були провідні хіміки Російської імперії – професори Георгій Васильович Коршун, Іван Павлович Осипов, Володимир Федорович Тимофєєв та інші. Свою освіту він вдосконалював у 1912-1913 рр. у Лейпцигу у відомого німецького хіміка Карла Вільгельма Бетгера.

Головні наукові праці професора О.Й. Гундера були присвячені розробці методів електроаналізу металів у неводних середовищах, кінетиці реакцій омилення піролмонокарбонатних ефірів, промислового методу одержання сірчистого заліза та утилізації відходів виробництва [4, 5, 6].

У 1934 р. Олександр Гундер став ініціатором створення першої в СРСР пересувної хімічної лабораторії. Громадська робота у житті Олександра Гундера завжди посідала чільне місце. Через участь у виборах 1919 р. Харківської міської думи він був засуджений до «загальнопримусових робіт на 3 роки без утримання під вартою із використанням за спеціальністю» [7]. Цей вирок «закрив» для Олександра Гундера два шляхи: віднині його більше ніколи не «випускали» для роботи за кордоном, а також не «впускали» до лав правлячої більшовицької партії. Причому від останнього – він не дуже і страждав. О. Гундер був дійсним членом і активно працював у складі декількох наукових товариств. Зокрема з 1917 р. він був членом фізико-хімічного товариства при Петербурзькому університеті, а з 1924 р. – членом Товариства фізико-хімічних наук при Харківському інституті народної освіти. За свою громадську роботу протягом 1910-1941 рр. О.Й. Гундер постійно нагороджувався відзнаками різного рівня. З 1930 р. Олександр Йосипович Гундер був одним з кращих «ударників» технологічного інституту. Як висновок, можемо сказати, що праці професора О.Й. Гундера мали велике значення для вищих технічних навчальних закладів, науково-дослідницьких інститутів та лабораторій промисловості. Вони демонстрували самостійну наукову-дослідницьку роботу, в результаті якої була науково-обгрунтована постановка низки нових проблем у галузі підготовки хімічних кадрів та нових методів роботи в аналітичних лабораторіях, як вищих технічних навчальних закладів, так і науково-дослідницьких, а також в установах за контролем виробництва, важливим результатом наукової діяльності професора Гундера стало створення ним власної наукової школи з аналітичної хімії у Харківському хіміко-технологічному інституті.

Література

1. Документи та матеріали Музею історії Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Спр. 15. Личное дело А.И. Гундера (1927-1941 рр.), 40 арк.
2. Гундер Б.А. Воспоминания об отце (довоенный период). – Вересень 2000 р. (машинопис), 20 арк.
3. Осн. ф. №1223. Трудовая книжка профессора Гундера А.И. 1939-1941 гг., 28 арк
4. Гундер А.И. Передвижной эксикатор для массовых работ // Заводская лаборатория. – 1933. – №2. – С.46.
5. Гундер А.И., Безуглый Д.В. Руководство по контролю очистки воды апаратом проф. А.И. Гундера. – Харьков: ХТИ, 1928. – 32 с.
6. Гундер А.И., Соколова Е.А., Ткаченко З.П. Количественное определение нитратов электролизом и механизм восстановления нитратов // Бюлл. Всесоюз. хим. об-ва им. Менделеева. – 1941. – №7. – С.26-27.

7. Матеріали відкритого судового процесу над членами «Національного центру». 24 квітня – 6 травня 1921р. // Реабілітовані історією. Харківська обл. – Харків: Оригінал, 2005. – (Науково-документальна серія книг «Реабілітовані історією»: у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П.Т. (голова) [та ін.]). Кн.1. Ч.1 / [обл. редкол.: Терехов І.О. (голова) та ін.]. – 2005. – С.66-82.

Данилюк Людмила
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Білівненко С.М.

ЗЛОЧИНИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІНОЇ ВЛАДИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ МИХАЙЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Україна зазнала величезних людських втрат під час Другої світової війни, мільйонних жертв цивільного населення, представників різних верств населення та різних національностей. В основі сучасної вітчизняної історії лежать події, які відбувались на місцях. Тож сукупність саме таких локальних подій і являє, у своїй сутності, цілісну історичну картину. Тому вивчення даної проблеми в регіональному аспекті є актуальним, зокрема на теренах Михайлівського району Запорізької області.

Особливості перебігу Другої світової війни на теренах Михайлівщини досліджували в своїх працях місцеві краєзнавці Бурцев В. [1], Могилевська Н. [2], Пилипенко В. [3].

У результаті дослідження було встановлено, що 4 жовтня 1941 року фашисти захопили Михайлівку і Тимошівку, а 5 жовтня – всю територію Михайлівського району. Новий порядок нацистів одразу ж показав своє звіряче обличчя. Головною ознакою гітлерівського режиму став масовий терор. Окупація гітлерівців почалася з формування місцевої поліції, комендатури, сільгоспуправи, старостату [1, 2].

Нацистський порядок позначився в Михайлівці, як і повсюдно в Україні, розстрілами, розпачем, сльозами вдів і сиріт. Німецькі окупанти перш за все вбивали євреїв і ромів.

На теренах Михайлівщини за часів окупації не існувало партизанських загонів, зате були підпільні групи. Патріоти налагодили роз’яснювальну роботу серед населення, розповсюджували листівки. Так, у другій половині жовтня 1941 року в домівці М. Ф. Тесьолкіна, який склав приймач, прослуховували повідомлення Радінформбюро про бойові дії і розповсюджували серед населення рукописні прокламації під назвою «Правда про війну». До розповсюдження листівок були залучені О. П. Дятлова, Г. П. Довженко, О. М. Задорожня, Г. Д. Бєлікова, Г. П. Холод, В. Г. Міщенко, І. І. Першин, С. У. Падалка, Г. П. Данилець, З. П. Коробка, В. Я. Нестеров, І. Ф. Олійник. Керував групою І. Ф. Горін [2, 98].

Окрім цього, члени групи підробляли німецькі документи. Виняткових успіхів в цьому досяг І. А. Плющ. Під час окупації було виготовлено близько 1000 тимчсових посвідчень та більше 100 перепусток, якими забезпечували військовополонених, поранених червоноармійців, що переховувалися в сім'ях михайлівців та мешканців навколишніх сіл.

У червні 1943 р. районом прокотилася хвиля розстрілів. 30 червня були страчені Т. М. Горелік, Д. О. Лебідь – заступник голови сільської ради, Й. Х. Хало – колгоспний активіст та інші. Серед жертв – мешканці села Бурчак І. М. Носаль, Ф. А. Олійник, Т. Г. Черненко, І. А. Данилевський, голова колгоспу з села Тимошівки В. П. Єськов, члени правління колгоспу П. П. Лопатов, І. М. Чуйков та багато інших [3, 103].

Таким чином, нацистський «новий порядок» завдав безповоротних втрат як всьому українському народові, так і жителям Михайлівського району зокрема, а тому його необхідно розцінювати як злочин проти нації з метою її знищення. Отримані результати свідчать про наявність на території Михайлівського району Запорізької області всіх складових «нового порядку» нацистів, ілюструють впровадження на практиці гітлерівського плану «Ост», політики Голокосту, а також підтверджують наявність форм руху опору нацистам.

Література

1. Бурцев В. М. Не полишають сумні спогади [Спогади про окупацію Михайлівки] / В. М. Бурцев // Михайлівські новини – 2005 – № 29 – С. 2.
2. Могилевська Н. М. Поріднилася доля зі степом: художньо-історичні нариси. / Н. М. Могилевська – Харків : Харківська друкарня № 16, 2002. – 141 с.
3. Пилипенко В. Ф. Михайлівський район – 80 років (історичний нарис) / За ред. В. Ф. Пилипенко. – Запоріжжя, 2003. – 180 с.

Дудка Олександра
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Грушева Т.В.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО ШТАБУ РЕЙХСЛЯЙТЕРА РОЗЕНБЕРГА В УКРАЇНИ

Втрата культурних цінностей – один із найтрагічніших наслідків Другої світової війни. Висвітлення методів і засад культурної політики на окупованих землях ще й нині залишається маловивченою проблемою. У радянській історіографії панував спрощений підхід до цього питання. Але слід відновити історичну справедливість, привернути увагу спеціалістів та світової громадськості щодо добровільного повернення історико-культурних надбань України, яка втратила їх внаслідок війни.

Оперативний штаб рейхсляйтера Розенберга – нацистська організація Третього рейху, відома, перш за все, своєю практикою грабіжництва культурних цінностей на окупованих територіях під час Другої світової війни.

У штаба була мета – вивчення світогляду та ідей так званих «противників націонал-соціалізму» облік, нагляд та наукова обробка різноманітного культурного матеріалу як державної, так і приватної власності, здійснюючи при цьому масовий вивіз предметів культури до Німеччини. Такі дії давали можливість різнобічне вивчення окупованих країн та систематизація реальних планів та дій [1].

Перший такий оперативний штаб рейхсляйтера НСДАП А. Розенберга був створений 5 липня 1940 р. особистим розпорядженням Гітлера для «областей окупованих на заході, і Нідерландів». З початком військових дій Адольф Гітлер своїм наказом затвердив право Оперативного штабу здійснювати в окупованих областях такі заходи:

1) Обстежити бібліотеки, архіви, ложі і «інші світоглядні і культурні установи всякого роду»;

2) Конфісковувати цінності культури, що перебувають у власності або володінні євреїв, а також залишилися без власника, або ті ж, власницькі права на які не є безперечними;

3) Спеціально на східному театрі військових дій брати під охорону і ті культурні цінності, які не підпадають під дію пункту 2, щоб не допустити їх знищення або пошкодження [2, с. 255].

Рішення конкретних завдань Оперативного штабу Розенберга покладалася на ряд Головних робочих груп: «Остланд», «Україна» і «Центр» які в свою чергу ділилися на передові і особливі команди звані за географічним принципом («Крим», «Смоленськ», «Латвія» і т.д.) [3].

До таких робочих груп набирали наукових експертів з різних напрямків: «Архіви», «Музика», «Рання і давня історія», «Образотворче мистецтво», «Наука», «Демографія», «Етнографія» і ін. Всі ці об’єкти, що заслуговували на увагу Оперативного штабу, ретельно документувалися. Цінності, вилучені співробітниками Штабу, концентрувалися і проходили первинну обробку в Вільнюсі та Ризі, а далі відправлялися на захід. У планах «місії» була споруда в рідному місті Адольфа Гітлера велетенського музею для особистої художньої колекції фюрера. На території самої Німеччини у Оперативного штабу були створені спеціальні сховища, де зберігали награбовані цінності: в містечку Лерберга, недалеко від міста Ансбах, Франконія, в замках Кольберг і Нойешванштайн, монастирях Банц, Бухсхайм, в соляних шахтах Бад-Аусзее. Склад «для музичних інструментів і партитури» розташовувався в монастирі Райтенхаслас поблизу Бургхаузена. Окремі споруди були виділені під зберігання матеріалів Вищої Школи НСДАП: замок Аленхайм поблизу Клагенфурта, замок Бреок під Линцем, монастир Фріденберг, замки Крюмсмюнстер і Хоханфурт на Дунаї. Всі картини, скульптури відправлялись у відання Ганса Поссе – директора Дрезденської галереї, мистецтвознавця, керівника «спеціальної місії Лінц». Крім культурних цінностей, співробітники Оперативного штабу вивозили до Німеччини і фахівців: науковців, техніків, письменників і викладачів [4].

Було створено спеціальний відділ Штабу для роботи в Україні – Головна робоча група Україна. Діяльність цієї групи поширювалася на територію

центральної, східної та південної України. Один з важливих напрямків роботи Штабу в Україні – організація ідеологічно-виховної роботи на основі взятих під його охорону культурних та історичних об'єктів. Дослідники історії Оперативного штабу Розенберга вважають його діяльність на території України злочинною лише частково. Тому що співробітникам Штабу та місцевій інтелігенції вдалося захистити ті матеріали, що могли бути розкраденими або ж знищеними через погодні стихії [5].

Внаслідок антикультурної політики Штабу Розенберга, після звільнення Червоною Армією у 1943-1944 рр. Східної Європи, радянська влада почала готувати офіційні звіти про масштаби «культурного геноциду» . Постало завдання – підрахувати збитки, яких завдали німецькі окупанти країні. Такі звіти були представлені Надзвичайній комісії для встановлення і розслідування злочину. Але тут виникала одна величезна проблема: ніхто не міг точно сказати наскільки великими були збитки. Бо на той час, радянська влада не володіла такою інформацією, через те, що німецькі загарбники не тільки вивозили культурну спадщину, а ще й знищували місця, де їх знаходили. І дуже часто палили музейні фонди. Тому контролювати цю ситуацію було неможливо [6].

Отже, в роки Другої світової війни знищення українських культурних і документальних цінностей здійснювалося не лише в ході бойових дій, а й цілеспрямовано – на підставі спеціально розробленої нацистськими ідеологами концепції. Її засновник – Альфред Розенберг вважав, що достатньо знищити пам'ятки культури народу, щоб уже в другому поколінні він припинив існувати як нація. В роки війни нацистські окупанти проводили цілеспрямовану політику антиукраїнського культурного геноциду.

Література

1. Колекція документів Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. України). – Режим доступу: http://err.tsdavo.gov.ua/1/webpages/61535226
2. Залесский К.А. НСДАП. Власть в Третьем рейхе. – М., 2005.
3. Себта Т. Оперативний штаб рейхсляйтера Розенберга та його бібліотечна діяльність в Україні: джерелознавчий аналіз – Режим доступу: http://lostart.org.ua/ua/research/129.html
4. Коваль М.В. Доля української культури за «нового порядку» (1941-1944) // Український історичний журнал. – 1993. – №12.
5. Гуцул Н. Оперативний штаб райхсляйтера Розенберга: ідеологічна боротьба чи пограбування духовних та культурних надбань в Україні (1941–1944) – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hutsul_Nazarii/Operatyvnyi_shtab_raikhsliaitera_Rozenberha_ideolohichna_borotba_chy_pohrabuvannia_dukhovnykh_ta_kul.pdf
6. Грімстед Кеннеді П., Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час Другої Світової війни: Винищення архівів, бібліотек, музеїв АН УРСР. Археографічна комісія Українського наукового інституту. – Львів : Фенікс, 1992. – 120 с.

Єфіменко Марина
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Казакова О.М.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ЕСТОНІЇ

Стаття є актуальною і присвячена розгляду особливостей освіти в Естонії, що представляє інтерес для України. Метою статті є проведення аналізу функціонування електронної освітньої системи в Естонії і приклад втілення її в нашій країні. Ця тема мало досліджена і також постійно оновлюється. Питанням освіти в Естонії займалися і зробили свій внесок такі зарубіжні вчені: А. Гор, Дж. Фонтейн, М. Бонем. Серед вітчизняних науковців цієї сфери слід визначити Г.Г. Почепцова, А.А. Чемериса, В.В. Євдокимова, С.О. Сисоєву.

У 2004 р. інтегрування до Європейського союзу стало передумовою для проведення політичної, адміністративної, освітньої та інших реформ. Значний інтерес в сфері освіти представляє галузь інформаційний технологій, що динамічно розвивається в Естонській Республіці і становить одну з основних для постіндустріального світу сфер.

Естонія в питанні освіти свого населення регулюється чинною Конституцією і законом Естонської Республіки про освіту та різними постановами з питань освіти. Завдяки налагодженню даної системи на законодавчому рівні, в країні отримання середньої освіти є безкоштовним і обов'язковим. Право на навчання має кожна дитина.

У 2016 р. був прийнятий Закон Естонської Республіки про освіту, на його основі система освіти країни має декілька рівнів: дошкільну, базову, середню та вищу [4].

Відповідно до Закону про дошкільну та середню освіту, першою ланкою є дошкільна освіта. Вона уособлює отримання та розвиток тих знань, вмінь та норм в соціумі, які необхідні людині на цьому етапі життя і подальшого освітнього зростання. Оплата дошкільного закладу Естонії відбувається органами місцевого самоврядування [3].

В дитячих садках Естонії працюють вчителі, що мають вищу освіту і проходять постійне підвищення кваліфікації. До виборів директора дошкільного закладу долучають представників опікунської ради: вчителів, батьків, учнів та представників міського самоуправління [10]. Це зменшує невдоволення діяльністю директора, а право вибору на цю посаду говорить про демократичні засади освіти в дії.

Шкільна освіта починається з 7 років, та продовжується 12 років. Базова освіта Естонської Республіки є обов'язковою і є загальноосвітнім мінімумом. Вона дає можливість продовжити навчання і здобути середню освіту [4].

Середня освіта триває три роки та розподіляється на загальну середню та професійну середню. Остання дає право на працевлаштування й вступу до ВНЗ.

Державні школи Естонії безкоштовні, а ось приватні – є платними. Фінансування школи відбувається за рахунок муніципалітету, якщо дитина навчається в закладі, що є підконтрольним йому. Муніципалітет буде змушений переводити гроші на інший учбовий заклад, коли учень вирішить піти в школу

поза межами свого проживання. Щоб втримати учнів, школи і гімназії залучають найкращих вчителів і пропонують дітям різні напрямки навчальних курсів, групи за видами спорту. Тому між муніципалітетами йде сильна конкуренція за кожного учня [9].

Оснащення шкіл є показником особливості освітнього процесу. За державною програмою «Стрибок тигра» проведена комп'ютеризація населення та введені уроки комп'ютерної грамотності. В Естонії усі предмети за освітньою програмою вивчаються з використанням інформаційних технологій. Створена шкільна електронна система, до якої підключені вчителі, школярі і навіть батьки. З її допомогою батьки можуть відстежувати домашні завдання та оцінки. Школярі з батьками також можуть дізнаватися про контрольні і події в школі. При цьому, особисті досягнення учня і рівень його знань та підготовки не залишаться непоміченими для батьків. У разі захворювання дитини батькам достатньо завантажити до системи довідку про хворобу [10].

Значна увага приділяється фізичному здоров'ю дитини. В школах, гімназіях Естонії в наявності спортивні комплекси з басейнами, залами для занять дзюдо, тенісу, баскетболом і фітнесом. Через те, що до 30 % фінансування проходить з місцевих органів влади, відвідувати комплекс можливо і мешканцям міста, для цього вони повинні придбати абонемент [9].

Шкільні іспити складають у 3, 6, 9 та 12 класах, для цього необхідний планшет або комп'ютер, який забезпечується закладом.

Кожні три роки, Естонія бере участь у міжнародному оцінюванні школярів PISA. За результатами PISA 2015 р. Естонія посіла третє місце в світі, і перше – в Європі. До того ж, у рейтингу PISA школи в найбільших містах Естонії, і маленькі сільські школи, показують високі результати [1].

Здобуття вищої освіти проходить в основних вищих закладах країни, передбачають встановлену оплату. Через те, що Естонія є членом NARIC / ENIC, дипломи вищих навчальних закладів визнаються дійсними не тільки в Прибалтійських країнах але і по всьому Європейському союзу [7]. Поряд з державними ВНЗ, працюють і приватні. Навчання проходить 3 роки в бакалавраті і ще 2 роки в магістратурі.

Отже, можна видіти, що залучення комп'ютерної галузі та розвиток її в країні, по-перше, вплинули на внутрішнє життя Естонії. Тож навчання за допомогою сучасних технічних засобів стає основним принципом при здобуванні освіти. По-друге, навчання естонців сформоване таким чином, щоб було створено середовище, де може розвиватися потенціал кожного. Нині оцінюються можливості учня в освоєнні програми, після чого встановлюється рівень, який він може осилити.

По-третє, приклад реформування освітньої системи в Естонії вкрай важливий для нашої країни. Тому, що вже у 2018 навчальному році в Україні планується перехід на дванадцятирічну повну шкільну освіту. Результати PISA Естонії показали гідні досягнення, і це важливо для нас, бо очікується, що в 2018 р. українські учні будуть приймати участь в міжнародному оцінюванні.

Адже влучне використання досягнень Естонії в системі освіти допоможе спеціалістам у цій галузі, об'єктивно оцінити стан середньої освіти в Україні, вплинути на покрашення перетворень та здійснити їх на практиці.

Література

1. PISA 2015: Estonia's basic education is the best in Europe [Електронний ресурс] // Ministry of Education and Research of Republic of Estonia. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hm.ee/en/news/pisa-2015-estonias-basic-education-best-europe.
2. PISA: Estonian basic school pupils possess very good financial skills [Електронний ресурс] // Ministry of Education and Research of Republic of Estonia. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hm.ee/en/news/pisa-estonian-basic-school-pupils-possess-very-good-financial-skills.
3. Дошкольное, основное и среднее образование [Електронний ресурс] // Министерство образования и науки Естонской Республики. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.hm.ee/ru/meropriyatiya/doshkolnoe-osnovnoe-i-srednee-obrazovanie.
4. Закон эстонской республики об образовании [Електронний ресурс] // juristaitab.ee – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused ЗАКОН ЭСТОНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ОБ ОБРАЗОВАНИИ_01.01.2016.pdf.
5. Кингисепп Л. Добро пожаловать в эстонскую школу! / Л. Кингисепп, А. Лууре. – Таллинн, 2010.
6. Мегединюк М. Вища освіта в Естонії: переваги, умови, стипендії [Електронний ресурс] / Мар'яна Мегединюк // Студвей. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://studway.com.ua/vishha-osvita-v-estonii/
7. Освіта в Естонії [Електронний ресурс] // Освіта в Європі | Освіта і еміграція. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.college-hq.com/uk/obrazovanie-v-yestonii/
8. Сисоєва С. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С. Сисоєва, Т. Кристопчук. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
9. Титиш Г. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти [Електронний ресурс] / Галина Титиш // Українська правда. Життя. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/
10. Шевченко О. Як їм це вдалося? Естонські діти – найосвіченіші в Європі. 10 факторів успіху [Електронний ресурс] / Оксана Шевченко // Едіпресс Україна / 4mama. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://4mama.ua/uk/kids/education/4503-yak-im-tse-vdalosya-estonski-diti-nayosvichenishi-v-yevropi-10-faktoriv-uspihu

Зигар Валентина
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Маклюк О.М.

XIX З'ЇЗД КПК АБО ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КИТАЮ ДО 2050 року

Питання економічного та політичного розвитку КНР в науці не нове, адже ним присвячені роботи великої кількості науковців, серед них: Чжоу Сінчень, У Сяоцю, Лі Цзвинвень, Чжао Янь, Адамова Д.Л., Авелічев А.К., Бурова В.Г., Васильєва Л.С., Воскресенського А.Д., Гельбраса В.Г., Мамаєва Н.Л. та багатьох інших. Але варто зазначити, що саме питання XIX з'їзду КПК має досить невелику історіографію, оскільки ця подія відбулася у цьому році, саме тому більшу частину інформації ми отримуємо з газет, онлайн-статей, інтернет ресурсів, а найголовнішим джерелом даної статі є виступ (його переклад) [1] Генсека ЦК КПК Сі Цзіньпіна.

В наш час КНР – одна із передових держав світу. Головною силою у досягненні лідерства порівняно з іншими країнами є, безперечно, економічний та технічний підйом Китаю, а також вдала внутрішня та зовнішня політика компартії. Саме тому дослідження та аналіз політичного курсу країни, її стратегії розвитку набуває все більшої актуалізації. Нашим завданням є виокремити найголовніші рішення XIX з'їзду КПК щодо подальшого економічного розвитку країни [2; 3; 4; 5].

18-24 жовтня 2017 р. в Пекіні відбувся 19-й Всекитайський з'їзд КПК [2], на якому 64-річний Сі Цзіньпін приступив до другого п'ятирічного терміну на посаді генерального секретаря ЦК Комуністичної партії Китаю [5;8], а також було оголошено генеральний план розвитку країни аж до 2050 р. [10].

У виступі Генсека ЦК КПК Сі Цзіньпіна перед 2280 делегатами з'їзду були названі три основних етапи. До 2020 р. КНР має намір побудувати суспільство середнього достатку з численним середнім класом і повною ліквідацією злиднів. До 2035 р. «Китай підніметься до рівня країн-лідерів інноваційного типу» [1]; буде завершено створення правової держави, скоротиться розрив у рівні доходів, в тому числі між міськими і сільськими жителями; планується ліквідувати затяжну екологічну кризу. Нарешті, до 2050 р. «Китай за сукупною національною могутністю та міжнародним впливом увійде в число країн-лідерів» [1; 10].

Говорячи про досягнення цих цілей, Сі Цзіньпін позначив цілий ряд принципів і підходів, в тому числі в економічній політиці. По-перше, він наголосив, що захмарних темпів зростання китайської економіки більше чекати не варто. За його словами, країна перейшла «від високих темпів зростання до якісного розвитку» [1]. Варто зазначити, що темпи зростання ВВП КНР впевнено падають на кілька відсотків щорічно вже кілька років поспіль, знизившись у 2016 році до 6,7% – це найнижчий показник за останню чверть століття. Однак, це все ж набагато вище світових показників. За останні п'ять років середні темпи зростання китайської економіки склали 7,2%, тоді як глобальної – лише 2,6% [10].

По-друге, Китай продовжить підтримувати вже досить традиційні заходи економічного розвитку. Зокрема, інтенсифікується інфраструктурне будівництво – прокладка залізних і автомобільних доріг, розвиток водних і повітряних шляхів сполучення, трубопровідного транспорту, мереж електропостачання та логістики. Йдеться про величезні фінансові вливання. Так, лише в 2017 р. КНР виділила з бюджету 800 млрд юанів ($ 1,2 млрд) на будівництво залізниць і 1,8 трлн юанів ($ 272 млрд) на розвиток шосейних і водних доріг [1].

По-третє, було підтверджено курс на ослаблення державного контролю над економікою і передачу ініціативи економічного розвитку в руки народу [7]. Сі Цзіньпін підкреслив, що партія і держава будуть «пробуджувати і оберігати підприємницький дух, заохочувати більше число соціальних суб'єктів до інноваційної і підприємницької діяльності» [1]. З цією метою буде значно спрощено інвестиційний режим. Якщо зараз більшість інвестпроектів підлягають обов'язковому схваленню влади, то в майбутньому передбачається створення «негативного списку» проектів, за межами якого можна інвестувати в що завгодно без попереднього дозволу, лише повідомивши влади про свої капіталовкладення. Зараз подібний режим діє лише в 11 зонах вільної торгівлі КНР. У доповіді XIX з'їзду обіцяно, що він буде поширений на всю країну [1].

По-четверте, була підтверджена політична воля Китаю розвивати економічну співпрацю з зарубіжними партнерами і гарантувати права іноземного капіталу у себе «вдома» [1]. У доповіді підкреслюється: «Відкриті двері Китаю не закриються, вони будуть розчинятися все ширше. Спираючись на реалізацію ініціативи «Один пояс – Один шлях», слід і далі приділяти увагу запозичення ззовні і виходу назовні» [1; 9].

Щодо зовнішніх та внутрішніх впливів на розвиток країни, то, голова КНР зазначив, що поточна ситуація в світі зазнає постійних змін, Китай на шляху розвитку стикається з «серйозними викликами» як усередині країни, так і за її межами [6]. «В умовах постійного ускладнення внутрішнього становища та ситуації за кордоном, наша країна як і раніше володіє важливою стратегічною можливістю для продовження розвитку. Наші перспективи світлі, однак і виклики досить серйозні» [1], а також додав, що незважаючи на можливі труднощі, Китай має намір продовжити слідувати по шляху реформ і відкритості [4; 9].

Як висновок, варто зазначити, що КНР нині представляє одну з ключових країн на мапі світу і саме тому минулий XIX з'їзд Комуністичної партії Китаю став дуже важливою подією не тільки для країни, а й для всього світу: Пекін визначив курс розвитку держави на майбутнє. Від того, як буде розвиватися Китай, яким шляхом він буде рухатися, багато в чому залежить і ситуація в світі.

Література

1. Full text of Xi Jinping's report at 19th CPCN national Congress [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.xinhuanet.com/english/special/2017-11/03/c_136725942.htm – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.

2. XIX съезд КПК [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/XIX_%D1%81%D1%8A%D0%B5%D0%B7%D0%B4_%D0%9A%D0%9F%D0%9A – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
3. XIX Съезд Компартии Китая: стабильность – залог развития страны [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kpu.ua/ru/88172/xix_sezd_kompartyy_kytaja_stabylnost__zalog_razvytyja_strany– Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
4. В Пекине завершился XIX съезд Коммунистической партии Китая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://otr-online.ru/news/v-pekine-zavershilsya-91818.html – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
5. Итоги XIX съезда КПК: поколение «пятидесятников» консолидирует власть [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eadaily.com/ru/news/2017/10/25/itogi-xix-sezda-kpk-pokolenie-pyatidesyatnikov-konsolidiruet-vlast – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
6. Как XIX съезд КПК изменит Китай и его отношения с миром [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://inosmi.ru/social/20171021/240583732.html – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
7. Какие изменения принесет XIX съезд Компартии Китая? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestifinance.ru/articles/92395 – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
8. Мировые СМИ об итогах XIX съезда Компартии Китая [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4679073 – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
9. Новая эра Китая. Чем запомнился XIX съезд Коммунистической партии КНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.rg.ru/2017/10/25/chem-zapomnilsia-xix-sezd-kommunisticheskoj-partii-knr.html – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.
10. Съезд КПК: итоги и перспективы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://polit.ru/article/2017/10/24/china/ – Дата доступу: 19.12.2017. – Назва з титулу екрану.

Іванова Ольга
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Ігнатуша О.М.

ДЖЕРЕЛА МІЖПРАВОСЛАВНИХ КОНФЛІКТІВ В УКРАЇНІ

Актуальним питанням сьогодення є подолання міжцерковних конфліктів і пошук шляхів взаємодії між церквами, оскільки від його вирішення залежить стабільність і гармонізація суспільних відносин.

Історична ґенеза конфліктів між православними конфесіями в Україні сягає 1686 р. Тоді відбулось підпорядкування Київської митрополії

Московському патріархові з подальшою втратою українською церквою своєї незалежності. Це джерело подальшого протистояння у поєднанні з нерозумінням і неприйняттям російським урядом прагнень української церкви до унезалежнення послужило аргументом для створення Української православної церкви Київського патріархату постановою Всеукраїнського православного собору 25-26 червня 1992 р. [4].

Іншим споконвічним джерелом конфлікту, яке було присутнє майже на всіх етапах існування православ'я на українських землях (особливо в період входження українських земель у склад Речі Посполитої і у радянську добу) до періоду незалежної України – є суперечки щодо приналежності храмів, здійснення в них богослужінь. За своєю гостротою вони досягли форм «церковного рейдерства». Такі суперечки ми бачимо нині між УПЦ КП та УПЦ МП у жовтні 2001 р. у Чернігівській єпархії навколо храму Св. Катерини, у листопаді того ж року навколо храму Воскресіння Христова у Рівному, Покровського храму на Тернопільщині, храму Воздвиження Чесного Хреста у с. Заздрість у 2005 р. Церковне рейдерство, яке триває навколо Десятинної церкви, можемо спостерігати з 2000 р. по сьогодення. Деякі такі спірні питання виходили навіть на державний рівень. Яскравим прикладом може слугувати протистояння за храм у с. Рохманові на Тернопільщині у 2007 р., яке досягло рівня Верховного суду [5].

Ще одним джерелом конфліктів усередині православних спільнот на різних етапах виявлялась сама державна влада. Так у радянський період державна влада, щоб послабити церкву спеціально підтримує іншу нещодавно створену – церкву обновленців під назвою «Живої церкви», практикує насильні передачі храмів обновленьским церквам, проводить атеїстичні кампанії 1958–1964 рр. [1, с.503-507].

На певних етапах, що і спостерігається сьогодні, державна влада підтримує певну церковну силу. Президент України Л. Кравчук підтримував Київського патріарха у його починаннях, В. Янукович – церкву Московського патріархату. На сучасному етапі Московському патріархату надає підтримку президент РФ В. Путін та політичні сили у так званих «ЛНР» і «ДНР», Київського патріарха ж підтримує більшість патріотично налаштованих українців і українська влада. Є навіть така інформація, що проросійські сили хочуть використати міжконфесійні конфлікти задля дискредитування України на міжнародній арені.

Як ми вже переконались, релігія дуже тісно пов'язана з геополітикою. Цей феномен яскраво демонструє вищезазначене, а також це показали події Майдану, коли представники Московського патріархату, серед яких і зокрема настоятель Києво-Печерської лаври підтримали В. Януковича, прохання ж мирян-активістів анафемствувати криваву владу було відхилене [3].

Насущним питанням міжконфесійних відносин є створення єдиної помісної церкви. Однак, цікаво, як цю структуру бачать представники УПЦ МП і УПЦ КП. Українська православна церква МП прагне об'єднати всі церкви в Україні під юрисдикцією Московського патріарху з можливістю впливу останнього на перебіг подій політичного характеру в молодій державі. У нинішній обстановці вирішення цього питання стає неможливим.

Іншим джерелом конфлікту, яке сягає в 1992 р., є неприйняття незалежної Української православної церкви Київського патріархату та її канонічності з боку Московського патріархату. Для вирішення конфлікту сьогодні відправляються численні запити щодо канонічності до Вселенського патріарха.

Причиною накалювання відносин є численні переходи громад шляхом волевиявлення їх членів у лоно православної церкви іншого патріархату. Після російської агресії багато громад виходять з-під юрисдикції УПЦ МП, переходячи в лоно православної церкви Київського патріархату. За даними, з червня 2014 р. по червень 2015 р. таких громад нараховувалось щонайменше 45. Відомі й випадки поодиноких переходів саме священників під юрисдикцію УПЦ КП. Прикладом може слугувати перехід запорізького ієрея Анатолія Ревтова, якому було заборонено говорити на зборах єпархії українською мовою, перехід клірика Ярослава Циганенко. Московський патріархат, з огляду на таку ситуацію втрати свого впливу, проявляє дедалі більше агресії, що вилилась у скарги і судові справи.

З огляду на необхідність втримати свій авторитет, УПЦ МП також залучилася до традиції інформаційної війни. Був започаткований проект «Слово українцям», де проросійськи налаштоване духовенство автокефальних православних церков світу висловлює свою думку щодо канонічності УПЦ КП і щодо питання надання цій церкві автокефалії.

Роблячи висновки, можна сказати, що джерела міжправославних конфліктів мають давню історію і сьогодні розгортаються в нових умовах російської агресії. Через те, що релігія тісно пов’язана з політикою (особливо це простежується в РПЦ), вона є серйозним підґрунтям для маніпулювання, нав’язування своїх думок іншою державою Україні. Побоюючись втрати свого панування на теренах України, Московський патріархат стає дедалі агресивнішим. І хоча на сьогодні випробовуються безліч спроб для примирення різних конфесій у вигляді проектів міжрелігійної толерантності, тижня молитов за християнську єдність, напруга у відносинах не спадає.

Література

1. Колодний А.М. Історія релігії в Україні / А.М. Колодний, П.Л. Яроцький. – К. : Т-во «Знання», 1999. – 735 с.
2. Мороз В. Від УПЦ (МП) до УПЦ КП: інтерактивна карта переходів / Володимир Мороз, Богдан Ворон [Електронний ресурс] // РІСУ. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/review/61901/
3. Недавня О. Церковно-релігійний фактор Євромайдану в оцінках його учасників та прихильників / Ольга Недавня [Електронний ресурс] // РІСУ. Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/studios/studies_of_religions/55607/
4. Постанова Всеукраїнського православного собору 25-26 червня 1992 р. / [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт «Церква.info». – Режим доступу: http://archive.cerkva.info/uk/pomisnysobor/17-ps1992.html – Українська Православна Церква Київський Патріархат.
5. У Рохманові з новою силою відновився міжконфесійний конфлікт між УПЦ (МП) та УПЦ КП / [Електронний ресурс] // РІСУ. – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/confessional/orthodox_relations/15130/

Ісканцева Вікторія
учениця 10 класу Запорізької спец. школи № 72
Наук. кер.: вчитель вищ. категорії, вчитель-методист Одарюк О.М.

ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ШКОЛА-ХУТІР ГЛУХОНІМИХ – ГУМАНІТАРНИЙ ПРОЕКТ Ф. МОВЧАНОВСЬКОГО

11 грудня 1901 р. міським головою Олександрівська було обрано Фелікса Мовчановського, активна діяльність якого змінила обличчя міста. Почалося покриття доріг бруківкою, споруджено будинок міського банку, водонапірні вежі, продовжено спорудження водопроводу, будівництво Олександрівської жіночої гімназії, побудована перша електростанція. Головною справою своєї діяльності Ф. Мовчановський вважав створення школи-хутора для глухонімих дітей.

Актуальність теми визначається не тільки місцем, яке займала Олександрівська школа-хутір глухонімих в історії навчальних закладів усієї Російської імперії, а і в значенні її здобутків у формуванні програм, методів та прийомів роботи з глухонімими дітьми. Вивчення досвіду роботи школи-хутора актуальне тому, що у наш час значна увага приділяється проблемі інклюзивної освіти, яка забезпечує рівний доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами.

Першими до теми школи-хутора звернулися люди, які мали безпосереднє відношення до цього закладу. В 1911 р. і міський голова Ф. Мовчановський написав нарис «Где правда? Памяти Александровской школы-хутора глухонемых», де описав хутір та події, пов’язані з руйнуванням цієї школи [5]. Член ІІІ Державної Думи П. Каменський виступив з великими доповідями «О разрушении Александровского хутора для глухонемых» на засіданнях Центрального комітету Союзу 17 жовтня у Москві та Катеринославі у березні 1914 р., в яких описав діяльність школи-хутора та закликав стати на захист цього закладу [4].

У наші часи до цієї теми зверталися: історик педагогіки І. Пуха у газетних статтях «Ревізія по-царськи» [8], «Школа-хутір глухонімих» [9]; краєзнавець В. Морозюк «Наша духовна спадщина» [6], «Ф. Мовчановський» [7], журналіст В. Перепадя «Вклонимося його світлому розуму».

Усі ці статті розглядають окремі аспекти даної теми або роблять стислий огляд подій, пов’язаних зі школою. Автори визнають унікальність та велике значення створеної в Олександрівську школи-хутора глухонімих та звертають увагу на прогресивну діяльність засновників цієї школи.

Іншої думки дотримується у своїх статтях «Фіаско феноменального Фелікса», «Добрий геній чорної сотні і нечитані сторінки нашої історії» запорізький письменник М. Шевельов [10]. Він вважає, що доброчинна діяльність школи-хутора глухонімих була лише прикриттям шахрайської діяльності Ф. Мовчановського. Тому виникає необхідність поглибленого вивчення теми з залученням нових документів.

13 квітня 1899 р. Рада опікунства государині імператриці Марії Федорівни про глухонімих звернулася з листом до Олександрівського міського голови. В листі йшла мова про те, що опікунство ставить за мету створити в

кожній губернії спеціальні заклади для глухонімих дітей, але фінансові можливості обмежені [3, с.6].

Міська управа за допомогою поліції зібрала інформацію, про те, що в місті та Олександрівському повіті проживають 482 особи, які є глухонімими, сліпими та недоумкуватими. З них шкільного віку – 72 особи, це 48 хлопців та 24 дівчини [3, с.8]. Це стало аргументом на користь відкриття школи для глухонімих.

Ініціатором та головним діячем у справі створення школи-хутора глухонімих став Ф. Мовчановський. 11 травня 1903 р. відбулася закладка будинку школи, гуртожитку, лікарні на хуторі глухонімих. 11 серпня 1903 р. будівлі школи та лікарні були завершені. З 15 серпня почався медичний огляд та прийом дітей до школи. 17 серпня відбувся молебень на честь відкриття школи глухонімих. На урочисте свято голова ради граф І. Канкрин запросив членів ради, гласних міської думи. Імператрицю про подію граф сповістив телеграмою, на яку отримано відповідь: «Дуже зраділа відкриттю в Олександрівську школи-хутора для 120 дітей глухонімих. Щиро бажаю процвітання благому закладу» [3, с.59].

Школа-хутір була створена на кошти виключно громадських організацій і доброчинні пожертви, що текли, як свідчать архівні документи «широкою рікою на створення притулку для тих, хто знедолений природою» [1, арк.4]. Кошти ці дали можливість створити зразковий заклад, рівних якому не було лише у Росії, але і в Європі. У школі навчалися як хлопці так і дівчата, які були вихідцями з різних станів населення: селян, міщан, духовенства, дворян, купців. Більшість були православні, але навчалися і іудеї, і католики [2, арк.24].

Велике значення для успішної діяльності школи мав педагогічний колектив який складався з вчителів-ентузіастів, в основному з прогресивних людей.

У 1910 р. в школі вже працювало 30 викладачів та майстрів, які віддано працювали, незважаючи на те, що життя вчителя школи глухонімих не було забезпечено ні на випадок непрацездатності, ні старості чи смерті. Вони не користувалися ніякими правами: ні державною службою, ні пенсією [2, арк.21].

У школі існувала чітко розроблена, до деталей спланована і педагогічно виважена система навчання і виховання специфічного контингенту учнів. Ця система не лише ввібрала в себе передовий досвід вітчизняної та зарубіжної думки, а й виробила низку своїх новацій на педагогічній ниві. Досліджуючи здобутки діяльності вчителів та вихователів в Олександрівській школі-хуторі глухонімих можна вважати їхній досвід унікальним, що заслуговує дослідження і адаптованого впровадження.

Література

1. Державний архів Запорізької області. – Ф. 24. Олександрівська міська дума і управа. – Оп. 1. – Спр. 322.
2. Державний архів Запорізької області. – Ф. 56. Олександрівська повітова знмська управа. – Оп. 1. – Спр. 261.
3. Отчет Александровского отдела попечительства Государыни Императрицы Марии Федоровны о глухонимых, состоящего под Августейшим

покровительством Их Императорского Величества за 1903 год. – Александровск, 1904.
4. Каменский П.В. О разрушении Александровского хутора для глухонемых (доклад представленный центральному комитету Союза 17 октября). Журнал заседания центрального комитета 16 марта 1914 года. – М., 1914.
5. Мовчановський Ф.Ф. Где правда? Памяти Александровского хутора глухонемых, август 1911. – Б.м., Б.г.
6. Морозюк В. Наша духовна спадщина // Радянська школа . – 1991. – № 6.
7. Морозюк В. Ф. Мовчановський // Запорізька правда. – 1990. – 17 жовтня.
8. Пуха І. Ревізія по-царськи // Комсомолець Запоріжжя. – 1970. – 6 серпня.
9. Пуха И. Школа-хутор глухонемых // Суббота. – 1999. – 9 сентября.
10. Шевельов М. Фіаско феноменального Фелікса // Запорізька Січ. –1997. – 19 липня.

Качуровська Альона
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Іріоглу Ю.О.

ВИСВІТЛЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ПЕРІОДУ 1980 – 1989 РОКІВ

Місто Запоріжжя як важливий політичний та економічний центр мало власні тенденції та особливості культурного життя, які певною мірою були виражені в журналістських публікаціях місцевих періодичних видань. Культурне життя є важливою складовою суспільного розвитку і показником рівня життя суспільства, тому дана проблема є актуальною. У період 1980-их років відбувалось зародження тих тенденцій культури, які в майбутньому стали основними у незалежній Україні**.**

Запорізька періодика 80-их років ХХ століття представлена друкованим органом обкому КПУ та обласної Ради народних депутатів «Запорізька правда» (1917) й органом обласного комітету ЛКСМ України «Комсомолець Запоріжжя». Їй були властиві тенденції, характерні для інших видань СРСР. Застійні явища брежнєвського періоду правління були відчутними в газетах кінця 80-х років ХХ століття.

На початку 1980-их років у місті функціонують такі академічні культурні заклади: Обласний театр ляльок, Обласна філармонія, цирк, художній музей, виставочні зали обласної організації СХУ, Драматичний театр ім. Щорса, Театр юного глядача (ТЮГ).

У «Запорізькій Правді» за 1980 р. згадуються такі самодіяльні колективи, як ансамбль «Запорожець», драматичний театр автозаводу «Комунар», який на сцені Будинку культури ім. Жданова поставили у лютому 1980 р. «Гамлета»; ансамбль «Дніпрові зорі» Жовтневого заводу «Дніпропецсталь». Традиційна для початку кожного місяця рубрика кінопрем’єр та огляду фільмів у 1980 р. представлена: «Гараж», «Пані Марія», «Осінній марафон», «В моїй смерті прошу винити Клаву К.», «Алі-Баба і 40 розбійників», з іноземних – «Найкращий у світі Карлосон», «Квітка кактуса» [1].

У 1985 р. почали проявлятись нові тенденції в культурному житті міста.

Із проголошенням на Квітневому пленумі (23 квітня 1985 р) курсу на перебудову радянського суспільства і зокрема, розширення гласності, з'явились абсолютно нові теми публікацій про культурне життя [3]. Так, у 1985 р. у «Комсомольці» засновано нову рубрику «Музичну картотеку», в якій читачі запитують, де можна знайти інформацію про їх улюблених виконавців [2].

У 1987 р. в «Запорізькій Правді» введено нову рубрику «Адреси вашого дозвілля». У щомісячні афіші «Комсомольця Запоріжжя» включено новий розділ «Дискотеки», де вказується час та місце проведення цих розважальних заходів. У 1985 р. розгорнулась антиалкогольна кампанія, яка вплинула також і на організацію та зміст культурних заходів, які знайшли відповідне висвітлення у пресі м. Запоріжжя [4]. Так, у №107 від 10 червня 1985 р. «Запорізької Правди» розміщена стаття про успіхи палаців культури (ПК ім. Кірова, «Запоріжтрансформатор», ПК Жовтневий) на цьому поприщі: кінопокази «Вино вину творить», «Дисковечір для молоді. Сто грам для хоробрості», діяльність клубів «Тверезість», «Відверто говорячи».

Проаналізувавши фактичний матеріал, ми прийшли до висновку, що головний друкований орган обкому партії газета «Запорізька Правда» до кінця 1980-их рр. не змінила вектору та стилю свої публікацій про культурні заходи міста. На сторінках даного періодичного видання характеризувалась здебільшого діяльність академічних установ та самодіяльних художніх колективів. Переважно це були рецензії-огляди викладачів Запорізького педагогічного інституту чи позаштатних кореспондентів на нові постановки Театру юного глядача (ТЮГ) чи Запорізького драматичного театру імені Щорса, інтерв'ю з працівниками академічних культурних закладів міста Запоріжжя, афіші-огляди. Творчий репертуар Драматичного театру імені Щорса відзначався проідеологічними виставами, постановками творів класиків української та російської драми.

Певними новаторством відрізнялась програма Театру юного глядача, в якій були присутні п'єси закордонних авторів, експерименти на сцені з елементами року. Проте у місцевій пресі неодноразово піднімалось питання про малочисельність відвідувачів ТЮГу.

На відміну від «Запорізької Правди» висвітлення культурних заходів міста у газеті «Комсомолець Запоріжжя» протягом другої половини 1980-их рр. набуло зовсім іншого характеру. На сторінках газети з'являються анкети-опитування для жителів міста про задовільність функціонування культурних установ, про їх музичні смаки. Менше уваги приділяється висвітленню діяльності академічних культурних установ, з'являються матеріали про перший у місті рок-фестиваль, газета організовує перший у місті Конкурс краси.

Література

1. Архів газети «Запорізька Правда» за 1980 – 1989 рр.
2. Архів газети «Комсомолець Запоріжжя» за 1980 – 1989 рр.
3. Пенькова О.Б. Традиції, свята та обрядовість населення Східної України в 1960-і – середині 1980-х рр.: державна політика й повсякденне життя: Дис. канд. іст. наук: 7.00.01 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2006. – 264 с.

4. Каганов Ю. О. Радянські свята та обряди у контексті ідеалогічної політики в Україні другої половини XX століття / Ю.О. Каганов // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Вип. XXXVI. – 2013. – С. 186-194.

Кімстач Дар'я
студент освітнього рівня магістр 2 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Маклюк О.М.

РОЗВИТОК МЕДІЄВІСТИКИ В УКРАЇНІ В КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

З І пол. XIX ст. в Україні починають формуватися традиції дослідження медієвістики під впливом західноєвропейської історіографічної думки. Основними науковими осередками досліджень медієвістики у І пол. XIX ст. стають вищі навчальні заклади Києва, Львова, Одеси та Харкова.

Розвитку Київського осередку медієвістики сприяла наукова діяльність І. Лучицького (1845-1918 рр.), праці якого («Феодальна аристократія і кальвіністи у Франції», «Католицька ліга і кальвіністи у Франції») присвячені історії середньовічної Франції та становлення середньовічної общини [4, с. 171]. Історик поставив під сумнів характер релігійних війн у Франції і стверджував, що католицький рух у своїй основі був не релігійний, а політичний.

Найвідомішими учнями І. Лучицького були: Д. Петрушевський, В. Піскорський, Г. Тарле. Характерною рисою досліджень І. Лучицького та його учнів є розгляд ними соціально-економічного аспекту як головного в історії середніх віків.

Дослідженням історії Візантії у Київському університеті св. Володимира займався Ю. Кулаковський. (1855-1919 рр.). Найвагомішою його роботою є «Історія Візантії» у трьох томах [5, с. 13]. На той час дана праця стала першою, складеною в Російській імперії, хронікою основних подій в історії Візантії у період 359-717 рр. Відомими учнями Кулаковського були: Г. Лозовик, Г. Павлуцький, Г. Якубаніс, М. Зеров.

У Харківському університеті найбільш дослідженою темою у період з 1870-х – 1914 рр. була історія середньовічної Німеччини [2, с. 327]. Даною тематикою займалася ціла плеяда відомих дослідників: В Надлер, Н. Стоянов, А. Вязигін. Проте сфера зацікавлень дослідників була набагато ширшою. Так, В. Надлер (1840-1894 рр.) був фахівцем з історії середньовічної Німеччини та історії релігії («Причини та перші прояви опозиції католицизму в Чехії та Західній Європі в кінці XIV на початку XV століть», «Адальберт Бременський, правитель Німеччини в молоді роки Генріха IV») [2, с. 326]. Харківський медієвіст Вязигін А. (1867-1919 рр.) досліджував історію папства та середньовічної Німеччини, його праці («Боротьба Генріха IV з Григорієм VII до обрання Рудольфа Швабського», «Нарис із історії Папства в XI ст.») мали широкий резонанс у науковому колі.

Розвиток медієвістичних досліджень у Новоросійському університеті в кінці XIX – на початку XX ст. пов'язаний з такими відомими дослідниками як Н. Кондаков, Ф. Успенський, Е. Штерн. Напрямком досліджень даних науковців була візантиністика. Так, Н. Кондаков (1844-1925 рр.) одним із перших на основі досліджень виробив власну періодизацію візантійського мистецтва, вперше використав іконографічний метод [3, с. 141]. Його учні: Д. Айналов, Е. Редін продовжили справу наставника. Дослідження Ф Успенського (1845-1928 рр.) здебільшого присвячені історії Другого Болгарського царства, історії Візантії: внутрішня політика, проблеми феодалізму, історія культури. Підсумком досліджень історика стала праця «Історія Візантійської імперії».

Львівський осередок вивчення медієвістики на межі XIX-XX ст. у Львівському університеті розвивалася на чотирьох кафедрах – загальної історії, австрійської історії, історії Польщі та загальної історії зі спеціальним оглядом Східної Європи [1, с. 8]. На цих кафедрах працювали: Г. Цайссберг, Т. Войцеховський, К. Ліске, І. Шараневич.

Отже, медієвістичні студії в Україні на межі XIX-XX ст. мали широкий розвиток в українських університетах. У даний період під впливом становлення цілої низки професійних медієвістів в українських університетах починають зароджуватися тенденції до створення осередків дослідження середніх віків. Можливість виїжджати за кордон, працювати в архівах з джерелами, спілкуватися з науковою інтелігенцією різних країн, сприяло розвитку нових поступів в українській історичній науці, а також у медієвістиці. Українськими медієвістами були підняті нові теми та проблемні питання, які до цього не висвітлювалися у західноєвропейській історіографії.

Література

1. Медієвістика у Львівському університеті (1784-1914) / Козловський Сергій Орланович: автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2012. – 19 с.
2. Лиман С. Империя Карла Великого в курсах лекцій и исследованиях медиевистов украинских земель Российской империи (XIX – начало XX вв.) / С.И. Лиман // Харьковский историко-археологический ежегодник «Древности». – Том 13. – 2015. – С. 320-329.
3. Музичко О. Розвиток медієвістики в історіографічному процесі на території Південної України наприкінці XIX – на початку XX ст. / Олександр Музичко // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету, 2016. – Вип. 17. – С. 137-153.
4. Таран Л. Лучицький Іван Васильович / Л. В. Таран // Українські історики. Біобібліографічний довідник. – Випуск 3. Серія «Українські історики». – К. : Інститут історії України НАН України, 2010. – 344 с. – С.170-173.
5. Чеканов В. Візантиністика в Київському університеті Св. Володимира (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. канд. істор. наук: 07.00.06 / Чеканов Всеволод Юрійович. – К., 2009. – 18 с.

Кірпічева Ольга
Студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Жураковська Л.В.

ПОЛІТИКА США У КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ТА СХІДНОЇ АЗІЇ (2001-2017 рр.)

Після теракту 11 вересня 2001 р., США почали активну боротьбу з тероризмом, терористичними угрупуваннями, виготовленням та розповсюдженням зброї масового знищення. Дж. Буш-молодший. оголосив про початок війни з Афганістаном. Країни-учасниці ОБСЄ та ООН у цей час почали підписувати декларації про нерозповсюдження ядерної зброї, акти про боротьбу з тероризмом. Країни Південної та Східної Азії не стали виключенням.

Першими стали Бангладеш, Непал, Шрі-Ланка та Мальдіви. Ці країни мають вигідне геополітичне положення, вихід до водних артерій і тому американський уряд будує на їхніх територіях свої військові та морські бази. Наприклад, Мальдіви є країною-бенефіціаром в рамках Загальної системи преференцій, ряд товарів цієї країни має право на безмитне ввезення в США [1, 45-46].

Пакистан також співпрацює зі США у боротьбі з тероризмом, включаючи пошук і знищення таборів з підготовки терористів на своїй території; знищення екстремістських груп і припинити підтримку режиму талібів в Афганістані. Натомість американський уряд за період 2004-2012 рр. виділив близько $ 4,9 млрд на матеріальну допомогу, в тому числі майже $ 3 млрд для надання надзвичайної гуманітарної допомоги після серії повенів у 2010 і 2011 рр. [1, 46-47].

Цікавим є той факт, що США одночасно підтримують країни, що ворогують між собою. Мова йде про контрсоюзника Пакистану – Індію. Співпраця між Індією та США у період 2001-2017 рр. відбувалась у економічній, політичній, торгівельній, машинобудівній, авіаційній, сільськогосподарській, медичній, сфері культури та охорони навколишнього середовища, антитерористичній, технологічній та аграрній, хімічній та військовій галузях [4]. США вбачають у ній стратегічного партнера в Індійському океані та використовує, як форпост для контролю над Китаєм. Виділяючи кошти на розвиток озброєння Індії, США розраховують на її підтримку у разі розгортання ядерної війни. Цікавим є той факт, що Індія – єдина країна, що підписала декларацію ОБСЄ про нерозповсюдження ядерної зброї, але має свій стратегічний ядерний потенціал і у разі виникнення гострої необхідності, може його використати [2].

Країни Східної Азії також є пріоритетними партнерами для американського уряду. Для кожної з них США готують індивідуальну стратегію та місію. Китайська Республіка (Тайвань), КНДР, КНР, Республіка Корея та Японія вже були вагомими гравцями на арені міжнародних відносин. Саме вигідне територіальне розташування, економічний розвиток та військово-технологічний потенціал зацікавили США.

З 2001 р. розпочалась політика нарощування американської військової присутності в регіоні і зміцнення зв'язків з союзниками – Японією і Південною Кореєю. Це дає змогу зменшити переваги Китаю в порівнянні зі США. Після того, як 3 вересня 2017 р. КНДР здійснила шосте ядерне випробування, Д. Трамп вирушив у турне країнами Азії. Першим він наголосив, що Китай повинен позбавити роботи мешканців із Північної Кореї. Президент Ким Чен Ин змушував перераховувати ці гроші на батьківщину і стягував певний відсоток, аби використовувати ці заощадження на розробку ядерної зброї. Хто відмовлявся – того розстрілювали. Було накладено більше 13 санкцій на китайські морські та торгівельні компанії, з метою перекрити морські шляхи Китаю і зменшити поставки нафти до Північної Кореї [3].

США та Південна Корея у період 2001-2017 рр. співпрацювали у економіко-політичній, агропромисловій, науковій та військовій сферах. Неодноразово уряд США наголошував на недопущенні розв'язання ядерної війни, у то й же час активно фінансують військовий сектор, використовують території країн Азійського регіону для розташування власний збройних сил, встановлюють дипломатичні відносини із країнами-учасницями «Ядерного клубу». 4 грудня 2017 р. США та Північна Корея почали найбільші спільні навчання двох країн біля кордонів КНДР [5].

Відносини з Японією будуються на військово-політичній та економічній діяльності. Це вигідно двом сторонам. Японія матиме підтримку у разі військових дій зі сторони КНДР, а США контролюватиме відносини між Китаєм та Японією. Американський уряд побоюються можливості розгортання тісних відносин цих значущих країн з РФ. Під час турне Азією, країни домовилися посилити тиск на Пхеньян, щоб змусити КНДР відмовитися від ядерних випробувань. 7 листопада 2017 р. Японія заморозила рахунки 35 громадянам КНДР [2].

Підсумовуючи, для США країни регіону Південної та Східної Азії є вигідними партнерами у економіко-політичній, торгівельній, науковій, освітній та військово-стратегічній сферах. Після теракту 2001 р. США встали на стежку збереження міжнародного миру. Дж. Буш-молодший став ініціатором підписання доктрин з країнами регіону, направлених на боротьбу з тероризмом. Американці почали використовувати території цих країн для розташування власних військових баз та ракет. У 2017 р. США, Китай, Японія, Південна Корея розгорнули кампанію по втриманню агресії з боку Північної Кореї та запобіганню ядерної війни.

Література

1. Гончар Б. М. Концепція американського світового лідерства у зовнішній політиці Б. Обами / Б. М. Гончар // США і світ: XXI століття. Колективна монографія пам'яті Є. Камінського. – К. : Центр вільної преси, – 2012. – С. 45-47.
2. Barack Obama [Електронний ресурс] // U.S. Department of State Office of the Historian. – Режим доступу : https://history.state.gov/departmenthistory/travels/president/obama-barack. – Назва з екрану. – Дата доступу : 10.12.2017.

3. The United States and Southeast Asia. A Policy Agenda for the New Administration [Електронний ресурс] // Council of foreign relations. – Режим доступу : https://www.cfr.org/report/united-states-and-southeast-asia. – Назва з екрану. – Дата доступу : 10.12.2017.
4. United States interests and foreign policy priorities in South Asia. Christina B. Rocca, Assistant Secretary for South Asia Affairs Statement before the House Committee on International Relations. June 22, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://state.gov/p/sca/rls/rm/33774.htm. – Назва з екрану. – Дата доступу : 01.04.2017.
5. U.S. Relations With North Korea [Електронний ресурс] // U.S. Department of State. – Режим доступу : https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2792.htm. – Назва з екрану. – Дата доступу : 10.12.2017.

Коломоєць Дар'я
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Головко Ю.І.

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАНТСЬКОЇ ПРЕСИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ

Поява української преси на початку XX ст. у Німеччині було зумовлено тим, що, по-перше, Берлін і Мюнхен почали запрошувати до своїх університетів політичних емігрантів із Подніпров'я та Галичини. По-друге, правлячі кола Німеччини хотіли за рахунок українських земель, які перебували у складі Австро-Угорщини та Російської імперії, послабити ці держави.

У 1910 р. починає функціонувати історичний журнал «Zeitschrift fьt ostoeurordische Geschichte», який став першопочатковою ланкою українсько-німецького співробітництва [4, 61]. Внаслідок першого масового поселення, що з'явилося внаслідок Першої світової війни, виходить у світ таборова преса військовополонених, серед яких були і українці. 5 червня 1915 р. вийшов у Фрайштаді перший український таборовий часопис «Розвага» у кількості 2 тис. примірників [2, 190].

Цього ж року виходить інша таборова газета – «Просвітній листок» у Вецлярі. У 1917 р. на її зміну приходить часопис «Громадська думка», що виходив двічі на тиждень. Статті газети закликали до об'єднання українців заради незалежності своєї держави. У Зальцведелі 1 березня 1916 р. почала видаватися газета «Вільне слово», накладом у 2 тис. примірників. З 1918 р. була запроваджена рубрика «З культурного життя України», де розповідалось про історію української преси після революції 1905 р. 26 лютого 1919 р. на зміну «Вільному слову» прийшов часопис «Шлях». Він поширювався вже вільно та перестав бути суто таборовим виданням, проте орієнтувався на інтернованих вояків з України [1].

У міжвоєнний час центром української еміграції був Берлін, де найбільше була сконцентрована українська община. Створювалися українські та культурні заходи, де пропагувалася ідея незалежності України. У цей час

правонаступником зальцведельського «Шляху» стало «Нове слово», що вже у 1921 р. перейменовалося в «Українське слово». Цей часопис вважали прогетьманським, бо над ним працювали діячі консервативного спрямування (Д. Дорошенко, С. Томашівський).

Видавництво «УС» упродовж 1924-1926 рр. почав випуск газети «УС». Паралельно видавався ілюстрований часопис «Літопис» і журнал «Політика». 1923-1931 рр. виходить у світ «Український прапор» та «Українська молодь». 1927 року вийшов друкований орган Союзу Українських Старшин «Військовий Вісник». 1928 р. з'являється прокомуністична періодика, серед якої «Український робітник», «Робітнича єдність», «Голос Українського Робітника» [1].

У 1933 р. з приходом до влади націонал-соціалістів українські емігранти розглядалися як частина колонізованого світу. В час зникають прокомуністичні видання, що стали під забороною влади. З 30-х рр. розгорнулася пресова агенція Українська Пресова Служба, що виконувала роль офіційного бюро українських націоналістів у Німеччині. У 1930 р. був виданий німецькомовний бюлетень «Ukraine Bericht» та журнал «Ukraine». Є. Петрушевич. Згодом почали видавати бюлетні і на українській мові («Вісті Українського Наукового Інституту в Берліні».

Впродовж 1941-1945 рр. внаслідок розгортання Другої світової війни на українських землях, збільшується кількість етнічних українців у Німеччині, серед яких були остарбайтери та радянські військовополонені. Тому видавництва були під керівництвом німецьких пропагандистських інституцій, в яких були задіяні також українські журналісти. Під час Другої світової війни виходить у виходить в Німеччині близько 30 українських періодичних видань, де 1/3 – належала українським емігрантам (пронаціоналістичні – «Український Вісник», «Іскра», «Вітрила», «Хлібороб» та прогетьманський – «Воєнно-науковий Альманах», «Нація в поході», «На відсіч»), а друга частина – остарбайтерам («Пластун», «Наш шлях», «Національна ідея України») [3].

Отже, преса української еміграції у Німеччині з 1910-1945 рр. мала продержавницький напрямок побудови Української держави. Важливе значення відігравали часописи військовополонених як Першої світової війни, так і Другої світової війни, бо показують прагнення українців, які опинилися у важких умовах на чужині, але не втратили ідеї створення незалежної держави. Розвиток міжвоєнного періоду був досить нестабільним через економічну кризу та приходу до влади націонал-соціалістів. Проте варто зауважити на тому, що часописи, які існували у даний період, були досить строкатими (прокомуністичні, прогетьманські, пронаціоналістичні видання).

Література

1. Залізнюк О. С., Білименко Л. А., Швець І. М. Відділу газетних фондів НБУВ Українські таборові часописи Німеччини та Австро-Угорщини 1915-1918 років: історія формування, зміст, тематична насиченість (за матеріалами газетних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація», 6-8 жовтня 2015 р.

2. Зарубіжні українці. Довідник / Кер. авт. кол. С.Ю. Лазебник/. – К. : Вид-во. «Україна», 1991. – 525 с.
3. Кулеша Н. Українська преса в Німеччині часів Другої світової війни: умови функціонування і аналіз тематики // Збірник праць Науково-дослідного центру періодики. – Л., 2006. – Вип. 14. – С. 129-153.
4. Наріжний *С.* Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. – Прага, 1942. – Част.1. – 372 с.
5. Романчук В. Українці в Берліні: від історії до сучасності Український альманах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrajinciberlinu.wordpress.com/2009/06/09

Коробко Вікторія
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Савченко І.В.

«СВІТЛО В ТЕМРЯВІ»: ЖІНОЧА ДОЛЯ ДОБИ ШОА

Друга світова війна – одна із найтрагічніших воєн за всю історію людства, яка кинула виклик суспільству, кожного разу готуючи нові випробування. Одним із таких випробувань стало систематичне переслідування і знищення європейських євреїв нацистською Німеччиною протягом 1933-1945 – Шоа [3]. Відлуння болю, проблем і переживань і на сьогодні відчувається у суспільстві. Доба Шоа – один із найтрагічніших періодів всесвітньої історії, період виживання і перевірки на людяність, доба самопожертви і егоїзму. При цьому жіночий досвід періоду голокосту отримав свої виразні, трагічні риси. Аналізуючи постаті і події, привертаючи увагу до людських доль, зокрема, звертаючи увагу на специфіку жіночого досвіду періоду Шоа, суспільство отримує необхідні складові для уникнення повторення подібних трагічних явищ, виховати толерантне, расово, етнічно і національно доброзичливе покоління. Довгий час знання і реальні факти було підмінено ідеологічними міфами і пропагандистськими штампами. Наразі мета кожного – переосмислення досвіду минулої війни як дієвої запоруки її не повторення [1].

Проблема жіночого питання періоду Шоа розглядається в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: О. Кісь [1], В. Яременко, Р. Брандон, В. Лауер [3] та ін.

Твір «Світло в темряві: Розповідь Сімона Стерлінга, який пережив Голокост, розказана ним Філліс Стерлінг Якобс» написано від першої особи, що розповідає про життя своєї родини, перш за все дружини – Софі Стерлінг. Вона – типова представниця єврейського жіноцтва. «Скромна, доброзичлива, уважна господиня» – так описує свою матір донька Філліс Стерлінг Якобс. Буденне життя змінює початок Другої світової війни і нацистська політика щодо єврейського населення. Розпочата в 1939 р. антисемітська компанія змусила родину Стерлігів покинути свою оселю, переховуватись спочатку в стайні одного із друзів, потім два роки жити в лісі. Аналізуючи джерело, звертаємо увагу на комплекс моральних, соціальних втрат, описаних в книзі. Історія Шимона та його сім'ї рясніє прикладами зради або, навпаки, допомоги з

боку тих, кого вони нещодавно мали за сусідів або друзів. Головна особливість героїв твору – це нестримна воля до виживання заради близьких, заради турботи про тих, хто слабше і хто залежить від тебе.

На початку твору автор одразу звертає увагу на одну із ключових проблем життя того часу – смерть. Донька запитує свого батька: «Чи коли-небудь я мала брата чи сестру?» [2]. У відповідь лише тиша. На підтвердження своїх слів вона знаходить фотокартку без підпису і одразу розуміє, що мала брата. В книзі жодної детальної згадки про старшу дитину. Очевидно, що для батьків це болісна згадка. Ми можемо лише уявити стан жінки після втрати дитини.

Але небажання згадувати втрату свідчить про душевну травму, яка залишила відбиток на все життя. Крім дитини жінка втратила батьків і брата, не могла навіть їх поховати, оскільки «…необхідно рухатись далі. Головне – бути непомітним. Якщо схоплять – нам кінець» [2].

Наступна проблема, яку неможливо оминути – проблема відсутності свободи вибору і, як наслідок, апатія. «Під час переховування в лісі, Софі не хотіла жити!» – згадує оповідач. – «Вона була настільки обезсилена, що не могла йти. Я ніс її на плечі і майже не відчував. Софі ніколи не стогнала і не жалілась. Тільки час від часу казала – скоріше б померти» [2].

Крім цього, Філліс згадує: «Мати ніколи нічого не говорила про страшні події, що їм довелось пережити з батьком. А я ніколи і не питала, знала що не треба завдавати їй болю» [2]. Тобто Софі отримала настільки важку психологічну травму, що просто не могла згадувати випробування, що супроводжували її.

Після закінчення Другої світової війни родина переїхала до США. Надалі головний оповідач більше не згадує свою дружину, описує лише власні заслуги і досягнення. Ми можемо лише висловити припущення – або чоловіку було болячи згадувати щоразу свою вже покійну на той момент дружину, або він просто не вважає за потрібним описувати побутове життя Софі.

Отже, період Шоа для єврейської жінки став драматичним і непередбачуваним – втрати, апатія, смерть, голод. Проаналізувавши твір «Світло в темряві…» можемо побачити про важку долю, що спіткала єврейське жіноцтво в цей період. При цьому провідна соціальна роль жінки не змінилась – вона продовжила бути берегинею сімейного вогнища, надійної підтримкою для голови сім'ї – чоловіка.

Література**:**

1. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: Гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства: Зб. наук. статей / за наук. ред. Гелінади Грінченко, Катерини Кобченко, Оксани Кісь. – К. : ТОВ «Арт-книга», 2015. – 336 с.
2. Світло в темряві: Розповідь Сімона Стерлінга, який пережив Голокост, розказана ним Філліс Стерлінг Якобс / Пер. з англ. – К. : Український центр вивчення історії Голокосту, 2017. – 120 с.
3. Шоа в Україні: історія, свідчення, увічнення за ред. Рея Брандона та Венді Лауер. Пер. з англ. Н. Комарової – К. : Дух і літера, – 2015. – 520 с.

Крайнік Валентина
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Лях С.Р.

«ДВІ РУСЬКІ НАРОДНОСТІ» МИКОЛИ КОСТОМАРОВА: 1+1=1?

XIX ст. було часом формування націй, національних держав, не оминув цей процес і терени України. Українська нація формувалась у досить жорстких умовах – у постійному протистоянні, зокрема із Російською державою, яка намагалась викорінити її особливості, розчинити український народ у власному народові [1].

У XIX ст., коли здобула наукового обґрунтування офіційна ідея про тотожність історичної долі українського та російського народів, існували і відмінні погляди. С. Соловйов наголошував на відмінності «природою своєю», тобто на «відмінності у характері північного і південного народонаселення», що, акцентує знаний історик, «виявляється помітно в джерелах». Його сучасник, визначний данський літературознавець Г. Брандес, вважав малоросів та великоросів «різко відмінними одна від одної народностями» [3].

Микола Іванович Костомаров як відомий вчений та громадський діяч не міг стояти осторонь обговорення такого гострого питання. Саме тому у 1861 р. у журналі «Основа» виходить розвідка історика «Дві руські народності». Перед виданням твору Микола Костомаров був відпущений із заслання у Саратові, знаходився під пильним наглядом влади, але не міг стояти осторонь такого важливого питання. Микола Іванович Костомаров у своєму творі «Дві руські народності» писав, що «духовий склад, ступінь почуття, характер розуму, напрям волі, погляд на громадське й духове життя, все, що виробляє вдачу й характер народу, все оце й – заховані внутрішні причини народньої відрубности. Оці основи надають дихання життю й суцільність тілу». Саме ці ознаки становлять відмінності між різними націями. Але у чому ж полягають відмінності між українською та російською націями?

Микола Костомаров зазначав, що в ще в глибоку давнину корінням йдуть ті відмінності, які існують між українським та російським народом, але, з іншого боку, вони поєднані спільною назвою Русь. Ця назва для кожного народу означає своє: для росіян вона означала спільність походження, віри, книжкової мови та просвіти, а для українця – місцевість, особливі риси народного, громадського та родинного побуту, звичаї та обряди. Українське суспільство відрізняється великою мірою самостійності та самовільства. Це досить яскраво проявилось в добу козаччини. До цього ще долучається непостійність, відсутність чіткої мети, рвучкість духу, прямування до вироблення чогось нового, до всього що мало переваги над громадським. В Росії, навпаки, самостійність звужували до тієї межі, поки її остаточно не знищили. Царі та пани керували суспільством, вічові традиції постійно притіснялись, допоки не були остаточно знищені. Основною формою функціонування української держави є громада – добровільне об’єднання людей. Кожен громадянин є вільною людиною, тому він може самовільно

покидати цю громаду, коли йому захочеться. У росіян же поняття громади трактується через особу володаря, який отримав свої повноваження від Бога і на основі цього провадить своє керівництво державою [2].

Відмінними є відношення до церкви. Хоч православ'я і було принесено на територію Русі з одного центру, воно грало неоднакову роль у житті суспільства. В Україні церква мала велику моральну силу, але вона не була настільки сильною, щоб на віру, без доказів, освячувати успіх справи. У Росії ж церква повинна була бути органом верховного суду, вона стояла набагато вище над народною масою і проявляла свою самовладну силу сильніше, ніж в Україні. Відмінними були і релігійність українців і росіян. Релігійність росіян звернена на практичне виконання християнських приписів, але внутрішньої моральності в них дуже мало. Натомість українці мають міцне почуття Божої все присутності, внутрішню розмову з богом, обряди українці виконують, але не піддають їх під критику, як це роблять росіяни [2].

Різняться в українців та росіян погляди на жінку. Жінка у російських піснях рідко коли досягає свого земного ідеалу, рідко коли в жінці шанується душа, а не краса тіла, рідко коли пісня виражає повагу до краси жіночої душі. Тоді як в українських піснях жінка змальована такою душевно-прегарною, що навіть у своєму «падінні» виявляє свою чисту натуру та соромиться свого приниження [2].

Пишучи свою працю, історик М. Костомаров не уникнув впливу свого часу, зокрема, в деяких моментах своєї праці він використовує термінологію російської науки. Історик, як правило, вживає термін «малоруський» для позначення українського народу, до того ж, подаючи загальну характеристику ментальності українського народу, описує виключно народні маси, навмисно чи ні, залишаючи без уваги панівні верстви суспільства, які були або ополячені, або зрусифіковані.

І все ж, говорячи про різницю у ментальності, побуті, політичних традиціях, історик неодноразово наголошує на тому, що російська та українська народності були складовими єдиного народу, вони одночасно сформувались, мали єдиний першопочаток. Саме в цьому проявляється суперечливість поглядів історика М. Костомарова, який з одного боку намагався провести чітку межу між двома народами, але вивести їх із одного джерела.

Таким чином, концепція «1+1=1» створена М. Костомаровим являється очевидно помилковою, але ця помилка була закономірною. У XIX ст., коли було написано цей твір, український національний рух лише починав розвиватись, мало хто наважувався чітко висловити свої думки про незалежність українського народу. Твір історика М. І. Костомарова можна вважати першою ластівкою на шляху розвінчання неправдивих концепцій націотворення.

Література

1. Галушко К. Нація українська // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2010. – Т. 7. – 349 с.

2. Костомаров М. Дві руські народності / Микола Костомаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://izbornyk.org.ua/kostomar/kos38.htm
4. Лукінюк М. Обережно: міфи! Спроба системного підходу до висвітлення фальшувань історії України. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2012. – 560 с.

Кременчуцький Ілля
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Ігнатуша О.М.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА СВЯЩЕНИКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ЄПАРХІЇ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ

Тема розвідки виникла у зв'язку з нещодавнім «церковним скандалом у Запоріжжі» [1], суть якого у тому, що священик Московського Патріархату відмовився відспівувати немовля, хрещене у Київському Патріархаті.

Причиною відмови священика стало посилання на канони [2] церкви, але, на нашу думку, слід уважніше придивитися до особистості та образу самого священика.

Обсяг наукової літератури з цього питання невеликий, проте джерел – достатньо, але більшою частиною вони закриті для загального доступу.

Основним джерелом для нашої публікації слугував офіційний сайт Запорізької єпархії, а також офіційні сайти Української Православної Церкви, періодичні видання, та нормативні документи вищезгаданої єпархії.

Перед тим як перейти до предмету статті, визначимо академічне поняття священика : «Священик, священнослужитель, який здійснює всі таїнства, крім рукопокладення; офіційне звернення – Ваше преподобіє, побутове (розмовне) – отець, батюшка. Старший священик називається протоієреєм» *(з рос. – авт.)* [3]. Таке визначення нам дає «Современная энциклопедия», слід зазначити, що визначення цього терміну у словниках майже тотожні [4].

За об'єкт дослідження були взяті протоієреї, яких на теренах Запорізької єпархії налічується близько сотні осіб з наявних 185 духовних осіб [5]. Основні пункти статистики – освіта, досвід роботи священика.

Почнемо з рівня освіти. За даними сайту Запорізької єпархії, духовну освіту – відповідно професійність та розуміння своєї справи, мають лише 14 чоловік зі 100, тобто трохи менше п'ятої частини. Тому ми можемо говорити про те, що незнання певних канонів або помилки в професійній діяльності не є чимсь незвичним. Схожу пропорцію дає нам аналіз чину ієрея, яких налічується 51 чоловік. З них лише 10 вказало духовну освіту, що наштовхує на висновок про духовну освіченість лише 5-ї частини священиків.

Священики отримували освіту в Класичному приватному університеті м. Запоріжжя, де є кафедра богослов'я, у Київській духовній семінарії та Білгородській духовній семінарії з місіонерською спрямованістю (що на території Російської Федерації і свідчить про важливий у національно-державному відношенні аспект духовної освіти).

По-друге, ми маємо звернути увагу на досвід роботи людей у званні протоієрея. Пік висвяти священиків Запорізької єпархії припадає на період між 1990 та 2000 роками – 33 чоловіка. Отже, на сьогодні вони мають непоганий досвід в сфері релігійної діяльності. Проте слід зауважити, що у дияконах вони ходили, переважно, не більше року і, можливо, це є фактором недостатньої підготовки до сану ієрея.

Перейдемо до соціального образу. Проаналізувавши наявні біографії, ми можемо уявити собі протоієрея як чоловіка близько п'ятдесяти років, який є вихідцем з сімей середнього достатку (робітники, вчителі і т. ін.) переважно з духовною освітою та досвідом служби у армії.

Отже, розглянувши вищезазначені фактори, можна наголосити на тому, що серед священників слід більше поширювати практику професійної духовної освіти та особливо приділити увагу розбудові самих навчальних інституцій [6]. Також, на нашу думку, слід розглянути кількість років «служби» перед набуттям статусу ієрея. Що стосується особистості, ми бачимо узагальнені риси портрету людини усталеної та освіченої. Проте треба сказати, що ця усталеність інколи переростає на закоренілість, яка виявляється у закритті інформації, постійному наріканні та осудженні альтернативних установ [7]. Тому, ще раз зауважимо, що зміни і відкритість ніколи не будуть зайвими у церковних установах.

Література

1. ТСН [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ru.tsn.ua/ukrayina/cerkovnyy-skandal-v-zaporozhe
2. Настольная книга священнослужителя // Азбука веры [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://azbyka.ru/otechnik/Pravoslavnoe_Bogosluzhenie/nastolnaja-kniga-svjashennosluzhitelja/18_5_28
3. Священник // Академик [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/42646/%D0%A1%D0%92%D0%AF%D0%A9%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%9A
4. Священник // Академик [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=Священник&from=xx&to=ru&did=&stype=
5. Духовенство // Запорожская епархия Украинской Православной Церкви. Официальный сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://hram.zp.ua/clergy
6. Сучасна духовна освіта : досвід УПЦ // РІСУ – Релігійно-інформаційна служба України [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://risu.org.ua/ua/index/conferencedetails/28?questions_p=0
7. Распоряжение № 27 от 30.01.13 «Об отношении к таинствам и обрядам т. н. «неканонических православных церквей» или раскольников» // Запорожская епархия Украинской Православной Церкви. Официальный сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://hram.zp.ua/archives/rasporyazhenie-n-27-ot-300113-ob-otnoshenii-k-ta

Кулієва Наргіз
учениця 11 класу Запорізької ЗОШ № 103
Наук. кер.: к.і.н. Ганзуленко В.П.

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ІСЛАМУ В УКРАЇНІ

Історія становлення та розвитку ісламу в нашій державі має багатовікову традицію. Поясненням цього є географічне розташування українських земель на перетині західної і східної цивілізацій. Торгові шляхи, які проходили через територію сучасної України у різни часи приваблювали купців, торговців, мандрівників з різних куточків світу, зокрема і з мусульманських країн.

Одними з перших, хто став сповідувати іслам на землях України, були алани, які мешкали тут невеликими племенами на рубежі VII-VIII ст. Підтвердженням факту сповідування аланами ісламу можуть слугувати археологічні знахідки поховань померлих, які були здійснені за мусульманськими традиціями.

Серед мусульман України поширена думка, що поширенню ісламу серед аланських та інших племен у нашому регіоні сприяли помічники Пророка Мухаммеда – Газі Мансур і Малік Аштер [1, с. 37].

Чимала кількість фактів про взаємозв'язки представників слов'янських союзів і мусульманського світу належить до часів існування Русі-України. На сторінках праць середньовічних арабських істориків та мандрівників, які разом з торговими караванами відвідували українські території, знаходимо відомості про перебування мусульман на Русі, їх торгівельні взаємини з слов'янами та, навіть, про розташування у стародавньому Києві мусульманської колонії для купців [3].

Однак, найбільший вплив на розвиток ісламу в Україні мали такі державні утворення як Золота Орда та Османська імперія. Саме за часів Золотої Орди іслам зазнає розповсюдження на Кримському півострові та у першій третині XIV ст. отримує статус державної релігії.

Міграційні процеси XIV-XVI ст., що були спричинені міжусобними війнами всередині Золотої Орди, військовими протистояннями з русичами, сприяли появі татаро-мусульманських колоній у різних куточках України, зокрема і західноукраїнських землях. Так у середині XVI ст. виникло перше чисельне мусульманське поселення на Галичині. Місто Львів стало, у свою чергу, осередком мусульман усього регіону, оскільки там було збудовано мечеть. Мусульманська громада Львова на той час була представлена не лише татарами, але й представниками інших ісламських етнічних груп – турків, арабів, персів.

Згодом подібні ісламські колонії з'являлись у містах Острог, Старокостянтинів та інших, що належали до володінь князя В.-К. Острозького.

Упродовж XV-XVIII ст. на землях Криму та Північного Причорномор'я існувала розвинута мусульманська держава – Кримське Ханство, утворена внаслідок політичного занепаду та роздробленості Золотої Орди. Розквіт ісламу як державної релігії Кримського Ханства сприяв поширенню мусульманського

віровчення не лише серед татар, але й представників інших національностей, які знаходились під його зверхністю.

Після входження Кримського Ханства до складу Османської імперії та оволодіння частиною території Поділля чисельність мусульманських колонів на українських територіях значно збільшується. Цього часу були збудовані мечеті у декількох містах Поділля, зокрема й у Кам'янці-Подільському [2, с. 101].

Однак, незважаючи на те, що процес розповсюдження ісламу на українських територіях переважно відбувався за умов збройних міждержавних конфліктів, він не став перешкодою на шляху культурного та міжконфесійного обміну різноманітних етнічних, релігійних та соціальних верств українського населення.

Зазначимо, що українські державні діячі у різні часи української історії підтримували дипломатичні відносини з представниками мусульманського світу. Зокрема, гетьманом Б. Хмельницьким розглядалося питання укладання договору про протекторат Туреччини над Україною на противагу російському варіанту. Неможливо не згадати й представників славнозвісного роду Кочубеїв, деякі представники якого, за свідченнями сучасників, були мусульманами [3].

Наприкінці XVIII ст. після завоювання Кримського півострова Російською імперією було встановлено тотальний контроль над релігійним життям його мешканців. Водночас на материковій частині України впродовж XIX – початку XX ст. ісламські громади отримали розвиток у багатьох великих українських містах, зокрема Києві, Одесі та інших.

Нищівного впливу мусульманство зазнало на українських землях за часів Другої світової війни. Політичні репресії, запроваджені радянською владою, та трагічні події насильницького виселення кримськотатарського народу в 1944 р. майже на сорок років призупинили розвиток цієї конфесії в регіоні та перетворили іслам на цілковито підпільну, дисидентську конфесію.

Тільки з моменту проголошення суверенітету України мусульмани отримали право на вільне задоволення своїх релігійних уподобань та розвиток конфесійних інституцій.

За останні роки було відновлено розгалужену мережу мусульманських громад, відкрито нові мечеті, релігійні школи, запроваджено видавництво літератури релігійного спрямування й багато інших проектів конфесійного значення. До того ж після тривалого вигнання на історичну Батьківщину змогла повернутися значна кількість кримських татар.

Отже, поширення ісламу на території української держави являє собою закономірний процес з багатовіковою історичною традицією, а його прибічники становлять суттєву частку різнобарвного духовного світу українського народу.

Література

1. Бабін Б. Релігійна самобутність кримських татар як критерій їх визнання корінним народом України // Іслам і Україна: Роботи учасників Першого Всеукраїнського ім. А. Кримського конкурсу ісламознавчих досліджень молодих учених. – К. : Ансар Фаундейшн, 2005. – С. 35-49.
2. Івангородський К. Ісламський Крим і православна українська народність: міжспільнотні взаємини в контексті етносоціальних трансформацій XV-XVII століть // Іслам і Україна: Роботи учасників Першого

Всеукраїнського ім. А. Кримського конкурсу ісламознавчих досліджень молодих учених. – К. : Ансар Фаундейшн, 2005. – С. 101-134.
3. Іслам в Україні // Релігійно-інформаційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://risu.org.ua/ua/index/monitoring/religious_digest/42965/

Мирошниченко Сергій
учень 10 класу КЗ ЗСО Червоногригорівської ЗОШ
Наук. кер.: вчитель історії Крайнік В.І.

БОЙОВІ ПОХОДИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Надзвичайно мало дійшло до наших сучасників відомостей про людей, котрі творили історію України на зламі XVI-XVII сторічь. Про деяких з них маємо уривчасті дані, про інших – записи хоч і збереглись, але несуть у собі масу протиріч. Не уникнув такої долі і гетьман Богдан – Зиновій Хмельницький. Хоча, задля справедливості, ми повинні погодитись з тим, що з-понад решти людей, котрі у ті часи воювали за волю України, тримали у руках полковницькі, отаманські перначі й гетьманські булави образ Богдана Хмельницького, безумовно, найяскравіше висвітлений у працях сучасників та дослідників історичних подій більш пізніх епох.

Його боротьбі присвячено велику кількість наукових робіт, трактатів, художніх творів і ліричної поезії, але навіть після стількох досліджень і описів, період у житті гетьмана до 1648 р. залишає надзвичайно багато недомовок та білих плям. На острові Хортиця, поблизу в'їзду на територію Національного заповідника встановлено величезну гранітну стелу з написом про те, що неподалік у 1648 р. Богдан Хмельницький завдав першої поразки польським військам і розпочав національно-визвольну війну. Але, насправді події 1647-1648 рр. почались в іншій місцевості [2; с.51].

Як повідомляє М. Костомаров, наприкінці 1647 р. після невдалої спроби підняти повстання у місті Лебедині, рятуючись від суворого покарання, чигиринський сотник Богдан Хмельницький разом із старшим сином Тимошем та 15 (за іншими даними – 30) козаками тікає на Запорожжя. У втечі йому сприяв чигиринський реєстровий полковник Станіслав Кричевський, кум Богдана Хмельницького [3; с.117].

У грудні 1647 р., проїхавши через Дике поле, Богдан Хмельницький прибув із своїми соратниками на дніпровські острови за порогами, зупинившись спочатку на Буцькому (Бучки або Томаківка). Острів на той час не був безлюдним, на ньому перебувало чимало козаків. Більшість їх, за свідченням історика XIX ст. О.Гуцинського, з'явилась тут після невдалого виступу отамана Федора Линчая проти старшини реєстрового війська, як прибічників польських панів та гнобителів своїх співвітчизників. На чолі старшини стояв тоді полковник Я.Барабаш, при якому у званні реєстрового сотника служив Богдан Хмельницький. У сутичці верх узяли «барабашівці», а Федір Линчай зі своїми прибічниками, які отримали прізвисько «линчаївців», мусив рятуватися втечею на Запорожжя і поселитись на острові Бучки,

осторонь Микитинської Січі. Цей історичний факт переконливо свідчить про постійне перебування козаків на територіях, що знаходились поза межами реальної влади польської адміністрації, у тому числі і на теренах сучасної, рідної мені, Червоногригорівки [4; с. 202].

Опівночі 21 січня 1648 р. Б.Хмельницький разом із своїми прибічниками напав на польський загін, який стояв на Січі, і розгромив його. На ранок Січ була у руках повстанців. Майже всі реєстровики-корсунці перейшли на їхній бік. Полковник-шляхтич Турський, втративши вбитими 30 чоловік, утік із невеликою кількістю драгунів до міста Крилева, де повідомив хорунжого коронного Олександра Конецпольського про бунт на Запорожжі. Повстале козацтво на військовій раді, яку скликав кошовий отаман Федір Лутай (Лютай), обрало Б. Хмельницького гетьманом. Відразу після цього гетьман звернувся до українського народу із відозвою, у якій перелічив «школи та кривди ляхів та різних панів» [2; с. 55].

У козаків з'явився новий гетьман, обраний козацьким товариством на арматі, вільними голосами всупереч постановам, що їх давали із Варшави, забороняючи козацьке самоврядування. А разом з тим з'явились нові битви. Перша зустріч між козацьким військом та військом Стефана Потоцького відбулось на початку травня 1648 р. на річці Жовті Води, неподалік від Б. Хмельницького відпочивало лише три дні у таборі під Жовтими Водами. Попереду були сили коронного війська, значно більші, аніж ті, що протистояли запорожцям досі. Тож, не гаючи часу, Хмельницький виступив їм назустріч, щоб не дати оговтатись від першої приголомшливої поразки. Швидким маршем він пройшов 120 верст до Корсуня, де тепер займав позиції Микола Потоцький, і вже ранком 24 травня вислані наперед козацькі війська впритул наблизились до передових украплень поляків і вступили у бойовий контакт з легкою кавалерією М. Потоцького, примусивши її відступити. Велика битва відбулась днем пізніше [4; с.210].

Як бачимо, на початку 1648 р. Томаківський острів стає центром військово-дипломатичної діяльності Богдана Хмельницького, а разом із прилеглими територіями – місцем зосередження сил майбутньої Визвольної війни. Про це свідчить сучасник подій Гійом Левассер де Боплан: «Хмельницький обрав це місце для схованки, коли йому загрожувало оточення. Саме в цьому місці вони почали збиратися, коли піднялися для виступу у травні 1648 р., і виграли 26 травня битву під Корсунем» [2; с.58].

Наслідки перших двох битв у цій війні були для поляків катастрофічними – Коронне військо фактично перестало існувати. Як вказується у літописі Самійла Величка, козаки захопили у полон обох гетьманів – коронного Миколу Потоцького і польного Мартина Калиновського. Трофеї Б.Хмельницького вражали: 41 гармата із спорядженням, військовими припасами та зброєю, сотні коней. Б.Хмельницький тепер мав велику, добре озброєну та загартовану в боях армію, з допомогою якої мав намір покласти край польському пануванню в Україні.

На обрії подальших битв походи Б.Хмельницького 1648 р., та особливо його перемоги під Жовтими Водами та Корсунем, створили умови для формування самостійної української держави – Гетьманщини [1; с. 505]. А це

вказує на те, що Богдан Хмельницький вів чудову зовнішню політику, був прекрасним тактиком. Саме через це його постать найяскравіше висвітлена у працях численних істориків починаючи із XIX ст. і до сьогодні.

Література

1. Величко С. В. Літопис. Т. 1. / Пер. з книжної української мови, вст. стаття, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – 371 с.
2. Документи Богдана Хмельницького. 1648-1657 / Відп. ред. Ф. П. Шевченко; Упорядн. І. Крип'якевич. АН Української РСР. Інститут суспільних наук; Архівне управління при Раді міністрів Української РСР. – К. : Вид. АН УРСР, 1961. – 740 с.
3. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький: Історичний нарис: Для серед, та ст. шк. віку / [Упоряд. і передм. В. О. Замлинського]; Худож. Л. А. Кацнельсон. – К. : Веселка, 1992. – 93 с.
4. Сорока Ю. Походи Богдана Хмельницького. 1648-1654 / Ю. Сорока. – Харків : Фоліо, 2012. – 280 с. – (Знамениті події історії України).

Нікішин Богдан
учень 10-Б класу Запорізької гімназії №107
Наук. кер.: вчитель історії Запорізької гімназії №107
Кулак Г.П.

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА У МИСТЕЦТВІ

Перша світова війна – глобальний збройний конфлікт між найбільшими країнами світу – Троїстим союзом і Антантою, в якому брало участь 38 держав із населенням, що складало s населення земної кулі. Втрати часів війни складно порахувати. За підрахунками українського вченого Олександра Реєнта, у цей період було вбито приблизно 10 млн. осіб і приблизно 20 млн. було поранено. За уточненими даними прямі воєнні втрати воюючих сторін оцінюються в 208 млрд. доларів [1]. Окрім цих наслідків, відбулися зміни у світогляді людини та культурних процесах початку XX ст.

Проаналізуємо мистецтво, що відбиває події цього періоду. Пропонуємо почати з літературних творів часів Великої війни. Вважають пророцьким роман англійського письменника Герберта Веллса, написаний в 1907 р. «Війна у повітрі». Твір цікавий своїм пророкуванням війни світового масштабу з повітряними боями і бомбардуваннями міст [2] Застереження письменника не були почуті, війна почалася…

Першим твором про Велику війну прийнято вважати роман Анрі Барбюса «Вогонь». Саме він визначив напрямки розвитку літератури про Першу світову війну. Жахи війни описані в романі з величезною кількістю подробиць, у яких війна вимальовується не атакою, схожою на парад, а трагедією [1].

У цей час пролунав вислів Гертруди Стайн «втрачене покоління». Втраченим поколінням називали молодих людей, що були покликані на фронт у віці 18 років. На війні вони змушені вбивати. По закінченні військових дій такі люди часто не могли адаптуватися до мирного життя, багато хто божеволів або

накладав на себе руки. Такою назвою була визначена також літературна течія, яка існувала в період між двома світовими війнами.

До історії світової літератури Еріх Марія Ремарк потрапив завдячуючи геніальному антивоєнному роману «На Західному фронті без змін». У передмові до нього Ремарк говорить: «Ця книга – не викриття і не сповідь. Це лише спроба розповісти про покоління, яке занапастила війна, про тих, хто став її жертвою, навіть якщо врятувався від снарядів» [3]. Головний герой роману розповідає про фронтове життя звичайних солдатів, перебування у шпиталях та у коротких відпусток удома.

Ще один учасник Великої війни англійський поет, прозаїк Річард Олдінгтон. У 1916 р. він почав службу рядовим, пізніше став офіцером і служив на Західному фронті. У 1917 р. був важко поранений. Війна різко змінила світогляд Р. Олдінгтона, наклавши відбиток безнадії на всю його подальшу творчість. Після війни він страждав від малодослідженого у ті роки посттравматичного стресу. Написав книгу віршів «Образи війни» (1915), яку критики вважають однією з кращих книг в історії англомовної поезії та роман «Смерть героя» (1929). У своїй творчості автор розкриває історію цілого покоління, засуджує безумство і злочинність війни.

Велика кількість художнього кіноматеріалу представляє собою аналіз душевних переживань людини на тлі жахів війни. У 1932 р. режисер Реймон Бернар екранізував один з кращих «окопних» романів «Дерев'яні хрести» Ролана Доржелеса [4]. У даному випадку інтерес викликає сюжетна лінія. Часто порівнюють «Дерев'яні хрести» з романом «На західному фронті без змін» Еріха Марії Ремарка. Прикметно, що обидва автори служили в піхоті у країнах, які воювали одна проти одної. В обох романах описується окопна війна. Але у Р. Доржелеса роман саме про французьких солдатів, які воюють на французькій землі, у яких не просто французькі імена, а типові національні риси. Незважаючи на натуралізм «окопного роману» Доржелеса, він сповнений людського тепла.

1931 р. вийшла американська воєнна драма режисера Вільяма Бодайна «Божевільний парад». Ця кінострічка піднімає гендерне питання. Мова йде про долю восьми жінок і їхню службу своїй країні під час Першої світової війни.

Загальний підсумок для кіномистецтва нами представляється таким: у своїх фільмах кіномитці демонструють повагу до життя людини і заперечують «happy end» людства, що стало на шлях жорстокості.

Пам'ять про грандіозний конфлікт початку XX ст. закарбувалася у живописних творах. Часто художники були безпосередніми учасниками воєнних подій. Для культури XX ст. властиві відсутність єдиного мистецького стилю. Реалістичне зображення властиво творчості І. Рєпіна. Український художник-баталіст, графік Микола Самокиш у своїх роботах «Галицька битва: бій під Ярославом» та «В Галичині. Кавалерист» [5, с. 521].

Унаочнена дійсність реалістично точно показана в роботах Фортуніно Матанія. «Прощай, старий» стала візитівкою цих подій.

У період післявоєнних років набирає обертів модернізм. Всі жахи демонструються через незвичну інтерпретацію італійського художника, зачинателя сюрреалізму Альберто Мартіні. Серед особливо жорстких його

робіт т.зв. листівки-пропаганди часів Першої світової війни, які отримали назву Європейські танці смерті [6]. Картина з красномовною назвою «Отруєні іпритом» Джона Сінгер Сарджента – американо-європейського художника, яку він закінчив у 1919 р. була відгуком художника на події Першої світової війни. Ще приклади Джон Нэш «Ліс у Опі» і Марк Шагал «Поранений солдат».

Близькою до живопису у висвітленні трагедії війни є скульптура. Переважна більшість країн світу мають монументи на відзнаку цих подій. Всі ці роботи об'єднані одним лейтмотивом: треба докласти всіх можливих зусиль, щоб подібна трагедія ніколи не повторилася.

Отже, різні мистецькі форми схоже показують наслідки цих подій. Художники, скульптори, режисери та письменники не могли зупинити війну, але всі вони ненавиділи її і протиставляли їй непереможну людську гідність. Недаремно концентрованою радістю і красою земного життя постає в романах, кінострічках, картинах любов, яка якимось дивом пробивається крізь битви і армійський побут.

Література

1. Реєнт О.П. Перша світова війна і Україна / http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Persha_svitova
2. Уэллс Г.Д. Война в воздухе / Герберт Джордж Уэллс. Пер. Ефанова В.К. – М., 1964.
3. Ремарк Еріх Марія. На Західному фронті без змін / Переклад з німецької: Сняданко Н., Гловацька К. – Харків : КСД, 2014.
4. Guillaume Apollinaire et Roland Drogelus «Sous le pont Mirabeau» / Відео з Youtube / https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=2-nLT36SyRQ
5. Ласка І.М. Самокиш (Самокиша) Микола Семенович (1860 – 1944) / І.М.Ласка // Українське козацтво : мала енциклопедія – К. : Запоріжжя, 2006. – С. 521.
6. Моторошні карикатури Першої світової, від яких все в жилах холоне https://ukr.media/world/330020/

Наджафов Ігор
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Черкасов С.С.

«НАПАЛМ СЕРЕДНЬОВІЧЧА»: ГРЕЦЬКИЙ ВОГОНЬ У ВІЙСЬКОВОМУ МИСТЕЦТВІ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Неможливо перебільшити значущість грецького вогню у візантійській історії [2]. Славетний грецький вогонь, інакше «рідкий» або «морський вогонь», «пекельних вогонь» або «візантійський вогонь», він являв собою таємницю військового мистецтва Візантійської імперії та довгий час давав ромеям прерогативу в морських війнах проти слов'ян, арабів та інших ворогів держави ромеїв.

Навіть в наш час неможливо сказати безперечно, що насправді являв собою грецький вогонь. Ймовірно, у складі горючої суміші містилися гудрон, сірка, селітра та нафта, але достовірно відповісти на це питання не є можливим.

Достеменно відомо, що задля виготовлення грецького вогню, застосовувалася чиста нафта, що видобувалася в невеликій кількості на родовищах Кавказу та південноруських степів [4].

Вперше, застосування грецького вогню письмово зафіксовано в другій половині VII ст., задля захисту Константинополя під час арабських завоювань. Винахідником цієї дійсно «пекельної зброї» став сирійський механік, хімік та архітектор грецького походження Каллінік. Перебуваючи під тиском релігійних переслідувань християн у завойованій арабами Сирії, він мігрував із сирійського міста Баальбека до Константинополя, столиці Візантійської імперії.

Згідно Феофану Сповіднику, під час військового конфлікту імперії з арабськими завойовниками, Каллінік повідомив про свій винахід імператору Костянтину IV, передостанньому представнику Іракліївської династії візантійських імператорів.

Саме завдяки грецькому вогню візантійці завдали нищівної поразки війську князя Ігоря, у морській битві поблизу Константинополя 941 р. Під час четвертого хрестового походу 1204 р., грецький вогонь застосовували проти венеціанців.

Цей винахід представляв собою вибуховий матеріал, технологія виготовлення якого була відомою тепер тільки візантійцям; за допомогою мідного трубчастого пристрою він катапультувався на велику відстань ведучи вогонь по кораблях супротивника, які перетворювались на «пекло над водою» [3]. Окрім цього, його розбризкували над ворожим судном або вміщували в довгі вузькі снаряди, які вручну кидали в ціль [2]; в обох випадках результати були вражаючими : палаюча рідина не тільки спалювала кораблі, а й плавала поверхнею води, не даючи можливості врятуватися тим, хто вистрибнув з них за борт.

Момент викиду полум’я, вірогідно, був настільки ж небезпечний для візантійців, як і для їх ворогів, але принцип дії залишається невідомим. Запальні снаряди були розповсюдженим знаряддям під час воєнних дій та широко використовувалися і в Античності, і в Середньовіччі. Проте, візантійські прообрази вогнеметів, «середньовічний напалм», були зброєю зовсім іншого роду, ніж горщики з горючою сумішшю, які запускали в повітря за допомогою катапульт, вогняні стріли та подібна військова зброя [5].

Для застосування цього винаходу були побудовані особливі дромони, більші за розміром ніж звичайні, на яких були розміщенні мідні трубчасті насоси – сифонофори, або глиняні сосуди з рідким складом, який міг спалахувати при дотриманні певних умов [4].

Зберігався грецький вогонь у спеціально влаштованих глиняних, щільно закритих сосудах, які в потрібний час розкривалися за допомогою певного

механічного пристрою, після чого з силою викидали горючий матеріал на значну відстань [4].

Прототип сучасних напалмових сумішей та вогнемета, цілком вірогідно, наймогутніша зброя до появи у XIV ст. в Європі зразків вогнепальної зброї [1], грецький вогонь відіграв помітну роль у численних візантійських війнах та подовжив існування візантійської цивілізації протягом Середньовіччя. Крім усього іншого, грецький вогонь виконував функції психологічної зброї. Рецепт його виготовлення залишається невідомим, проте історичне значення для військової справи не викликає сумнівів.

Література

1. Історія Візантії : вступ до візантиністки / Л.В. Войтович, А.М. Домановський, Н.Б. Козак [та ін.]; за ред. С.Б. Сорочана та Л.В. Войтовича ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Львів : Апріорі, 2011. – 880 с.
2. Норвіч Дж. Історія Візантії / Джон Норвіч [пер. з англ. Н.М. Заболоцького]. – М. : АСТ, 2010. – 542 с.
3. Острогорський Г. О. Історія Візантійської держави / Г.О. Острогорський; [пер. с нем. М. В. Грацианський]. – М : Сибірська Благозвонниця, 2011. – 895 с.
4. Успенський Ф.І. Історія Візантійської імперії VI-IX ст. / Ф.І. Успенський. – М. : Думка, 1999. – 827 с. – (З історії великих імперій).
5. Хелдон Дж. Історія візантійських війн / Джон Хелдон; [пер. з англ. М.А. Карпуніна, С.С. Луговський]. – М. : Вече, 2007. – 464 с. – (Терра історія).

Ніконов Роман
аспірант 1 року навчання історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Лях С.Р.

ГРОМАДСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ КОЛОНІСТІВ-МЕНОНІТІВ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX ст. – ПОЧАТОК XX ст.)

В історичному проміжку часу кінця XVIII ст. – першої чверті XX ст. колоністи-меноніти показали себе дуже організованою та талановитою групою населення нашого краю. Архітектура, лісництво, сільське господарство, промисловість, – це ті елементи їх життя, що відбились на обличчі нашого краю. Ці традиції були брутально перервані в середині 20-30-х років XX ст., переселенням німців у табори.

Спадщину цієї культурної групи сьогодні можна вважати осколком тієї старої культури менонітів на нашій землі. А для нас залишились лише пам’ятки їх культури та архітектури. І особлива частина їх діянь, що вони залишили для нас, – це досвід їх адміністративного управління і самоврядування.

Основною формою соціальної організації менонітів була громада-власник, що складалася за схемою «домогосподарювання-колонія», зі своїм

мирським управлінням і громадським інститутами. У менонітів існувала як колективна так і приватна власність на землю.

Сільська громада була відповідальна за всіх і кожного окремо, а тому була автономна у всьому, що стосувалося внутрішнього управління. Громада приймала рішення на сільському сході, на який скликалися від кожного двору по одному колоністу. Сільське управління, так званий приказ, складалося з старости, двох засідателів, які обиралися на два роки, і писаря за наймом. Старості за виконання обов'язків платила громада, а засідателі виконували доручення на громадських засадах [2, с. 116].

Органи керівництва були поділені на дві ланки сільський (лише одне село) та окружний (підпорядковувався округ) накази. Нові органи управління за своїми повноваженнями не дуже відрізнялися від колоністських, тому всі посадові особи до закінчення строку залишилися на своєму місці: окружні шульци стали виконувати обов'язки волосних старшин, а сільські шульци – старост. Виняток становили волосні судді, яких треба було обирати.

Податок збирався шульцами регулярно грошовими вимірами, або ж натуральним податком. І переправлявся в центр округу згідно закону [3, с. 19]. Релігія також була доволі важливим елементом їх життя, котрий впливав на громадське життя та навіть ухвали офіційного керівництва [1, с. 208].

Окремо слід зауважити, що соціальне страхування було на кращому рівні, аніж в загальноімперському масштабі. Вони допомагали сиротам, душевнохворим, потерпілим від стихійних лих тощо [4, с. 639].

Література

1. Белікова М. В. Адміністративне управління менонітських колоній Півдня України (1789-1917 рр.). – Краєзнавство. – 2005. – Вип. 16. – С. 207 – Режим доступу [Електронний ресурс] – http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
2. Доклад сената о мерах по улучшению состояния Новороссийских колоний, утвержденный Павлом I 05.04.1800 // ПСЗРИ. Собр. 1. – Т. XXVI. – С. 115-128. – Режим доступу [Електронний ресурс] – http://www.alexanderyakovlev.org/fond/issues/62154
3. Инструкция конторе опекунства новороссийских иностранных поселенцев, утвержденная Павлом I 25.07.1800 // ПСЗРИ. Собр. 1. – Т. XXVI. – С. 243-245. – Режим доступу [Електронний ресурс] – http://www.alexanderyakovlev.org/fond/issues/62154
4. Инструкция о внутреннем распорядке и управлении в новороссийских колониях 15.05.1801 // ПСЗРИ. Собр. 1. – Т. XXVI. – С. 635-649. – Режим доступу [Електронний ресурс] – http://www.alexanderyakovlev.org/fond/issues/62154

Олексенко Любов
учениця 10 класу Запорізької гімназії №2 Запорізької міської ради
Наук. кер.: спеціаліст вищ. категорії,
вчитель-методист Осадчук С.А.

СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ КРАЇ ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Процеси розбудови громадянського суспільства в нашій державі, формування демократичних органів місцевого самоврядування тісно пов'язані з історією державотворення періоду Української революції 1917-18 рр. Розуміння традицій самоврядування в Україні має прискорити процеси демократизації країни та формування громадянського суспільства, подолання стереотипів у ставленні до органів дореволюційного місцевого управління, усвідомлення їх як важливого чинника розвитку країни.

В Україні, та Запорізькому краї зокрема, процес формування системи органів державної влади та місцевого самоврядування мав свою специфіку. Навесні-влітку 1917 р. тут панувало навіть не «двовладдя», як у багатьох губерніях Росії, а багатовладдя.

Громадські комітети, що разом із комісарами Тимчасового уряду уособлювали реальну владу на місцях, не були підпорядковані кадетам, як це стверджувала радянська історіографія, а являли собою створені стихійною ініціативою мас широкі демократичні органи місцевого самоврядування, хоча й надавали підтримку Тимчасовому урядові.

У свою чергу, ради робітничих, солдатських і селянських депутатів, фабрично-заводські комітети, земельні комітети, професійні спілки, Селянські союзи тощо також нерідко мали серйозний вплив на здійснення влади на місцях, хоча насправді розглядалися лише як органи представництва від тих чи інших груп населення.

Справжнім випробуванням сил для українських партій стали вибори органів місцевого самоврядування, що проводилися в липні-жовтні 1917 р. Вони продемонстрували серйозну партійно-політичну боротьбу за голоси виборців як у містах регіону, так і в сільській місцевості. Діяльність місцевих органів влади зазначеного періоду була направлена на підтримку порядку на Запоріжжі та поліпшення життя простих людей.

Проаналізувавши фактичний матеріал [1-5] слід зазначити, що скрутне фінансове становище міст і земств регіону не давало можливості вирішити нагальні соціально-економічні проблеми. Тим більше, що в цей час нове податкове законодавство лише формувалося і суттєво обмежувало можливості органів самоврядування в галузі місцевого оподаткування.

Література

1. Бойко В.М. Українські політичні партії у виборчій муніципальній компанії 1917р. // Український історичний журнал. – 1997. – № 5.
2. Бойко В.М. Участь українських партій у муніципальній кампанії 1917 р. // Український історичний журнал. – 1997. – №5.

3. Вінцковський Т.С. Участь населення Херсонської губернії в організації та діяльності місцевих органів влади і управління Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.): Автореф. дис... канд. істор. наук. – Одеса, 2000.
4. Гвоздик В.С. Створення партійно-політичних блоків на Півдні України під час виборів до міських дум в 1917 році // Придніпровський науковий вісник. Історія і право. – 1997.
5. Гвоздик В.С. Формування державних органів влади та місцевого самоврядування на Півдні України (березень – липень 1917 р.). // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. – Запоріжжя, 1999. – Вип.7.

Паршаков Владислав
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Турченко Ф.Г.

ДІЯЛЬНІСТЬ «УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ЗАХИСТУ» В ЗАПОРІЖЖІ ПІД ЧАС НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ 1941-1943 рр.

Під час німецької окупації України в роки Другої світової війни невід'ємною частиною новоутвореного адміністративного апарату була поліція. Офіційно дана структура мала назву «Українська Поліція Захисту».

Співробітниками Української Поліції ставали місцеві мешканці. Першим поліцмейстером в Запоріжжі був Карчинський [4]. Цей орган створювався для виконання розпоряджень німецької адміністрації, бургомістра та начальника районної управи і був підпорядкований старості адміністрацій та німецькій військовій адміністрації. Окрім наведених функцій, поліція повинна була допомагати німецьким каральним органам відшукувати червоноармійців, партизанів, політичних працівників комуністів тощо.

До функцій Українською Поліції слід також відносити: вилучення в населення зброї, боєприпасів, фотоапаратів, радіоприймачів, розшук схованок, організацію з дотримання світломаскування в Запоріжжі, виявлення осіб, що допомагають переховуватися ворогам окупаційного режиму і т.д. Покарання за порушення світломаскувального режиму також було функцією поліції [5].

Причини та мотиви того, що люди йшли працювати до поліції можемо назвати наступні: невдоволення радянською владою, бажання отримувати більшу платню та додатковий пайок та небажання людей відправлятися на роботи до Німеччини. Слід наголосити на тому, що не всіх бажаючих брали до поліції. Напроти імен деяких заявників можна побачити наступні вердикти: «звільнити за крадіжку», «батько колишнього радянського працівника» тощо.

З номера газети «Нове Запоріжжя» за 19.11.1941 р. ми можемо дізнатися про розпізнавальні знаки поліції, обов'язки та застереження населення від шахраїв: «Поліцай має на рукаві жовто-блакитну пов'язку і озброєний гвинтівкою… Кожен поліцай має…ще посвідчення, написане німецькою та українською мовами… Якщо він заходить в будинок до мешканців для перевірки…то повинен кожного разу мати письмове розпорядження… Поліція

закликана охороняти в місті порядок, спокійне життя населення і переслідувати порушників наказів Німецького командування» [4].

Запорізькі дослідники, спираючись на матеріали Центрального штабу партизанського руху, стверджують, що існувала певна пропорція – на 100 мешканців – 1 поліцай. Приклад Запоріжжя вказує на те, що поліцаїв в цьому місті було менше, ніж зазначено. Це було пов'язано з відносною спокійністю в регіоні під час Другої світової [3, 154].

Матеріали ДАЗО проливають світло на проблему кількості співробітників «Української Поліції Захисту» в Запоріжжі. У фонді Штадткомісаріата зберігаються документи про роботу та склад української поліції. «Українська Поліція Захисту» міста Запоріжжя нараховувала 6 відділів та штаб поліції. Кількість працівників у відділах – різна. Та загальна кількість працівників цієї структури на грудень 1942 року складала 368 осіб [7].

Також завдяки архівним документам ми можемо дізнатися про приблизну заробітну плату співробітників української поліції під час Другої світової війни. Середня зарплата старшого складу «Поліції Захисту» складала 500-600 рублів на місяць. Наказ №27 по управлінню української поліції від 12.02.1942 р. має наступне наповнення: «В связи с переходом полиции о. Хортица в подчинение н. ч. Города […] старшим полицейским о. Хортица назначаю г-на Доц с окладом 600 рублей в месяц […] помощником г-на Доц по политической части Походун А. П. с 12.02.42 г. с окладом 500 рублей в месяц» [6]. З документів Міської Управи ми дізнаємося, що поліція займалася й доглядання за трудовими таборами, створеними через саботування населенням біржі праці [2].

Важливу інформацію про діяльність поліції подано в «Актах сдачи вещей в кладовую ЦО». Тут підтверджується факт вилучення поліцією майна в громадян. В актах зазначено прізвище поліцейського та перелік вилучених предметів і їхню кількість. Наприклад, в першому акті зазначено, що поліцейський Городицький вилучив в людини на прізвище Бондар таке майно, як тарілки, чайники, швейна машинка і т.д. Схожі приклади з вилученням килимів, патефонів, матраців та іншим майном ми зустрічаємо на подальших аркушах цих актів [1]. Такі документи фіксують один з аспектів діяльності організації – вилучення майна в населення, що також було функцією поліції і не дозволяють робити повні та однозначні висновки.

На практиці, співробітники поліції не рідко ставали злочинцями. Деякі з них відзначилися жорстокістю по відношенню до місцевого населення. Такими були: начальник політвідділу поліції Я.Я. Фаст, начальник української поліції І.Я. Фаст, начальник кримінального розшуку Омелин, заступник начальника політвідділу Колпаков тощо [3, 155-156].

Таким чином, «Українська поліція захисту» грала досить важливу роль в житті Запоріжжя під час Другої світової війни. Працівниками цих органів було переважно українське населення (в тому числі і фольксдойче), готове за різних причин співпрацювати з новою німецькою адміністрацією.

В руках німецької влади місцева поліція стала типовим примусовим виконавчим органом, окремі представники якого вдавалися до політики терору щодо мешканців міста.

Література
1. Акты сдачи вещей в кладовую ЦО // Державний архів Запорізької області (ДАЗО). – Ф. Р-1433. – Оп. 1. – Спр. 279. – 18 арк.
2. Донесение о работе и изменение в составе горполиции за май месяц // ДАЗО. – Ф. Р-1433. – Оп. 1. – Спр 269. – Арк. 90.
3. Запорізький рахунок Великій війні. 1939-1945 / Ф. Г Турченко, В. М. Мороко, О. Ф. Штейнле, В. С. Орлянський [та ін.] ; Ф. Г, Турченко (наук. ред.). – Запоріжжя : Просвіта, 2013. – 416 с.
4. Нове Запоріжжя. – 1941. – 19 листопада.
5. Приказ № 103 По Городской Управе гор. Запорожье-Новое от 25 мая 1942 г. // ДАЗО. – Ф. Р-1433. – Оп. 3. – Спр. 16. – Арк. 20.
6. Приказ № 27 по управлению украинской полиции н. ч. г. Запорожье от 14.02.42 г. // ДАЗО. – Ф. Р-1433. – Оп. 1. – Спр. 829. – Арк. 10.
7. Справка о количестве работников Украинской Полиции Защиты гор. Запорожья на получение сахара // ДАЗО. – Ф. Р-1435. – Оп. 2. – Спр. 88. – Арк. 59.

Пенькова Світлана
студент освітнього рівня магістр 1 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Турченко Г.Ф.

ВИБОРЧА КАМПАНІЯ ДО ВСЕРОСІЙСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ У МІСТІ КАТЕРИНОСЛАВІ ТА ЇЇ ПІДСУМКИ

Актуальність теми зумовлена науковим інтересом до подій Української революції у світлі відзначення її 100-річного ювілею. В Катеринославі 1917-1918 рр. стали бурхливим періодом в житті міста, адже на цей час припали різні виборчі кампанії, які мали на меті створити власні органи управління. На сьогодні в суспільстві проявляється великий інтерес до особливостей виборчого процесу, які визначають систему відносин суспільних та політичних інститутів влади. Населення міста Катеринослава активно долучилося до виборчого процесу в 1917 р.

Згідно постанови Тимчасового уряду кількість депутатів у Всеросійські Установчі збори в державі в цілому мала складати більше 800 чоловік. З них по Катеринославській губернії – 18 депутатів [1]. Вибори до Всеросійських Установчих зборів були призначені на 12-14 листопада 1917 р. В місті Катеринослав було представлено 15 кандидатських списків [4]. За результатами виборів у Катеринославі голоси розподілились наступним чином. Перше місце зайняли більшовики (список №9) – 26,4 %, єврейський національний блок (список №10) здобув 18,3 % голосів. Блок УСДП-УПСР (список №5) отримав 16,4 % голосів, кадети (список №7) – 11,7 %. Партія соціалістів-революціонерів (список №3, «Земля і воля») набрали – 8,4 % голосів, меншовики (список №12) – 5,8 % голосів виборців. Всеросійський союз земельних власників і безпартійних прогресистів (список №1) – 4,6 %, Об’єднана єврейська

соціалістична партія (список №2) – 2,25 %, Бунд (список №11) отримав 2 % голосів виборців. Незначну кількість голосів отримали «Единство» (список №15) – 0,8 %, Єврейська соціал-демократична робітнича партія (список №8, Поалей-Ціон) – 0,8 %, «Православ'я та хлібороби» (список №6) – 0,7 %, Російські громадяни німецької національності (список №14) – 0,7 % та Поселяни греків Маріупольського повіту (список №13) здобули 0,05 % голосів [2, с. 102].

Преса Катеринославщини в «Голосі народу» від 25 листопада 1917 р. пов'язувала перемогу більшовиків з їхніми лозунгами миру, волі, хліба. Робився прогноз, що кількість свідомо налаштованих українців згодом зросте до 60-70 %, на виборах до Українських Установчих зборів. В газеті розповідалось про агітацію і підкуп виборців з боку російських народних соціалістів і кооператорів на Катеринославщині, які отримали 6000 голосів, заплативши по 5 карбованців за кожен голос [3].

У виборчій кампанії до Всеросійських Установчих зборів по Катеринославській губернії перемогу здобув український блок (список №5) у складі Селянської спілки, Селянського союзу, УСДРП, УПСР, який провів в Установчі збори 10 осіб із 18 виділених місць: С. В. Бачинський, Є. А. Карпенко, Корж Кузьма, І К. Мицюк, О. М. Радомський, І. С. Романенко, А. В. Росин, Ф. Х. Сторубель, В. О. Строменко, П. К. Сургай [2, с. 105].

В цілому, по Катеринославській губернії відсоток голосів за українські партії та організації перевищував 50 %. За більшовиків на Катеринославщині проголосувало лише 17 %, стільки ж – за російських есерів. Із 18 мандатів українці здобули 10, російські есери – 4, більшовики – 4 [1].

Перше скликання Всеросійських Установчих зборів було відкладеним, через недостатню кількість присутніх депутатів. На 5 січня 1918 року до Всеросійських Установчих зборів було обрано 767 депутати [5, с. 296]. Очікуване відкриття Всеросійських Установчих зборів відбулося 5 січня 1918 р. в Таврійському палаці. Не можемо не згадати, що напередодні їх відкриття більшовики вже почали арешти обраних депутатів. Від українських губерній було обрано 90 депутатів, проте на їх відкриття прибуло 10 осіб. С.В.Бачинський – кандидат від списку № 5 був одним з тих, хто був присутнім на засіданні 5 січня 1918 р.

Отже, виборча кампанія до Всеросійських Установчих зборів, що відбулася виявила лідерів перегонів серед різних політичних сил. Значну підтримку здобув український блок списку №5 (Блок «Селянська спілка» Селянського союзу та Ради селянських депутатів з партією соціалістів-революціонерів та Українською соціалістично-демократичною партією), отримавши 10 з 18 наданих мандатів по Катеринославській губернії. Розгін Всеросійських Установчих зборів більшовиками сприяв загостренню громадського протистояння в країні і позбавив Росію можливості встановлення багатопартійної політичної системи, так і не розв'язавши нагальних проблем суспільства.

Література
1. Всероссийское Учредительное собрание (1917 г. в документах и материалах). – М.-Л., 1930. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://leninism.su/books/4149-vserossijskoe-uchreditelnoe-sobranie.html?showall=&limitstart=
2. Гвоздик В.С. Зміни у співвідношенні партійно-політичних сил на Півдні України під час виборчих кампаній 1917 – початок 1918 рр. / В.С. Гвоздик // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – Випуск XXVII. – С. 102-108.
3. Голос народу (Катеринослав). – 1917. – 25 листопада.
4. Народная жизнь. (Екатеринослав). – 1917. – 14 жовтня.
5. Протасов Л. Г. Всероссийское Учредительное собрание: история рождения и гибели [Текст] / Л. Г. Протасов. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1997. – 368 с.

Пригода Тетяна
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Грушева Т.В.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНОЇ ТОРГІВЛІ В УСРР У ПЕРІОД НЕПУ

Проблеми кооперації сьогодні займають особливе місце у суспільній та науковій думці. Відродження економічної діяльності в Україні на основі взаємозв’язку наукової теорії з практикою є важливим кроком у структурній перебудові господарства на ринкових засадах.

На початку 1920-х рр. внутрішнє становище України було надзвичайно складним. Воєнні дії завдали економіці великих збитків, розруха вдарила не лише по важкій промисловості; у стані глибокого занепаду перебували легка і харчова промисловості. У скрутному становищі опинилося і сільське господарство. Справу ускладнював голод 1921-1922 рр., який був одним з наслідків «воєнного комунізму».

Керівництво країни було змушене вдатися до методів подолання кризи. Першим кроком нової економічної політики була заміна продрозкладки. Так, партія більшовиків обрала напрям промислової політики. У постанові ЦК РКП(б) від 14 травня 1921 р. була затверджена Резолюція «Подолання продподатку» [1, с. 62]. Цей документ визначав відновлення важкої промисловості, збільшення виробництва товарів широкого вжитку, як головного завдання економічної політики радянської влади. Влада прагнула об’єднати можливості важкої націоналізованої промисловості та дрібної і «кустарної» промисловості, включаючи виробничий потенціал споживчої кооперації.

У серпні 1921 р. владою було проведено реорганізацію виробництва [1, с. 63-64]. Частину промислових підприємств держава повертала, частину відавала в оренду. При цьому промислові підприємства переводилися на

господарський розрахунок у наслідок чого вони, як правило, позбавлялися державного постачання.

Поступово господарський розрахунок мав стати основним принципом діяльності всіх промислових підприємств. Такі підприємства самостійно вирішували проблеми забезпечення необхідної сировини та закупівлі її на ринку. Так партійне керівництво УРСР розпочало денаціоналізацію промислових підприємств.

На першій Всеукраїнській нараді КП(б) У (травень 1921 р.) була затверджена Резолюція «Про кооперацію» [1, с. 63]. Зазначимо, що з перших кроків НЕПу, надаючи споживчій кооперації право на відродження виробничих підприємств, керівництво УСРР сподівалося отримати з них надходження податків до державної казни, що підкреслювалося у Постанові.

Показники організаційного господарського розвитку кооперативних організацій за період 1917-1920-х рр. помітно зросли: якщо за попередні 1917-18 рр. в Наддніпрянській Україні діяло 9 тис. кооперативних товариств то з 1919 по 1920 рр. їх нараховували вже від 14 до 18 тис [2, с.5-7]. Зміцнювалася і союзна мережа кооперації. Якщо у 1916 р. працювало близько 70 союзних кооперативів [3, с. 55-72] то у 1919-1920 роках їхня кількість коливалась в межах 200-250 [4, с. 279].

Слід підкреслити, що в 1920-х рр. дореволюційне походження кооперативного життя в радянській Україні ніхто не заперечував і відкрито визнавалося, що впровадження кооперації носило щонайбільше відповідальний характер. У 1924 р. журнал селянської кооперації «Сільський господар» з цього приводу зазначав, що «Сільськогосподарська кооперація до початку 1923 р. по всій Україні носила реставраційний характер» [6, с. 201].

У контексті державної політики денаціоналізації промисловості на Першому Всеукраїнському з'їзді уповноважених Вукопспілки (15-23 серпня 1921 р.) у порядку денному було розглянуто план промислової роботи споживчої кооперації, з яким виступив член правління ВУКС Д.В. Коліух. У прийнятих на зібранні рішеннях підкреслювалося, що передусім «завдання кооперації полягає в тому, щоб з метою налагодження постачання населенню, створити власне виробництво» [1, с. 65].

На початку1920 р., у зв'язку з відродженням ринкових умов важливою умовою ефективної виробничої діяльності споживчої кооперації України, було господарювання. З переходом до НЕПу держава розпочала поступове повернення системі споживчої кооперації підприємств, націоналізованих у роки «воєнного комунізму». Отримавши частину своїх колишніх підприємств та проявляючи господарську ініціативу, кооператори почали відроджувати їх виробничу діяльність [1, с. 66].

Протягом 1920-х рр. влада здійснила широкомасштабну роботу щодо механізації та раціоналізації своєї переробної та харчової галузі, тим самим сприяючи як поповненню продуктами харчування внутрішнього ринку, так і розгортанню експорту. У кінці 1927 – на початку 1928 рр. споживча кооперація України вже мала 577 промислових підприємств, з яких понад 60% становили власні і майже 40% – орендовані у держави. 89,4% від усієї кількості

промислових підприємств споживчої кооперації припадало на харчові, що свідчило про спрямування виробничої діяльності кооперативних організацій передусім вирішувати продовольчу проблему. Прикметно, що протягом 1926-1928 рр. у системі споживчої кооперації вже діяло 22 маслозаводи, продукція яких призначалася як для забезпечення промислових центрів УСРР та РРФСР, так і для експорту до Європи, що свідчило про її високу якість [1, с. 68].

Таким чином, перехід до НЕПу дав вітчизняним кооператорам унікальну можливість у котре довести потенційні можливості виробничої галузі споживчої кооперації з метою оперативного вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням як членів споживчих товариств, так і некооперованої частини товарами повсякденного вжитку.

Відродження кооперативної промисловості відбувалося у складних умовах: практично заново доводилося відкривати нові промислові підприємства, клопотатися перед державою про повернення хоча б частини націоналізованих промислових підприємств, вкрай не вистачало сировини, палива, електроенергії та транспорту, кваліфікованих працівників виробничої галузі. З огляду на результати виробничої галузі споживчої кооперації України в роки НЕПу можна констатувати, що навіть при директивному втручанні з боку існуючої влади, кооперативна промисловість досягла помітних результатів.

Література

1. Оніпко Т.В. Виробничі галузі споживчої кооперації України в контексті нової економічної політики (1921-1928 рр.). – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010.
2. Гелей С.М. Туган-Барановський – видатний теоретик кооперативного руху // Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти. – Львів, 1998. – Т. 1.
3. Половець В.М. Домарксистські концепції кооперативного руху (історико-теоретичний аспект) // Історіографічні дослідження в Україні: Науковий збірник. – Вип. 9. – К. : Інститут історії України НАН України, 1999. – С. 55-72.
4. Сахарова Д. Б., Котов И. С. История и теория кооперативного движения: учеб. пособие. – 2-е изд., испр. – Минск : Новое знание, 2009. – 279 с.
5 Гелей С. Д., Пастушенко Р.Я. Теорія та історія кооперації : підручник. – К. : Знання, 2006. –201 с.

Прокопенко Семен
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Іріоглу Ю.О.

РЕКОНСТРУКЦІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В останні десятиліття на території Європи бурхливо розвивається та поширюється рух історичної реконструкції. Це явище існує у кількох видах: науковому, музейно-освітньому та аматорському. З них найбільший інтерес

викликає дослідження саме аматорського напряму діяльності, що реалізується у діяльності клубів історичної реконструкції, оскільки комплекс культурних заходів цих клубів здатен суттєво впливати на суспільство як на соціокультурному рівні, так і у царині формування історичної пам'яті [9].

Довгий час формування історичної пам'яті українського народу було викривлено, Україну було «відірвано» від загальноєвропейських тенденцій, але останнім часом відбувається підвищення цікавості до національної культури, що знаходить своє відображення у діяльності клубів історичної реконструкції [1, 6, 8].

На даний момент ми можемо говорити про формування в Україні достатньо потужного руху історичної реконструкції, який в цілому наслідує загальноєвропейські тенденції [1, 5, 11]. Не дивлячись на те, що комунікації між членами клубів та їх партнерами в основному відбуваються через приватне спілкування та соціальні мережі в Інтернеті [8, 11], це не відбивається на процесі їх самоорганізації та функціонування. Ґрунтовна тематична підготовка та обізнаність дозволяють членам клубів самостійно відтворювати елементи культури минувшини та репрезентувати їх на організованих фестивалях та виступах. Не зважаючи на неабиякий атракційний потенціал подібних заходів, зацікавленість органів місцевої влади у співпраці з представниками клубів відзначається пасивним характером [10], проте намічаються певні напрямки спільної роботи, зокрема, в галузі туристичного бізнесу та фестивального руху.

Говорячи про вплив діяльності клубів історичної реконструкції доби Середньовіччя на українське суспільство можемо відзначити його позитивний характер, як в галузях формування історичної пам'яті та національної самосвідомості, так й не менш вагомих суспільних проявах, як-то виховання молоді та репрезентація країни на міжнародній арені [5]. Основними формами реалізації діяльності клубів історичної реконструкції доби Середньовіччя є показові виступи, ролеві ігри, історичні фестивалі та конкурси історичної реконструкції [2, 5]. Згадані форми проведення заходів клубами історичної реконструкції сприяють подальшому розвиткові даного суспільного руху, відкриваючи нові можливості та ставлячи перед учасниками нагальні питання [7], вирішення яких здатне покращити рівень історико-культурної реконструкцій.

Загалом, діяльність клубів історичної реконструкції має неабияке значення в галузі формування історичної пам'яті та створенні передумов для активізації досліджень стародавньої та середньовічної історії України.

Література

1. Гринчишин Б.В. Історичне фехтування і наукове дослідження середньовічного озброєння: точки дотику. – альманах «Грані» – №9, с. 101-106.
2. Громадська організація «Чорна Галич». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.facebook.com/chornagalych/
3. Гуревич А.Я. Категории Средневековой культуры. – М.: Искусство, 1972. – 318 с.

4. Міжнародний фестиваль «Наш Грюнвальд». – [Електронний ресурс]. – http://nashgrunwald.by/
5. Міжнародний чемпіонат «Битва націй». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://botn.info/ru
6. Парк «Київська Русь». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://parkkyivrus.com/ua/
7. Тарасов Д.А. Историческая реконструкция, проблемы развития. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://samlib.ru/t/tarasow_d/recon_problem.shtml
8. Фестиваль «Ту Стань!». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/festival.tustan/
9. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память // Неприкосновенный запас. – 2005 – №2-3(40-41) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://magazines.russ.ru/nz/2005/2/ha2.html
10. Чупрій Л.В. Стан та проблеми музейної справи в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/chuprij.htm.
11. LARP & РІЖД. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://sites.google.com/site/larprinukraine/

Решетняк Вікторія
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Казакова О.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЛІТИКУ ЄС

Вишеградська група, до складу якої входять Польща, Чехія, Угорщина та Словаччина, була створена в 1991 р., метою якої стало посилення регіональної співпраці в сфері економіки та політики. З часом ця мета переросла в намагання інтегруватися до структур ЄС та НАТО, але при цьому залишатися відокремленою структурою з міцною регіональною єдністю.

Особливістю цієї Групи є вільна структура, яка дозволяє формувати інші союзи та приймати в них участь. Діяльність Групи базується виключно на періодичних зустрічах представників держав на всіх рівнях. Єдиний формальний інститут – Міжнародний фонд Вишеграду. Тому кожна країна-учасниця має право вступу до інших союзів, при цьому формально не порушуючи принципів співпраці [1].

Вишеградська група має певний вплив на політику ЄС, а саме в цих аспектах:

По-перше, Чехія, Словаччина, Угорщина та Польща загалом мають стільки ж голосів в Європейській Раді як Франція та Німеччина разом. Так, в 2010 р. чисельність депутатів V4 складала 15% від загальної цифри, що спричинило невдоволеність самостійності Вишеградської групи країнами-лідерами ЄС.

По-друге, Європейська політика сусідства, а саме східного вектору. V4 активно лобіює програму східного партнерства. Особливий вплив можна простежити як у виділенні коштів з бюджету ЄС, так і в прийнятті загальних рішень ЄС в цьому напрямку. Але в останній час Вишеградська група втрачає свій вплив в цій сфері. Їх зусиль замало, саме тому V4 починають співпрацювати в цьому напрямку поза меж ЄС. Ще й розвиток діалогу між Польщею і Німеччиною вносить свої корективи в оцінки потенціалу діяльності Вишеградської групи в рамках Східного партнерства. Очевидно, що в питаннях східної політики та в ставленні до Вишеградської групи погляди Берліна й Варшави далеко не в усьому збігаються, та все складніше знайти рівновагу між регіональним співробітництвом і зміцненням діалогу з Берліном, який явно не має наміру віддавати Групі провідну роль в здійсненні Східного партнерства та східної політики в цілому [3].

По-третє, це енергетична сфера. Країни Вишеградської групи виступають транзитною зоною поставки енергоносіїв та енергетичною ланкою між ЄС та країнами-постачальниками енергетики. Транзит нафти та газу дає країнам V4 значний дохід та політичні переваги. Також ці країни зацікавлені в енергетичній безпеці через близькість окремих членів Групи до РФ. Тому пропонують розвивати альтернативну енергетику і будувати газопроводи для створення енергокоридору між Польщею на півночі і Хорватією на півдні, за що й відповідають країни Групи в ЄС.

Країни Вишеградської групи на сьогодні мають незначний вплив на політику ЄС через постійне гальмування цих намірів країнами-лідерами (Францією та Німеччиною). Ще й ускладнює процес взаємодії відсутність правової структури Групи. Країни четвірки вже «розділені» за ступенем їх інтеграції в Євросоюз. Так, Словаччина, будучи частиною єврозони, є найбільш інтегрованою з них; Польща має намір вступити в єврозону; а Чехія і Угорщина налаштовані більш стримано. Помітно розходяться і погляди країн Вишеградської групи на майбутнє Євросоюзу: Польща і Словаччина мають намір продовжувати процес поглиблення євроінтеграції, в той час як Чехія не поспішає приєднуватися до зони євро, а Угорщина взагалі прагне знайти власний шлях. В таких умовах поле для реальної тісної взаємодії всередині Вишеградської групи звужується [4].

Викликом для діяльності четвірки, як і раніше, залишається роль самої Польщі, яка все більше прагне стати однією з провідних країн Євросоюзу, а в ідеалі – увійти в ядро оновленого ЄС. При цьому Польща досить жорстко використовує свої змоги невизнаного лідера угруповання, як це показують останні приклади активності країн Вишеграду щодо Східного партнерства та декларація до саміту НАТО. Це викликає настороженість та неприховуване роздратування у її партнерів по об’єднанню.

Вишеградська четвірка все більше сприймається лише як «група», а не об’єднання. В даний час вона нагадує своєрідну трибуну для політичних демонстрацій чисто зовнішньої єдності. Відмінності національних інтересів

країн-учасниць та їх нездатність налагодити реальне внутрішнє співробітництво перешкоджають Вишеградській групі стати істотним гравцем в європейській політиці.

В майбутньому Вишеградська четвірка існуватиме не в тому вигляді, який був заявлений спочатку. Співпраця відмінно розвиватиметься, але її будуть підтримувати чиновники Вишеградського фонду в Словаччині. В геополітичному сенсі V4 долучиться до інших політичних союзів, таких як СНД, ГУАМ, Центральноєвропейська ініціатива. Причиною такого становища є відсутність жодного з фундаментів, на яких це об'єднання формувалося. Всі завдання, для реалізації яких була заснована V4, вже або успішно виконані (як вступ до ЄС, НАТО),або завершилися поразкою (як, наприклад, внутрішня інтеграція), або стали неактуальними через розбіжності позицій окремих держав (східна політика, ставлення до валюти євро, інтереси в ЄС) [2].

Таким чином, вплив Вишеградської групи прослідкується в Європейській політиці сусідства, енергетичній сфері та енергетичній безпеці. V4 має вплив через значну «вагу» в прийнятті рішень Європейською Радою. Так, Вишеградська група складає 15% голосів ЄР, активно лобіює програму Східного партнерства, є транзитною зоною поставки енергоносіїв та енергетичною ланкою між ЄС та країнами-постачальниками енергетики. З причин, через які V4 не досягла своїх цілей в повній мірі, можна виділити наступні: гальмування такої самостійності країнами-лідерами, відсутність цільної правової структури, пріоритет національних інтересів перед регіональним співробітництвом, різний ступінь інтеграції країн-учасниць V4 в єврозоні та погляди на майбутнє ЄС, прагнення Польщі стати однією з провідних країн Євросоюзу (при цьому досить жорстке використання ролі лідера Групи), обтяження внутрішніми проблемами. Саме тому Вишеградська група вичерпала себе та перспективи її подальшого розвитку не позитивні.

Література

1. Бабынина Л.О. Страны Центральной Европы в ЕС: особенности регіонального участия / Бабынина Л. О. // Современная Европа. – 2015. – № 6 (66). – С. 32-35.
2. Задорожнюк Э.Г. Страны Вишеградской группы и НАТО / Задорожнюк Э.Г. // Европейская безопасность: события, оценки, прогнозы. – 1997. – № 1. – С. 11-13.
3. Котулевич-Вишиньска К. Вишеградская помощь странам «Восточного партнёрства» / К. Котулевич-Вишиньска // Современная Европа. – 2016. – № 6 (72). – С. 72-81.
4. Шишелина Л.Н. Четыре председательства в Совете ЕС и формирование внешней политики Вишеградской группы / Л.Н. Шишелина // Современная Европа. – 2016. – № 6 (72). – С. 20-31.

Романюк Ольга
учениця 10-Б класу Запорізької гімназії №107
Наук. кер.: вчитель історії Запорізької гімназії №107 Кулак Г.П.

РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст.

Вивчення музичного мистецтва в Україні у XIX – на початку XX ст. має досить тривалу історію дослідження. Розробкою цієї теми займаються передусім історики музики. Серед дослідників варто згадати Л. Корній, Ю. Ясиновського, А. Ольховського та інших. Джерельною базою з історії музичного мистецтва є спогади та листи видатних діячів XIX – початку XX ст., зокрема С. Крушельницької, М. Лисенка.

На протязі XIX ст. пануючим напрямом в музичному мистецтві був романтизм, для якого характерно ствердження неповторності людської особистості, прагнення до свободи й самовдосконалення.

В XIX ст. під впливом романтизму на українських землях відбувалося становлення світської професійної музики. Спочатку у формі кріпосних театрів, потім у містах у формі оркестрів, капел, театрів. Перші професійні театри були відкриті у Києві у 1803 р. та згодом в Одесі у 1810 р. [1, с. 10-12]. В перших театрах ставилися музично-сценічні твори на національні сюжети, саме вони зіграли важливу роль у подальшому становленні української опери.

Набуває організаційного оформлення музична освіта, створюються музичні школи та товариства. Широкого поширення набувають хорові гуртки, наприклад, досить популярними були такі хорові товариства як «Торбан» (1870) і «Боян» (1891). Відкриваються вищі оперні театри у Києві (1867) та Львові (1900), Вищий музичний інститут у Львові, музичні школи при Російському музичному товаристві у Києві (1868), Харкові (1883), Одесі (1897) та інших містах.

Після написання С. Гулаком-Артемовським у 1863 р. першої української опери «Запорожець за Дунаєм», цей жанр музичного мистецтва стає надзвичайно популярним. Опера – це музично-драматичний твір, який об’єднав в собі різні види співу, інструментальну музику, сценічну гру та образотворче мистецтво (костюми та декорації). Розвитку оперного мистецтва в XIX ст. сприяло відкриття у Києві оперного театру в 1867 р. Згодом було відкрито оперний театр у Львові (1900), Вищий музичний інститут у Львові.

Особливе піднесення оперного мистецтва відбулося завдяки діяльності Миколи Лисенка. Він вдало використав традиційні форми українського театрального мистецтва – український вертеп та шкільну драму.

Завдяки спільній праці з М.П. Старицьким, який підготовував тексти (лібрето) для перших опер: «Андрашіада», «Утоплена» та «Чорноморці», М.В. Лисенко написав 11 опер. Вже у перших своїх операх М. Лисенко започатковує модель романтико-комічної опери, розкриває суть українського життя в той час. Найвідомішою та популярною і в наш час є опера «Наталка Полтавка» за мотивами однойменної драми Івана Котляревського. Прем’єра опери відбулася у 1889 р. в Одеському театрі.

Історична опера «Тарас Бульба» відображає кращі риси українського народу та борців за свободу. В опері зображено багато типових персонажів характерних на той час, змальовано побут та воєнне життя запорозьких козаків, а саме Запорізької Січі.

«Різдвяна ніч» – найбільший твір композитора. Лібрето написав М. Старицький, сюжет опери узятий у повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом». Опера була поставлена на сцені у Києві в 1874 р.

Випускниця Львівської консерваторії Соломія Амвросіївна Крушельницька (1872-1952) – відома у всьому світі українська оперна співачка. Вона за свої досягнення отримала звання «Вагнерівської примадонни» у XX ст. Завдяки її успіхам у світі почали визнавати музичну культуру України.

Ще одним жанром музики, який отримав потужний розвиток у XIX ст. стала симфонія. Зазвичай, симфонії писалися для симфонічного оркестру та складалися з 4 частин. Композитори також працювали над створення симфоній для камерного та духовного оркестрів. Для більш вражаючого та захоплюючого виступу, симфонія супроводжувалася виступом хору або сольним вокальним номером [2, с. 301].

Михайло Миколайович Калачевський один з перших, хто став працювати над симфонією, композитор, автор «Української симфонії», де було використано мелодії українських ліричних та жартівливих народних пісень в усіх частинах. Володимир Іванович Сокальський – відомий український критик II половини XIX ст. Став автором «Симфонії соль мінор» написаної 1894 р. та «Драматичної фантазії» [3].

Наступний жанр – інструментальна музика. Це музика, яка виконується без супроводу людського голосу. Українські композитори використовували та надихалися національними народними мелодіями, брали їх за основу. Зокрема, М. Лисенко працював і в цьому жанрі музичного мистецтва. Значним досягненням є «Українська сюїта у формі старовинних танців», яка писалася протягом трьох років з 1867 р. Михайло Михайлович Вербицький – західноукраїнський музичний діяч, автор державного гімну України «Ще не вмерла Україна».

Духовна (літургійна) музика – це вокальні або інструментальні твори, які мають релігійний зміст. За жанровою спрямованістю духовну музику поділяють на культово-обрядові твори, які виконуються під час служби у церкві, та концертні твори, які виконуються на будь-якій сцені або у концертній залі і вже не несуть у собі ритуальні елементи) [4]. Духовна музика існувала до цього часу та вже пройшла своє становлення та розвиток. В Україні було відкрито багато семінарій та шкіл. Композитори зверталися до цього жанру та писали партитури для церковних хорів. Творчість М. Лисенка торкнулося й духовної музики. Його композиція «Боже великий. Єдиний або Молитва за Україну» стала духовним гімном українців.

XIX – початок XX ст. були складним періодом у розвитку культури на українських землях. У першій половині XIX ст. музична культура не так інтенсивно розвивалася, як у наступні роки. Друга половина XIX ст. в українській музиці стала часом входження народної пісні в професійну музичну

культуру. Використання народних мелодій у своїх композиціях було особливою рисою українських композиторів. Відбулося не просто відтворення народної музики, а цілковите піднесення її до професійного рівня, перетворення пісні на сучасний тоді музичний твір.

Література

1. Гай-Нижник П. Становлення українського театрального мистецтва і питання його оподаткування за Гетьманату 1918 року / П. Гай-Нижняк // Український театр. – 2003. – № 5-6. – С. 10-14.
2. Юцевич Ю.Є. Музика: словник-довідник / Юрій Євгенович Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с.
3. Лазанська Т. І. Колачевський Михайло Миколайович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. — Т. 4 : Ка – Ком. – С. 27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://history.org.ua/LiberUA/ehu/4.pdf
4. Українська духовна музика: Електронний навчальний посібник для студентів педагогічних вишів. Розділ. Жанри духовної музики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrspiritmuz.net.ua/pages/3a.html. – Назва з титулу екрану.

Соловйов Олексій
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Лях С.Р.

УЧАСТЬ ДВОРЯНСТВА КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У РОЗБУДОВІ СИСТЕМИ ОСВІТИ (кінець XIX – початок XX ст.)

Доброчинна та просвітницька діяльності дворян на тлі негласного суперництва з купецтвом та підприємницьким класом, що зароджувався, набули певної актуалізації. Причини лежали як у внутрішній природі дворянства, так і у зовнішніх проявах, пов’язаних з прагненням утримати в суспільстві статус передового стану.

Наприкінці XIX ст. дворяни остаточно втратили перевагу серед освічених мешканців губернії. Причини такої зміни слід шукати в тих соціально-економічних змінах, які охопили Російську імперію внаслідок ліберальних реформ Олександра II. Скасування кріпацтва, запровадження земських установ, освітня реформа 1874 р. безпосередньо вплинули на збільшення кількості навчальних закладів і спричинили приплив до них вихідців з непривілейованих станів суспільства. Попри це, дворянство певний час після скасування кріпацтва тримало першість за рівнем освіти, а також мало більші фінансові можливості для її отримання у порівнянні з представниками інших станів і продовжувало впливати на освітні процеси в губернії.

Освіта була одним з індикаторів приналежності до вищого стану в суспільстві. Освіченість, поруч з матеріальним становищем і різноманітними привілеями, дозволяла його представникам виділятися серед маси населення.

Однак у другій половині XIX ст., особливо після появи земських установ, ставлення до освіти та її значення в суспільстві змінюється. В дворянському середовищі зростає розуміння необхідності поширення освіти серед народу.

Дворяни здійснювали пожертви на розвиток начальних закладів. Г.П. Алексєєв, О.Д. Канкріна, М.О. Борзенко, П.А. Струков жертвували різні суми на розвиток класичної гімназії. Заснування іменних дворянських стипендій було поширеним явищем.

Тривалий час середню освіту могли отримувати лише хлопчики. У 1859 р. громадськість підняла питання про відкриття жіночої гімназії. Першим її директором губернське дворянство призначило Олександру Якимівну Риндовську (1829-1905), яка належала до відомої на Катеринославщині родини Ковалевських. Її батько, Яким Якович Ковалевський з дворян Олександрівського повіту, тривалий час був директором народних училищ та Катеринославської класичної гімназії. Завдяки енергії О.Я. Риндовської Маріїнське училище отримало статус гімназії. Під її керівництвом розроблялися навчальні плани та формувалася бібліотека. У 1881 р. за сприяння О.Я. Риндовської почало діяти «Товариство піклування про жіночу освіту в м. Катеринославі» [4].

Завдяки діяльності Олександрівського повітового земства і особисто М.О. Корфа вже у 1872 р. в Олександрівському повіті функціонувало 55 початкових шкіл, тоді як до1866 р. їх було всього чотири [1].

М.О. Корф одним з перших заговорив про необхідність навчання в початковій школі рідною мовою, активно поширював у пресі ідеї щодо розвитку народної школи, ратував за збільшення кількості вчителів та підвищення якості педагогічної майстерності. Він прагнув поширити свої ідеї в галузі освіти на всю імперію. До його обов'язків як члена училищної ради також належала організація з'їздів та курсів вчителів. За активну діяльність на освітній ниві Петербурзьке педагогічне товариство у 1870 р. обрало його своїм почесним членом. Через рік М.О. Корф став почесним членом Комітету грамотності при Московському університеті [2].

Після від'їзду М.О. Корфа за кордон головою Олександрівської повітової училищної ради став Д.Т. Гнєдін, який продовжив справу попередника. Ще до скасування кріпацтва Д.Т. Гнєдін відкрив народну школу у власному маєтку в с. Олександрівка Олександрівського повіту. У 1861 р. подібну школу в Новомосковську відкрив Г.А. Залюбовський [3].

Заснування сільських шкіл не мало системного характеру і повністю залежало від ініціативи та матеріальної підтримки з боку засновника. Лише після появи земств почалося стрімке зростання кількості шкіл з чіткими програмами навчання та постійним фінансуванням. Поступово серед дворян-земців викристалізувалась ідея про ремісничі училища. Найбільш відомими були ремісниче училище ім. Д. Гнєдіна та Верхньодніпровська нижча сільськогосподарська школа.

Протягом 1860-70-х років створено десятки початкових та середніх шкіл, в тому числі за безпосередньої та активної підтримки окремих дворян.

Отже, у другій половині XIX ст. завдяки катеринославським дворянам відкрилися десятки різноманітних навчальних закладів – від елітної Маріїнської жіночої гімназії до ремісничих і сільських шкіл.

Література

1. Веселовский Б. Б. История земств. – СПб., 1996. – С.104-112.
2. Лісниковська І.С. М. О. Корф і розвиток освіти в Наддніпрянській Україні (60–80-і роки XIX ст.). – Дніпропетровськ, 2007. – С.184-190.
3. Чабан М. П. Птахи з гнізда Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2005. – С.72-84.
4. Чернова А. А. Историческая записка о Екатеринославской Мариинской женской гимназии со времени ее основания до 1 августа 1881 г. – Дніпропетровськ, 2005. – С.15-19.

Тихомирова Єлизавета
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Казакова О.М.

ВПЛИВ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ (THINK TANKS) НА ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У ФІНЛЯНДІЇ

Проблема ролі аналітичних центрів (недержавних науково-дослідницьких організацій) на сучасному етапі є досить актуальною. Розглядаючи роль аналітичних центрів у формуванні зовнішньополітичних рішень у Фінляндії, варто відзначити, що подібні центри тут не є настільки великими та чисельними, як, наприклад, на території інших європейських держав. Згідно з дослідженнями університету Пенсильванії, на 2016 р. їх налічується 28 [1].

Як вітчизняна, так і зарубіжна література майже не відобразила проблему впливу аналітичних центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень у Фінляндії. Праця фінського науковця Туомаса Форсберга [2] стала базовою у розробці теоретичних аспектів аналізу ролі аналітичних центрів у зовнішньополітичному процесі Фінляндії.

Основні аналітичні центри субсидуються урядом, проте вони все ще зберігають певну незалежність у своїх діях. Аналітичні центри Фінляндії мають вплив на формування дискусій в середовищі широкої громадськості, а також у розвитку міжнародних контактів, проте, в основному, розробка аналітичних рішень для практичного використання Міністерством закордонних справ ведеться в досить малому обсязі [2].

Виділяють два провідних аналітичних центри – The Finnish Institute of International Affairs (UPI) і The Tampere Peace Research Institute (TAPRI).TheFinnish Institute of International Affairs (UPI) був заснований в 1961 р., хоча активні розробки тут були розпочаті лише з кінця 1980-х рр. Основні напрямки досліджень: Росія, Європейський союз, зміни клімату, Східна Азія, права людини, демократизація, ООН [3].The Tampere Peace Research Institute (TAPRI) був заснований в 1970-х рр. Дослідження центру зосереджені на таких напрямах як регіональні зміни в різних частинах Європи,

особливо в Балтійському морі, Арктиці та Середземномор'ї [4].Таким чином, об'єктом їх досліджень є, в основному, різні аспекти зовнішньої політики.

Варто також відзначити Finnish Business and Policy Forum EVA, Demos Helsinki, Aland Islands Peace Research, Research Institute of the Finnish Economy.Ці аналітичні центри також займаються розробками в сфері міжнародних відносин, проте дана область не є для них основною.

За міжнародними критеріями, аналітичні центри Фінляндії досить невеликі. Маленька кількість штату співробітників хоча й створює сприятливе середовище для проведення розробок, проте очевидно програє тим державам, чиї центри протягом тривалого періоду відіграють значну роль у формуванні зовнішньополітичних рішень. Даний факт можна пояснити тим, що під час «холодної війни» в Фінляндії домінувало розуміння важливості ієрархічності прийняття зовнішньополітичних рішень, що і не сприяло розвитку аналітичних центрів як таких [2].

У такій невеликій державі, як Фінляндія, особисті «канали» впливу, можливо, є більш значущими, ніж офіційно висловлена точка зору [2]. Тому, уряд тут не є головною й основною аудиторією для аналітичних центрів. Наприклад, головною метою UPI є надання інформації та аналітичних матеріалів в області зовнішньої політики і формування критично мислячої й добре поінформованої громадськості з питань, пов'язаних з міжнародними відносинами, а також забезпечення каналу міжнародного зв'язку в якості «другої» дипломатії [3]. Також, UPI можна розглядати як аналітичний центр по типу форуму. В контексті обговорень про вступ Фінляндії в НАТО і про ставлення до Косовської кризи різні точки зору були досліджені співробітниками центру, що забезпечило широке громадське обговорення.

На думку дослідників, вплив аналітичних центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень у Фінляндії оцінити досить складно, оскільки сам процес є комплексним [2].

Існує яскравий приклад того, як аналітичні центри вплинули на зовнішню політику Фінляндії в ключовому питанні. Пааво Ліппонен, колишній директор центру UPI, і пізніше – прем'єр-міністр Фінляндії, зіграв важливу роль на шляху членства держави в Європейському союзі. Публічну суперечку з цього питання він почав задовго до того, як тема була винесена на публічне обговорення. Він зміг ефективно використовувати мережу міжнародної підтримки для просування свого бачення місця Фінляндії в світі по закінченню «холодної війни» [2]. Більш того, іноземна преса часто використовує статті фінських аналітичних центрів для написання статей про Фінляндію, а деякі дослідницькі статті можуть послужити хорошими заголовками для преси. Наприклад, коли аналітичний центр UPI опублікував свій звіт про Росію, він став медіа-темою на кілька днів [2].

Таким чином, аналітичні центри Фінляндії мають ряд своїх особливостей, що пов'язано з традицією їх розвитку в даній державі. У процесі прийняття зовнішньополітичних рішень вони все ж відіграють певну роль, наприклад, будучи каналом формування громадської думки Фінляндії, вони закликають

суспільство до публічних дискусій та мають певний вплив на уряд, а їх дослідники часто стають впливовими політиками.

Література

1. Think tanks ranking 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://repository.upenn.edu/. – Назва зекрану. – Дата доступу : 22.12.2017.
2. Tuomas Forsberg. The Role of Think Tanks in Finnish Foreign Policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nira.or.jp/. – Назва зекрану. Ї Дата доступу : 22.12.2017.
3. The Finnish Institute of International Affairs (UPI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://upi-fiia.fi/. – Назва зекрану. – Дата доступу: 22.12.2017.
4. The Tampere Peace Research Institute (TAPRI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tpk.fi/. – Назва зекрану. – Дата доступу: 22.12.2017.

Тоцька Софія
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Ігнатуша О.М.

СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У м. ПОЛОГИ

Радянська політика атеїзму у XX ст. призвела до занепаду релігійної духовності, нищення пам’яток. В умовах відродження релігійного життя важливим є дослідження релігійності на загальноукраїнському та регіональному рівні. Тому вивчення історії церковних громад м. Пологи (у 1795-1936 рр. – село) на сьогодні залишається актуальним.

Наукових публікацій, присвячених дослідженню релігійного життя у м. Пологи, обмаль. Місцевий краєзнавець О. Ємець – один із небагатьох, хто найглибше вивчав цю проблему [2]. Проте, існують історичні джерела, як опубліковані, так і неопубліковані, які дозволяють деталізувати і поглиблювати це вивчення.

На початку 1798 р. населення Нових Поліг (територія сучасного м. Пологи) почало клопотатися перед вищим церковним керівництвом про надання дозволу на будівництво церкви. За рішенням сільської громади було обрано будівельниками майбутнього храму М. Штепу і С. Тоцького, а клопотунами у справі будівництва та відводу землі для причту парафії селяни уповноважили отамана Г. Тоцького, Л. Штепу та Т. Корженка (селян за походженням). Справа щодо надання землі під церкву та дозволу на її будівництво тривала понад рік [2].

Межова експедиція при Сенаті відмежувала церковному причту 120 дес. землі. Заготували необхідні для будівництва матеріали [2]. Як можна зрозуміти з публікації дослідниці історії церковного господарства Південної України О. Балухтіної [1], надання церкві такої земельної площі було типовим явищем. Розміри церковних наділів у Південній Україні наприкінці XVIII ст. були більшими, ніж це визначалося законодавством. Пояснювалося це

багатоземеллям регіону та малою освоєністю земель. За рішенням архієпископа Амвросія, на території Катеринославського намісництва (пізніше – губернії) з 1788 р. кожній церкві єпархії мали виділяти по 120 дес. замість 33, які відводилися відповідно до «Положення про забезпечення православного сільського духовенства землею, будинками і одноразовими грошовими допомогами» (1842 р.), з розрахунку: три частини – священику, дві – диякону, одну – дячку» [1]. Цією церквою причт володів до часів встановлення радянської влади. «Справочная книга Екатеринославской епархи» за 1908 р. повідомляє, що Миколаївській церкві належало 2 297 кв. саж. садибної землі та 120 дес. – сінокісної [5].

На нашу думку, факт чималого землеволодіння місцевого церковного осередку сприяв економічному, соціальному, культурному та політичному розвитку Поліг.

Уповноважені сільським сходом звернулися до митрополита Новоросійського та Дніпровського Гавриїла з проханням надати дозвіл і благословення на будівництво зазначеної церкви в ім'я Святого Миколая Чудотворця. Для початку за 240 руб. була викуплена гарнізонна полкова церква з дерев'яним іконостасом, дзвонами та іншим церковним вбранням [6].

21 липня 1798 р. митрополит Гавриїл своєю резолюцією дозволив і благословив «влаштувати дерев'яну церкву в ім'я святого Миколая Чудотворця *(з російської – авт.)*», а 24 серпня протоієрей Ф. Крупянський освятив місце під церкву, на якому було поставлено хрест.

Отже, зважаючи на те, що територіально церква була побудована близько до центральної дороги, яка вела до морських портів (нині Запоріжжя – Маріуполь, Запоріжжя – Бердянськ), вона отримала назву ім'я покровителя подорожуючих, мореплавців. Крім того, Миколай Чудотворець – охоронець міст та фортець, а дивлячись на те, що майбутнє місто Пологи тільки засновувалось, назва є логічною.

На прохання сільської громади 6 грудня 1798 р. священиком у слободу Пологи був рукопокладений Прокіп Філіпов – диякон Покровської церкви Олександрівського посаду [2].

2 березня 1799 р. будівництво церкви закінчили. 25 квітня 1799 р. отримано благословення преосвященного Гавриїла, а 10 листопада 1799 р. «Маріупольського повіту протоієрей Іоан соборно, за належним церковним чиноположенням, у слободі Пологах освятив новоспоруджену Свято-Миколаївську церкву і відкрив у ній богослужіння та священнодію *(з російської – авт.)*» [6].

Про діяльність першої в селі церкви та її причту мало що відомо. Проте, у архіві історика та краєзнавця Я. Новицького існують документальні свідчення про першого священика Свято-Миколаївської церкви, Прокопія Філіпова. Відомо, що станом на 1814 р. він мав 46 років, у семінарії не навчався. Разом із тим, мав далеко не найвищі моральні якості. У 1807 р. – загарбав у новомосковського міщанина Шабелкіна золотарські інструменти. За це був

покараний 300-поклонами. Благочинний священик Карп Чернявський у 1814 р. писав, що 1808 р. за «нерадіння до навчання свого сина» отця Прокопія оштрафували 5-ма рублями [3]

Дерев'яна споруда церкви стояла до 1888 р., а натомість на кошти селян було зведено кам'яний храм. Як повідомляють історичні джерела, це був кам'яний храм у зв'язці з дзвіницею. Першим священиком був Н. Булахов, який окрім церковної служби виконував обов'язки завідуючого церковнопарафіяльної школи, де викладав Закон Божий. Серед нагород мав скуфію. Старостою церкви було обрано І. Колесника [4].

Церква разом із земством дбали про освіту селян. На той час на території Пологівської парафії діяло п'ять шкіл : церковнопарафіяльна, дві земські, одна двокласна, залізнична школа, яка знаходилась в селищі біля станції Пологи [2].

На користь церкви надходили відсотки з ощадних книжок. Причт також користувався процентами з білетів на суму 151 руб. Кружковий дохід у 1913 р. складав 1 800 руб. [2].

Причт Миколаївської церкви складався з двох священників, штатного дяка та двох псаломщиків. Церковним старостою – титарем – в Миколаївській церкві був селянин І. Колесник, в обов'язки якого входив і продаж свічок. При церкві була й своя проскурня – спеціальне приміщення для приготування просфор [4].

Отже, Миколаївська церква у м. Пологи була важливим осередком духовного життя. З неї 1798 р. починається релігійне життя Пологівщини. Нам мало що відомо про діяльність першої в селі Пологи церкви та її причту. Проте, ми бачимо, що з 1775 до 1917 рр. населення Поліг було побожним. Завдяки історичним джерелам – дізнаємося про ініціаторів церковного будівництва, імена перших священиків, особливості церковного устрою краю.

Література

1. Балухтіна О. Джерела формування земельної власності православної церкви на Півдні України у XIX – на початку XX ст. // Історичний архів. Наукові студії: Збірник наукових праць – 2012. – Вип. 9. – С. 10-15.
2. Ємець О. М. Зруйнована пам'ять. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2011. – С. 16–19.
3. Новицький Я. Твори в 5-ти томах. Т. 4. – Запоріжжя, 2010. – С. 115.
4. Родионов М. Статистико-хронологическо-историческое описание Таврической епархии: Общий и частный обзор. – Симферополь, 1872.
5. Справочная книга Екатеринославской епархии. – Екатеринослав : изд. Екатеринославской Духовной Консистории, 1908.
6. Феодосий Макаревский. Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской епархии: церкви и приходи прошедшего XVIII столетия. – Екатеринослав : Типография Я. М. Чаусского, 1880.

Тоцька Софія
студент 3 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: д.і.н., проф. Турченко Г.Ф.

ПОЛОГИ В УМОВАХ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.)

Для українського народу був і залишається пріоритетний європейський курс зовнішньої політики. 21 листопада 2013 р. у неконституційний спосіб Кабінет Міністрів України прийняв рішення призупинити підготовку до підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом. Починаючи з осені 2013 р., в Україні відбуваються революційні зміни.

З листопада 2013 р. на кожному підприємстві м. Пологи проходили збори, на яких обговорювалися події на Майдані. Зі слів Ю. Тоцької (заступника директора з навчальної роботи у Пологівській гімназії «Основа») на початку грудня 2013 р., у навчальному закладі відбулися збори педагогічного колективу щодо масових протестів на Майдані Незалежності [6].

Перші поодинокі зібрання громадян відбувалися хаотично та не були чітко організованими(листопад-грудень 2013 р.). Головною метою виступів населення м. Пологи був протест проти сваволі тодішньої влади, обурення жорстоким розгоном студентів беркутівцями на Майдані [1].

Перший мітинг відбувся 10 січня 2014 р. Близько 20-30 учасників. Люди несли національні стяги, прапорці, жовто-блакитні кульки, плакати з написами: «Ми за мир», «Україна Єдина», «Пологи – за мир та єдність». Скандували «Слава Україні – Героям Слава!», «Герої не вмирають». Після урочистої ходи учасники провели мітинг на центральній площі міста вул. М. Горького (нині вул. Єдності) [9].

24 лютого 2014 р. прибічники Євроінтеграції намагалися демонтувати пам'ятник В. Леніну [7].

27 лютого 2014 р. біля Пологівського районного Будинку культури розпочався автопробіг «За єдину Україну! За единую Украину!» народної Самооборони, активістів Поліг та Гуляйполя. Із Поліг виїхало близько 30 машин, протягом дня долучилися учасники з інших районів: Куйбишевського, Оріхівського, Гуляйпільського [10].

З лютого 2014 р. проводилися зібрання на центральній площі міста вул. М. Горького (нині вул. Єдності) (хоча й малочисельні) представників КПУ та Партії регіонів Пологівського району під керівництвом В. Мараховської, головним лозунгом яких був протест проти Євроасоціації [8].

У лютому 2014 р. при Пологівській районній раді та державній адміністрації створюється громадська приймальня Самооборони, метою якої є патрулювання міста разом з поліцією та збереження порядку і спокою [1].

Представники Поліг брали участь у подіях Майдану в Києві. Зокрема, М. Горошишин, уродженець с. Басані Пологівського району Запорізької області. Згадує мати: «Говорив, що все нормально, що вийшли люди на Майдан проти свавілля влади, проти брехні й безправ'я. Говорив, що й він на Майдані з

першого дня». 19 лютого на вулиці Грушевського отруївся газом, отримав запалення легень. 20 лютого Максим помер у лікарні [11].

Уродженка м. Пологи Д. Шістка була безпосереднім учасником майданівських подій. Багато хто в Пологах київські події охрестив революцією, але Д. Шістка зазначала, що це не революція, не громадянська війна – це опір владі [11]. Найактивнішими учасниками «Майдану» у м. Пологи Запорізької області були: П. Бабіч [2]; О. Коломоєць [5]; Р. Сорока [4]; А. Сарішвілі [3] та інші.

Пам'ять про Небесну Сотню увіковічена завдяки меморіальній дошці та монументу героям Майдану на головній площі міста.

Отже, можемо виділити етапи розвитку революційних подій у м. Пологи : 1 етап (листопад-грудень 2013 р.) – характеризується появою перших поодиноких зібрань громадян за підтримку угоди України з Європейським Союзом та майданівців. Виступи відбувалися хаотично та не були чітко організованими.

2 етап (січень-лютий 2014 р.) – активні містяни почали згуртовуватися на перші мітинги (10 січня 2014 р.,24 лютня 2014 р.), автопробіги (27 лютня 2014 р.)щодо підтримки Майдану та засудження політики В. Януковича та його уряду. Створювалася народна Самооборона (початок лютого 2014 р.). Водночас прихильники КПУ та Партії регіонів проводили антимайданівські збори й виступали проти євроінтеграції (лютий 2014 р.).

Література

1. Біла. І Україна, одумайся // Пологівські вісті. – 2014. – 7 лютого
2. Інтерв'ю С. Тоцької з організатором революційних подій у м. Пологи П. Бабічем. Пологи. 20.02.2017 р.
3. Інтерв'ю С. Тоцької з організатором революційних подій у м. Пологи А. Сарішвілі. Пологи. 20.02.2017 р.
4. Інтерв'ю С. Тоцької з організатором революційних подій у м. Пологи Р. Сорокою. Пологи. 20.02.2017 р.
5. Інтерв'ю С. Тоцької з організатором революційних подій у м. Пологи О. Коломойцем. Пологи. 20.02.2017 р.
6. Інтерв'ю С. Тоцької з заступником директора з навчальної роботи гімназії «Основа» у м. Пологи Ю. Тоцькою. Пологи. 20.02.2017 р.
7. Каїра Т. Чи бути пам'ятнику Леніну в центрі Поліг, вирішить громадськість // Пологівські вісті. – 2014. – 25 лютого
8. Купка активістів-комуністів провели в Пологах зібрання. 26.02.2014 р. / Відео з мережі youtube // www.youtbe.com
9. Лісова І. Кілька тисяч пологівців сказали рішуче «Ми – єдині!» // Пологівські вісті. – 2014. – 14 січня
10. Лісова І. Автопробіг «За єдину Україну! За единую Украину!» // Пологівські вісті. – 2014. – 29 лютого
11. Слабишева Л. На зв'язку з Києвом // Пологівські вісті. – 2014. – 24 лютого

Трушкіна Аліна
учениця 11 класу Запорізької ЗОШ № 103
Наук. кер.: к.і.н. Ганзуленко В.П.

МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключовою ознакою громадянського суспільства є активна участь різноманітних недержавних організацій у суспільно-політичному житті країни. Непересічну роль у цьому процесі має відігравати молодь, адже саме вона повинна буде спрямувати траєкторію майбутнього розвитку держави.

Молодь Німеччини – однієї з світових країн із найбільш розвиненим громадянським суспільством – виступає активним учасником політичного процесу, знаходиться у постійному діалозі з владою та є своєрідним каталізатором розвитку суспільства. Зазначимо, що на молодіжний прошарок суспільства кожної історичної епохи у Німеччині впливали і продовжують впливати політичні режими, системи державної влади, а відповідно до цього і культурно-ідеологічні принципи правління.

Доцільним буде стверджувати, що перші кроки німецьких молодіжних рухів датуються кінцем XIX – початком XX ст. Досліджені джерела фіксують 1896 р., як початок існування першої молодіжної організації під назвою «Вандерфогель» («Wandervogel»), діяльність якої була тоді організована у вигляді походів гімназистів Штегліца (околиці Берліна) під керівництвом студента Германа Гоффмана. Варто зазначити, що подібні заходи та існування молодіжних «гуртків» взагалі схвалювалося лише локально, однак офіційного підґрунтя не мало. В ті часи в Німеччині були заборонені будь-які учнівські союзи [2].

Згодом суспільство дійшло переконання перспективності розвитку молодіжних та учнівських організацій задля соціалізації та впровадження практичної освіти молоді. Таким чином, 4 листопада 1901 р. вперше в історії Німеччини був створений учнівський союз – Комітет з організації та проведення подорожей, який отримав назву «Вандерфогель». Подальший розвиток політичних та соціальних поглядів спричинив ідейний розкол всередині організації у 1908 р., яка на той час налічувала вже більш ніж 35 тис. учасників. Зокрема, Перша Світова війна поховала значну частину молоді, скоротивши чисельність союзу до 28 тис., 6 тис. з яких повернулися з війни [2]. Наступні роки були періодом розквіту молодіжного руху «Гітлерюгенд», протистояти якому «Вандерфогель» не мали змоги, втративши право на існування.

Соціальним аспектом впливу на створення чи знищення окремих молодіжних організацій було несприйняття ідей молоді широким загалом. Ідеологи націонал-соціалізму, наприклад, розглядали молодіжні рухи, як індивідуалістичні, тобто такі, що завдавали шкоди єдності німецького народу. Також значні корективи до зміцнення чи відтворення старих і появи нових організацій вносили соціальні настрої певних історичних діб життя Німеччини. Після Другої Світової війни населення опікувалося поточними справами, не

приділяючи значної уваги розвитку соціально-молодіжному вектору. Подальший поділ держави на Федеративну Республіку Німеччини та Німецьку Демократичну Республіку (Bundesrepublik Deutschland та Deutsche Demokratische Republik) 1949-1990 рр. зумовив активізацію опозиційного студентського руху в ФРН, представники якого відстоювали позицію невдоволеності режимом комунізму і відверто критикували прихід «покоління катів» з Третього рейху до влади ФРН [5, с.10].

Подальше виникнення нових молодіжних організацій характеризується появою актуальних гендерних, міжрасових, культурних і внутрішньополітичних питань. Варто зауважити, що песимістична складова протесту і відвертого небажання досягати певних зрушень середини 1980-х рр., поступово переставала відігравати головну роль та за деякий час, втративши ідеологічне забарвлення, набула рис оптимізму. Сучасне молоде покоління, яке орієнтоване на успішну самореалізацію та досягнення поставлених цілей, виявляє здатність працювати і вести діалог із державою.

На сучасному етапі в Німеччині налічується понад 80 молодіжних рухів та спілок, в яких об'єднана чверть від загальної кількості молоді країни. Незважаючи на те, що молодь не приймає активної участі у «великій політиці», понад третина всіх молодих людей систематично беруть участь у суспільному житті країни або свого регіону, і лише 40% – в залежності від ситуації [5, с.13]. Завданням роботи молодіжних спілок є соціалізуючі та освітні пункти виховання і освіти, спілкування і організації дозвілля, допомоги і консультації. А також представлення інтересів молоді в усіх сферах життєдіяльності перед державою і широким загалом.

Усі організації класифіковано згідно до належності до політичних партій, напрямів діяльності та ідейної орієнтованості. Також кожна спілка має свого керівника та підпорядковується державним органам влади. Організації, переважно, мають сталу організаційну будову та мають представництва як в окремих землях Німеччини, так і на загальнофедеральному рівні [4].

Умовно всі молодіжні організації можна поділити на декілька секторів, в межах яких найбільш розвиненими організаціями є:

– політичні молодіжні організації («Молодий союз» («Junge Union»), «Молоді Пірати» («Junge Piraten» (JuPis));

– молодіжні об'єднання захисту навколишнього середовища і природи «Зелена молодь» («Grьne Jugend»), «Молодая лига» («BUNDjugend»);

– молодіжні гілки гуманітарних організацій («Молодь німецького суспільства порятунку життя» («DLRG-Jugend»);

– молодіжні спортивні товариства («Німецька спортивна молодь» («Deutsche Sportjugend» (DSJ));

– релігійні молодіжні організації («Федерація німецької католицької молоді» («Bund der Deutschen Katholischen Jugend» (BDKJ));

– молодіжні ремісничі організації («Юніори ремесла» («Junioren des Handwerks»);

– молодіжні організації культурної сфери («Німецька мідна молодь» «(Deutsche Bldserjugend» (DBJ)).

Загалом серед ключових напрямків діяльності молодіжних організацій можемо визначити освітній, соціальний, політичний та екологічний вектори.

Розвиток молодіжного руху є частиною внутрішньої державної політики Німеччини. Влада активно підтримує демократичний розвиток молодіжних об'єднань. Сьогодні майже кожна державна партія Німеччини має молодіжний сектор, який спонсорується державними структурами і має повноцінне право на висловлення власної точки зору, пропозиції та критику влади [1]. За підтримки німецького уряду створена широка мережа програм обміну досвідом між організаціями молоді Німеччини та інших країн, зокрема і України [3].

Однак варто зазначити, що останнім часом політичне зацікавлення молоді згасає, що пов'язано з інтересами до навколишнього оточення, організації дозвілля, подій місцевого значення, ніж до загальнофедеральних процесів. Саме тому головним завданням більшості німецьких молодіжних організацій є формування активної громадянської позиції молоді, виховання відповідальності за майбутні своєї країни та світу, розвиток ініціативи та працелюбності.

Отже, на сучасному етапі молодіжний рух представлений у Німеччині широким спектром різноманітних молодіжних організацій та товариств. Розвиток молодіжного руху є частиною внутрішньої державної політики Німеччини. Діяльність німецьких молодіжних організацій координується й активно підтримується державними та місцевими органами влади. Досвід розвитку молодіжного руху в Німеччині беззаперечно може стати корисним для України у її прагненні до розбудови громадянської та правової держави.

Література

1. Довга Ю. Державна молодіжна політика Німеччини як взірець для розвитку молодіжної політики в Україні / Ю. Довга. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/5/02.pdf
2. Мали И. Первое немецкое молодёжное движение «Вандерфогель» [Електронный ресурс] – Режим доступу : https://aussiedlerbote.de/main/808-pervoe-nemeckoe-molodezhnoe-dvizhenie-vanderfogel.html
3. Міжнародне партнерство [Електронний ресурс] // Портал німців України. – Режим доступу : http://deutsche.in.ua/cms/projects/international_partnership.html
4. Чамкаева Е.П. Анализ деятельности молодежных организаций в контексте молодежной политики Федеративной Республики Германия [Текст] // Проблемы и перспективы развития образования: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Пермь, январь 2013 г.). – Пермь: Меркурий, 2013. – С. 32-36. – Режим доступу : https://moluch.ru/conf/ped/archive/66/3231/.
5. Чеблукова А.А., Чеблукова Т.А. Молодежь Германии в зеркале исследования трендов и социальных опросов / А.А. Чеблукова, Т.А. Чеблукова. – М. : АТ-Софит, 2005. – 43 с.

Хренов Олександр
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Білівненко С.М**.**

РЕЙД 95-Ї БРИГАДИ З 19 ЛИПНЯ ПО 10 СЕРПНЯ 2014 року ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Після завершення «Революції Гідності» на території України російськими спецслужбами та силами «п'ятої колони» місцевих колаборантів були проведені спецоперації по відокремлення від України окремих південно-східних регіонів. Все це спричинило окупацію Криму та початок війни на сході України. Війна охопила більшу частину Донецької та Луганської областей, влітку 2014 р. була найгарячіша фаза війни на сході. У секторі «Б», були звільнені міста Слов'янськ та Краматорськ, у секторі «М» – Маріуполь. На луганському напрямку було поставлена завдання блискавичним ударом звільнити Луганськ від агресора.

Керівництво Антитерористичної операції (далі – АТО) дало наказ перейти до наступальних дій для звільнення непідконтрольних територій підрозділам 24-ї ОМБр (окрема механізована бригада), 72-й ОМБр, 79-й ОАЕМБр (окрема аеромобільна бригада), які здійснювали блокування російсько-українського кордону і потрапили в оточення на південному сході Луганської і на сході Донецької областей.

Згідно з планом операції, підрозділи 95-ї ОАЕМБр, 30-й ОМБр, 51-й ОМБр, 25-й ОПДБр (окрема повітрянодесантна бригада) повинні були звільнити Саур-Могилу, населені пункти Степанівка і Маринівка, встановити контроль над переправами на річці Міус і забезпечити вихід з оточення зазначених підрозділів. Ударними виступили батальйони 30-ї ОМБр і 95-й ОАЕМБр, укомплектовані військовослужбовцями контрактної служби.

Під керівництвом полковника Михайла Забродського наші десантники зробили те, що можна вважати першим в сучасній історії бойовим подвигом Українських Збройних Сил. Першими боями в ході рейду стали бої за звільнення Лисичанська. У місті знаходилась бригада «Призрак» під командуванням Мозгового кількість людей 600 осіб. Спочатку передовий загін не зміг утримати стратегічно важливу висоту і змушений був відступити. Однак пізніше прибуло підкріплення, поранених евакуювали в тил і бойове завдання було виконано. Після цього десантники взяли під контроль нафтопереробний завод, не допустивши його знищення бойовиками, тим самим забезпечивши прохід іншим військам, які йшли слідом за ними. В той день в результаті бойових дій загинули Пушанко. А. О., Савченко М. С., Ляпін Ю. О., Клім О. І., Бурлака М. М. Вони посмертно нагороджені орденами за мужність та героїзм 3 ступня.

Наступним етапом рейду стала участь підрозділів 95-ї ОАЕМБр в створенні коридору на ділянці Степанівка – Красний Луч – Червона Поляна – Лутугине для ізоляції бойовиків від надходження підкріплень з російської території [2]. Під Степанівкою стояли найкращі підрозділи т.з ополчення: «НОД», «Оплот» (командував Захарченко), «Рязань» кількість військ

приблизно 1200 чоловік загальне керівництво у цьому районі здійснював російський військовий Віталій Кульгав'юк. Через кілька днів після цього 95-й ОАЕМБр вийшли з району Красний Луч–Антрацит і, пройшовши по тилах противника в напрямку на Дебальцеве, повернулися 10 серпня в вихідний район біля Слов'янська.

Всього протягом 25 днів бойового маршу було подолано більше 400 км, з них 170 км по тилах бойовиків, і знищено три блокпости противника. Завдання було виконано успішно, проте в ході рейду 13 воїнів-десантників загинули, також до місць початкової дислокації не повернулося 60% одиниць техніки.

Російські СМІ активно впроваджують той факт що рейду не було і десантники лише пройшли 40 км на пряму через місця де не було опору. Цей рейд став причиною для того щоб РФ почала військові дії регулярними частина для того щоб не дати ЗСУ отримати повну перемогу, це спричиніть Іловайський оточення наших військ, та перші перемовини у Мінську. Також йдуть спори чи вдалий рейд чи ні, з одного боку 3 тисячі чоловік не потрапили у оточення з іншого відкрита російська агресія.

Наприкінці серпня того ж року командувач 95-ї ОАЕМБр Михайло Забродський отримав високе звання Героя України з врученням ордена «Золота Зірка» за особисту мужність, самовідданість і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України [3].

Через рік після рейду Центральна телерадіостудія Міністерства оборони України презентувала фільм «Рейд. Сила нескорених», який був присвячений описаних подій.

Література

1. Рейди [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://112.ua/ato/tri-goda-spustya-kak-desantniki-95-y-oaembr-sovershili-samyy-dlinnyy-reyd-v-voennoy-istorii-mira-401936.html
2. бригада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://colonelcassad.livejournal.com/3514785.html
3. Допоки домовляються політики… [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrpohliad.org/analytics/rejd-desantny-kiv-95-yi-bry-gady-po-ty-lah-voroga.html

Шуляр Дар'я
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Шиханов Р.Б.

МІСЦЕ ЗМІ У СІМЕЙНО-ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ У СУЧАСНІЙ ІНДІЇ

У правовій системі Індії значна увага приділяється шлюбно-сімейним відносинам, гендерним ролям у сімейних процесах та у суспільстві в цілому. За принципами, що проголошені ними, шлюб був покликаний підтримувати громадський порядок, регламентувати відносини між статями, батьками і дітьми, захищати подружжя від втручання третіх осіб та забезпечувати гармонійну спадковість поколінь [1, с. 218].

В Індії мінімальний шлюбний вік у дівчат – це 18 років. Хоча ще 60-65 років тому в Індії понад 50% дівчат, які не досягли 14 років вже були заміжні, що призводило до численних особистих трагедій, адже в Індії і до сьогодні заборонені розлучення. Тому мінімальний шлюбний вік був збільшений. Але і сьогодні шлюбні оголошення в Індії користуються найбільшою популярністю, а батьки підшукують пару для своєї дочки без її участі і в більшості випадків наречена дізнається про свого майбутнього чоловіка безпосередньо на весіллі.

Моногамія стала обов'язковою для усіх індусів з 1955 р., коли був прийнятий відповідний законодавчий акт про шлюб [1, с. 218]. Ця умова передбачає детальний вибір батьками «партнера по життю» для своєї дитини.

Взагалі, як у II ст. до н.е., так і до тепер, в Індії продовжується традиція вибору саме батьками нареченої або нареченого дочці чи сину. Виключається можливість вибору партнера самому. Дякуючи законодавству, хоча б шлюбний вік був збільшений. Батьки вирішували, чи гідна пара буде їх дитині, чи достойний заробіток у її або його батьків, чи достойний буде обмін: сплата за доньку викупу. По суті, як тоді, так і зараз відбувається не полюбовний зв'язок шлюбними узами дітей, а вигідний економічний договір, який укладався наступним чином: спочатку наречений виплачував гроші, а потім батьки нареченої мали погодитися (або навпаки) на цей союз і представити свою дочку. Дівчина після цієї угоди набувала стану приватної власності. Розмір приданого часто дорівнює п'ятикратному річному доходу сім'ї.

Жінки виходять заміж у ранньому дитинстві за домовленістю між батьками і в разі передчасної смерті чоловіка вже ніколи не можуть знову обзавестися сім'єю. Як тоді, так і зараз у Індії заборонені розлучення, нещодавно (серпень 2017 р.) було заборонене і розлучення за законами ісламу: мусульмани могли розлучитися зі своїми дружинами, тричі вимовивши слово «талак» (арабською – «розлучення») [2]. Вважається, що якщо жінка пережила свого чоловіка, то вона була поганою дружиною. Тож перед тим, як укласти шлюбну угоду, треба підібрати нареченого або наречену під ті критерії, які б задовольняли батьків.

Цікавим фактом є те, що наслідком обряду «саті» (самоспалення дружиною, у разі смерті її чоловіка), який був юридично заборонений тільки у 1987 р., а також традиція вбивства дитини, якщо вона була жіночої статі (заборонено законом 1994 р. [4]), стала велика різниця між кількістю жінок і чоловіків. З цього випливає нагальна потреба шукати жінку на все життя. Але як? Традиційно чи прийшов час вигадувати нові способи і користуватися сучасними технологіями?

«Ми претендуємо на славу комп'ютерної держави, ми запускаємо в космос кораблі. Але що стосується шлюбів, то це просто якесь Середньовіччя!», – вигукує газета «Індіан експрес»[3].

Та й правда, чому? Потрібно знайти «патіврату» («та, хто дала обітницю (служити) чоловікові», дружина, що веде жертовне життя)? Звертайся до засобів масової інформації (ЗМІ). Це доступно, зручно, та можна без зайвих турбот зазначати підходящі критерії і чекати, поки доля знайде тебе.

Так почали робити і у сучасній Індії. Дедалі більше у популярних газетах можна побачити оголошення про пошук нареченої. Що для цього потрібно? Батьки майбутнього нареченого надсилають або приносять до редакції оголошення, у якому зазначають його професію (сферу діяльності), розмір заробітної плати, релігійну та кастову приналежність. Цікаво, що зовнішність і характер претендента ні його батьків (при заповнені оголошення), ні батьків майбутньої нареченої (при його прочитанні і виборі чоловіка) не цікавлять. Батьки чоловіка, можуть сміливо написати в описі слово «прекрасний», навіть якщо це неправда. Також вказуються його родичі, бажано з професіями, які б зацікавили майбутню половину, здебільшого її батьків.

Все частіше в таких оголошеннях зникають ланки кастової приналежності, за необов'язковістю. Нова рубрика отримала назву: «Каста не має значення». Треба зазначити, що ця рубрика не набула ще популярності у суспільстві, хоча ще у 1949 р. виданий закон щодо легітимності індуських шлюбів, незалежно від релігійного сповідання і приналежності до різних каст. Конституцією Індії 1950 р. визнано рівноправ'я каст і юридичну повноправність «недоторканних» (безправних і найбільш пригнічених), закріплена рівність тих, що одружуються [1, с. 218].

Що ж до початку оформлення цього оголошення, то популярним початком є «Добре забезпечена сім'я шукає наречену старшому синові». Не забуваємо, що шлюб виступає вигідною фінансовою угодою, тому пропустити ланку рівня забезпеченості означає знизити рівень зацікавленості оголошенням [3].

Таким чином, у сімейно-шлюбних відносинах з'являється новий метод пошуку супутника або супутниці на все життя – пошук через засоби масової інформації. Газети – кращий спосіб для батьків здійснити це, не витрачаючи багато часу та зайвих зусиль. Вони, надсилаючи до газет оголошення роблять крок назустріч батькам майбутньої нареченої або нареченого, зазначаючи все, що потрібно знати для укладення шлюбної угоди, навіть без побачень. Обранці бачать своїх половинок безпосередньо на весіллі, що є традиційним і вже закарбованим у століттях обрядом.

Література

1. Порівняльне правознавство : підручник / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2012. – 272 с.
2. Front news international. [Електронний ресурс] // Режим доступу : https://frontnews.eu/news/ua/11411. – Дата доступу: 23.08.2017. – Назва з титулу екрану.
3. Обозреватель.UA|Курйози. [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.obozrevatel.com/ukr/curious/76294-indijski-divchata-hochut-sami-vibirati-sobi-cholovikiv.htm. – Дата доступу : 28.11.2005. – Назва з титулу екрану.
4. Демоскоп Weekly. Чи стане жінка людиною. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://demoscope.ru/weekly/2013/0543/gazeta029.php. – Дата доступу: 03.03.2013. – Назва з титулу екрану.

Юсько Євген
студент 4 курсу історичного фак-ту
Наук. кер.: к.і.н., доц. Шиханов Р.Б.

АКТИ ПРО УНІЮ 1707 року У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОМИСЕЛ З ВИГОТОВЛЕННЯ ШОТЛАНДСЬКОГО ВІСКІ

Дана проблема у вітчизняній історичній науці – нова, тому на сьогодні до вивчення цього питання у своїх роботах звертались переважно зарубіжні дослідники, зокрема Теренс Скаллі [10], Джей Рос [9], Майкл Джексон [8] та Альфред Барнард [3].

На початку XVIII ст. виробництво шотландського віскі на території держави скоттів набирало обертів. З'являються перші юридично оформлені віскікурільні, але в той же час посилюється податковий тиск на виробника з боку держави. У гірських районах Шотландії продовжували виробляти «moonshine» нелегально, проте королівська влада вже будувала плани щодо поповнення казни за рахунок горців-виробників напою.

У 1707 р. відбулась подія, яка серйозно вплинула на промисел з виготовлення віскі у Шотландії. Було укладено Акт про Унію, який засвідчив утворення єдиної держави, названої Королівством Великої Британії [1]. До складу нової країни увійшли території Королівства Англія і Королівства Шотландія. Як наслідок даного акту відбувалось злиття економік обох держав. Тому тиск на виробників віскі посилюється.

Вже 23 червня 1725 р. парламент новоутвореного Королівства Великобританії ухвалив так званий Malt Tax (Солодовий податок) [6], згідно з яким Шотландія повинна була платити такі ж високі мита на виготовлення алкоголю, як і Англія. Ідея полягала в тому, щоб гармонізувати податки по всій країні та залучити додаткові 20 000 фунтів стерлінгів шотландських доходів для казни Об'єднаного Королівства. На переконання влади, запровадження цього податку також допомогло б боротись із контрабандою та незаконною перегонкою віскі та зробити галузь більш контрольованою та прибутковою. Хоча даний закон не суперечив Акту 1707, у якому наголошувалось на встановленні єдиних правил у галузі торгівлі, податків, валюти й інших аспектів господарської діяльності [1], він призвів до так званих Wisky Riots – повстань вісківарів у Глазго та Едінбурзі у 1725 р. Уряд дійсно злякався такого бунту. Навіть стало питання про розпад молодого 18-річного союзу [4].

Знадобилось близько 100 років для того, щоб акцизи на алкоголь були узгоджені на всій території Сполученого Королівства [10].

1724 р. на пост Головнокомандуючого збройними силами Його Величності, замками, фортами та укріпленими пунктами було призначено Джорджа Уейда (1673-1748). У тому ж році він починає свою експедицію до гірських районів Шотландії, складає план регіону та продумує будівництво доріг та фортифікаційних споруд. З 1725 до 1737 р. під керівництвом генерала було побудовано близько 400 км доріг та 40 мостів [9]. За його ініціативою у гірських районах Шотландії було створено місцеву міліцію під назвою Highland Watches. У 1725 р. було сформовано 6 перших рот, а у 1739 – ще

чотири, внаслідок чого вони склали кістяк новоствореного полку Black Watch. Новостворені органи носили каральний характер. З розвитком логістики, вони без проблем могли пересуватись гірськими районами Шотландії та знищувати нелегальні винокурні. Спочатку вони влаштовували нічні набіги, але пізніше цей «інспекторський» орган так розрісся, що при кожному населенном у пункті жив представник Black Watchі слідкував за тим, щоб податки з виготовлення віскі сплачували до казни регулярно [11].

Свого піку діяльність цих каральних органів досягла з початком Чисток Високогір'я (Highland Clearances) у 1760 р. Шотландці, у результаті активної державної політики огородження, насильницькі депортувались зі своїх земель переважно на морські узбережжя. Це був справжній удар по традиційному виробництву віскі. Кустарний промисел з виготовлення продукту було майже знищено, хоча традиції домашнього виготовлення віскі у гірських районах Шотландії зберігаються до сьогоднішнього дня. Багато хто з горців був змушений емігрувати до Канади та США. У результаті цього у 1769 р. було відкрито першу віскікурню у Канаді, а пізніше – і у Сполучених Штатах. З кінця XVIII ст., у результаті згаданих міграцій скотч виходить за межі Шотландії та починає завойовувати світову славу [2].

Актом 1781 р. виготовлення віскі у Шотландії у домашніх умовах повністю заборонялось [5]. Але саме такий віскі вирізнявся найвищою якістю. Парадокс, але найкращий віскі у Шотландії був незаконним!

Тому уряду потрібно було йти на поступки. У 1784-1785 рр. було прийнято низку актів, що дозволили нелегальним виробникам виготовляти віскі за особливий податок [7]. Саме на XVIII ст. припадає перший офіційний запис рецепту виготовлення віскі. Звертаючись до статистики, наведеній у роботі А. Барнарда, зазначаємо, що станом на 1743 рік було виготовлено 4.999.520 галлонів віскі. При тому, що після унії станом на 1708 р. наводиться кількість всього-на-всього 50.844 галлона [3]. І це лише офіційно зафіксовані у подактових книгах дані.

Отже, виробництво віскі у Шотландії держава повністю бере під контроль протягом XVIII ст. та обкладає його податками. Але в результаті серйозних заворушень 1725 р. уряд проводить більш помірковану та поступову політику щодо податкообкладення промислу з виготовлення віскі. У той же час, виготовлення скотчу виходить за межі Шотландії, а фірмовий віскі набуває світової популярності. Потрібна була нова технологія виготовлення скотчу, яка задовольнила би постійно зростаючі вимоги поціновувачів напою по всьому світу.

Література

1. Акт про унию 1707 / Законодательство Английской революции 1640-1660 гг. – М.-Л. : Высшая школа, 1946. – С. 346-347.
2. Підлуцький О. Шотландське віскі завойовує світ [Електронний ресурс] / Олекса Підлуцький // «День». – 2007. – Режим доступу до ресурсу: https://day.kyiv.ua/ru/article/den-planety/shotlandske-viski-zavoyovuie-svit – Дата доступу: 08.03.2018. – Назва з титулу екрану.

3. Barnard A. The Whisky Distilleries of the United Kingdom / Alfred Barnard. – London: Aaron Barker Publishing, 2013. – 652 p.
4. Carter C. 23 June 1725: The Malt Tax riots break out across Scotland [Електронний ресурс] / Chris Carter // Money Week. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://moneyweek.com/23-june-1725-the-malt-tax-riots-break-out-across-scotland/. – Дата доступу: 08.03.2018. – Назва з титулу екрану.
5. Curtis G. Roads and bridges in the Scottish Highlands: the Route between Dunkeld and Inverness, 1725-1925 / George Curtis. – London: Society of Antiquaries of Scotland, 1980. – 632 p.
6. Emily C. 2017 Export Figures [Електронний ресурс] / Clark Emily. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.scotch-whisky.org.uk/news-publications/news/2017-export-figures/#.WoxOCIPFKM9 – Дата доступу: 08.03.2018. – Назва з титулу екрану.
7. Hamilton Parker L. Scotch whisky attractions help to drive Scottish tourism [Електронний ресурс] / Linda Hamilton Parker // ScotlandB2B. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://scotlandb2b.co.uk/2018/01/22/scotch-whisky-attractions-help-to-drive-scottish-tourism/ – Дата доступу: 08.03.2018. – Назва з титулу екрану.
8. Jackson’s Michael. Complete Guide to Single Malt Scotch / M. Jackson – L. : Dorling Kindersley Publishers Ltd, 2004.– 269 p
9. Ross J. Whisky / J. Ross – L. : Routledge & Kegan Paul Books, 1970. – 172p.
10. Scully T. The Art of Cookery in the Middle Ages / Terence Scully. – Woodbridge: The Boydell Press, 1995. – 308 p.
11. SWA Official Web-site [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.scotch-whisky.org.uk/. – Дата доступу: 08.03.2018. – Назва з титулу екрану.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНІ НАУКИ»

Боклаг Альона
КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВЗАЄМОДІЇ АТОМІВ КИСНЮ З ПОВЕРХНЕЮ АЛМАЗУ С(100) 3

Бондаренко Наталя
ОЦІНКА НАПРЯМІВ РОСТУ КУБІЧНОГО НАНОКЛАСТЕРУ ЗАЛІЗА, ЩО МІСТИТЬ ДОМІШКОВІ АТОМИ ... 5

Рудий Павло,Булах Олександр
ТЕХНОЛОГІЯ ЦЕМЕНТАЦІЇ ЛЕГОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙНИХ СТАЛЕЙ У ВУГЛЕЦЕВОВМІСНИХ ПАСТАХ 5

Голобоков Юрій
СТРУКТУРА ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ ПЕРЕХІДНИМИ МЕТАЛАМИ 8

Горбенко Андрій
ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ГРАФЕНІВ, ЩО МІСТЯТЬ ДЕФЕКТИ: КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ 10

Греднєв Віктор
ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНОГО СТАНУ РЕАКТОРІВ ІЗ СТАЛІ 05Х18Н10Т 11

Данчич Юлія
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ВІТРОВОЇ ЕНЕРГІЇ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ 12

Ємельянченко Владислав
ЛАЗЕРНА ОБРОБКА ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ У РІЗНИХ ГАЗОВИХ СЕРЕДОВИЩАХ 13

Камбуров Олексій
ОСНОВИ КІБЕРБЕЗПЕКИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІНФОРМАТИКИ 15

Коваленко Катерина
КІЛЬКІСНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВИНИКАЮЧОГО МАРТЕНСИТУ ДЕФОРМАЦІЇ ВІД ПОЧАТКОВОЇ КІЛЬКОСТІ ФЕРИТУ В СТАЛІ 08Х18Н10Т 17

Корнєєва Аліна
ЛАЗЕРНЕ ЛЕГУВАННЯ ТИТАНОВИХ СПЛАВІВ ЦИРКОНІЄМ 18

Кущ Ольга
СТРУКТУРА ЛОПАТОК АВІАЦІЙНОГО ДВИГУНА ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОЇ ОБРОБКИ 19

Лазаренко Дмитро
ВПЛИВ ГАЗОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ МОРФОЛОГІЇ ПОВЕРХНІ ЦИРКОНІЮ ПРИ ЛАЗЕРНІЙ ОБРОБЦІ 22

Мартиненко Віктор, Гавронська Ярославна
ОСОБЛИВОСТІ ЗМІНИ СТРУКТУРИ ПОВЕРХНЕВОГО ШАРУ ВТРОРИНОТВЕРДІЮЧОЇ СТАЛІ 09Х3НМ3ФБч В ПРОЦЕСІ ХІМІКО-ТЕРМІЧНОЇ ОБРОБКИ 23

Моргун Андрій
МЕТАЛЕВІ НАНОКЛАСТЕРИ НА ОСНОВІ АЛЮМІНІЮ: КВАНТОВО-ХІМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ 25

Мудра Світлана
РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТАНДАРТІВ ВИМІРЮВАННЯ ТВЕРДОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ 26

Подорога Ольга
ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ТА ВЛАСТИВОСТЕЙ СТАЛІ 04Х17Н9 В ПРОЦЕСІ ХОЛОДНОЇ ПЛАСТИЧНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ 29

Принцев Вячеслав
ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ УМІННЯ ОЦІНЮВАТИ ПОХИБКИ ВИМІРЮВАННЯ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ЗАДАЧАХ З ФІЗИКИ 32

Рибалко Катерина
СТРУКТУРНО-ФАЗОВИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ШАРІВ АЛЮМІНІЮ ПІСЛЯ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ НІКЕЛЕМ, КОБАЛЬТОМ ТА ЗАЛІЗОМ 34

Сальнікова Олена
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ 35

Сташенко Оксана
ЗАВДАННЯ НА КОНСТРУЮВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ТВОРЧОГО ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ ПОЛІТЕХНІЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ФІЗИКИ 37

Шаповал Ольга
МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ТРЕНАЖЕР З ПІДГОТОВКИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ФІЗИКИ 38

Шостак Олександр
ВПЛИВ РЕЖИМІВ ЛАЗЕРНОГО ЛЕГУВАННЯ СУМІШШЮ ПОРОШКІВ МІДІ ТА ЗАЛІЗА НА СТРУКТУРУ ПОВЕРХНЕВИХ ШАРІВ АЛЮМІНІЮ 40

Шуліка Іван
МОДЕЛЮВАННЯ ГРАФЕНОВИХ СТРУКТУР ІЗ ЛАНЦЮЖКАМИ АТОМІВ ВОДНЮ 42

Яровий Ярослав
ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ЗДАТНОСТІ РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЗАДАЧІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ 44

СЕКЦІЯ «МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ»

Балабанова Валерія
ГАРМОНІЧНИЙ ТРИКУТНИК ЛЕЙБНІЦА 46

Баркова Юлія
РОЗРОБКА ОРГАНАЙЗЕРА ВЧИТЕЛЯ З ВИКОРИСТАННЯМ WEB-ТЕХНОЛОГІЙ 48

Благонадєждіна Олена
АВТОМАТИЗАЦІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕПОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА РИЗИКУ 49

Гиря Анастасія
СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «НАВЧАЛЬНИЙ РОЗКЛАД» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ 54

Гурєєва Катерина
ВИКОРИСТАННЯ NODE.JS ДЛЯ РОЗРОБКИ СЕРВЕРНИХ ДОДАТКІВ 56

Дзундза Наталія
ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕСТІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ ЗА ДОПОМОГОЮ IRT ТЕОРІЇ 58

Дубовик Андрій
РОЗРОБКА МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ ДЛЯ АНАЛІЗУ ГЕОДАНИХ 60

Єгорова Оксана, **Шкатула Поліна**
СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА СТРУКТУРА ФАКУЛЬТЕТУ» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ 62

Єлховська Яна, **Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О.**
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЗИТИВНОСТІ ОКРЕМИХ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ 64

Калаєв Олександр
РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ОБЧИСЛЕННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ІНДЕКСУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ GPU 65

Калаєв Олександр
РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ОБЧИСЛЕННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ІНДЕКСУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ З ВИКОРИСТАННЯМ GPU 67

Калаєва Вероніка
РОЗРОБКА 3D WEBGL 2.0 КОНФІГУРАТОРА ТОВАРІВ ДЛЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ 69

Коцило Іван
РОЗРОБКА ЗОВНІШНЬОГО ПРОГРАМНОГО ІНТЕРФЕЙСУ СИСТЕМИ ПОБУДОВИ КОНТУРУ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ 71

Крикунова Ганна
СПЕЦИФІКАЦІЯ ВИМОГ ДО ПІДСИСТЕМИ «НАВЧАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ» ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИКОНАНОГО НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ *72*

Кротова Ольга
ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УЧНІВ ТА УЧИТЕЛЯ МОЛОДШИХ КЛАСІВ *73*

Лавренко Роман
РОЗРОБКА ВЕБ-ДОДАТКУ ПЕРЕДЗАМОВЛЕННЯ МЕДИКАМЕНТІВ У МЕРЕЖІ АПТЕК *76*

Латун Юлія
ОСОБЛИВОСТІ ВРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ *77*

Мацієвська Анна
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО САЙТУ ДЛЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» *79*

Нагорний Максим
АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПОБУДОВИ НЕДЕТЕРМІНОВАНОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ СКЛАДНОЇ СИСТЕМИ МЕТОДАМИ ТЕОРІЇ СИСТЕМ..... *82*

Нагорний Максим
АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВ'ЯЗАННЯ ОКРЕМОГО КЛАСУ ЗАДАЧ ЛІНІЙНОГО ПРОГРАМУВАННЯ..... *87*

Подоляк Юлія
САЙТ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: ТЕХНОЛОГІЧНА ТА МЕТОДИЧНА СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ *91*

Сорока Євген
АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДАНИХ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ СКЛАДНИХ СИСТЕМ..... *93*

Тимофєєва Анастасія
РОЗРОБКА ЗАСТОСУНКУ ВІЗУАЛІЗЦІЇ ЧИСЕЛЬНИХ ДАНИХ *100*

Шека Анна
ЗАСТОСУВАННЯ АЛГЕБРАЇЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОБРОБКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕСТІВ *102*

Шеншин Олена
АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВ'ЯЗАННЯ БІХЕВІОРИСТКИХ ПРОБЛЕМ..... *104*

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ»

Алєксєєва Юлія
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «УКРПОШТА» *110*

Артеменко Дар'я, Федорова Аліна
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ..... *111*

Бай Світлана
МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ *113*

Баклаженко Юлія
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ *114*

Бакшина Катерина
АНАЛІЗ ПАРАМЕТРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ *116*

Бандурко Алевтіна
МЕТОДИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ *118*

Басова Дар'я
РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗРІЗІ *119*

Болдирєв Максим
СУЧАСНЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСЕМИ УКРАЇНИ *121*

Бражник Діана
ІННОВАЦІЙНІ ЗРУШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ ЯПОНІЇ *123*

Буднікова Інна
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 124

Бурдило Олександра
ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ 126

Бурка Микита
РОЛЬ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ 128

Буркальова Орина
ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 130

Бутенко Анна
СУЧАСНІ ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ НАУКИ ТА ВИРОБНИЦТВА 131

Вол Олена
АНАЛІЗ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЗАПОРІЖЖЯ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 133

Гадзіковська Олена
ЕВОЛЮЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 134

Гиря Руслана
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 136

Глушенко Юлія
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ 138

Грищенко Катерина
НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ 140

Даниленко Марина
ОБЛІК ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ 142

Данченко Світлана
РИНОК МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ 143

Депутат Анастасія
ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ ТУРИЗМУ 145

Дубинда Володимир
ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ТУРИЗМІ 146

Ель Алж Іліяс
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІНИХ ВІДНОСИН 148

Журавко Валерій
ФОНДОВИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 149

Захарова Катерина
ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ УКРАЇНИ ТА ЄС 151

Захряпа Анастасія
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ 153

Згуровська Інна
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ГІРНИЧОДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ 155

Зубко Євгенія
ЕКОНОМІЧНА КОНКУРЕНЦІЯ ЯПОНІЇ І КНР У ЦЕНТРАЛЬНІЙ АЗІЇ ТА СХІДНІЙ ЄВРОПІ: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ 156

Зубко Наталія
МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОСТІР 158

Зублевська Яна
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ 159

Іванова Анастасія
ОБЛІК ВИТРАТ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА 161

Какуша Катерина
РОЛЬ І ЗАВДАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ БІЗНЕСОМ 162

Калінчук Вікторія
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК НОВИЙ ЗАСІБ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 164

Кардашевська Маргарита
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ 166

Касянок Майя
АКТУАЛЬНІСТЬ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ 167

Кіян Оксана
ОБЛІК ВИТРАТ СУБ'ЄКТА ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 169

Кліщ Богдан
ПРОБЛЕМИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ 170

Кобець Катерина
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ 172

Козиряцький Артур
ПОПИТ НА ІТ-ФАХІВЦІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ. 173

Колісник Наталія
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ВИРОБНИЧИМИ ЗАСОБАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ 175

Комарова Владлена, Артеменко Дар'я
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ МАЛОГО БІЗНЕСУ 177

Кондратенко Владислав
РИЗИКИ ТА ВРАХУВАННЯ НАСЛІДКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ 179

Кошкалда Лідія
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ 180

Кузнецова Ангеліна
СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ 182

Кулакова Катерина
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ 183

Кулачко Марія
РОЛЬ ПРОЦЕДУРИ «ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС» В УКЛАДАННІ УГОД З КУПІВЛІ КОМПАНІЙ 185

Купріянова Аліна
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ 188

Кутик Вікторія
ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 190

Лавренчук Ірин
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ 192

Лазаренко Вероніка
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ЯПОНІЇ 194

Латаріа Софія
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ 195

Лиходід Анастасія
МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ 197

Люткевич Таїсія
ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ 199

Майданний Олександр
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ *200*

Мальченко Марія
ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ, ЩО І ДЛЯ ЧОГО *202*

Маркова Маргарита
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ *203*

Марунчак Альона
РИЗИКИ В СФЕРІ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ *205*

Мацюк Олександр
ЛЕВЕРИДЖ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ *207*

Миленька Альона
РОЛЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА *209*

Міщенко Анна
ІСТОРИЧНА ЕКОНОМІЧНА СПАДЩИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ І ПІДҐРУНТЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ *210*

Монастирська Дарина
ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ *213*

Ніколаєнко Дар'я
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ *214*

Оніпко Аліна
ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА *216*

Павлевський Сергій
ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ *218*

Патенко Інна
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ *220*

Перелигіна Крістина
УКРАЇНСЬКІ ТУРИСТИЧНІ ЦЕНТРИ УПОДОБАННІ ТУРИСТАМИ *222*

Пересєдов Дмитро
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ *223*

Пілюсова Аліна
ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ *225*

Пісоцька Анастасія
ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІТ-РИНКУ В УКРАЇНІ *227*

Потапенко Катерина
ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА *228*

Рабоча Вікторія
РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТ НА РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ *230*

Романова Анастасія
АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ *232*

Рудь Людмила
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ *234*

Сем'янова Ірина
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ *235*

Сидоренко Валентина
СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ *237*

Синьоока Дар'я
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНИ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВИ В НЬОМУ 239

Спудко Вікторія
ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ 241

Степанова Катерина
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ 243

Стешкіна Катерина, Артеменко Дар'я
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 244

Тарасенко Юлія
НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ 246

Тимченко Тетяна
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ 248

Тищенко Оксана
СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ 250

Трофімова Марія
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ У ТУРИСТИЧНИХ АГЕНТСТВАХ 251

Турубарова Яна
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 253

Узунова Валентина
ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА 254

Федорова Аліна, Артеменко Дар'я
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ 256

Хорев Ілля
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ МШП 257

Чеберко Лілія
АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ 260

Шлапак Анастасія
ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ОРГАНІЗАЦІЙ СФЕРИ ТУРИЗМУ 262

СЕКЦІЯ «ЮРИДИЧНІ НАУКИ»

Алімов К.О.
ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ 264

Барліт Антон
АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ 266

Воронов Климентій
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМАТИКА РЕФОРМУВАННЯ 269

Vladyslav Horpynenko
THE PROBLEMS OF THE HUMAN RIGHT TO EUTHANASIA LEGAL REGULATION. WAYS OF SOLVING THEM 270

Єфіменко Валерія
ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ: НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 272

Жуков Микита
РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ 274

Калниш Дмитро
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ 276

Кірсанов Олександр
ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ *278*

Козинець А.А.
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДСТАВНИЦТВА В СУДІ БЕЗ ПОВНОВАЖЕНЬ (СТАТТЯ 400[1] КК УКРАЇНИ) *280*

Коротченко Дар'я
БОРОТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ *281*

Кравченко Ірина
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД *283*

Кухтіна Катерина
ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ ЗА НОВОЮ РЕДАКЦІЄЮ ЦПК *286*

Мельник Кирило
РЕГУЛЮВАННЯ ІНАЕТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ *289*

Мєркулов Руслан
СУТНІСТЬ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ *290*

Пелипенко Олег
ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ФРН: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА *292*

Свіденко Аліна
БОРОТЬБА З НАСИЛЬСТВОМ СТОСОВНО ЖІНОК ТА ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ ЯК НОВА ПРЕРОГАТИВА РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА *294*

Світінська Олександра
ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ ЦІННОСТІ ЯК ПРЕДМЕТИ ЗЛОЧИНУ КОНТРАБАНДА *296*

Тимошенко Ярослав
РЕФОРМУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПОДАННЯ ДОКАЗІВ *298*

Титаренко М.В.
СТИМУЛЮВАННЯ У ПРАВІ: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА *299*

Чернявська Ганна
ОСНОВНІ РИСИ ОБМЕЖЕНЬ ТА ЗАБОРОН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ *301*

Шарая А.А.
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРИМУСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА *303*

Шевченко Катерина
ДО ПИТАННЯ ПРО СЛУЖБОВУ ОСОБУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ *305*

Шевченко Михайло
ЗУПИНЕННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ТА ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ *308*

Шелудько Оксана
ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ *310*

Шимон Олександра Миколаївна
ОБМЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ *311*

Шумейко Іван
СИСТЕМА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ *314*

СЕКЦІЯ «ІСТОРИЧНІ НАУКИ»

Андрієвська Валерія
УПА ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ *316*

Білун Поліна
ІДЕЯ МІЖМОР'Я СЬОГОДНІ: ПЛАЦДАРМ НОВИХ ЦІННОСТЕЙ ЄВРОПИ АБО ЧЕРГОВА УТОПІЧНА ІДЕЯ *319*

Брощук Станіслав
СОЛОВЕЦЬКА ТРАГЕДІЯ 1938 РОКУ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР *320*

Волошина Олена
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ КАПЕЛАНСТВА У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ *322*

Гундер Ольга
ПОСТАТЬ ПРОФЕСОРА О.Й. ГУНДЕРА В ІСТОРІЇ НАУКИ УКРАЇНИ XX ст. *325*

Данилюк Людмила
ЗЛОЧИНИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІНОЇ ВЛАДИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ МИХАЙЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ *327*

Дудка Олександра
ДІЯЛЬНІСТЬ ОПЕРАТИВНОГО ШТАБУ РЕЙХСЛЯЙТЕРА РОЗЕНБЕРГА В УКРАЇНИ *328*

Єфіменко Марина
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ В ЕСТОНІЇ *331*

Зигар Валентина
XIX З'ЇЗД КПК АБО ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КИТАЮ ДО 2050 року *334*

Іванова Ольга
ДЖЕРЕЛА МІЖПРАВОСЛАВНИХ КОНФЛІКТІВ В УКРАЇНІ *336*

Ісканцева Вікторія
ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ШКОЛА-ХУТІР ГЛУХОНІМИХ – ГУМАНІТАРНИЙ ПРОЕКТ Ф. МОВЧАНОВСЬКОГО *339*

Качуровська Альона
ВИСВІТЛЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ПЕРІОДУ 1980 – 1989 РОКІВ *341*

Кімстач Дар'я
РОЗВИТОК МЕДІЄВІСТИКИ В УКРАЇНІ В КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст. *343*

Кірпічева Ольга
ПОЛІТИКА США У КРАЇНАХ ПІВДЕННОЇ ТА СХІДНОЇ АЗІЇ (2001-2017 рр.) *345*

Коломоєць Дар'я
СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАНТСЬКОЇ ПРЕСИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ В НІМЕЧЧИНІ *347*

Коробко Вікторія
«СВІТЛО В ТЕМРЯВІ»: ЖІНОЧА ДОЛЯ ДОБИ ШОА *349*

Крайнік Валентина
«ДВІ РУСЬКІ НАРОДНОСТІ» МИКОЛИ КОСТОМАРОВА: 1+1=1? *351*

Кременчуцький Ілля
ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КОЛЕКТИВНОГО ПОРТРЕТА СВЯЩЕНИКА ЗАПОРІЗЬКОЇ ЄПАРХІЇ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ *353*

Кулієва Наргіз
ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ІСЛАМУ В УКРАЇНІ *355*

Мирошниченко Сергій
БОЙОВІ ПОХОДИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО *357*

Нікішин Богдан
ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА У МИСТЕЦТВІ *359*

Наджафов Ігор
«НАПАЛМ СЕРЕДНЬОВІЧЧА»: ГРЕЦЬКИЙ ВОГОНЬ У ВІЙСЬКОВОМУ МИСТЕЦТВІ ВІЗАНТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ *361*

Ніконов Роман
ГРОМАДСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ КОЛОНІСТІВ-МЕНОНІТІВ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX ст. – ПОЧАТОК XX ст.) *363*

Олексенко Любов
СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ КРАЇ ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ *365*

Паршаков Владислав
ДІЯЛЬНІСТЬ «УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ЗАХИСТУ» В ЗАПОРІЖЖІ ПІД ЧАС НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ 1941-1943 рр. *366*

Пенькова Світлана
ВИБОРЧА КАМПАНІЯ ДО ВСЕРОСІЙСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ У МІСТІ КАТЕРИНОСЛАВІ ТА ЇЇ ПІДСУМКИ *368*

Пригода Тетяна
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КООПЕРАТИВНОЇ ТОРГІВЛІ В УСРР У ПЕРІОД НЕПУ *370*

Прокопенко Семен
РЕКОНСТРУКЦІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ *372*

Решетняк Вікторія
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОЛІТИКУ ЄС *374*

Романюк Ольга
РОЗВИТОК МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX ст. *377*

Соловйов Олексій
УЧАСТЬ ДВОРЯНСТВА КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У РОЗБУДОВІ СИСТЕМИ ОСВІТИ (кінець XIX – початок XX ст.) *379*

Тихомирова Єлизавета
ВПЛИВ АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ (THINK TANKS) НА ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ У ФІНЛЯНДІЇ *381*

Тоцька Софія
СТАНОВЛЕННЯ ПЕРШОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У м. ПОЛОГИ *383*

Тоцька Софія
ПОЛОГИ В УМОВАХ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.) *386*

Трушкіна Аліна
МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ *388*

Хренов Олександр
РЕЙД 95-Ї БРИГАДИ З 19 ЛИПНЯ ПО 10 СЕРПНЯ 2014 року ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА СХОДІ УКРАЇНИ *391*

Шуляр Дар'я
МІСЦЕ ЗМІ У СІМЕЙНО-ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ У СУЧАСНІЙ ІНДІЇ *392*

Юсько Євген
АКТИ ПРО УНІЮ 1707 року У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОМИСЕЛ З ВИГОТОВЛЕННЯ ШОТЛАНДСЬКОГО ВІСКІ *395*

ЗБІРНИК
наукових праць студентів,
аспірантів і молодих вчених

«МОЛОДА НАУКА-2018»

Том І

Підп. до друку. 24.04.2018 Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк.25,5
Замовлення №. 102 Наклад 7 прим.

Запорізький національний університет
69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Жуковського, 66
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 5229 від 11.10.2016